

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
2011-13

Από τον Δημόσιο Χώρο
στα Κοινά

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΛΟΗΣ-ΤΖΙΡΤΖΙΛΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

2013

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
2011-13

Από τον Δημόσιο Χώρο
στα Κοινά

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΛΟΗΣ-ΤΖΙΡΤΖΙΛΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

2013

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

Από τον Δημόσιο Χώρο
στα Κοινά

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι καιρός τώρα, που διανύουμε μια εμφανή κοινωνική και χωρική αποσταθεροποίηση, η οποία συνδέεται στενά με την ανευρυμένη και πολυεπίπεδη πόλωση που είναι χαραγμένη στο κατακερματισμένο αστικό τοπίο. Αν η πόλη διακρίνεται για ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της, τον δημόσιο χώρο της, στις μέρες μας αυτός αντιμετωπίζεται ως τυχαίο χωρικό γεγονός. Με τα αόρατα δίκτυα επικοινωνίας και τους τόπους της παγκόσμιας οικονομίας και παραγωγής να συνιστούν ανταλλαγές που δεν ευνοούν την ενεργή συμμετοχή των πολιτών στον δημόσιο χώρο, η κοινωνική αλληλεπίδραση απωθείται, συντελώντας στον κλονισμό της ταυτότητας του δημόσιου χώρου. Ωστόσο, αυτό που οι κοινωνίες βιώνουν στις μέρες μας δεν είναι το τέλος του δημόσιου χώρου, αλλά την επαναδιαπραγμάτευση της αξίας του. Μελετώντας τους τρόπους, με τους οποίους η ανάκτηση της δυνατότητας για συμμετοχή, δράση και συλλογικότητα στον δημόσιο χώρο μπορεί να γίνει εφικτή, προκύπτει ως λύση η ανάπτυξη της ταυτότητας μιας ενεργής κοινωνίας, που διαμορφώνεται, εξελίσσεται και ενισχύεται μέσα από τα κοινά. Η κατεύθυνση προς νέες ανταλλαγές, που προσδιορίζονται από την πολυμορφία των κοινών μας επιθυμιών και αγαθών, εξασφαλίζει και τον διαρκή προσδιορισμό του δημόσιου χώρου ως εμπειρία επικοινωνίας, δράσης και παραγωγής.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

ABSTRACT

It is time now that we are in an obvious social and spatial instability, which is closely linked with the magnified and multileveled polarization that is engraved in the fragmented urban landscape. As the city is distinguished for the one of its most important characteristics, the public space, nowadays it is treated as a random spatial event. With the invisible communication networks and the places of global economy and production constitute exchanges that do not encourage the active participation of citizens in public space, social interaction is repelled, conducting to the collapse of public space' identity. However, what communities are experiencing today, is not the end of public space, but the renegotiation of its value. Studying the ways in which the recovery of the potential for participation and collective action in public space can become feasible, as a solution can be seen the development of an active civil society's identity that is emerging, evolving and is reinforced through the commons. The direction toward new exchanges that are determined by the diversity of our common aspirations and goods, it shall ensure the continuous determination of public space as an experience of communication, action and production.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

<u>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ</u>	9
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΦΑΙΡΑ	15
1.1 Η αξία του δημόσιου χώρου	17
1.2 Η έννοια της δημόσιας σφαίρας	21
1.3 Η μεταβολή της δημόσιας σφαίρας	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Η ΑΤΡΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ	29
2.1 Οι Πρόσφατες Συνθήκες της Διάβρωσης του Δημόσιου Χώρου	31
2.1.1 Η Παγκοσμιοποίηση	33
2.1.2 Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	36
2.1.3 Το Διαδίκτυο και τα Ασύρματα Δίκτυα Επικοινωνίας .	38
2.2 Τα Χωρικά Συμπτώματα από την Διάβρωση του Δημόσιου Χώρου στο Ευρύτερο Αστικό Τοπίο	43
2.2.1 Η Ιδιωτικοποίηση του Δημόσιου Χώρου	45
2.2.2 Η Περίφραξη του Δημόσιου Χώρου	48
2.3 Η Μεταβολή της Έννοιας του Τόπου και της Κοινότητας	51
2.3.1 Η Μεταβολή της Έννοιας του Τόπου	53
2.3.2 Ο Τόπος και η Κοινότητα	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
Η ΕΠΑΝΑΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ	61
3.1 Τα Κοινά	63
3.1.1 Η Έννοια των Κοινών	65
3.1.2 Η Δυναμική των Κοινών	67
3.2 Τα Κοινά ως τα Μέσα Ανάκτησης του Δημόσιου Χώρου ...	73
3.2.1 Η Κοινότητα των Κοινών στον Δημόσιο Χώρο	73
3.2.2 Ο Δημόσιος Χώρος ως Αστικό Κοινό	77
Επίλογος	83
Παράρτημα	85
Πηγές όρων	125
Εεσόγλωσση Βιβλιογρσφία	129
Ελληνόγλωσση Βιβλιογρσφία	137

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αποτελώντας το πρίσμα από το οποίο παρατηρούμε τον εαυτό μας και τους άλλους, ο δημόσιος χώρος συχνά ερευνάται για τις αφηγήσεις των χωρικών του γεγονότων, που διαμορφώνουν πέρα από την δική του ταυτότητα, την ταυτότητα της κοινωνίας. Ωστόσο, η υποβάθμιση της ταυτότητας του δημόσιου χώρου συμβαδίζει όλο και περισσότερο με την αναζήτηση της δημόσιας επαφής στην αυταπάτη της ιδιωτικής αυτάρκειας. Η συγκεκριμένη κατάσταση αποτελεί και την αφορμή για την παρούσα μελέτη του δημόσιου χώρου και της αναζήτησης των τρόπων, με τους οποίους η δύναμη της αξίας του μπορεί να επαναφερθεί.

Αναλυτικότερα, ο βασικός άξονας της εργασίας στηρίζεται στις ανταλλαγές που συρρικνώνουν την δημόσια ζωή και κατ'επέκταση τον δημόσιο χώρο, όπως επίσης μελετά τον επαναπροσδιορισμό του δημόσιου χώρου μέσα από τις ανταλλαγές που συνιστούν τα κοινά.

Αρχικά, κατά την βιβλιογραφική έρευνα διαπιστώθηκε ότι, η κρίση της ταυτότητας του δημόσιου χώρου εμφανίζεται παράλληλα με την κρίση της ταυτότητας της κοινωνίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προσδιοριστεί η ανάκτηση της αξίας του δημόσιου χώρου μέσα από τη μελέτη χαρακτηριστικών που συνδέουν τον δημόσιο χώρο με την κοινωνία. Για τον λόγο αυτό, η οργάνωση της εργασίας στηρίζεται στην διερεύνηση των μεταβολών, που εμφανίζονται γύρω από τις έννοιες της δημόσιας σφαίρας, του τόπου, της κοινότητας και των κοινών.

Μέσα από μια σύντομη μελέτη της κοινωνικής ερμηνείας της χωρικής δομής και της λειτουργίας του αστικού περιβάλλοντος, ο σημερινός δημόσιος χώρος φαίνεται να βρίσκεται σε αντίθεση με την αρχαία ελληνική πραγματικότητα, που περιλάμβανε την δυνατότητα των πολιτών να έρχονται σε αυτόν, προκειμένου να συζητήσουν τις υποθέσεις της πόλης-κράτους. Πιο συγκεκριμένα, οι σημερινές τακτικές για την ανάπτυξη του δημόσιου χώρου δεν αφήνουν περιθώρια για την αυτοοργάνωση και για την διαφοροποίηση της κοινωνικής δραστηριότητας, έτσι ώστε τα άτομα να ενθαρρυνθούν μέσα από την διαφορετικότητα τους στην συμμετοχή τους στον δημόσιο χώρο, όπως επίσης στην διατήρηση της πρόσβασης και της διαθεσιμότητας του.

Έννοιες όπως ο κατακερματισμός της κοινωνίας, η απουσία του τόπου, η αποξένωση, από καιρό προσπαθούν να περιγράψουν την έκλειψη της δημόσιας ζωής και τους μετασχηματισμούς που έχει υποστεί η ταυτότητα του άτομου, παράλληλα με της δημόσιας σφαίρας. Ένα μάλιστα από τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης δημόσιας ζωής είναι η αντίφαση στην επικοινωνία. Συγκεκριμένα, ενώ ζούμε σε μια εποχή που

Η δημιουργία των Αστικών Κοιτών

η πρόσβαση μας στην επικοινωνία γίνεται στιγμιαία, ωστόσο παραμένουμε αποσυνδεδεμένοι με τον εαυτό μας και τους γύρω μας. Επιπλέον, η απώλεια τόσο της επικοινωνίας, όσο και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, κατακερματίζει αφενός τα κοινωνικά, αφετέρου τα χωρικά χαρακτηριστικά του δημόσιου χώρου.

Προκειμένου λοιπόν να κατανοηθεί η αξία του δημόσιου χώρου, γίνεται στο πρώτο κεφάλαιο μια προσέγγιση της έννοιας του μέσα από διάφορους ορισμούς του, όπως και μέσα από την περιγραφή βασικών ρόλων για την σπουδαιότητα του στην κοινωνική γεωγραφία της πόλης. Παρακάτω, στην δεύτερη ενότητα του πρώτου κεφαλαίου αναλύεται η έννοια της δημόσιας σφαίρας από κοινωνιολογικές προσεγγίσεις θεωρητικών, με στόχο να ερμηνευτεί η αποδυνάμωση του δημόσιου χώρου μέσα από τις αλληλένδετες μεταβολές στην δημόσια σφαίρα και οι οποίες παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα.

Πιο ειδικά, προσεγγίζοντας τις μεταβολές στην δημόσια σφαίρα από το ιστορικό πλαίσιο της νεωτερικότητας και της μετανεωτερικότητας, σχολιάζεται η σταδιακή εξασθένηση της δημόσιας ζωής μέσα από το συγγραφικό έργο του Jürgen Habermas, της Hannah Arendt και του Richard Sennett. Η διάβρωση της «αστικής δημόσιας σφαίρας» (Habermas, 1989, 1996), η άνοδος της «μαζικής κοινωνίας» (Arendt, 1958), όπως και η «κοινωνία της οικειότητας» (Sennett, 1977) αποτελούν το πλαίσιο ερμηνείας για την απουσία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στον δημόσιο χώρο.

Εστιάζοντας στο δεύτερο κεφάλαιο στις δυναμικές με τις οποίες η μετανεωτερικότητα όρισε την σύγχρονη εικόνα του δημόσιου χώρου, παρουσιάζονται αρχικά οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης. Με έμφαση στην έννοια της χωροχρονικής συμπίεσης γίνεται μια σύντομη περιγραφή της νέας χωρικής πραγματικότητας, που καθόρισε την μορφή του ευρύτερου αστικού τοπίου. Η πραγματικότητα αυτή συνιστά στην επικράτηση μιας κοινωνίας που στερείται την επικοινωνία και για την οποία έχει αλλάξει η έννοια του τόπου και του χρόνου. Παρακάτω περιγράφεται η ατροφία του δημόσιου χώρου μέσα από τις συνέπειες που προκύπτουν από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, από το Διαδίκτυο και τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας και οι οποίες συνέπειες αποδυναμώνουν το ίδιο και αυτές τον δημόσιο χώρο. Έπειτα, στην δεύτερη ενότητα του δεύτερου κεφαλαίου αναλύονται οι χωρικές συνέπειες της υπάρχουσας δημόσιας σφαίρας στον δημόσιο χώρο. Αρχικά, δίνεται έμφαση στην αυξανόμενη ιδιωτικοποίηση και στην εμπορευματοποίηση του ευρύτερου αστικού τοπίου μέσα από το φαινόμενο του ιδιωτικοποιημένου κοινόχρηστου χώρου, που οδηγεί στην απονέκρωση της δημόσιας ζωής. Ακολουθεί στην συνέχεια μια περιγραφή της τάσης της αστικής διαχείρισης και ανάπτυξης στην περίφραξη του δημόσιου χώρου, μέσα από το φαινόμενο της «ιδιωτικής πόλης» (Goldberger, 1996), όπως και της «αναλογικής πόλης» (Boddy, 1992).

Η τρίτη ενότητα του δεύτερου κεφαλαίου αναφέρεται στις συνθήκες που άλλαξαν την έννοια του τόπου και την έννοια της κοινότητας για την ανθρώπινη αντίληψη και οι οποίες μεταβολές ενίσχυσαν την απουσία της κοινωνικής ταυτότητας στον δημόσιο χώρο.

Καταλήγοντας στο τρίτο κεφάλαιο και ως αντίστιξη στην αποδυνάμωση της αξίας του δημόσιου χώρου, προτείνεται η ερμηνεία της χωρικής και της κοινωνικής ρητορικής του, έτσι όπως σχηματίζεται από τα κοινά. Αρχικά στην πρώτη ενότητα του κεφαλαίου γίνεται η ανάλυση της έννοιας των κοινών και ακολουθεί η ανάλυση της δυναμικής με την οποία η κοινωνική πρακτική των κοινών μπορεί να μετασχηματίσει τον δημόσιο χώρο. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται οι έννοιες της «περίφραξης» ("enclosure" World Encyclopedia. Oxford University Press), του «κοινωνικού κεφαλαίου» (Putnam, 2000), της «βιοπολιτικής» (Hardt, Negri, 1960) και του «πλήθους» (Hardt, Negri, 2004), (Virno, 2004), έτσι ώστε να κατανοηθεί το πλαίσιο λόγου που αφορά στα κοινά.

Στην επόμενη ενότητα του τρίτου κεφαλαίου η ανάκτηση του δημόσιου χώρου ως κοινωνικού χώρου ερμηνεύεται από την πολύπλευρη αξία που παρουσιάζει η κοινότητα, όταν αναπτύσσεται μέσα από τα κοινά. Τέλος, οι χωρικές και οι κοινωνικές αποτυπώσεις των κοινών στον δημόσιο χώρο που περιγράφονται, έχουν ως στόχο να τονίσουν την αξία της συνεχούς επαναδιαπραγμάτευσης του δημόσιου χώρου απευθείας από τις ανάγκες και τις επιθυμίες του ατόμου και των κοινοτήτων και η οποία επαναδιαπραγμάτευση εκπληρώνει τις ιδιότητες, που τον ορίζουν ως χώρο ελευθερίας, επικοινωνίας και αστικής δημιουργικότητας.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

01

Ο Δημόσιος Χώρος
και η Δημόσια Σφαίρα

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

1.1 Η Αξία του Δημόσιου Χώρου

Σε όλη την ανθρώπινη ιστορία από την παρατήρηση της πόλης διαπιστώνεται ότι, η ίδια συμβάλλει στην κατασκευή ενός γνωστικού χάρτη μέσω του οποίου, η ανθρώπινη παρουσία και δράση τοποθετείται στον χώρο, άλλοτε υπό τον όρο της ιδιωτικότητας και άλλοτε υπό τον όρο της δημοσιότητας. Κάνοντας μια προσέγγιση στην έννοια του ιδιωτικού και του δημόσιου, ως ιδιωτικό ορίζεται αυτό που δεν ανήκει στο κοινωνικό σύνολο ή στο κράτος, που ανήκει σε ιδιώτη και δεν προορίζεται για εξυπηρέτηση του κοινού (''ιδιωτικό'' Λεξικό Τριανταφυλλίδη 2012) σε αντίθεση με το δημόσιο που ανήκει ή που αναφέρεται στο κράτος, που έχει σχέση με το λαό, με τον πληθυσμό ή με το κοινό, που προορίζεται για το κοινωνικό σύνολο και αυτό που γίνεται έτσι ώστε να μπορεί να παρευρεθεί και να συμμετάσχει όποιος θέλει (''δημόσιο'' Λεξικό Τριανταφυλλίδη 2012). Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια το ιδιωτικό και το δημόσιο αλληλεπικαλύπτονται, με συνέπεια να αλλάζει, όχι μόνο η φυσική, αλλά και η κοινωνική γεωγραφία του αστικού τοπίου.

Δίνοντας έμφαση στην αξία του δημόσιου χώρου, ο ίδιος αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο στην ζωή της πόλης και ταυτίζεται με το μέρος στο οποίο η δημόσια ζωή διαδραματίζεται (Sennett, 1977). Ο δημόσιος χώρος χαρακτηρίζεται από «όλες τις περιοχές που είναι ανοιχτές και προσιτές σε όλα τα μέλη του κοινού σε μια κοινωνία» (Orum, Neal, 2010) και στην ουσία «παρέχει τον χώρο για τους ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα να δεσμεύσουν τις αξίες, να αλληλεπιδράσουν και να δημιουργήσουν μια κοινή συναισθηματική σύνδεση, την αίσθηση του ανήκειν σε μια θέση» (Carr et al., 1992). Στην ουσία ο ορισμός του δημόσιου χώρου αναφέρεται στην κοινή του διαχείριση, στην ανοικτή πρόσβαση και «στην χρήση του για ένα κοινό σκοπό» (Zukin, 1995) από το σύνολο της κοινωνίας.

Προσεγγίζοντας τον δημόσιο χώρο από την χωρική του ανάγνωση, σε αυτόν εμπεριέχεται ο αστικός υπαίθριος χώρος με τον δρόμο, το πεζοδρόμιο, την πλατεία, τον πεζόδρομο και την νησίδα να αποτελούν τα βασικά κανάλια της μετακίνησης και της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, των αντικειμένων και της πληροφορίας. Καθορίζοντας την ταυτότητα και τον χαρακτήρα της πόλης με τα συστατικά του μέρη που, όπως υποστηρίζει η Jane Jacobs (1961), είναι και τα «ζωτικά όργανα» της πόλης, ο δημόσιος χώρος του ευρύτερου αστικού τοπίου περιλαμβάνει επιπλέον το αστικό και το περιαστικό πράσινο, τα έργα υποδομής, το υδάτινο στοιχείο και τους εγκαταλελειμμένους ή υποχρησιμοποιούμενους χώρους.

Σε αντίθεση με τον ιδιωτικό χώρο, ο δημόσιος χώρος αντιπροσωπεύει την υλική θέση, στην οποία η πρόσβαση και η παραμονή ενός μη συνδεδεμένου πλήθους είναι ελεύθερη. Πιο συγκεκριμένα, προσκαλώντας τον καθένα από εμάς, ο δημόσιος

Η δημιουργία των Αστικών Κοιτών

χώρος φέρνει πιο κοντά ανθρώπους από διαφορετική τάξη, μορφωτικό επίπεδο, εθνικότητα, φύλο και ηλικία, κάνοντας με αυτό τον τρόπο δυνατή την ανάμειξη και την ετερογένεια στην κοινωνία (Madanipour, 2000). Κατά κύριο λόγο, στον δημόσιο χώρο τα άτομα έρχονται διαρκώς σε επαφή με νέες οπτικές και γνώσεις (Lynch, 1992), γεγονός που αναδεικνύει τους ενημερωτικούς, διδακτικούς και επικοινωνιακούς του ρόλους.

Από τα παραπάνω αναδύεται ως ένα από τα σημαντικότερα γνωρίσματα του δημόσιου χώρου η κοινωνική αλληλεπίδραση, που συμβάλλει, εκτός από την προσωπική ανάπτυξη των ανθρώπων (Loukaitou-Sideris, 1993), στην εμφάνιση της κοινωνικής συνοχής μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων (Moughtin, Taner, Tiesdell, 1999). Λόγω ακριβώς της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, ο δημόσιος χώρος δεν είναι ένας απλά ανοιχτός χώρος, αλλά ένας τόπος όπου η κοινωνική ζωή αντανακλά τις αξίες του ατόμου και των κοινωνικών ομάδων. Η κοινωνική αλληλεπίδραση δίνει έμφαση κατ'επέκταση στην κοινωνική ανάπτυξη που εμφανίζεται στον δημόσιο χώρο και που αποτελεί «το μέσο, με το οποίο η έννοια της ιδιότητας του πολίτη μπορεί να πραγματοποιηθεί» (Marks, Modrowski, Lichem, 2008). Ουσιαστικά η κοινωνική αλληλεπίδραση στον δημόσιο χώρο προωθεί την ατομική ευημερία με τέτοιο τρόπο ώστε, να επιτρέπει στους ανθρώπους να ανακαλύψουν τον εαυτό τους, τους άλλους και το περιβάλλον τους και κατά συνέπεια να αποκτήσουν την αίσθηση της προσωπικής συνέχειας σε ένα κόσμο που μεταβάλλεται γρήγορα. Με τον τρόπο αυτό λοιπόν, στον δημόσιο χώρο δημιουργείται και ενισχύεται η αίσθηση της ιστορικής συνέχειας, καθώς ευνοούνται οι συνδέσεις μεταξύ των πολιτιστικών, των ιστορικών, των θρησκευτικών, των κοινωνικών και των πολιτικών αξιών των ατόμων και των κοινοτήτων που τον απαρτίζουν (Marks, Modrowski, Lichem, 2008).

Ένα ακόμη σημαντικό γνώρισμα του δημόσιου χώρου είναι ότι σε αυτόν αντανακλάται η πολιτική φύση του ατόμου (Sennett, 2006), κυρίως όμως ολοκληρώνεται κάθε φορά που, μέσα από την ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων διαπραγματεύεται και διαμορφώνει την πολιτική πραγματικότητα (Arendt, 1958). Συγκεκριμένα, το άτομο βρίσκει στον δημόσιο χώρο την «αρένα για την πολιτική του δράση και την αντιπροσώπευση του» (Loukaitou-Sideris, 1993) με τις ορατές δημόσιες συζητήσεις να διευκολύνουν τον συνεχή καθορισμό της κοινωνίας.

Επιπρόσθετα, ο δημόσιος χώρος αποτελεί έναν σημαντικό καταλύτη για την πολιτισμική αλλαγή των κοινωνιών, καθώς μεταφέρει το περιεχόμενο του μέσα από αφηγήσεις που δημιουργούνται από τη διάταξη του χώρου, από την ύλη και από τους σκοπούς με τους οποίους είναι επενδεδυμένος (Lefebvre, 1991). Πιο συγκεκριμένα και θεωρώντας ότι ο δημόσιος χώρος διακρίνεται για τις αφηγήσεις που διαμορφώνει η ανθρώπινη παρουσία σε αυτόν, όπως και ο ίδιος ως χώρος, τότε μπορεί να χαρακτηριστεί από την αφηγηματικότητα του. Η αφηγηματικότητα ορίζεται ως «η

ποιότητα ή η κατάσταση που παρουσιάζει μια αφήγηση» (''narrativity noun'' Oxford University Press, 2010) και πιο ειδικά η αφηγηματικότητα του δημόσιου χώρου έχει την επιπλέον ικανότητα να κατασκευάζει μια μυθολογία πολιτικών εννοιών, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να νομιμοποιήσουν ή να απονομιμοποιήσουν κάθε επίσημη αρχή (Kidder, 2011). Η παραπάνω κατάσταση αποτελεί και τον λόγο που, σύμφωνα με τον Paul Kidder (2011), ο δημόσιος χώρος μπορεί να έχει άμεση επίδραση στους ανθρώπους που έρχονται σε επαφή μαζί του, καθιερώνοντας έτσι, όχι μόνο τα χωρικά, αλλά και τα συμπεριφοριστικά μοτίβα μιας κοινωνίας. Με άλλα λόγια το μήνυμα της οποιασδήποτε φύσεως, που προβάλλει και μεταφέρει ο δημόσιος χώρος, μπορεί να προκαλέσει στους ανθρώπους να συμπεριφερθούν με αναμενόμενους τρόπους.

Ακόμα και όταν η ανθρώπινη ύπαρξη στον δημόσιο χώρο είναι απύσχα, ο δημόσιος χώρος συνεχίζει να στέλνει ένα ισχυρό μήνυμα. Ανατρέχοντας στα λόγια του Paul Ricoeur, ο ίδιος αναφέρει ότι «το γεγονός ότι συλλαμβάνουμε το θέαμα της εργασίας του χρόνου στον χώρο, βρίσκεται στο μέγεθος της αστικοποίησης. Μια πόλη συγκεντρώνει στον ίδιο χώρο διάφορες ηλικίες, προσφέροντας στο βλέμμα μας το καταστάλαγμα της ιστορίας των γεύσεων και του πολιτισμού. Η ίδια η πόλη προσφέρεται στο να ειδωθεί και να διαβαστεί» (Ricoeur, 2004). Με λίγα λόγια, αν θεωρήσουμε ότι ο δημόσιος χώρος είναι ο αστικός καθρέπτης, τότε μπορούμε να κατανοήσουμε την ικανότητα να αφηγείται, χρησιμοποιώντας, όχι μόνο τη χωρική, αλλά και τη χρονική του διάσταση. Συγκεκριμένα, ο δημόσιος χώρος ως αφηγηματική συσκευή δημιουργεί συνεχώς έναν συσχετισμό ανάμεσα στην αξία του χρόνου και στην αξία του χώρου.

Ωστόσο, στις μέρες μας, ο δημόσιος χώρος δεν αποτελεί τόσο μια αφηγηματική συσκευή, αλλά περισσότερο ένα σκηνογραφικό περιβάλλον. Ειδικότερα, ο δημόσιος χώρος αφομοιώνεται ως ένα σκηνικό (Sennett, 1977) με τους ανθρώπους που τον απαρτίζουν, να συμπεριφέρονται ως επικοινωνιακοί ηθοποιοί (Habermas, 1989), παρά ως ενεργοί πολίτες. Η παρούσα κατάσταση φανερώνει την αλλοίωση της αξίας που έχει η εμπειρία του δημόσιου χώρου για τον σύγχρονο άνθρωπο και προτρέπει την μελέτη των λόγων που οδηγούν όλο και πιο έντονα στην παγκόσμια ατροφία της δημόσιας ζωής.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

1.2 Η Έννοια της Δημόσιας Σφαίρας

Τα τελευταία χρόνια, η κινητοποίηση διαφορετικών επιστημονικών πεδίων προς την μελέτη και την ανάλυση της πόλης επισημαίνει τη σύγχρονη χωροταξική, κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική κρίση της ταυτότητας του δημόσιου χώρου και ταυτόχρονα τη σπουδαιότητα του. Προκειμένου να κατανοηθεί το πλαίσιο γύρω από την διαπιστωμένη επιδείνωση του δημόσιου χώρου, είναι χρήσιμο να εστιάσουμε στις μεταβολές που διαμόρφωσαν την σύγχρονη μορφή της δημόσιας σφαίρας.

Αρχικά, όταν αναφερόμαστε στην δημόσια σφαίρα, αυτή εμπεριέχει τον δημόσιο χώρο, τα δημόσια σύμβολα και τα δημόσια συμφέροντα (Frewen Wuellner, 2008). Τα δημόσια σύμβολα αναφέρονται σε αναπαραστάσεις της δημόσιας ζωής, που αντιπροσωπεύονται από την αρχιτεκτονική και την αστική τέχνη, ενώ τα δημόσια συμφέροντα είναι τα στοιχεία που έχουμε ως κοινά σε όλο τον αστικό ιστό. Σε σχέση με τον δημόσιο χώρο, είναι ο χώρος που αξιώνει ότι η αποτελεσματική δημόσια ζωή συνδέεται με μια βιώσιμη δημόσια σφαίρα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η έννοια της δημόσιας σφαίρας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη (Habermas, 1989) με την κοινωνία των πολιτών που συζητά, ερευνά και δίνει λύσεις στα θέματα που την αφορούν βρισκόμενη στον δημόσιο χώρο.

Για μια αναλυτικότερη προσέγγιση της δημόσιας σφαίρας, ο Jürgen Habermas (1996) μέσα από το συγγραφικό του έργο ταυτίζει την μορφή της με την κοινή σφαίρα, που βρίσκεται μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών ως ένα δίκτυο διαβίβασης πληροφοριών και απόψεων. Συγκεκριμένα, η κοινή σφαίρα περιλαμβάνει οποιοδήποτε μέσο, περίπτωση ή συμβάν με σκοπό την επικοινωνία μεταξύ αγνώστων ανθρώπων και ευνοεί την αποκάλυψη κοινών αντιλήψεων και κοινών σκοπών (Habermas, 1996). Ο ίδιος περιγράφει την δημόσια σφαίρα ως έναν χώρο λόγου, όπου άτομα και ομάδες συναθροίζονται για να συζητήσουν θέματα κοινού ενδιαφέροντος και όπου είναι δυνατόν, να καταλήξουν σε κοινή κρίση, βρισκόμενα μεταξύ των ιδιωτικών συμφερόντων της οικογένειας, των επιχειρήσεων και του πεδίου της κρατικής εξουσίας (Habermas, 1996).

Παρόμοια για τον Manuel Castells (2008), η δημόσια σφαίρα αποτελεί ένα ουσιαστικό συστατικό της κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης, επειδή είναι ο χώρος όπου οι άνθρωποι συγκεντρώνονται ως πολίτες για να διατυπώσουν τις απόψεις τους και να επηρεάσουν τους πολιτικούς θεσμούς της κοινωνίας. Η αστική δημόσια σφαίρα μπορεί να συλληφθεί πάνω από όλα ως η προσπάθεια της ιδιωτικής σφαίρας να γίνει κάτι κοινό. Αναλυτικότερα, η Hannah Arendt (1958) υποστήριξε ότι το στοιχείο που καθορίζει την δημόσια σφαίρα ως τον τόπο, όπου τα πράγματα και οι άνθρωποι μπορούν να ειπωθούν και να

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

αποκτήσουν το καθεστώς του «δημόσιου», είναι η εμπειρία των κοινών. Πιο ειδικά, ως κοινό ορίζεται αυτό που ανήκει σε πολλούς ή που χρησιμοποιείται από πολλούς (''κοινό'' Λεξικό Κριαρά 2012) και στην περίπτωση της δημόσιας σφαίρας τα κοινά την διαχωρίζουν από την κυριαρχία της οικονομίας (Arendt, 1958), που χαρακτηρίζει την ιδιωτική σφαίρα.

Σχολιάζοντας την δημόσια σφαίρα από τη δική της πλευρά, η Hannah Arendt υποστήριξε πως «η απουσία ή η παρουσία ενός δημόσιου χώρου είναι τόσο άυλη, όπως και αισθητή, ως κοσμική πραγματικότητα, που φαίνεται μάλλον αμφίβολη, από την άποψη ότι, καμιά δραστηριότητα δεν μπορεί να γίνει εξαιρετική, αν ο κόσμος δεν παρέχει μια κατάλληλη θέση για την άσκηση της. Ούτε η παιδεία, ούτε η ευφυΐα, ούτε το ταλέντο μπορούν να αντικαταστήσουν τα συστατικά στοιχεία της δημόσιας σφαίρας, που την καθιστά το κατάλληλο μέρος για την ανθρώπινη τελειότητα» (Arendt, 1958). Με λίγα λόγια, καθώς δημιουργούμε και χρησιμοποιούμε τον δημόσιο χώρο ως την χωρική έκφραση της δημόσιας σφαίρας, αποτελούμε εμείς οι ίδιοι την σφαίρα αυτή και συγχρόνως κερδίζουμε μια αίσθηση του τι είναι δημόσιο και κάτω από ποιές συνθήκες ορίζουμε τον εαυτό μας και την ευρύτερη κοινωνία μέσα σε αυτή την έννοια.

1.3 Η Μεταβολή της Έννοιας της Δημόσιας Σφαίρας

Δίνοντας έμφαση στην υλική έκφραση της δημόσιας σφαίρας, αυτή φαίνεται να διαφέρει ανάλογα με το πλαίσιο, την ιστορία και την τεχνολογία της εποχής. Πιο αναλυτικά, και μέχρι πρόσφατα, η αρχαία ελληνική χρήση της Αγοράς στις πόλεις του δυτικού κόσμου τόσο συμβόλιζε, όσο και αποτελούσε την δημόσια σφαίρα και δημιουργούσε μια χωρική διάσταση της έννοιας του δημόσιου (Sennett, 1989). Ο άνθρωπος ήταν ελεύθερος να εκδηλώσει και να ερευνήσει τις ιδιότητες, που τον όριζαν πολίτη του τόπου του στα πάρκα της πόλης, στους δρόμους και τις πλατείες σε αντίθεση με την εποχή μας, όπου οι μορφές του λόγου μετακινήθηκαν από τον δημόσιο χώρο προς εσωστρεφή δίκτυα και σε κάποιες περιπτώσεις εξαφανίστηκαν. Η επαφή με διαφορετικές ιδέες και απόψεις στον δημόσιο χώρο, η δυνατότητα εμπλουτισμού των προσωπικών απόψεων, που ανέκαθεν οδηγούσε στην παραγωγή νέων ιδεών και αποτελούσε ένα από τους σημαντικούς λόγους που οι άνθρωποι επέλεγαν να ζήσουν στην πόλη, έγινε μια ανάμνηση του παρελθόντος.

Ειδικότερα, οι μεταβολές που επηρέασαν την δημόσια σφαίρα, ξεκίνησαν την περίοδο της νεωτερικότητας, δημιουργώντας ένα μεγάλο ταξικό χάσμα σε κοινωνικό επίπεδο, το οποίο κατά την περίοδο της μετανεωτερικότητας που ακολούθησε, καθόρισε την σημερινή εικόνα του αστικού τοπίου. Πριν ωστόσο προσεγγιστούν αυτές οι μεταβολές, είναι χρήσιμη μια σύντομη περιγραφή των περιόδων της νεωτερικότητας και της μετανεωτερικότητας.

Με την νεωτερικότητα ορίζουμε την περίοδο της Βιομηχανικής Επανάστασης και του Διαφωτισμού, όπου η αυξημένη κίνηση των αγαθών, των κεφαλαίων, των ανθρώπων και των πληροφοριών, ο καταμερισμός της εργασίας, η αστικοποίηση και η εκβιομηχάνιση συντελούν στην μετάβαση από την φεουδαρχία στον καπιταλισμό. Η δημιουργία ενός μεγάλου ταξικού χάσματος που προκύπτει για την κοινωνία, προσδιορίζει την νεωτερικότητα ως «ένα νέο καθεστώς, μια επιτάχυνση, μια ρήξη, μια επανάσταση στο χρόνο» (Latour, 1993). Η περίοδος αυτή θα σηματοδοτήσει μια καθοριστική αλλαγή για τον χαρακτήρα της δημόσιας σφαίρας, καθώς επιδρά στην ταυτότητα του ατόμου, έτσι ώστε να ορίζεται από την μοναδικότητα του. Πιο αναλυτικά, το χαρακτηριστικό γνώρισμα της νεωτερικότητας που επιδρά στην δημόσια σφαίρα είναι ότι «η αντιπροσώπευση της ουσιαστικής πραγματικότητας εξαρτάται από την υποκειμενική εμπειρία του ατόμου στον κόσμο, γεγονός που υπερβαίνει την συλλογικότητα» (Berger, 1985). Με άλλα λόγια, παρατηρείται για πρώτη φορά η έννοια της ατομικότητας να ξεπερνά την έννοια της κοινότητας, η οποία

Η δημιουργία των Αστικών Κοιτών

όριζε και τον χαρακτήρα της δημόσιας έκφρασης του ατόμου μέχρι την εποχή εκείνη.

Η πορεία της μετανεωτερικότητας που ακολουθεί, εδραιώνεται προς το τέλος του εικοστού αιώνα και στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα με τον ύστερο καπιταλισμό, την παγκοσμιοποίηση, την κατάργηση των συνόρων, τον καταναλωτισμό, την πολιτισμική ομογενοποίηση και την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Συγκεκριμένα, η παγκοσμιοποίηση και η ψηφιακότητα αποτελούν τις δυο φάσεις, που συνιστούν την μετανεωτερικότητα και οι οποίες μετασχηματίζουν τις έννοιες του χώρου, του χρόνου και του εαυτού όσο ποτέ άλλοτε. Αυτό οφείλεται στην μεγάλη κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και του κεφαλαίου (Harvey, 1989), που οδηγεί τον μετανεωτερικό άνθρωπο να αντιλαμβάνεται την ελευθερία του και την έκφραση του στην δημόσια σφαίρα μέσα από την κατανάλωση και την υπακοή σε απρόσωπες κοινωνικές δομές.

Επιστρέφοντας στις μεταβολές στο νεωτερικό αστικό τοπίο, παρατηρείται ότι την περίοδο εκείνη η δημόσια σφαίρα εξελίσσεται παράλληλα με την «αρχή της δημοσιότητας» (Habermas, 1989). Προσδιορίζοντας την «αρχή της δημοσιότητας» μέσα από το συγγραφικό έργο του Jürgen Habermas (1989), προκύπτει ότι αυτή ταυτίζεται με την διαμόρφωση της κοινής γνώμης στον δημόσιο χώρο μέσα από τον εκλογικευμένο λόγο της έντυπης μορφής των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό γνώρισμα της δημοσιότητας είναι ότι διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ της ιδιωτικής και της κρατικής σφαίρας και στην ουσία ενθαρρύνει το άτομο στην ελεύθερη έκφραση του ως πολίτη, όπως και στην περαιτέρω διαμόρφωση της κοινωνίας και της πολιτικής μέσω της κοινωνικής του δραστηριότητας. Η κατάσταση αυτή αποτελεί για τον Habermas και τον ορισμό της «αστικής δημόσιας σφαίρας» (Habermas, 1989) της εποχής.

Ωστόσο κατά την περίοδο αυτή, η συγκεκριμένη μορφή της δημόσιας σφαίρας σύντομα καταρρέει. Ο Habermas αποδίδει την αιτία στην άνοδο της μαζικής δημοκρατίας και του κοινωνικού κράτους, που καταλύουν τον διαχωρισμό μεταξύ της ιδιωτικής και της δημόσιας σφαίρας. Πιο αναλυτικά, μέχρι τότε τα όρια μεταξύ της κοινωνίας και του κράτους ήταν διακριτά. Ωστόσο, την περίοδο της νεωτερικότητας η επέμβαση του κράτους στην κοινωνία αποδυναμώνει την «αρχή της δημοσιότητας», από την στιγμή που ξεκινά ο έλεγχος της δημόσιας σφαίρας από το κράτος. Με την αντιστροφή των κανόνων, το κράτος κοινωνικοποιείται και η κοινωνία κρατικοποιείται. Ειδικότερα, η κρατική σφαίρα εισχωρεί στην ιδιωτική σφαίρα μέσω της οικονομίας, με αποτέλεσμα τα δημόσια αγαθά να γίνονται κρατικά. Σύντομα ο καπιταλισμός μετατρέπει την δημόσια σφαίρα από χώρο ελευθερίας και ανταλλαγής απόψεων, σε χώρο κυριαρχίας και υποταγής. Η κατάσταση αυτή μετατρέπει το άτομο από ενεργό πολίτη σε καταναλωτή, συμβάλλοντας στον περιορισμό της έκφρασης του στον δημόσιο

χώρο. Φτάνοντας στο αστικό τοπίο των ημερών μας, ο Habermas (1989) έχει ήδη επισημάνει ότι, πλέον η αντίληψη της δημόσιας σφαίρας δεν προετοιμάζει την κοινωνία στην ανάπτυξη μιας κοινής ανθρωπότητας, που θα χαρακτηρίζεται από τον δημόσιο διάλογο. Αντίθετα, όπως ο ίδιος υποστηρίζει, όποιος συμμετέχει στον δημόσιο διάλογο, δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένας επικοινωνιακός ηθοποιός (Habermas, 1996). Ο ίδιος περιγράφει ότι «τα άτομα σαν τους ηθοποιούς έχουν παγιδευτεί σε δίκτυα επικοινωνιακής δράσης» και πως «η ζωή αποτελείται από επικοινωνιακά δίκτυα, που ξεπηδούν από τον κοινωνικό χώρο, ισορροπώντας διαφορετικά τις ανάγκες που κανείς κάλυπτε παλαιότερα από την επαφή του με άλλους ανθρώπους στον δημόσιο χώρο» (Habermas, 1996).

Σε παρόμοιο πλαίσιο, η Hannah Arendt σχολιάζοντας την μορφή της δημόσιας σφαίρας αρκετά χρόνια πριν, υποστήριξε ότι «ενώ έχουμε γίνει άριστοι στην εργασία που εκτελούμε δημόσια, η ικανότητα μας για δράση και λόγο έχει χάσει αρκετή από την πρότερη της ποιότητα, κυρίως από την άνοδο της κοινωνικής σφαίρας που εκτόπισε αυτή την ικανότητα στη σφαίρα του οικείου και του ιδιωτικού» (Arendt, 1958). Για την ίδια, η κοινωνική σφαίρα είναι ένα είδος δημόσιας σφαίρας που συνδέει επιφανειακά τα άτομα, υπό το πρόσχημα της κοινωνίας. Προς αυτή την πορεία συμβάλουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που αναλαμβάνουν τον ρόλο της κατασκευής της πραγματικότητας, συνιστώντας μια πορεία ταύτισης του ατόμου με τα πρότυπα που προωθούν. Η «μαζική κοινωνία» (Arendt, 1958) που προκύπτει από την παραπάνω κατάσταση, συντελεί στην χειραγώγηση και στην απώλεια της ατομικότητας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Arendt (1958), «η κοινωνία της μάζας καταστρέφει όχι μόνο το δημόσιο, αλλά και το ιδιωτικό: στερεί από τους ανθρώπους όχι μόνο τη θέση τους στον κόσμο, αλλά και από τα σπίτια τους, όπου κάποτε αισθάνονταν προστατευμένοι από τον κόσμο».

Ο Richard Sennett (1977) μελετώντας την διάβρωση της δημόσιας σφαίρας από το πρίσμα της Κοινωνιολογίας, αποδίδει την απουσία του δημόσιου πνεύματος στην οργάνωση της ζωής, έτσι όπως διαμορφώθηκε την περίοδο της νεωτερικότητας γύρω από την έννοια της «οικειότητας» (Sennett, 1977). Η οικειότητα ταυτίζεται για τον ίδιο με «την πίστη στην εγγύτητα μεταξύ προσώπων ως ηθικό αγαθό» (Sennett, 1977) και αντικατοπτρίζει μια άνευ προηγουμένου κρίση της ταυτότητας του ανθρώπου. Αναλυτικότερα, η «κοινωνία της οικειότητας» για τον Sennett (1977) απορρέει από τον καπιταλισμό, που συνιστά στην άνοδο της μαζικής και καταναλωτικής κοινωνίας, στην οποία το άτομο νιώθει αλλότριο και απομονωμένο. Στο σημείο αυτό εμφανίζεται ο Ρομαντισμός, που εναντιώνεται στην ανταλλακτική σχέση που προωθεί ο καπιταλισμός ως μοντέλο δημόσιας συμπεριφοράς. Ειδικότερα, η αντίσταση του Ρομαντισμού έγκειται στο να προωθεί την αμεσότητα, την οικειότητα και την αυθεντικότητα της ανθρώπινης έκφρασης.

Ωστόσο, ακριβώς επειδή την εποχή αυτή η κοινωνική δραστηριότητα έχει ήδη εδραιώσει την έκφραση της σε μια απρόσωπη κοινωνική ζωή, το άτομο αποθαρρύνεται από κάθε απόπειρα για την ανάπτυξη της κοινωνικής του ταυτότητας. Το αποτέλεσμα είναι να υιοθετεί έναν ψεύτικο ρόλο στον δημόσιο χώρο, για να υποδυθεί την κοινωνική του πλευρά. Ως εκ τούτου αποφεύγει την αποκάλυψη του πραγματικού του εαυτού και στην πορεία της κατάστασης αυτής ακολουθεί η διαρκής αποθάρρυνση και ο φόβος του να εκφραστεί στον δημόσιο χώρο, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην έκλειψη της δημόσιας ζωής.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της «κοινωνίας της οικειότητας» είναι η «εγκοσμιότητα» (Sennett, 1977). Σύμφωνα με τον Sennett, η «εγκοσμιότητα» ορίζεται ως η κατανόηση του συνόλου της φυσικής τάξης των πραγμάτων, που μέχρι τον δέκατο όγδοο αιώνα αντιπροσωπεύονταν από την ισορροπία μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου χώρου (Sennett, 1977). Αυτό σήμαινε πως η κοινωνική γεωγραφία της πόλης χρησίμευε στους πολίτες της ως ένας τρόπος σύνδεσης της φύσης με τον πολιτισμό, ταυτίζοντας τη φύση με τον ιδιωτικό χώρο, ενώ τον πολιτισμό με το δημόσιο. Μέσα από την ανάδειξη των αντιθέσεων των δυο αυτών χώρων, η οικογένεια εκλαμβάνονταν ως κομμάτι της φύσης, με συνέπεια να ταυτίζεται με τον ιδιωτικό χώρο. Κατά την περίοδο της νεωτερικότητας, η κοινωνία αναδιαμορφώθηκε με τέτοιο τρόπο που, με τη σειρά της αναδιάρθρωσε την έννοια της εγκοσμιότητας. Η νέα αντίληψη για την εγκοσμιότητα καθορίζεται πλέον από την ατομική και υποκειμενική εμπειρία, που οδηγεί τον νεωτερικό άνθρωπο στο να δίνει σημασία στο κίνητρο της πράξης και όχι στην ίδια την πράξη (Sennett, 1977). Δίνοντας έμφαση στο εσωτερικό και το προσωπικό γίνεσθαι, το άτομο ενθαρρύνθηκε στην υπερανάπτυξη του Εγώ και για ακόμη μια φορά στην κατασκευή κοινωνικών σχέσεων οικειότητας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα για ακόμη μια φορά, ο δημόσιος χώρος να στερείται την κοινωνική δραστηριότητα, καθώς η φύση της δημόσιας σφαίρας ορίζονταν πια, όχι με κοινωνικούς, αλλά με ιδιωτικούς και ψυχολογικούς όρους.

Η κατάσταση αυτή συνεχίζεται και στην εποχή μας, με την οικειότητα να εμφανίζεται τόσο συχνά, ώστε να εδραιώνει όλο και περισσότερο μια συνήθεια ικανοποίησης προσωπικών επιθυμιών και όχι τόσο συλλογικών εμπειριών. Το αποτέλεσμα είναι ότι ο άνθρωπος ελαχιστοποιεί σταδιακά τη σημασία των κοινωνικών πράξεων, αντιμετωπίζοντας τις ως ασήμαντες και τεχνητές. Επιπλέον, ταυτίζει την κάθε δραστηριότητα της δημόσιας ζωής ως καθήκον με λίγα ψυχολογικά οφέλη και συνεπώς οδηγείται στην κοινωνική αποξένωση. Κατά συνέπεια, προκύπτει μια «γειτονιά των ξένων» (Sennett, 1977), στην οποία ο καθένας μας απομακρύνεται από την κοινωνική αλληλεπίδραση, τόσο συχνά ώστε να αποκόβεται από την βιωματική αίσθηση του τόπου. Κατά αυτό τον τρόπο, «ο

δημόσιος χώρος έγινε ένας άδειος χώρος, ένας χώρος αφηρημένης ελευθερίας, δίχως μια διαρκή σύνδεση με τον άνθρωπο» (Sennett, 1994) με το άτομο, όπως υποστηρίζει ο Sennett (1994), να έχει μετατραπεί εδώ και καιρό, από κοσμοπολίτη σε παθητικό θεατή της δημόσιας ζωής.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

02

Η Ατροφία του Δημόσιου Χώρου

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

2.1 Οι Πρόσφατες Συνθήκες της Διάβρωσης του Δημόσιου Χώρου

Αν στην ιδανική δημόσια σφαίρα ο δημόσιος χώρος πλασιώνει τις ζωές των ανθρώπων μέσα στο χρόνο και συμπεριλαμβάνει κοινές αξίες και κοινά αγαθά σε κοινόχρηστο έδαφος, τα σύγχρονα κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά φαινόμενα προκαλούν την αποσύνδεση του ανθρώπου με τον τόπο του τόσο, ώστε κάθε δράση του στον δημόσιο χώρο να ολοκληρώνεται από σύμπτωση.

Πιο συγκεκριμένα, στις μέρες μας τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το Διαδίκτυο και τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας αποτελώντας τα μέσα της ψηφιακής εποχής, έχουν γίνει το κύριο συστατικό της δημόσιας σφαίρας (Thompson, 2000), (Castells, 1996, 2004). Με το Διαδίκτυο, τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να οργανώνουν, να ελέγχουν την πληροφορία και να μετασχηματίζουν την κοινωνική πραγματικότητα κατά βούληση, η ανθρώπινη αντίληψη στηρίζεται στον υποκειμενισμό. Με τον όρο του υποκειμενισμού αναφερόμαστε φιλοσοφικά «στην τάση να ανάγουμε κάθε αξιολογική ή πραγματική κρίση σε πράξεις ή καταστάσεις της ατομικής συνείδησης» και αποτελεί μια «θεωρία σύμφωνα με την οποία η αλήθεια έχει υποκειμενική και όχι αντικειμενική αξία» (''υποκειμενισμός'' Λεξικό Τριανταφυλλίδη 2012).

Ταυτόχρονα, ενώ η παγκοσμιοποίηση έχει κατασκευάσει μια σύγχρονη δημόσια σφαίρα που απαλλάσσεται από οποιοδήποτε γεωγραφικό περιορισμό, η αποδυνάμωση της αξίας του δημόσιου χώρου ολοκληρώνεται από νέες μορφές χωρικής οργάνωσης και διαχείρισης του αστικού τοπίου, που συντελούν στον «κατακερματισμό» του, δηλαδή «στην διάσπαση της ενότητας του ως συνόλου» (''κατακερματισμός'' Λεξικό Τριανταφυλλίδη 2012). Ο όρος του κατακερματισμού του δημόσιου χώρου ήρθε στο προσκήνιο, προσπαθώντας να περιγράψει την απώλεια των κοινωνικών του στοιχείων και την απουσία της κοινωνικής συνεκτικότητας, περισσότερο όμως για να φανερώσει την αδυναμία της κοινωνίας να έχει ένα ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας του. Οι αιτίες του κατακερματισμού του δημόσιου χώρου, εμπίπτουν σε αυτές του ευρύτερου αστικού χώρου και αφορούν στην ταχύτητα και την φύση των αλλαγών στην ζωή της μαζικής κοινωνίας.

Επιπλέον, τις τελευταίες δεκαετίες εμφανίστηκε η ιδιωτικοποίηση (Harvey, 1985) του μεγαλύτερου τμήματος του αστικού τοπίου, η οποία επεκτάθηκε και στον δημόσιο χώρο. Συγκεκριμένα, ο όρος της ιδιωτικοποίησης αναφέρεται «στην μεταφορά των αρμοδιοτήτων από το κράτος προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας» (''privatization'' A Dictionary of Sociology. Oxford University Press 2009). Κατά βάση, ο δημόσιος χώρος εμφανίζεται πλέον ως απλό προϊόν, με τον

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

κοινωνικό και τον πολιτικό του ρόλο (Loukaitou-Sideris, 1993), (Madanipour, 2000) να εμπορευματοποιούνται (Tibbalds, 1992). Ειδικότερα, η εμπορευματοποίηση του δημόσιου χώρου περιγράφει το γεγονός ότι η αξία της χρήσης του μετατρέπεται σε ανταλλακτική αξία μέσω της αγοράς ("commodification" A Dictionary of Media and Communication. Oxford University Press).

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό γνώρισμα της μετανεωτερικής περιόδου σύμφωνα με τον Richard Sennett (1977) που αφορά στην σύγχρονη εικόνα του δημόσιου χώρου, συνδέεται με μια εξατομικευμένη κοινωνία, η οποία χαρακτηρίζεται από τον διαχωρισμό της ζωής των ατόμων από την δημόσια ζωή και την μετακίνηση της στην ιδιωτική σφαίρα. Η τάση των ανθρώπων στις προηγμένες βιομηχανικές κοινωνίες να περνούν τη ζωή τους λιγότερο στον δημόσιο χώρο και περισσότερο εντός των ορίων της πυρηνικής οικογένειας, οδήγησε και στην απόσυρση των κοινοτικών οργανισμών και των δραστηριοτήτων τους από τον δημόσιο χώρο. Όπως υποστηρίζει ο Sennett, η κατάσταση αυτή είναι η «πτώση του δημοσίου ανθρώπου» (Sennett, 1977), η διάλυση της «δημόσιας κουλτούρας» (Sennett, 1977), που ταυτίζεται με την έκλειψη της δημόσιας ζωής. Ως αποτέλεσμα, ακόμα και η αξία που έχει ο τόπος για τον άνθρωπο και την κοινωνία υποβαθμίστηκε σταδιακά, φέρνοντας με αυτό τον τρόπο πιο κοντά στην αποδυνάμωση τον δημόσιο χώρο.

2.1.1 Η Παγκοσμιοποίηση

Καθώς, η λογική της πολυδιάστατης ύστερης παγκοσμιοποίησης εμφανίζεται ως «η εντατικοποίηση των παγκόσμιων κοινωνικών σχέσεων, που συνδέουν απομακρυσμένες περιοχές με τέτοιο τρόπο, ώστε να διαμορφώνονται οι τοπικές εκδηλώσεις από τα όσα συμβαίνουν πολλά μίλια μακριά και το αντίστροφο» (Giddens, 1990), κατ'ακολουθία μεταβάλλεται και ο χαρακτήρας του δημόσιου χώρου.

Αρχικά, η παγκοσμιοποίηση εμφανίζεται ως η ύστερη μορφή του καπιταλισμού και περιλαμβάνει την απεδαφοποίηση, την κοινωνική αλληλοσύνδεση και την επιτάχυνση στη σύγχρονη κοινωνική ζωή. Τα τρία αυτά χαρακτηριστικά έχουν επηρεάσει εκτός από τον πολιτικό, τον οικονομικό και τον πολιτιστικό τομέα, κάθε κοινωνική δραστηριότητα που εμφανίζεται στον δημόσιο χώρο. Πιο συγκεκριμένα, η παγκοσμιοποίηση συνέβαλε στην αλλαγή των εννοιών για τον χώρο και τον χρόνο, ορίζοντας μια σύγχρονη δημόσια σφαίρα, η οποία περιλαμβάνει την έλλειψη της εδαφικής κοινωνικής δραστηριότητας, την ομοιογένεια της κοινωνικής αλληλοσύνδεσης της παγκόσμιας επικοινωνίας και την υποβάθμιση της ανθρώπινης εμπειρίας στον δημόσιο χώρο (''Globalization'' The Oxford Companion to the Politics of the World, Oxford University Press 2001).

Αναλυτικότερα, αρκετό καιρό τώρα, επικρατεί η επιτάχυνση ή αλλιώς η εξαϋλωση της απόστασης, η οποία εδραιώνεται ολοένα και περισσότερο στη σκέψη μας και αφορά στην ακαριαία μεταφορά των στοιχείων των δικτύων της πληροφορίας και της επικοινωνίας στο παντού και στο πουθενά. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια την διαμόρφωση ενός νέου νοητικού χάρτη που τροποποιείται, όσο η παγκοσμιοποίηση φέρνει αλλαγές και διαμορφώνει ανάλογα την δομή της ανθρώπινης αντίληψης για τον χώρο και τον χρόνο.

Καθώς το «παγκόσμιο είναι το γόνιμο έδαφος της απεδαφοποίησης, όπου λεφτά, εμπορεύματα και άνθρωποι εμπλέκονται σε ένα αέναο και ολισθηρό κυνηγητό μεταξύ τους σε όλο τον κόσμο» (Appadurai, 1996), αλλάζουν και οι χάρτες της αστικής και της κοινωνικής γεωγραφίας. Αρχικά, η απεδαφοποίηση ορίζεται από τον διαχωρισμό των κοινωνικών, πολιτικών ή πολιτισμικών πρακτικών από τα αυτόχθονα τους μέρη και τον πληθυσμό τους (''deterritorialization'' Oxford University Press 2010). Πιο αναλυτικά, η απεδαφοποίηση ως έννοια εκφράζει το γεγονός ότι το ''έδαφος'' γίνεται λιγότερο σημαντικό για τις ανθρώπινες σχέσεις, καθώς η παγκοσμιοποίηση έχει επιφέρει μεταβολές στην αντίληψη του χώρου. Από την πλευρά του ο David Harvey (1990) περιέγραψε τη διαδικασία αυτή ως «χρονοχωρική συμπίεση», στην προσπάθεια του να εξηγήσει πώς ο χρόνος και ο χώρος έχουν συμπίεσει μέσω της τεχνολογικής δημιουργίας ενός εικονικού χώρου, όπου η απόσταση επηρεάζει την ανθρώπινη

Η δημιουργία των Αστικών Κοιτών

αλληλεπίδραση. Με την πραγματική φυσική απόσταση μεταξύ των ατόμων να καταρρίπτεται, η απεδαφοποίηση μετατρέπει τον κόσμο σε ένα ενιαίο χώρο.

Πιο αναλυτικά, η απεδαφοποίηση ή η «χρονοχωρική συμπίεση» είναι στην ουσία η υπονόμηση της σημασίας των τοπικών και των εθνικών συνόρων (Harvey, 1990). Η γεωγραφική απόσταση, που συνήθως μετριέται σε χρόνο, υφίσταται συμπίεση, από την στιγμή που ο χρόνος που απαιτείται για την σύνδεση διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών έχει μειωθεί. Στην κατάσταση της απεδαφοποίησης, το γεωγραφικό πλάτος και μήκος δεν αποτελούν πλέον περιορισμό για τις σύγχρονες κοινωνικές δραστηριότητες, που ολοκληρώνονται με το ηλεκτρονικό εμπόριο, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και το Διαδίκτυο.

Παρόλη όμως την ευελιξία της μετακίνησης που προσφέρει η παγκοσμιοποίηση, η έκπτωση του δεσμού του ατόμου με τον τόπο οδηγεί στην κοινωνική του αποξένωση και κατ'επέκταση στην απομάκρυνση του από τον δημόσιο χώρο. Επιπλέον, η παγκόσμια εξάπλωση των επικοινωνιακών δικτύων (Harvey 1990), (Giddens, 1990) διαμόρφωσε μια ενοποιημένη, δικτυωμένη κοινότητα από την οποία απουσιάζει οποιαδήποτε κοινωνική και δημιουργική σύγκρουση. Το παράδοξο που εμφανίζεται, έγκειται στο ότι η παγκοσμιοποίηση αν και στηρίχθηκε σε καινοτομίες στον τομέα της επικοινωνίας, έχει οδηγήσει στην αποκεντρωμένη ζωή μιας διασυνδεδεμένης παγκόσμιας κοινωνίας, η οποία στερείται την επικοινωνία (''Postmodernity'' <http://en.wikipedia.org/wiki/Postmodernity>).

Ακόμη, τις τελευταίες δεκαετίες η αποδυνάμωση της ζωής στον δημόσιο χώρο εμφανίστηκε ταυτόχρονα με την εναλλαγή των πληθυσμιακών αυξήσεων. Συγκεκριμένα, οι αναπόδραστες συνέπειες που προέκυψαν για τις κοινωνίες και το δομημένο περιβάλλον τους, προεκτάθηκαν σε κοινωνικά ζητήματα, καθώς η πόλη μεταμορφώνονταν όλο και περισσότερο. Η συμβίωση με ομάδες πληθυσμού διαφορετικής εθνικότητας έφερε στην επιφάνεια το αίσθημα της ξενικότητας, που συνέβαλε στο να νιώθει κανείς ξένος στην ίδια του την πόλη. Επίσης, ενισχύθηκαν οι τάσεις αποκλεισμού στην ασφάλεια της ιδιωτικής σφαίρας, οι οποίες με τη σειρά τους ενθάρρυναν την ανάπτυξη μιας αμυντικής αίσθησης από τα οικονομικά ανώτερα τμήματα του πληθυσμού απέναντι στη γενική δομή της κοινωνίας.

Κατά αυτό τον τρόπο, μια παράδοξη κοινωνική πολυμορφία εκδηλώθηκε στο αστικό πεδίο με διάχυτα τα σημάδια της οικονομικής ανισότητας, όπως και της ανοχής στην βία, του άγχους, της αποξένωσης, του θυμού, της εγκληματικότητας και του στιγματισμού. Ο σύγχρονος άνθρωπος, εγκλωβισμένος στην απροσωπία, απομονωμένος στην ιδιωτικότητα, δεν έχασε μόνο την αίσθηση του τόπου, αλλά και της ταυτότητας του. Πλέον, ανήκοντας ο ίδιος στο παγκόσμιο τοπικό, αποζητά την ολοκλήρωση της κοινωνικής του ταυτότητας μέσα από τις άυλες

συναντήσεις στους τόπους των δικτύων της πληροφορίας και της επικοινωνίας.

2.1.2 Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Αρχικά, όταν αναφερόμαστε στους τύπους των μέσων μαζικής ενημέρωσης, αναφερόμαστε τόσο στην κατανομή των ηλεκτρονικών δυνατοτήτων για την παραγωγή και την διάδοση των πληροφοριών, όσο και στην πραγματικότητα που κατασκευάζουν οι πληροφορίες αυτές (Appadurai, 1990). Είναι πλέον αποδεκτό ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν γίνει το κύριο συστατικό της σύγχρονης μορφής της δημόσιας σφαίρας, αποτελώντας ένα ισχυρό εργαλείο για την διαμόρφωση της κοινής γνώμης, είτε για οικονομικούς, είτε για πολιτικούς σκοπούς (Krupa, 1993). Παρόλο που γεννήθηκαν την εποχή της νεωτερικότητας ως μέσα του από κοινού σχηματισμού της πραγματικότητας, σήμερα διαχειρίζονται την πληροφορία και επιβάλουν μια προκατασκευασμένη πραγματικότητα (Chomsky, Herman, 1988), η οποία προκαλεί την ομογενοποίηση και την απομάκρυνση των ατόμων από την ανταλλαγή των απόψεων τους στον δημόσιο χώρο.

Πιο συγκεκριμένα, η χειραγώγηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης υπονόμωσε την «αρχή της δημοσιότητας» (Habermas, 1989). Η δημοσιότητα, με την έννοια μιας δημόσιας ορθολογικής κριτικής που κάνει την δημόσια αρχή να λογοδοτεί, εξαφανίζεται σύμφωνα με τον Jürgen Habermas (1963), «καθώς το όλο και πιο πυκνό αυξανόμενο δίκτυο επικοινωνιών των ηλεκτρονικών μέσων μαζικής ενημέρωσης έχει οργανωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να ελέγχει την πίστη ενός αμφίπλευρου πληθυσμού, αντί να εξυπηρετεί τους κοινωνικούς και κρατικούς ελέγχους και με τη σειρά του, υπόκειται σε ένα αποκεντρωμένο, και ανεμπόδιστου λόγου, σχηματισμό της κοινής βούλησης». Αυτός είναι, άλλωστε ο λόγος, που η μορφή των πολιτικών συζητήσεων στη δημόσια σφαίρα άλλαξε δραματικά με την πολιτική ζωή να λαμβάνει χώρα οπουδήποτε αλλού, εκτός από τον δημόσιο χώρο.

Ο Jean Baudrillard επίσης περιέγραψε τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως «εγγενώς μη επικοινωνιακά» (Baudrillard, 1970), λόγω του κοινωνικού ελέγχου που συστηματικά ασκούν. Αυτή η μορφή του κοινωνικού ελέγχου έχει άμεσες επιπτώσεις στον δημόσιο χώρο, επειδή «παρουσιάζει την πόλη, μέσω των ειδήσεων και των τηλεοπτικών σειρών, να κατοικείται ως επί το πλείστον από εγκληματίες, εξωγήινους, δράκουλες» (Krupa, 1993) και να ελέγχεται από ένα παγκόσμιο αόρατο μάτι επιτήρησης. Η εικονική αυτή κατάσταση προκαλεί στον θεατή την επιθυμία «να στρατιωτικοποιήσει το σπίτι του κατά του εχθρικού κοινού, είτε είναι πραγματική η απειλή, είτε όχι» (Krupa, 1993). Στην ουσία, η προπαγάνδα για την καταστροφή και τον θάνατο, επιτείνει την ατμόσφαιρα της ανασφάλειας και οδηγεί για ακόμη μια φορά το άτομο στην απομάκρυνση του από τον δημόσιο χώρο.

Ένα επίσης σημαντικό σύμπτωμα της εποχής μας που αποδίδεται στη δύναμη των μέσων μαζικής ενημέρωσης, είναι το γεγονός ότι οι κοινωνίες οδηγήθηκαν σε ένα παιχνίδι κατάκτησης κατασκευασμένων αγαθών, μακριά από την εμπειρία των πραγματικών τους αναγκών και επιθυμιών. Σύμφωνα με τον Christopher Lash (1979), ο καταναλωτισμός που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης βασίζεται στην δημιουργία νέων καταναλωτικών απαιτήσεων και παράγει μια μαζική κουλτούρα, που επισκιάζει την πραγματικότητα. Το συγγραφικό έργο του Gilles Deleuze (1992) εστίασε ακριβώς σε αυτή την ιδιότητα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, ερευνώντας τα συμβατικά πρότυπα συμπεριφοράς που προωθούν και με τα οποία οι σύγχρονες κοινωνίες ελέγχονται. Ο Deleuze υποστήριξε ότι η δημιουργία καταναλωτικών επιθυμιών και προϊόντων, συμβάλλει σταδιακά στην κοινωνική απευαισθητοποίηση του άτομου (Deleuze, 1992). Πιο αναλυτικά, όσο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προωθούν επιθυμίες και απολαύσεις που αντανακλούν στην ουσία την οικονομική στρατηγική της εποχής, τόσο συντελείται η ολοκλήρωση της κοινωνίας μέσα από τη σιωπηλή δύναμη του καταναλωτισμού και η απομάκρυνση της από την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στον δημόσιο χώρο. Ακόμα και αν η κοινωνία των πολιτών οργανώσει μια πράξη αντίστασης απέναντι στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αν η πράξη αυτή δεν λάβει χώρα στον δημόσιο χώρο (Madanipour, 2005), τότε θα είναι μια πράξη που δεν πρόκειται να την αντιληφθεί κανείς.

Κατά συνέπεια, η ιδέα της δημόσιας ζωής φτάνει στο τέλος της με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να αναχαιτίζουν διαρκώς την ικανότητα των ανθρώπων να μετατρέπουν την γνώση και την επικοινωνία σε κοινωνική και πολιτική δράση. Όπως χαρακτηριστικά σχολιάζει ο Paul Virilio, «εκεί όπου κάποτε η πόλη εγκαινίαζε ένα πολιτικό θέατρο με την αγορά και τον τόπο δημόσιας συζήτησής της, τώρα υπάρχει μόνο μια οθόνη καθοδικής ακτίνας, στην οποία οι σκιές και τα φαντάσματα της κοινότητας χορεύουν ανάμεσα στις διαδικασίες εξαφάνισης τους και ο κινηματογραφισμός εκπέμπει την τελευταία εμφάνιση της πολεοδομίας» (Virilio, 1991).

2.1.3 Το Διαδίκτυο και τα Ασύρματα Δίκτυα Επικοινωνίας

Όπως αναφέρθηκε, η ψηφιακότητα διαμορφώνει μαζί με την παγκοσμιοποίηση την μετανεωτερική εποχή και συγκεκριμένα χαρακτηρίζεται από τις πολλαπλές συνδέσεις ενός πυκνού ιστού γύρω από μια κοινωνικότητα πληροφοριακής ποικιλίας, που αναπτύσσεται από το Διαδίκτυο και τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας.

Αναλυτικότερα, αντιπροσωπεύοντας τον «χώρο των ροών» (Castells, 1996), το Διαδίκτυο και τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας επηρεάζουν τον τρόπο που ο χώρος γίνεται αντιληπτός. Πιο συγκεκριμένα ο «χώρος των ροών» αφορά στην ροή των πληροφοριών, των εικόνων, του κεφαλαίου, των αγαθών, της εξουσίας και των ατόμων μέσα από έναν νέο, μη στατικό χώρο (Castells, 1996). Για τον Manuel Castells ο χώρος είναι «η υλική υποστήριξη των κοινωνικών πρακτικών που μοιράζονται χρόνο», ενώ ο «χώρος των ροών» είναι «η οργάνωση του χρόνου από την ανταλλαγή κοινωνικών πρακτικών που λειτουργούν μέσω ροών» (Castells, 1996).

Καθώς η υποδομή του σύγχρονου κόσμου βασίζεται στην αποκλειστικότητα ενός δικτύου ροών (Castells, 1996), διαμορφώνεται μια νέα ερμηνεία της έννοιας του τόπου, η οποία έχει την ικανότητα να συνδέει, καθώς και να αποξενώνει. Συγκεκριμένα, ο «χώρος των ροών» αποδεσμεύεται από την έννοια του τόπου και ευνοεί την διασύνδεση και την επέκταση της κοινωνικής δραστηριότητας με νέους όρους. Στον «χώρο των ροών» τα άτομα συνδέονται μεταξύ τους, νομίζοντας ότι βρίσκονται σε έναν κοινό χώρο, διαφορετικό ωστόσο από τον φυσικό χώρο, στον οποίο οποιαδήποτε πράξη λαμβάνει χώρα σε πραγματικό χρόνο. Το αποτέλεσμα είναι η σύγχρονη δημόσια σφαίρα να αποτελείται από «λιγότερο σωματικά άτομα» (Stone, 1991), που βρίσκουν τις μετακινήσεις και τις επαφές πιο άμεσες στον ψηφιακό, παρά στον δημόσιο χώρο.

Από την παραπάνω κατάσταση προκύπτει ότι το Διαδίκτυο και τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας, αν και σχεδιάστηκαν για να προωθήσουν την επιτάχυνση της παγκόσμιας επικοινωνίας, προκάλεσαν την αποσύνδεση και την απόσταση από τον φυσικό κόσμο, εντείνοντας περισσότερο το φαινόμενο της ανθρώπινης απομόνωσης. Μάλιστα, όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει ο Paul Virilio, «αν θεωρήσουμε ότι η σύγχρονη πόλη χαρακτηρίζεται από την γενικευμένη κινητικότητα του πληθυσμού λόγω της μετακίνησης, τότε η εικονική πόλη κινείται, αφήνοντας τον πληθυσμό σε γενικευμένη αδράνεια» (Virilio, 1995). Πιο συγκεκριμένα, στις μέρες μας τα άτομα είναι όλο και περισσότερο εγκλωβισμένα, από τη στιγμή που η πλειονότητα των προσπαθειών τους να έρθουν σε επαφή με τον έξω κόσμο, ολοκληρώνεται μέσω του χώρου των ροών. Το γεγονός αυτό προωθεί την αναζήτηση και τον σχηματισμό νέων

ταυτοτήτων και νέων εμπειριών σε ένα φιλτραρισμένο ψηφιακό κόσμο. Ως συνέπεια προκύπτει η ανάδυση των εικονικών κοινοτήτων, που αν και έχουν σχηματιστεί από την επιθυμία να βιώσουν την αίσθηση του ανήκειν, της αλληλεγγύης και της ασφάλειας που τους στέρησε η παγκοσμιοποίηση, αναπτύσσονται σε μια κατάσταση που κατακερματίζει την κοινωνική τους ταυτότητα. Επιπλέον, καθώς «είμαστε τώρα όλοι πολίτες του κυβερνοχώρου και των κοινοτήτων του» (Mitchell, 1996), κάθε ερμηνεία που τονίζει τη σημασία του δημόσιου χώρου και του τύπου, θεωρείται όλο και περισσότερο ξεπερασμένη στους τύπους της ψηφιακής σφαίρας.

Μια ακόμη επίπτωση των κοινοτήτων του Διαδικτύου είναι η απώλεια της ατομικής ταυτότητας και της συμμετοχικής πολιτικής. Τόσο η έκφραση της ατομικής ταυτότητας στον δημόσιο χώρο, όσο και το πέρασμα από την ατομικότητα στην συλλογικότητα μέσα από τη συμμετοχική δράση, αντιπροσωπεύουν μια κοινωνία που καθοδηγείται από τις αξίες της δημοκρατίας. Από τη μια, σύγχρονες μελέτες υποστηρίζουν πως το Διαδίκτυο, ενδεχομένως να αποτελεί ένα ιδανικό μέσο για την άμεση και δημοψηφισματική δημοκρατία (Sunstein, 1993). Από την άλλη, το Διαδίκτυο αποκλείει όσα άτομα δεν είναι χρήστες του από την ανταλλαγή απόψεων, την έκφραση και την καταγραφή των προσωπικών προτιμήσεων τους. Επιπλέον, οι κοινωνικές σχέσεις, που οι κοινότητες του Διαδικτύου αναπτύσσουν, μπορεί να μη συνειδητοποιούν την υπόσχεση τους για αμοιβαία κατανόηση και αποδοχή, λόγω της ανωνυμίας που μπορούν να διατηρήσουν (Benhabib, 1996), γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με κάθε φανερό, και ενδεχομένως περισσότερο, ειλικρινή δράση, που οι ίδιοι θα είχαν στον δημόσιο χώρο. Αυτός είναι και ο λόγος που οποιαδήποτε έκφραση συμφωνίας ή δυσαρέσκειας στους διαδικτυακούς τύπους, δεν πρόκειται να γίνει δραστικά αντιληπτή, μέχρι αυτή να συναντήσει τον πραγματικό καθρέπτη της, τον δημόσιο χώρο.

Επιπρόσθετα, ένας ακόμη λόγος που κόστισε τη μείωση της δημόσιας ζωής και την απομόνωση στους διαδικτυακούς τύπους, οφείλεται στους οικονομικούς μετασχηματισμούς της εποχής μας. Η αδυναμία του μεγαλύτερου τμήματος της κοινωνίας να ανταπεξέλθει το κόστος των συναλλαγών και των μετακινήσεων στον αστικό χώρο, ευνόησε την άνοδο των διαδικτυακών συναλλαγών. Οι συναλλαγές αυτές ελαχιστοποίησαν το κόστος της μετακίνησης των κοινοτήτων τους, με τον καταναλωτισμό να αναδύεται αυτή τη φορά μέσα από την οθόνη του υπολογιστή τους. Αυτό προκάλεσε την περαιτέρω μείωση της ανάγκης για δημόσιες συναντήσεις στον δημόσιο χώρο. Ακόμη και η καταναλωτική δύναμη της ευρείας αγοράς μειώθηκε εξαιτίας του ηλεκτρονικού εμπορίου, γεγονός που καθόρισε τη νέα μορφολογία του δημόσιου χώρου.

Ακόμη, το Διαδίκτυο και τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας εμπεριέχουν μια πρακτική κοινωνικού ελέγχου (Deleuze, 1992). Σημαντικό σύγχρονο παράδειγμα αυτής της

Η δημιουργία των Αστικών Κοιτών

μορφής ελέγχου αποτελεί η καταγραφή της καθημερινής ζωής από τις κάμερες ασφαλείας ιδιωτικών και δημόσιων φορέων στον δημόσιο χώρο. Όπως ήδη αναφέρθηκε, οι τάσεις αποκλεισμού στην ασφάλεια της ιδιωτικής σφαίρας ενισχύθηκαν τα τελευταία χρόνια λόγω των πληθυσμιακών μετακινήσεων και των ανακατανομών που προέκυψαν στο παγκόσμιο αστικό τοπίο. Οδηγώντας τον δημόσιο χώρο σε μια αντιμαχία ανάμεσα στο οικείο και στο ξένο με πρόσχημα την ασφάλεια που αναζητούν οι κοινωνίες, το αποτέλεσμα ήταν ο έλεγχος να προκύψει ως φυσικό επακόλουθο. Ακόμη και η προσωπική μας εξοικείωση και επαλήθευση με μηχανές καταγραφής συσκευών κινητής τηλεφωνίας ταυτίζεται με την αυτοεπιτήρηση, που παράγει την εξονυχιστική παρατήρηση μας, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί την αμφισβήτηση της πραγματικότητας του κόσμου μας. Στην εποχή μας, όπως υποστηρίζει ο Paul Virilio (1994), η ανθρώπινη ταυτότητα επαληθεύεται από τα ψηφιακά μέσα, με σκοπό την επικύρωση από την υποκειμενικότητα του ματιού.

Ωστόσο, και παρόλο που ορισμένοι στοχαστές υπήρξαν αρκετά αισιόδοξοι όπως ο Marshall McLuhan (1964), θεωρώντας την τεχνολογία της πληροφορίας μια καλοήγη δύναμη με μεγάλες επικοινωνιακές δυνατότητες, συχνά πλέον συναντάται το ερώτημα για το πώς θα μπορούσε το Διαδίκτυο και τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας να ενισχύσουν την κοινωνική δραστηριότητα που έχει εκλείψει στον δημόσιο χώρο. Ίσως οι κοινότητες που έπαψαν να υπάρχουν στον δημόσιο χώρο, να μπορέσουν να επανασυνδεθούν χάρη στην τεχνολογία και να επιστρέψουν σε αυτόν, όπως φανερώνεται και από τις σύγχρονες καταλήψεις στον δημόσιο χώρο που οργανώνουν οι κοινότητες του Διαδικτύου.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

2.2 Τα Χωρικά Συμπτώματα από την Διάβρωση του Δημόσιου Χώρου στο Ευρύτερο Αστικό Τοπίο

Οι μεταβαλλόμενες κοινωνικές γεωγραφίες των σύγχρονων πόλεων, όπως διαμορφώθηκαν από τις άυλες σχέσεις που δημιούργησαν η παγκοσμιοποίηση, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το Διαδίκτυο και τα ασύρματα δίκτυα επικοινωνίας προκάλεσαν στην πραγματικότητα πολλές συζητήσεις σε σχέση με την κατακερματισμένη ταυτότητα που εμφανίζει ο δημόσιος χώρος. Από την μια, οι σύγχρονοι μηχανισμοί της παραγωγής και της συσσώρευσης του αστικού αποθέματος δημιουργούν το «θεαματικό», «εκπληκτικό», «λαμπρό» αστικό τοπίο (Boyer, 1993), που ολοένα ενισχύεται και περισσότερο από την αποκλειστικότητα της ιδιωτικότητας του. Από την άλλη, οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί της παγκοσμιοποίησης συντελούν στον σχηματισμό ενός σύγχρονου αστικού τοπίου, που καθορίζεται από τους μηχανισμούς της ασφάλειας, όπως και από εκείνους μιας ιδιότυπης κοινοτικής ζωής.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

2.2.1 Η Ιδιωτικοποίηση του Δημόσιου Χώρου

Τα τελευταία χρόνια, ο δημόσιος χώρος γίνεται όλο και περισσότερο σημαντικός για τις κερδοσκοπικές εξελίξεις (Madanipour, 2000) που το παγκοσμιοποιημένο εμπόριο και η βιομηχανία της αναψυχής κατασκευάζουν. Η οικονομική στρατηγική που επικρατεί, συνιστά έναν σχεδιαστικό διάλογο με την οπτική μας αντίληψη, που από τη μια αποδυναμώνει τον δημόσιο χώρο με την εμφάνιση άλλων χώρων που προσπαθούν να γίνουν δημόσιοι, ενώ σε άλλες περιπτώσεις τον υπερτονίζει τόσο, ώστε να αποτελεί θραύσμα ενός αισθητικά εξιδανικευμένου δημόσιου χώρου (Madanipour, 2000).

Αναλυτικότερα, για πολλούς μελετητές η αίσθηση της συρρίκνωσης της δημόσιας σφαίρας επιβεβαιώνεται από την αυξανόμενη τάση της κατασκευής ιδιωτικοποιημένων κοινόχρηστων χώρων (Banerjee, 2001). Ορισμένοι από τους χώρους αυτούς μοιάζουν με τους παραδοσιακούς δημόσιους χώρους, αλλά ανήκουν σε ιδιώτες, όπως τα μεγάλα εμπορικά κέντρα, τα θεματικά πάρκα, οι πλατείες εταιρειών και οι ανοιχτοί τους χώροι και άλλες παρόμοιες χωρικές ρυθμίσεις, που γίνονται όλο και πιο δημοφιλείς προορισμοί για το κοινό. Συγκεκριμένα, η διάδοση αυτών των προστατευμένων χώρων έχει επεκταθεί πέρα από τις επιχειρηματικές και εμπορικές περιοχές του κέντρου της πόλης προς τις περιφέρειες. Εκεί, η υπερεμπορική ανάπτυξη παλιών βιομηχανικών περιοχών, εγκαταλελειμμένων εκτάσεων και παρθένων εδαφών με την χρήση καλοσχεδιασμένων και προσεγγμένων κατασκευών ενισχύουν την ιδιωτικοποίηση ως χαρακτηριστικό του αστικού τοπίου της μετανεωτερικότητας και ταυτόχρονα την απομάκρυνση των ανθρώπων από τον δημόσιο χώρο.

Στην περίπτωση του ιδιωτικοποιημένου κοινόχρηστου χώρου, η πρόσβαση και η παραμονή των ατόμων επιτρέπεται κατά την κρίση του ιδιοκτήτη του και εκεί συναντά κανείς κατασκευασμένες αποδεκτές δραστηριότητες, οι οποίες επιτρέπουν και μεγιστοποιούν την κατανάλωση και την κερδοφορία (Krupa, 1993). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες που παραμένουν εμφανείς στον δημόσιο χώρο, περιέργως στον ιδιωτικοποιημένο κοινόχρηστο χώρο γίνονται άορατες (Wilson, 1987). Στους «ψευδοδημόσιους χώρους» (Banerjee, 2001) το κοινό συνηθίζει να επικεντρώνει όλες τις δραστηριότητες του αποκλειστικά και μόνο γύρω από την λανθάνουσα τέρψη της κατανάλωσης ακόμη και, όταν επιστρέφει στον δημόσιο χώρο. Συγκεκριμένα, κατά την παραμονή του στον δημόσιο χώρο, ο πολίτης συνεχίζει να ασχολείται με δραστηριότητες που του υπενθυμίζουν την ικανοποίηση που του προσφέρει η κατανάλωση, αντικαθιστώντας με αυτόν τον τρόπο κάθε κομμάτι της δημόσιας ζωής που στερείται. Αν θυμηθούμε ότι, ο πλάνητας του δέκατου ένατου αιώνα θαύμαζε σε κάθε του βήμα

το αστικό τοπίο της εποχής του ανήκοντας σε αυτό, σήμερα η ανισότητα που προκαλείται από το ευμετάβλητο οικονομικό τοπίο της παγκοσμιοποίησης, θα τον καθιστούσε απόντα. Όποιος δεν κατέχει το διαβατήριο του χρήματος για μια πετυχημένη δημόσια ζωή, αποθαρρύνεται στο να συχνάζει στα εμπορικά κέντρα των ιδιωτικοποιημένων κοινόχρηστων χώρων, εφόσον ο ίδιος δεν στοχεύει στην κατανάλωση.

Ακόμη ένα χαρακτηριστικό του ιδιωτικοποιημένου κοινόχρηστου χώρου στηρίζεται στην κατασκευή της αίσθησης της ελευθερίας. Μέσα από την σκηνογραφική τους ποικιλία (Crilly, 1993) οι ψευδοδημόσιοι χώροι δίνουν εντέχνως στο καταναλωτικό κοινό την αίσθηση ότι αποτελούν ιδανικά μέρη, που είναι κοινά και που παρέχονται ελεύθερα σε όλους. Παραταύτα όμως, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως «οι υποσχέσεις της ελευθερίας κρύβουν τις πραγματικές διαδικασίες της χειραγώγησης και η ελευθερία είναι μια οφθαλμαπάτη», όπως λέει ο Paul Virilio (2000). Πιο αναλυτικά, στους ιδιωτικοποιημένους κοινόχρηστους χώρους θεωρούνται ως ανεπιθύμητα στοιχεία η δυσκολία στάθμευσης, ο θόρυβος, η κυκλοφορία, οι καιρικές συνθήκες και η βία που απασχολούν τους παραδοσιακούς δημόσιους χώρους και για τον λόγο αυτό σχεδιάζονται έτσι, ώστε να αποκλείουν όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά (Loukaitou-Sideris, 1993). Επιπρόσθετα, ο αυξημένος έλεγχος στους ψευδοδημόσιους χώρους αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για την εμφάνιση ανήσυχων εφήβων και παιδιών, περαστικών που καταναλώνουν οινοπνευματώδη ποτά σε παγκάκια, επαιτών, αστέγων, ατόμων που μοιράζουν φυλλάδια, όπως επίσης για την πραγματοποίηση δημόσιων γεγονότων, περιλαμβάνοντας απλές συναντήσεις, γιορτές, διαδηλώσεις, πολιτικές συγκεντρώσεις και διαμαρτυρίες (Loukaitou-Sideris, 1993). Παράλληλα, ο έλεγχος και ο περιορισμός του ανεπιθύμητου κοινού στους ιδιωτικοποιημένους κοινόχρηστους χώρους διευκολύνει τη μείωση του κόστους συντήρησής τους. Εν ολίγοις, η διαχείριση του κοινού πραγματώνεται σε ένα προστατευμένο περιβάλλον, με τον χορηγό να γίνεται περισσότερο ορατός από τον πολίτη (Krupa, 1993).

Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι το χαρακτηριστικό του ελέγχου δεν περιορίζεται μόνο σε όσους χώρους είναι ιδιωτικά ελεγχόμενοι, αλλά εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια και στον δημόσιο χώρο. Αρχικά, η αύξηση της εγκληματικότητας που παρατηρήθηκε λόγω της οικονομικής ανισότητας και των πληθυσμιακών ανακατανομών, συντέλεσε σύμφωνα με τον Mike Davis (1990) σε μια εμμονή για ασφάλεια και προστασία. Η κατάσταση αυτή με την σειρά της έχοντας παράγει τον ταξικό φόβο, οδήγησε στον κοινωνικό αποκλεισμό των κατώτερων οικονομικών στρωμάτων και στην περιχαράκωση των ισχυρότερων στην ιδιωτική προστασία (Davis, 1990). Έτσι λοιπόν, ο δημόσιος χώρος, έχοντας γίνει ήδη αφιλόξενος, ευνόησε την εμφάνιση των ιδιωτικοποιημένων κοινόχρηστων χώρων. Ο έλεγχος και η παρακολούθηση στους χώρους αυτούς επεκτάθηκε σταδιακά στο σύνολο της πόλης, μετατρέποντας την

σε «πόλη-φρούριο» (Davis, 1990). Στην ουσία, η νέα πολεοδομία της ασφάλειας που εμφανίστηκε στο αστικό τοπίο της μετανεωτερικότητας προέκυψε ως μια νέα «οικολογία του φόβου» (Davis, 1990). Η δυνατότητα των κατοίκων μιας πόλης να ζήσουν μαζί, να γνωρίζουν ο ένας τον άλλον και να συνεργαστούν για τη βελτίωση του αστικού τους τοπίου, ως εκ τούτου, αποδυναμώθηκε. Το αποτέλεσμα για μια ακόμη φορά, ήταν η αποχώρηση των ανθρώπων από τους δημόσιους χώρους της πόλης και η μετάβαση τους στη σφαίρα των ψευδοδημόσιων, όπου αισθάνονται περισσότερο ασφαλείς.

2.2.2 Η Περίφραξη του Δημόσιου Χώρου

11

Αρκετά χρόνια τώρα, το αστικό τοπίο χαρακτηρίζεται για τις «περιφραγμένες κοινότητες» (Xu, Yang, 2008), που αναπτύσσονται ολοένα σε αυτό και που ευθύνονται για την άνοδο της «ιδιωτικής πόλης» (Goldberger, 1996). Αρχικά, η δημιουργία των περιφραγμένων κοινοτήτων προκύπτει από την τάση της κοινωνίας να αναπτύσσει εστίες κοινοτικού χαρακτήρα, όταν παρουσιάζονται κοινωνικά προβλήματα. Ωστόσο, οι κοινότητες της ιδιωτικής πόλης χρησιμοποιούν τη δύναμη τους για να προστατεύσουν τα άτομα που τις απαρτίζουν από το εξωτερικό περιβάλλον, μέσα από ιδιότυπες τακτικές αστυνόμευσης, επιτήρησης και απονομής δικαιοσύνης. Ουσιαστικά, προσπαθούν να αναπαραστήσουν μια μικρογραφία της κοινωνίας, η οποία αποκομμένη από οποιαδήποτε επαφή με τον κοινωνικό ιστό της πόλης, χαρακτηρίζεται από τάσεις αυτοεγκλεισμού.

Συνολικά, στην ιδιωτική πόλη δημιουργείται η ψευδαίσθηση της ελευθερίας, με τους κινδύνους και τις αβεβαιότητες της καθημερινής ζωής να παραμένουν προσεκτικά έξω από τους χώρους της. Το παράδοξο έγκειται στο γεγονός ότι, όπως και στους ψευδοδημόσιους χώρους, ο έλεγχος και η ασφάλεια της ιδιωτικής πόλης ενσωματώνεται τα τελευταία χρόνια και στους πραγματικούς δημόσιους χώρους.

Πιο αναλυτικά, η σκηνοθετημένη ψευδαίσθηση του ιδανικού τόπου που χαρακτηρίζει την ιδιωτική πόλη, επεκτείνεται στο σύνολο του αστικού τοπίου και οδηγεί στην κατάσταση της «αναλογικής πόλης» όπως υποστηρίζει ο Trevor Boddy (1992). Η «αναλογική πόλη» είναι ένα δίκτυο διαδρόμων περιορισμένης πρόσβασης, που επικαλύπτει την υπάρχουσα πόλη (Boddy, 1992) και την οργανώνει μέσω ζωνών, που όλο και περισσότερο αποσυνδέονται η μια από την άλλη. Με τον όρο της «αναλογικής πόλης», ο Trevor Boddy περιγράφει το φαινόμενο των εναέριων και υπόγειων συνδέσεων, που εμφανίστηκαν στις βορειοαμερικανικές πόλεις τις τρεις πρόσφατες δεκαετίες. Συνολικά, στην κατάσταση της αναλογικής πόλης, η χρήση του δημόσιου χώρου αλλοιώνεται, όχι μόνο λόγω του αστικού σχεδιασμού, αλλά και της εγκληματικότητας, της περιθωριοποίησης και του χαμηλού βιοτικού επιπέδου που τον κατακλύζουν.

Όπως υποστηρίζει ο Edward Soja (1989), η μεταμοντέρνα πόλη έχοντας γίνει η κατακερματισμένη, αντικοινωνική μητρόπολη, αποτελεί το στερεότυπο της πόλης του φόβου. Σε αυτό το αστικό τοπίο, η ιδιωτική πόλη με την χρήση της σε αποκλειστικότητα, περικλείει εκτάσεις φυσικής και κατασκευασμένης αναψυχής. Ωστόσο και προσπαθώντας να φτάσουν στην αναβίωση μιας λανθάνουσας αντίληψης για την εξιδανικευμένη και ουτοπική ζωή που χαιρόταν κοινωνίες προηγούμενων εποχών, οι περιφραγμένες κοινότητες προκάλεσαν αρκετή κριτική τα τελευταία χρόνια. Το γεγονός αυτό

οφείλεται στην ενίσχυση του αποκλεισμού και του ελέγχου της περιοχής τους. Συγκεκριμένα, οι χωρικές ρυθμίσεις της ιδιωτικής πόλης περιλαμβάνουν τοίχους και οδοφράγματα, που προεκτείνονται και στον υπόλοιπο ιστό της πόλης, ώστε να ενισχυθεί περισσότερο ο έλεγχος της περιοχής τους. Επιπλέον, μη επιτρέποντας στα ανεπιθύμητα τμήματα του πληθυσμού να εισέλθουν σε αυτή, οι κλειστές κοινότητες σε επίπεδο φύλαξης και μεταφοράς εκτόπισαν τους δημόσιους φορείς με την αντικατάστασή τους από ιδιωτικούς.

Ο Mike Davis (1990) αναλύοντας την εμφάνιση των περιφραγμένων κοινοτήτων, υποστηρίζει ότι η σύγχρονη αστική δομή, που χαρακτηρίζεται από τις αντιθέσεις εθνών και φυλών, ευθύνεται για το φαινόμενο της ιδιωτικής πόλης. Συγκεκριμένα, ο σύγχρονος αστικός σχεδιασμός επωφελείται οικονομικά από τη δυσπιστία, τον ρατσισμό και τον φόβο των κλειστών κοινοτήτων απέναντι στις εισερχόμενες μεταναστευτικές ομάδες. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται συνεχώς από μελέτες, οι οποίες δείχνουν ότι η τάση των ατόμων να ζουν σε κλειστές κοινότητες με κοινούς χώρους και εγκαταστάσεις, πηγάζει περισσότερο από την ξενοφοβία και όχι τόσο από μια ανησυχία για την προσωπική ασφάλεια και περιουσία (Banerjee, 2001). Υποστηρίζοντας την πειθαρχία της ομοιομορφίας και την αυτονομία, η ιδιωτική πόλη κατασκευάζει την ψευδαίσθηση της τάξης και της ασφάλειας μέσα σε εντυπωσιακά αισθητικά αποτελέσματα του αρχιτεκτονικού και του πολεοδομικού σχεδιασμού, βρισκόμενη σε αντιδιαστολή με την ανομοιογένεια που χαρακτηρίζει τον δημόσιο χώρο. Ως συνέπεια, ο δημόσιος χώρος αποδυναμώνεται για ακόμη μια φορά, με τον κοινωνικό έλεγχο να σκηνοθετεί όσες δραστηριότητες απέμειναν στον χώρο αυτό.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

2.3 Η Μεταβολή της Έννοιας του Τόπου και της Κοινότητας

Όπως φανερώνεται από τα παραπάνω, η μετάβαση της δημόσιας ζωής στον ιδιωτικό και στον ψηφιακό χώρο αφοπλίζει τον δημόσιο χώρο από την αξία και την δύναμη της ταυτότητας του. Παράλληλα ωστόσο, το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί εδώ και καιρό στις έννοιες του τόπου και της κοινότητας και οι οποίες περιγράφονται στην συνέχεια.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

2.3.1 Η Μεταβολή της Έννοιας του Τόπου

Πριν αναλυθούν οι μεταβολές στην έννοια του τόπου, ως τόπος ορίζεται «η έκταση γης που δεν είναι ακριβώς προσδιορισμένη και οριοθετημένη, μια συγκεκριμένη περιοχή, η έκταση που μπορεί να καταλάβει ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή πράγμα και το περιβάλλον» (''τόπος'' Λεξικό Τριανταφυλλίδη 2012). Πάνω από όλα, ο τόπος μπορεί να οριστεί όχι μόνο από το φυσικό του πλαίσιο, αλλά και από τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν και από τα νοήματα που δημιουργούνται μέσα από τις ανθρώπινες ενέργειες (Relph, 1976). Στην ουσία, ο τόπος αναδεικνύεται ως μια γνωστική τράπεζα πληροφοριών που αντανακλά την πολυμορφία του, έτσι όπως αυτή σχηματίζεται από το περιβάλλον, από τους ανθρώπους που τον καταλαμβάνουν και από την αξία που έχει για αυτούς (Proshansky, Fabian & Kaminoff, 1983).

Η έννοια του τόπου προεκτάθηκε με τον όρο της «ταυτότητας του τόπου», που επινόησε ο Harold Proshansky (1978) για να υποδηλώσει τις διαστάσεις του εαυτού, που καθορίζουν την προσωπική ταυτότητα του ατόμου σε σχέση με το περιβάλλον. Ειδικότερα, η ταυτότητα του τόπου (Proshansky, 1978) αναφέρεται στους συνειδητούς δεσμούς που αναπτύσσονται μεταξύ του ατόμου και των κοινοτήτων του με την πάροδο του χρόνου σε έναν τόπο. Με λίγα λόγια, η ταυτότητα του τόπου διαμορφώνεται από τις συνδεδεμένες ταυτότητες των ανθρώπων που τον καταλαμβάνουν και αυτός είναι ο λόγος που ο τόπος δεν έχει μόνιμο νόημα, καθώς αυτό είναι ένα στοιχείο που διαρκώς επαναδιαπραγματεύεται σε μια μη καθορισμένη ταυτότητα. Κάτω από αυτό το πρίσμα λοιπόν, ο τόπος περιλαμβάνει εκτός από την διάσταση του χώρου και του χρόνου, μια ανθρωπολογική διάσταση, η οποία περιγράφει ουσιαστικά την σχέση που αναπτύσσουν τα άτομα ανήκοντας σε μια κοινότητα μιας συγκεκριμένης θέσης σε μια δεδομένη στιγμή.

Ωστόσο, οι όροι της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ατόμων σε ένα φυσικό περιβάλλον έχουν αλλάξει, από την στιγμή που «φτάνουμε στον προορισμό μας χωρίς καν να αναχωρούμε» (Virilio, 1991). Συγκεκριμένα και ενώ η κινητικότητα του Διαδικτύου και των ασύρματων δικτύων επικοινωνίας διαστέλλει και συστέλλει τον χώρο, την ίδια στιγμή που η παγκοσμιοποίηση συγχέει το τοπικό με το παγκόσμιο, φανερώνεται πως στην σύγχρονη γεωγραφία απαλείφονται τα κενά και οι διακρίσεις. Πιο αναλυτικά, ο χρόνος όπως οριζόταν από την κοινωνική επαφή και από τις συναλλαγές των παλαιότερων εποχών μέχρι την εμφάνιση της ψηφιακής εποχής, διαμόρφωνε αντίστοιχα και τα χαρακτηριστικά που όριζαν τον τόπο. Ενώ η χρήση των τεχνολογικών καινοτομιών αύξησε την ταχύτητα μεταφοράς των αγαθών, των πληροφοριών και των υπηρεσιών, παραμόρφωσε την έννοια της φυσικής γεωγραφίας, η οποία προσδιορίζεται πλέον μέσα από την στιγμιαία

Η δημιουργία των Αστικών Κοιτών

αυτοματοποιημένη επικοινωνία. Η κατάσταση αυτή, που περιγράφεται από τον David Harvey (1989) ως «χωροχρονική συμπίεση», προκάλεσε τόσο τον διαχωρισμό του χρόνου από την φυσική του απόσταση, όσο και την εκμηδένιση του χώρου και αποτελεί ένα σημαντικό βιωματικό κοινωνικό χαρακτηριστικό της μετανεωτερικής εποχής. Το αποτέλεσμα της χωροχρονικής συμπίεσης ήταν η απώλεια της ταυτότητας του τόπου να συντελεστεί σε σημαντικό βαθμό.

Επιπλέον, η μη φυσική παρουσία του ατόμου της ψηφιακής σφαίρας αφορώντας μεγάλο τμήμα του παγκόσμιου πληθυσμού, ορίζει μια νέα αντίληψη της ταυτότητας του εαυτού. Συγκεκριμένα, η επιβεβαίωση του τόπου και του εαυτού έγκειται περισσότερο στις εικόνες των πολλαπλών ειδώλων τους από τα σύγχρονα τεχνολογικά εργαλεία επικοινωνίας, που ολοένα το άτομο εξοικειώνεται με τη χρήση τους και που ακαριαία αναπαράγονται και μεταδίδονται στο παγκόσμιο αόρατο κοινό, παρά στην αντίληψη της ίδιας της πραγματικότητας. Ακριβώς αυτή η κατάσταση του παράδοξου εικονικού αοράτου είναι υπεύθυνη για την αποδυνάμωση του πραγματικά ορατού, η οποία οδηγεί σε περαιτέρω αλλοίωση της έννοιας του τόπου.

Επιπρόσθετα και σε αντίθεση με τα μέρη που διακρίνονται για την ταυτότητα τους, τις τελευταίες δεκαετίες η τάση να εμφανίζονται χώροι όπου κυριαρχεί το απρόσωπο και ανώνυμο πλήθος, γίνεται όλο και πιο έντονη. Συγκεκριμένα, ο Marc Augé μελετώντας τους τόπους των δικτύων και τους τόπους των πόλεων, διαπίστωσε πως στον σύγχρονο κόσμο της μετανεωτερικότητας, κάθε μέρος που δεν παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά του τόπου, ονομάζεται «μη τόπος» (Augé, 1995). Ο Augé ορίζει ως «μη τόπο», οποιοδήποτε χώρο αποσυνδέεται από οποιαδήποτε σχέση με το περιβάλλον του και που ομογενοποιείται, αντί να αναφέρεται σε παράγοντες της μοναδικότητας. Οι «μη τόποι» χαρακτηρίζονται από την απουσία μιας συγκεκριμένης ταυτότητας (Augé, 1995), «αν και προσλαμβάνονται από τους χρήστες τους ως τόποι οικείοι ή αναγνωρίσιμοι, την ίδια στιγμή που η προφανής οικειότητα ή η αναγνωρισιμότητα τους βρίσκεται σε κίνδυνο από ξαφνικές, απροσδόκητες μεταβολές της προοπτικής ή από ορατά χαρακτηριστικά τα οποία γίνονται αντιληπτά ως εκτός τόπου γνωρίσματα» (Ots, 2011). Συνήθως, οι «μη τόποι» είναι χώροι διέλευσης, όπως οι αυτοκινητόδρομοι, τα αεροδρόμια, οι τερματικοί σταθμοί αλλά περιλαμβάνουν και τα θεματικά πάρκα, τους ιδιωτικοποιημένους κοινόχρηστους χώρους και άλλες επιχειρηματικές περιοχές του αστικού τοπίου, όπου ένα επαναλαμβανόμενο αρχιτεκτονικό ύφος χωρίς ταυτότητα εκμηδενίζει χαρακτηριστικά που αναγνωρίζει κανείς ως γνώριμα σε άλλους τόπους. Επιπλέον, οι «μη τόποι» είναι χώροι, που γρήγορα διαγράφονται από τη μνήμη, παρόλο που κανείς καταναλώνει μεγάλο τμήμα του χρόνου του σε αυτούς (Ots, 2011) και σε μεγάλο βαθμό προκαλούν συναισθήματα

αποξένωσης, ανασφάλειας και αγωνίας. Στην ουσία, όλοι οι χώροι που αντισταθμίζουν την έλλειψη της δημόσιας ζωής με την παροχή της κατασκευασμένης ελευθερίας και της ασφάλειας, προσεγγίζονται με τα χαρακτηριστικά που ο Augé όρισε για τους «μη τόπους» και μπορούν να θεωρηθούν μηχανές, που έχουν ως στόχο την αντικατάσταση της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης μέσα από καινοτομίες της τεχνολογίας. Όπως υποστηρίζει ο ίδιος, «ο χώρος των μη τόπων ούτε δημιουργεί μοναδική ταυτότητα, ούτε σχέσεις ... μόνο μοναξιά και ομοιότητα» (Augé, 1995).

Τα χαρακτηριστικά των «μη τόπων» επεκτάθηκαν και ενσωματώθηκαν σταδιακά και στην συνολικότερη χωρική ανάγνωση των πόλεων και ταυτίστηκαν με τα χαρακτηριστικά της «απώλειας του τόπου», που ο Edward Relph (1976) ανέλυσε. Συγκεκριμένα, και σύμφωνα με τον ίδιο, «μια λιγότερο αυθεντική αίσθηση του τόπου επισκιάζει σταδιακά το σύγχρονο αστικό τοπίο ως απώλεια του τόπου» (Relph, 1976). Τα μέρη που διακρίνονται από την «απώλεια του τόπου» δεν έχουν καμία ιδιαίτερη σχέση με το γεωγραφικό σημείο στο οποίο βρίσκονται, μιας που θα μπορούσαν να βρίσκονται οπουδήποτε. Η «απώλεια του τόπου» συνδέεται με μια «μη γνήσια» διάθεση, που συναντά κανείς σε τουριστικά τοπία, σε νέες πόλεις και προάστια που αποτελούν αντίγραφα εμπορικών ταινιών, όπως και στο διεθνές ύψος της αρχιτεκτονικής (Relph, 1976). Εστιάζοντας στην συνθήκη της παγκοσμιοποίησης που προκάλεσε την «απώλεια του τόπου», ο Relph υποστηρίζει ότι η «υπονόμευση του τόπου των ανθρώπων και των πολιτισμών είναι η απλή αντικατάσταση των διαφορετικών και σημαντικών περιοχών του κόσμου με ανώνυμους χώρους και ανταλλάξιμα περιβάλλοντα» (Relph, 1976). Επιπρόσθετα, η «απώλεια του τόπου» συνδέεται με το διάχυτο μοναχικό συναίσθημα της αποξένωσης, που βιώνει η σύγχρονη κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, το συναίσθημα της αποξένωσης απορρέει από την έκπτωση του δεσμού που συνδέει τον άνθρωπο με τον τόπο του. Σύμφωνα με τον Edward Relph, η απώλεια της ποικιλομορφίας του τόπου αποτελεί σύμπτωμα μιας ευρύτερης απώλειας του νοήματος του κόσμου (Relph, 1976).

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι, η έννοια του τόπου άλλαξε σημασία, με τις σύγχρονες κοινωνικές γεωγραφίες να αντιπροσωπεύονται από ανθρώπους που δεν έχουν πλέον την αίσθηση του ανήκειν στα περιβάλλοντα που ζουν (Relph 1976). Η κατάσταση αυτή έχει ως συνέπεια την αποθάρρυνση του ατόμου στην διαμόρφωση της ταυτότητας του, καθώς ο άνθρωπος νιώθει ότι δεν ορίζει άμεσα την ύπαρξη του μέσα στον κόσμο. Χαρακτηριστικά, ο Christian Norberg-Schulz γράφει ότι, «βρίσκουμε δύσκολο το να ζήσουμε σε ένα μέρος που δεν είναι δικό μας και πολύ περισσότερο, δεν είναι ο εαυτός μας [...] Ο σύγχρονος άνθρωπος χάνει τη δική του ταυτότητα, καθώς και την αίσθηση της κοινότητας και της συμμετοχής. Η ύπαρξη βιώνεται χωρίς νόημα και ο άνθρωπος γίνεται άστεγος, επειδή δεν ανήκει πια σε ένα σημαντικό σύνολο. Επιπλέον, γίνεται

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

απερίσκεπτος, δεδομένου ότι δεν αισθάνεται την ανάγκη να προστατεύσει και να καλλιεργήσει έναν κόσμο πια» (Norberg-Schulz, 1986).

2.3.2 Ο Τόπος και η Κοινότητα

Οι δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης υπονόμεισαν όχι μόνο τις πεποιθήσεις που ίσχυαν για τον τόπο μέχρι πρόσφατα, αλλά επέδρασαν και στην έννοια της κοινότητας. Τα τελευταία χρόνια οι έρευνες των κοινωνικών επιστημών επικεντρώνονται στην παράλληλη μείωση που παρατηρείται στην αξία του τόπου και στην αξία της κοινότητας (Agnew, Duncan, 1989) και η οποία επιδρά στην αποδυνάμωση του δημόσιου χώρου ολοένα και περισσότερο. Για τον Edward Relph η σύνδεση του τόπου με την κοινότητα είναι προφανής καθώς, όπως υποστηρίζει, «ο τόπος δημιουργείται και γνωστοποιείται μέσω των κοινών εμπειριών και της συμμετοχής των ανθρώπων σε κοινά σύμβολα και έννοιες» (Relph, 1976).

Αναλυτικότερα, η κοινότητα ορίζεται από «μια ομάδα ανθρώπων που ζει στο ίδιο μέρος ή έχει ως κοινό ένα χαρακτηριστικό, από μια ομάδα ανθρώπων που ζει μαζί και ασκεί κοινή ιδιοκτησία, από μια συγκεκριμένη περιοχή ή έναν συγκεκριμένο τόπο μαζί με τους κατοίκους του, από ένα σύνολο κρατών ή πολιτειών που ενοποιούνται από κοινά ενδιαφέροντα, από τους ανθρώπους μιας περιοχής ή χώρας που λαμβάνονται υπόψη συλλογικά, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των κοινωνικών αξιών και των ευθυνών» ('community noun' Oxford University Press 2010). Η κοινότητα ορίζεται επίσης ως «η κατάσταση του μοιράσματος ή της κατοχής συγκεκριμένων αντιλήψεων και κοινών συμφερόντων» ('community noun' Oxford University Press 2010).

Σε γενικές γραμμές, η έννοια της κοινότητας αναφέρεται συνήθως σε μια κοινωνική ομάδα που μοιράζεται κοινές αξίες και χαρακτηρίζεται από κοινωνική συνοχή (Cohen, 1985). Ειδικότερα, για τον Anthony Cohen, η κοινότητα είναι μια συμβολική πολιτισμική κατασκευή, που ορίζεται από το μέγεθος, την δομή και το κοινό νόημα που αναζητούν και βρίσκουν τα μέλη της (Cohen, 1985). Κατ'επέκταση, η κοινότητα έχει έναν άμεσο ρόλο στη δημιουργία της αίσθησης του ανήκειν στα μέλη της, αποτελώντας ένα αντικείμενο αναφοράς για τον σχηματισμό της ταυτότητας τους (Cohen, 1985).

Προσεγγίζοντας την κοινότητα σε σχέση με την σύνδεση της με τον τόπο, εμφανίζεται να υπάρχει μεταξύ τους η «κοινή συλλογική συνείδηση» (Relph, 1976). Αρχικά, ο όρος της συλλογικής συνείδησης έχει χρησιμοποιηθεί από τον Louis Althusser για να εξηγήσει με ποιους τρόπους ένα αυτόνομο άτομο ταυτίζεται με μια μεγαλύτερη ομάδα ή δομή, όπως επίσης και το με ποιους τρόπους τα κοινά πρότυπα μεταξύ των ατόμων εκφράζουν μια ευανάγνωστη ενότητα σε αυτές τις δομές (Piepmeyer, 2007). Σύμφωνα με τον Edward Relph, η ύπαρξη μιας κοινής συλλογικής συνείδησης ενισχύει την ταυτότητα κάθε οντότητας και συνδέει ουσιαστικά την κοινωνία με τον τόπο μέσα από ένα πλαίσιο συνεκτικότητας (Relph, 1976). Η

Η δημιουργία των Αστικών Κοιτών

κοινή συλλογική συνείδηση δίνει ουσιαστικά στους ανθρώπους και τα μέρη την ίδια ταυτότητα (Relph, 1976). Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει ο Edward Casey, «δεν υπάρχει τόπος χωρίς εαυτό και εαυτός χωρίς τόπο» (Casey, 2001).

Παράλληλα, εδώ και καιρό το ενδιαφέρον για την κατανόηση των βαθύτερων συναισθημάτων και δεσμών που αναπτύσσουν οι άνθρωποι όταν συνδέονται με τον τόπο, έχει ενεργοποιήσει μελέτες που εστιάζουν στην «κοινωνική ταυτότητα» (Tajfel, 1982). Η κοινωνική ταυτότητα αποτελεί μέρος της αυτοαντίληψης του ατόμου και ορίζεται ως η γνώση του ατόμου στο να ανήκει σε μια κοινωνική ομάδα (Tajfel, 1982), σε μια κοινότητα.

Παρόλο που η έννοια της κοινότητας είναι σταθερή, «το νόημα της συγκροτείται πάντοτε εκ των υστέρων, επειδή η κοινότητα αποκτά υπόσταση από την συλλογική ταυτότητα που αναπτύσσουν τα μέλη της», δηλαδή από την κοινή ταυτότητα που τα συνδέει (Δεμερτζής, 1996). Ωστόσο, από την περίοδο της νεωτερικότητας μέχρι σήμερα, η κοινότητα εκφράζεται μέσα από μια ιδιότυπη συλλογική ταυτότητα. Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με την δημόσια ζωή και την συλλογική συνείδηση που προέκυπτε από την συμμετοχική δράση της κοινότητας του δέκατου όγδοου αιώνα (Sennett, 1977). Η κοινότητα με την παραδοσιακή της μορφή αφορούσε στον σχηματισμό της μέσα σε μια μικρή γεωγραφική περιοχή, όπου οι άνθρωποι βρισκόντουσαν στον δημόσιο χώρο και μοιράζονταν δραστηριότητες που συνέβαλαν στη δημιουργία της κοινωνικής τους ταυτότητας. Οι απρόσωπες σχέσεις της νεωτερικής περιόδου έρχονται να αντικαταστήσουν την προσωπική οικειότητα, το συναισθηματικό βάθος, την ηθική δέσμευση και την κοινωνική συνοχή, που συνιστούσαν την κοινότητα μέχρι τον δέκατο ένατο αιώνα (Sennett, 1977). Λίγο αργότερα, στην μετανεωτερική εποχή η κοινότητα σχηματίζεται για να αντισταθεί στην απρόσωπη κοινωνία που κατασκευάζει η παγκοσμιοποίηση, (Sennett, 1977) αν και οι σχέσεις της καταλήγουν να είναι ατομικιστικές, ιδιωτικές και αμυντικές απέναντι στο εξωτερικό περιβάλλον.

Η κατάσταση αυτή φαίνεται να πηγάζει για τον Richard Sennett από την «κοινωνία της οικειότητας» (Sennett, 1977). Πιο αναλυτικά, η κοινότητα που σχηματίζεται στην κοινωνία της οικειότητας (Sennett, 1977) παρόλο που αντανάκλα την αναζήτηση της αίσθησης του ανήκειν, της αλληλεγγύης και της ασφάλειας, στην πραγματικότητα εξασφαλίζει την ευημερία της μέσα από μια κατασκευασμένη μορφή εμπιστοσύνης. Η «κοινότητα» της κοινωνίας της οικειότητας αποτελεί μια εξύμνηση της απομόνωσης μιας μειονότητας (Sennett, 1977), που με τις ενέργειες της προσπαθεί να επιβάλλει την ομοιομορφία. Βρισκόμενη σε «εμπόλεμη κατάσταση με την κοινωνική πολυπλοκότητα» (Sennett, 1977), αφήνοντας ανέπαφους τους βασικούς θεσμούς της κοινωνικής τάξης, η συγκεκριμένη μορφή κοινότητας χαρακτηρίζεται από την καταστροφικότητα. Σε κάθε προσπάθεια τους να παρέχουν

αλληλεγγύη και ασφάλεια, τα μέλη της ασκούν επιτηρητική στάση μεταξύ τους. Με άλλα λόγια, στην κοινότητα της οικειότητας η αδελφοσύνη συχνά μετατρέπεται σε αδελφοκτονία (Sennett, 1977).

Επιπλέον στα πρόσφατα χρόνια, δεδομένου ότι οι άνθρωποι μπορούν να μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα στις κοινότητες που σχηματίζουν στο Διαδίκτυο, η έννοια της κοινότητας βγήκε από τον γεωγραφικό της περιορισμό. Η εμπειρία της διαδικτυακής κοινότητας είναι μια ψευδαίσθηση, που ασκήθηκε από τη χρήση της τεχνολογίας των υπολογιστών, προσφέροντας «μια φαντασίωση μέσω της οποίας μπορούμε να ζούμε σε προφανή απόσταση από τους άλλους, να τους μιλάμε και να εκφράζουμε τα συναισθήματά μας» (McBeath, Webb, 1995). Ακόμη περισσότερο, οι διαδικτυακές κοινότητες «μπορούν να κατακερματίσουν την ευρύτερη κοινωνία, ώστε ο καθένας από εμάς να συνεχίσει την απομόνωση από ο,τιδήποτε διαφορετικό, άγνωστο, ή απειλητικό και να αφαιρέσει τις ευκαιρίες για επαφή» (Calhoun, 1986). Αυτή η πραγματικότητα αλλάζει την συμβιωτική διάσταση των κοινοτικών σχέσεων, με τις κοινότητες του Διαδικτύου να αγνοούν την αξία της οποιασδήποτε κοινής, συναισθηματικής, συλλογικής εμπειρίας. Στην ουσία, οι διαδικτυακές κοινότητες λόγω του ότι απέχουν συνειδητά ή ασυνείδητα από την διάσταση της δέσμευσης και της αλληλεπίδρασης σε πραγματικό χώρο και χρόνο, καταλήγουν να αποτελούν «ψευδοκοινότητες» (Beniger, 1987).

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, η μεταβολή στην έννοια της κοινότητας απωθεί τα άτομα από την σύνδεση τους με τον τόπο, όπως και από την διαμόρφωση της κοινωνικής τους ταυτότητας και της κοινής συλλογικής συνείδησης. Σε γενικές γραμμές η κοινότητα της μετανεωτερικής εποχής, όπως υποστηρίζει ο Manuel Castells, δημιουργείται είτε από το κράτος, είτε από συλλογικότητες που προσπαθούν να βρουν νόημα μέσα από την κοινοτικότητα (Castells, 1997). Συγκεκριμένα, ο ίδιος παρατηρεί ότι «όταν ο κόσμος γίνεται πολύ μεγάλος για να ελεγχτεί, οι κοινωνικοί φορείς έχουν ως στόχο να συρρικνώσουν το μέγεθος του και να τον προσεγγίσουν» (Castells, 1997). Κατά συνέπεια, στην προσπάθεια τους να επαναχαράξουν τα όρια της ταυτότητας, της κοινότητας και του τόπου, τα άτομα των σύγχρονων κοινοτήτων αντιστέκονται στην παγκοσμιοποίηση, όπως επίσης καταλήγουν να παράγονται της ίδιας της παγκοσμιοποίησης.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

03

Η Επαναδιατύπωση του
Δημόσιου Χώρου

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

3.1 Τα Κοινά

Η εμπειρία του τόπου, αν και έχει τη δυνατότητα να μας συγκινεί βαθιά και να αφήνει εμφανή τα ίχνη της στην συνολική εμπειρία της ζωής μας, καθίσταται ιδιαίτερα ευάλωτη από τις ιδεολογικές πιστώσεις της εξουσίας της κάθε εποχής (Lefebvre, 1991) και αυτό αποδεικνύεται από τις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης και του καπιταλισμού που άλλαξαν την εμπειρία του τόπου από την περίοδο της νεωτερικότητας και μετά. Με τις μεταβολές στην έννοια του τόπου και της κοινότητας να ενισχύουν τον κατακερματισμό του αστικού τοπίου, ο σύγχρονος δημόσιος χώρος έχασε την συμβολή του στην αξία της κοινοτικής συνεκτικότητας.

Θεωρώντας ότι ο σύγχρονος δημόσιος χώρος αποτελεί μια σκηνή, όπου ο πολίτης-θεατής καλείται να βιώσει την τραγωδία της δημόσιας σφαίρας με εσωστρέφεια και να μεταβεί από την κατάσταση της κοινοτικότητας στην ατομικότητα (Vidler, 2000), δανειζόμαστε την περιγραφή του Anthony Vidler για τον αποξενωμένο σύγχρονο άνθρωπο, που μοιάζοντας με τον αυλικό του Walter Benjamin, «αποκαλύπτεται ως ένα διασκορπισμένο θέμα, που μετράται από τον αμείλικτο χτύπο του διαρκώς αυξανόμενου ρυθμού των στροφών του ρολογιού, άψυχος στην ερημιά των συντριμμιών του ανθρωπισμού, παίρνοντας το δρόμο του ανάμεσα από τα οστά των νεκρών ηρώων» (Vidler, 2000).

Εφόσον στον δημόσιο χώρο οι άνθρωποι σήμερα στερούνται ό,τι τον χαρακτηρίζει, δηλαδή την αλληλεπίδραση, την δέσμευση των αξιών τους, μια κοινή συναισθηματική σύνδεση και την αίσθηση του ανήκειν σε μια θέση (Carr et al. 1992), τότε χρειάζεται να εστιάσουμε στην ενεργοποίηση της κοινωνικής ταυτότητας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από κοινωνικές πρακτικές που στηρίζονται στην ελευθερία, στην συνεργασία και στην δημοκρατία και επιτρέπουν τον προσδιορισμό του δημόσιου χώρου απευθείας από τις ανάγκες και τις επιθυμίες της κοινωνίας. Αυτές οι κοινωνικές πρακτικές αναφέρονται στα κοινά.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

3.1.1 Η Έννοια των Κοινών

Αρχικά, το κοινό ταυτίζεται με «αυτό που είναι κοινό σε όλους τους ανθρώπους», με την «κοινή χρήση, την κοινοκτημοσύνη», με «το πλήθος, τον λαό», με «την κοινότητα» (''κοινό'' Λεξικό Κριαρά 2012).

Εστιάζοντας στην έννοια των κοινών μέσα από έναν σύγχρονο ορισμό που αναδεικνύει την σπουδαιότητα τους για τον δημόσιο χώρο, ο Massimo De Angelis αναλύει τα τρία συστατικά των κοινών (De Angelis, Stavrides 2009). Πιο συγκεκριμένα, τα κοινά περιλαμβάνουν τους κοινούς πόρους, οι οποίοι αναφέρονται σε κοινές δεξαμενές ή κοινές πηγές ή κοινά αποθέματα και «οι οποίες γίνονται αντιληπτές ως μη εμπορικά μέσα για την εκπλήρωση των αναγκών των ανθρώπων. Δεύτερον, τα κοινά οπωσδήποτε δημιουργούνται και διατηρούνται από κοινότητες» που μοιράζονται «τους κοινούς πόρους και καθορίζουν οι ίδιοι και για αυτούς τους κανόνες, σύμφωνα με τους οποίους παρέχεται πρόσβαση και χρήση» (De Angelis, Stavridis et al., 2011). Το τρίτο συστατικό των κοινών είναι η κοινωνική διαδικασία του μοιράσματος (De Angelis, Stavrides et al., 2011).

Πιο αναλυτικά, κάθε αναφορά στην έννοια των κοινών περιγράφει την δέσμευση και την ανάπτυξη της κοινότητας σε μια κοινή σχέση ιδιοκτησίας και διαχείρισης των πόρων (Helfrich et al., 2009), καθιστώντας την μια κοινωνική σύμβαση (De Angelis, Stavrides et al., 2011). Τα κοινά, σε αντίθεση με τα δημόσια αγαθά αποτελούν τη συλλογική κληρονομιά ενός τόπου, που αξιοποιείται, διανέμεται και διαχειρίζεται απαλλαγμένα από κρατικούς μηχανισμούς (Helfrich et al., 2009). Ενώ αρχικά έχουν επινοηθεί, πρέπει να καλλιεργηθούν, να συντηρηθούν, να αναπληρωθούν και να ενισχυθούν, ώστε να συνεχίσουν να υπάρχουν. Επιπρόσθετα, και παρόλο που τα κοινά είναι ανεξάρτητα από κάθε γεωγραφικό, κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό, θρησκευτικό, πολιτισμικό και οποιοδήποτε άλλο σύνορο, εμπεριέχονται σε τέσσερις σφαίρες: στην φυσική σφαίρα, στην σφαίρα του περιβάλλοντος, στην ψηφιακή και στην αστική σφαίρα (Helfrich et al., 2009). Σε γενικές γραμμές, ο,τιδήποτε δημιουργείται, ανταλλάσσεται, μεταφέρεται και εξελίσσεται μέσω του ανθρώπινου πολιτισμού, θεωρείται κοινωνικό ή πολιτισμικό κοινό (Siefkes, 2009). Ωστόσο, ο αέρας, η γη, το φως του ήλιου, το νερό, το ηλεκτρομαγνητικό φάσμα και το διάστημα αποτελούν τα φυσικά κοινά, ενώ όλες οι οικολογικές και γενετικές διεργασίες αποτελούν τα κοινά της σφαίρας του περιβάλλοντος. Επιπλέον, τα ψηφιακά κοινά είναι τα πιο σύγχρονα και χαρακτηρίζονται από την ανοικτή πρόσβαση και ανταλλαγή στην γνώση και στην επικοινωνία μέσω του Διαδικτύου και των ασύρματων δικτύων επικοινωνίας.

Από την άλλη, ως κοινά της αστικής σφαίρας θεωρούνται ο δημόσιος χώρος με το αστικό και το περιαστικό πράσινο, τα

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

δίκτυα υποδομών, οι σταθμοί μεταφορών, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι ακάλυπτοι χώροι, τα καταπιστεύματα γης, τα άδεια οικόπεδα και όλοι οι μη ιδιόκτητοι χώροι. Επιπλέον, ως αστικά κοινά αντιμετωπίζονται οι υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, τα κατεστραμμένα κτίρια, τα συγκροτήματα κοινωνικής κατοικίας, οι χώροι εκπαίδευσης, οι επαναχρησιμοποιημένες στρατιωτικές βάσεις, τα κοιμητήρια.

Σε γενικές γραμμές, τα κοινά αναφέρονται στην ιδιοποίηση των πόρων, δηλαδή των υλικών και των συμβολικών αγαθών (Eizenberg, 2011), όπως επίσης σχετίζονται με την ανάπτυξη εναλλακτικών κοινωνικών εμπειριών, οι οποίες αντιστέκονται στην αποξένωση του σύγχρονου αστικού τοπίου (Eizenberg, 2011). Επιπλέον, τα κοινά προκειμένου να υπάρχουν, να διατηρούνται και να αξιοποιούνται στηρίζονται σε τρία αλληλένδετα στοιχεία. Αυτά είναι ο χώρος, η γνώση και το νόημα (Eizenberg, 2011). Αρχικά, ο χώρος είναι απαραίτητος προκειμένου σε αυτόν να παράγονται, να συντηρούνται και να προστατεύονται από τις κοινότητες. Από την άλλη, η γνώση σχετίζεται τόσο με την πρακτική γνώση που επιτρέπει τη διαρκή παραγωγή των κοινών, όσο και με το πλαίσιο λόγου που καθορίζει τα κοινά (Eizenberg, 2011). Ειδικότερα, η μεταφορά και η διαχείριση της γνώσης επιτυγχάνεται μέσα από την παράδοση, που επιτρέπει στα κοινά να μπορέσουν να εξελιχθούν μέσα από τις γενιές (Warmoth, 2002). Τέλος, σε σχέση με το νόημα, τα κοινά επιβεβαιώνονται μέσα από την διάρκεια ζωής του χώρου, στον οποίο παράγονται και διατηρούνται (Eizenberg, 2011).

3.1.2 Η Δυναμική των Κοινών

Η κατασκευασμένη ομοιομορφία της σύγχρονης κοινωνίας είναι οργανωμένη γύρω από μηχανισμούς, οι οποίοι χωρίζουν τον κόσμο ανάμεσα στην αγορά και το κράτος (Barnes, Rowe, Bollier, 2011). Από την μια η αγορά είναι υπεύθυνη για την παραγωγικότητα, από την άλλη το κράτος είναι υπεύθυνο για τον έλεγχο της. Στην πραγματικότητα όμως, ένας άλλος πολύτιμος τομέας της οικονομίας είναι αυτός των κοινών (Barnes, Rowe, Bollier, 2011). Τα κοινά στην ουσία θέτουν υπό αμφισβήτηση το κλειστό και κυρίαρχο μοντέλο της παραγωγής, με το να εισάγουν εναλλακτικές πρακτικές και αξίες, διαφορετικές από αυτές που επικρατούν στην εποχή μας.

Πιο αναλυτικά, τα κοινά δεν μπορούν να εμπορευματοποιηθούν και σε αντίθεση με το καθεστώς της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, τα κοινά μοιράζουν τους πόρους και τα αποθέματα. Εστιάζοντας περισσότερο στην λειτουργία των κοινών, ο Immanuel Kant (Virno, 2004) υποστήριξε ότι, εάν από την αρχή οι πόροι αποτελούν την κοινή περιουσία όλων των ανθρώπων, τότε η θεωρία της ατομικής ιδιοκτησίας δεν ευσταθεί, μιας που από μόνη της δε μπορεί να δικαιολογήσει οποιαδήποτε ιδιωτική ιδιοκτησία των πόρων. Στην πραγματικότητα, η κοινωνική πρακτική των κοινών δίνει έμφαση στην κατοχή και όχι στην ιδιοκτησία (Siefkes, 2009) των πόρων. Η διαφορά μεταξύ κατοχής και ιδιοκτησίας έγκειται στο ότι, στην κατοχή επικρατεί η δυνατότητα της χρήσης, ενώ στην ιδιοκτησία η αποκλειστικότητα της χρήσης. Στον ίδιο συλλογισμό, ο Jean-Jacques Rousseau υποστήριξε ότι, ο πρώτος άνθρωπος που ήθελε ένα κομμάτι φύσης στη δική του αποκλειστική κατοχή και την μετέτρεψε στην υπερβατική μορφή της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, ήταν εκείνος που επινόησε το κακό (Rousseau, 1755).

Στο παρελθόν, για παράδειγμα, τα κοινά της αστικής σφαίρας ανήκαν σε όλους. Ειδικότερα, κατά την εδραίωση της βιομηχανικής κοινωνίας το ενδιαφέρον για τον δημόσιο χώρο αναπτύχθηκε προς μια πορεία, που κατοχύρωνε την αξία του ως κομμάτι της δημόσιας περιουσίας. Παραταύτα, σύντομα η σχέση μεταξύ δημόσιου και κοινού αντικαταστάθηκε από την δύναμη της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, το οποίο ως γεγονός εδραίωνε κάθε οικονομική στρατηγική που συντελούσε στην εμπορευματοποίηση και στην ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου, όπως και άλλων κοινών πόρων. Το αποτέλεσμα ήταν να ιδιωτικοποιηθούν και να απαλλοτριωθούν τα κοινά ακόμη και ως ιδέα (Hardt, Negri, 1960).

Η παραπάνω κατάσταση περιγράφει με συντομία την μεταβολή από τα κοινά στις περιφράξεις. Συγκεκριμένα, ως περίφραξη ορίζεται η μετατροπή των κοινών, όπως και μιας πορείας που βασίζεται σε ένα σύστημα ανοιχτού πεδίου, σε συμπαγείς, κλειστές εκμεταλλεύσεις που αυξάνουν την

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

αποτελεσματικότητα (''enclosure'' An Oxford Companion to the Romantic Age. Oxford University Press 2009). Το φαινόμενο των περιφράξεων είναι πολύπλευρο, καθώς αντικατέστησε με την μισθωτή εργασία την κοινοτική εργασία και την αξία των κοινωνικών επαφών, όπως επίσης επεκτάθηκε σε μια πορεία, που μέχρι τις μέρες μας στηρίζει την μονιμότητα της πρωταρχικής συσσώρευσης. Κάθε αναφορά στην έννοια της μονιμότητας της πρωταρχικής συσσώρευσης περιγράφει αρχικά την περίοδο μετάβασης από την προκαπιταλιστική εποχή στις καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις και είναι μια μόνιμη αναπαραγωγή συσσώρευσης (Bonfeld, 2001) του φυσικού κεφαλαίου και του ανθρώπινου κεφαλαίου. Αναλυτικότερα, το φυσικό κεφάλαιο περιλαμβάνει τις υλικές επενδύσεις σε έργα υποδομής, ενώ το ανθρώπινο κεφάλαιο το αποτελούν «οι δεξιότητες, οι γνώσεις και η εμπειρία που κατέχει ένα άτομο ή ένας πληθυσμός, ως προς την πλευρά της αξίας τους ή του κόστους τους για έναν οργανισμό ή μια χώρα» (''human capital noun'' Oxford Dictionary of English. Oxford University Press 2010).

Ωστόσο μια πρόσφατη έννοια της πολιτικής κοινωνιολογίας είναι το κοινωνικό κεφάλαιο, η οποία αναφέρεται σε κανόνες και δίκτυα αμοιβαιότητας, εμπιστοσύνης και συνεργασίας. Η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου έχει διαφορετικές ερμηνείες, αλλά όπως χρησιμοποιήθηκε από τον Robert Putnam (2000), περιγράφει τα δίκτυα των σχέσεων που οι άνθρωποι σχηματίζουν με την δύναμη της συμμετοχής τους σε εθελοντικές οργανώσεις και σε άτυπες δραστηριότητες. Ο ίδιος αντιλαμβάνεται το κοινωνικό κεφάλαιο ως ένα «πυκνό δίκτυο των αμοιβαίων κοινωνικών σχέσεων», «με τους δεσμούς της κοινότητας να ρέουν από άτομο σε άτομο σε κοινοτικές δραστηριότητες οποιουδήποτε είδους» (''Social Capital'' The Oxford Companion to the Politics of the World, Oxford University Press 2001). Συγκεκριμένα, το κοινωνικό κεφάλαιο αφορά στις συνδέσεις μεταξύ των ατόμων, των κοινωνικών τους δικτύων, όπως επίσης αφορά στην εμπιστοσύνη και στην αμοιβαιότητα που προκύπτουν από τα δίκτυα αυτά. Επιπρόσθετα, ο Putnam εστιάζει σε δυο ιδιότητες του κοινωνικού κεφαλαίου. Οι ιδιότητες αυτές αναφέρονται στο «δέσιμο», που ενισχύει την αλληλεπίδραση και την αποκλειστική ομοιογένεια βάση της συγγένειας, της κοινότητας και του τόπου και στην «γεφύρωση», η οποία φέρνει κοντά διαφορετικούς τύπους ανθρώπων. Στην πρώτη περίπτωση κυριαρχεί η «συγκόλληση» λόγω μηχανικής αλληλεγγύης, ενώ στην δεύτερη η «γεφύρωση» χάρη της οργανικής αλληλεγγύης (''social capital'' A Dictionary of Sociology. Oxford University Press 2009).

Παραταύτα στην εποχή μας οποιαδήποτε γεφύρωση των σχέσεων έχει μειωθεί αισθητά σε σχέση με την κοινωνική γεωγραφία παλαιότερων εποχών. Η κατάσταση αυτή συνδέεται με την μαζική κοινωνία, που χαρακτηρίζεται από την απώλεια των αξιών και των πεποιθήσεων που συγκρατούν τα κοινωνικά

δίκτυα, όπως επίσης χαρακτηρίζεται από την αύξηση της απομόνωσης και της αποξένωσης (''mass society'' A Dictionary of Media and Communication. Oxford University Press). Προσεγγίζοντας κοινωνιολογικά την έννοια της αποξένωσης, ο Karl Marx χρησιμοποίησε αυτόν τον όρο για να περιγράψει τις αλλαγές στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της νεωτερικότητας, που διαχωρίζουν και κατά συνέπεια αποξενώνουν το άτομο από το προϊόν, την διαδικασία και τον λόγο της εργασίας του, όπως επίσης και τα άτομα μεταξύ τους (Marx, 1844). Η αποξένωση, ως προϊόν των περιφράξεων περιλαμβάνει και την απουσία νοήματος, που όπως έχει ήδη αναφερθεί είναι διάχυτη στις μέρες μας. Παράλληλα διάχυτη φαίνεται να είναι η «βιοεξουσία» (Foucault, 1967). Η βιοεξουσία είναι ένας όρος που επινοήθηκε από τον Michel Foucault, προκειμένου να περιγράψει μια μορφή πολιτικής εξουσίας, που αντιμετωπίζει τον άνθρωπο ως είδος ή ως παραγωγική ικανότητα, και όχι ως άτομο ή πολίτη (''biopower'' A Dictionary of Critical Theory. Oxford University Press 2010) και η οποία εμφανίζεται στην νεωτερική περίοδο ως πρακτική του καπιταλισμού. Στην βιοεξουσία ο Foucault αποδίδει τον μετασχηματισμό της ανθρώπινης ζωής μέσα από μη ορατούς μηχανισμούς πειθαρχίας και κοινωνικής ρύθμισης του σώματος.

Στον αντίποδα της βιοεξουσίας, όπως και της διαπιστωμένης αύξησης της αποξένωσης και της απώλειας της γεφύρωσης των κοινωνικών σχέσεων εμφανίζεται η βιοπολιτική, ως «ένα μικρό ρεύμα που επιμένει για τη ζωή, ως αντίσταση, μία άλλη δύναμη της ζωής που προσπαθεί προς μια εναλλακτική ύπαρξη» (Hardt, Negri, 1960). Η βιοπολιτική εμφανίζεται ως δημιουργική δύναμη, που αντικαθιστά την υλική βάση της ζωής (Hardt, Negri, 1960) και μπορεί να την αντιληφθεί κανείς ως κάθε δραστηριότητα που συνδυάζει τη νοημοσύνη και τη δράση του πλήθους (Hardt, Negri, 1960). Το πλήθος ως έννοια εμφανίζεται στο συγγραφικό έργο των Michael Hardt και Antonio Negri (Hardt, Negri, 2004), για να περιγράψει το σύνολο των ατόμων, που μέσα από τις ιδιομορφίες του είναι ικανό να υλοποιήσει το τι είναι πραγματικά η δημοκρατία. Χωρίς να συγχέεται με την έννοια του λαού, το πλήθος είναι μια έννοια, που στηρίζεται στην ένωση των δυνάμεων των ατόμων μέσα από ό,τι έχουν από κοινού.

Σε παράλληλη πορεία, ο Paolo Virno υποστηρίζει ότι «όταν αξιολογούνται θετικά οι ικανότητες του πλήθους, μια δημόσια σφαίρα μακριά από τον μύθο της κυριαρχίας μπορεί να προκύψει» (Virno, 2004). Για τον ίδιο το πλήθος ταυτίζεται με την έννοια της διάνοιας, η οποία χαρακτηρίζεται από μια ενωτική βάση και από την οποία μπορεί να παραχθεί είτε μια αρνητική μορφή προστασίας, είτε να γεννηθεί μια θετική αίσθηση ελευθερίας (Virno, 2004). Πιο αναλυτικά, η αρνητική πλευρά της διάνοιας ταυτίζεται με την εμπειρία του πλήθους μακριά από την δημόσια σφαίρα και προφανώς η σημερινή κατάσταση της έκλειψης της δημόσιας ζωής να ταυτίζεται με

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

αυτή. Από την άλλη, η θετική μορφή της διάνοιας εμφανίζεται μόνο στη δημόσια σφαίρα και αποτελεί ένα εξωτερικό και συλλογικό δημόσιο αγαθό. Όπως υποστηρίζει ο Virno, στην περίπτωση αυτή ο σχηματισμός της δημόσιας σφαίρας γίνεται απευθείας από το πλήθος, που ασχολείται με τα κοινά (Virno, 2004). Κατά συνέπεια, το πλήθος έχει τον καίριο ρόλο στον καθορισμό της δημόσιας σφαίρας και επομένως είναι υπεύθυνο για την μετατόπιση της ισορροπίας μεταξύ της δημόσιας και της ιδιωτικής σφαίρας, που έχει εμφανιστεί εδώ και αρκετό καιρό.

Σε γενικές γραμμές ο Virno, όπως και οι Hardt και Negri, υποστηρίζει ότι το πλήθος είναι ικανό στον σχηματισμό μιας μη εμπορευματοποιημένης δημόσιας σφαίρας, της οποίας η ύπαρξη στοχεύει μέσα από τα κοινά στην επίτευξη της δημοκρατίας και κατ'επέκταση στην ανάδειξη όλων των κοινωνικών χαρακτηριστικών του δημόσιου χώρου. Με άλλα λόγια, η δημόσια σφαίρα μπορεί να σχηματιστεί από τις συναντήσεις και τις δράσεις των ατόμων, τα οποία στοχεύουν να ανακαλύψουν τι έχουν από κοινού, όπως και να απαλλαγούν από τις περιφράξεις που απομονώνουν τις κοινές τους ανάγκες και επιθυμίες. Μέσα από την επικοινωνία, την συνεργασία και την κοινωνική αλληλεπίδραση που χαρακτηρίζουν τα κοινά, η δημόσια σφαίρα καταλήγει να γίνεται ένας χώρος δημιουργίας, στον οποίο οι ατομικές ικανότητες και δεξιότητες εκφράζονται, ενώνονται και αξιοποιούνται συλλογικά. Ως αποτέλεσμα, τα κοινά αναδεικνύονται ταυτόχρονα ως η ενσάρκωση, η παραγωγή και η απελευθέρωση του πλήθους (Hardt, Negri, 1960) και χάρη σε αυτή την δυναμική ο δημόσιος χώρος μπορεί να επαναδιαπραγματευθεί την ταυτότητα του ξανά.

Με λίγα λόγια, καθώς τα κοινά ξεδιπλώνονται σε μια πορεία δράσης προς την εξωστρέφεια, βρίσκονται σε αντίθεση με την εσωστρέφεια των μηχανισμών που μας καθηλώνουν ή μας οδηγούν πίσω στο σχηματισμό μιας στερούμενης της δημόσιας ζωής δημόσιας σφαίρας. Η απελευθερωτική δύναμη των κοινών μας οδηγεί σε μια κίνηση προς την ανακάλυψη των δυνατοτήτων μας και προς την διαμόρφωση μιας νέας γλώσσας που απομακρύνεται από την απομόνωση και την απουσία νοήματος που επικρατούν στην εποχή μας.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

3.2 Τα Κοινά ως τα Μέσα Ανάκτησης του Δημόσιου Χώρου

3.2.1 Η Κοινότητα των Κοινών στον Δημόσιο Χώρο

Όπως η Hannah Arendt υποστήριξε, ο χώρος δημιουργείται ακριβώς ανάμεσα σε εκείνους που ενεργούν από κοινού (Arendt, 1958). Στην περίπτωση του δημόσιου χώρου, ο ίδιος αναπαράγεται από τις κοινωνικές πρακτικές συγκεκριμένων ομάδων μέσα στο γενικό πλαίσιο μιας κοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα καθορίζει τις κοινωνικές σχέσεις (Lefebvre, 1991) και γίνεται ως εκ τούτου ο κοινωνικός χώρος.

Πάνω από όλα, ο δημόσιος χώρος διαφοροποιείται από οποιοδήποτε άλλο χώρο και εδραιώνει την ταυτότητα του, όταν τα άτομα και οι κοινότητες ενεργοποιούν, μοιράζονται και αξιοποιούν τις κοινές τους εμπειρίες σε αυτόν. Σε αυτή την περίπτωση ενισχύεται η κοινή συλλογική συνείδηση (Relph, 1976), που κατ'επέκταση ενισχύει την κοινωνική ταυτότητα του δημόσιου χώρου. Επιπλέον και όταν ο δημόσιος χώρος χάνει την ταυτότητα του, το πλήθος ενεργοποιεί μηχανισμούς προστασίας που αξιοποιούν την κοινοτική ζωή και την συλλογική δράση.

Εστιάζοντας περισσότερο σε αυτό το χαρακτηριστικό, παρατηρείται ότι με την ανάληψη της συλλογικής δράσης, οι άνθρωποι αναζητούν στοιχεία που θα τους συνδέσουν σε κοινή βάση. Ωστόσο, αυτό δεν είναι εφικτό όταν οι άνθρωποι στερούνται της κοινωνικής επαφής τους και επομένως αδυνατούν να συγκροτηθούν ως κοινότητα που θα υπερασπίσει τον αποδυναμωμένο δημόσιο χώρο. Με άλλα λόγια, όταν η επικοινωνία, η κοινωνική αλληλεπίδραση και η συνεργασία εκτοπίζονται από τον χώρο έκφρασης και αποτύπωσης τους, από τον δημόσιο χώρο, τότε η κοινωνική ταυτότητα εξαφανίζεται και επομένως και ο δημόσιος χώρος βρίσκεται σε κατάσταση αποσταθεροποίησης.

Σε αυτή την περίπτωση η δυναμική των κοινών αφορά την εκ νέου ανακάλυψη και την επαναοικειοποίηση του δημόσιου χώρου μέσα από το χαρακτηριστικό της συνεργασίας. Πιο αναλυτικά, η συνεργασία μπορεί να προωθήσει την αμοιβαιότητα, η οποία στηρίζεται στην απρόσωπη αποκάλυψη των βαθύτερων επιθυμιών και αναγκών των ατόμων. Αναλυτικότερα, οι άνθρωποι, που ενώ παραμένουν άγνωστοι ο ένας στον άλλο, την ίδια στιγμή επικεντρώνονται σε μια διαπροσωπική ανακάλυψη μέσα από τα κοινά. Ωστόσο δεν συμβαίνει μόνο αυτό, καθώς κάθε φορά που το άτομο και η κοινότητα συναντιούνται και ανακαλύπτουν κρυμμένες

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

κοινωνικές και χωρικές αναγνώσεις του δημόσιου χώρου, επαναφέρουν και ενισχύουν την δημοκρατία που τον διακρίνει εξ ορισμού. Η κατάσταση αυτή εγγράφει και την μετατόπιση της δημόσιας σφαίρας σε μια νέα πορεία.

Οι κοινότητες που σχηματίζονται μέσα από τα κοινά, αποτελούν κοινότητες κοινωνικής εμπιστοσύνης και συνεργασίας. Οι ίδιες αντανακλούν τον ορισμό του Zygmunt Bauman για την κοινότητα, που φανερώνει πως η ύπαρξη της κοινότητας και η συμμετοχή σε αυτήν είναι αποτέλεσμα ελεύθερων ατομικών επιλογών και που επίσης αξιώνει την απόλυτη αφοσίωση των μελών της και την αρχή του σεβασμού της διαφοράς από όλους προς όλους (Bauman, 1999). Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι, η κοινότητα των κοινών περιλαμβάνει όχι μόνο το χαρακτηριστικό της συνεργασίας, αλλά πάνω από όλα στηρίζεται στην αποδοχή της διαφορετικότητας των ατόμων που την συνιστούν. Όπως μάλιστα αναφέρουν οι Hardt και Negri, «το κοινό δεν αναφέρεται σε παραδοσιακές αντιλήψεις της κοινότητας ή του δημόσιου, αλλά βασίζεται στην επικοινωνία μεταξύ των ιδιαιτεροτήτων και αναδύεται μέσα από τις συνεργατικές κοινωνικές διεργασίες της παραγωγής» (Hardt, Negri, 1960).

Συγκεκριμένα, το στοιχείο του σεβασμού της διαφορετικότητας επιτρέπει στις κοινότητες των κοινών να στηρίξουν την ύπαρξη τους στην κοινωνική ανομοιογένεια. Το αποτέλεσμα είναι οποιοσδήποτε συσχετισμός με ομάδες ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά να έρχεται σε αντίθεση με τις κοινότητες των κοινών, που εστιάζουν στην πολυμορφία των ατομικών και των κοινοτικών αναγκών και στην δυνατότητα να συναντηθούν αυτές σε ένα κοινό πεδίο. Καθώς εμφανίζονται στον δημόσιο χώρο οι κοινότητες των κοινών, αναπτύσσονται μέσα από μια συνεχή διαπραγμάτευση, προσπαθώντας να καθορίσουν «τι είναι καλό για όλους, αντί να ισχυροποιούνται μόνο οι κοινότητες στον αγώνα τους να καθορίσουν τα δικά τους κοινά» (De Angelis, Stavrides et al., 2011). Δεδομένης αυτής της προσέγγισης, οι κοινότητες όταν αναπτύσσονται στα κοινά, απομακρύνονται από το καθεστώς «μιας σταθερής, αναλλοίωτης συλλογικής ταυτότητας» (De Angelis, Stavrides et al., 2011).

Επιπρόσθετα, μέσα από την ανομοιογένεια των κοινοτήτων αναπτύσσεται ένας νέος κοινωνικός δεσμός, που δίνει έμφαση στις διαπροσωπικές εμπειρίες που απομακρύνουν την κοινωνία από την υποχρέωση της αμοιβαίας ψυχικής αποκάλυψης. Ειδικότερα, ακριβώς επειδή τα άτομα των κοινοτήτων των κοινών είναι ξένα μεταξύ τους, αποδεσμεύονται από οποιαδήποτε μορφή συναισθηματικής εξάρτησης, με την προσοχή και την ενέργεια τους να απελευθερώνεται μακριά από την «τυραννία της οικειότητας» (Sennett, 1977). Κατά αυτό τον τρόπο, η συμμετοχή της κοινωνίας στον δημόσιο χώρο συνδέεται με την παραγωγή γνήσιων κοινωνικών και ψυχολογικών οφελών.

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο είναι ότι, το άτομο μέσα από τα κοινά μπορεί να δει έμπρακτα την προσφορά του χρόνου του και της ενασχόλησης του να αποκτά κοινωνική υπόσταση. Με αυτό τον τρόπο, μπορεί να βρεθεί σε μια πορεία ανάκτησης της κοινωνικής του ταυτότητας, που να αντικαθιστά το διάχυτο αίσθημα της αποξένωσης με εναλλακτικές κοινωνικές εμπειρίες, οι οποίες επαναφέρουν την αίσθηση του ανήκειν στον δημόσιο χώρο.

Βάση των χαρακτηριστικών που προηγήθηκαν, φανερώνεται πως όταν οι κοινότητες σχηματίζονται μέσα από την πρακτική των κοινών, διαχειρίζονται και αξιοποιούν τον δημόσιο χώρο με μια διπλή λειτουργία. Στην ουσία, οι κοινότητες τόσο βρίσκουν στον δημόσιο χώρο τον χώρο εκδήλωσης των κοινωνικών τους δράσεων, όσο και τον κοινό πόρο της αστικής σφαίρας. Από την μια, ο δημόσιος χώρος είναι ο χώρος συνάντησης των κοινοτήτων, προκειμένου να έρθουν σε επαφή για τα κοινά οράματα και τους στόχους τους και να αποτυπώσουν τις δράσεις τους. Από την άλλη, οι κοινότητες αξιοποιούν τον δημόσιο χώρο ως πόρο που παράγει χώρο και ως πόρο που παράγει σχέσεις.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

3.2.2 Ο Δημόσιος Χώρος ως Αστικό Κοινό

Η Hannah Arendt υποστήριξε πως η εμπειρία του κοινού είναι αυτή που καθορίζει τον δημόσιο χώρο ως τον τόπο, όπου τα πράγματα και οι άνθρωποι μπορούν να ειπωθούν και να αποκτήσουν το καθεστώς του δημόσιου (Arendt, 1958). Στην ουσία, με τα κοινά ο δημόσιος χώρος αναδεικνύει τον κοινωνικό του ρόλο μέσα από πρακτικές που αξιοποιούν τις τεμνόμενες κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται σε αυτόν. Επιπλέον, η ενεργοποίηση και η αξιοποίηση του κοινωνικού του ρόλου συμβάλλει στην επαναδιαπραγμάτευση της αξίας του και στην παραγωγή νέων χωρικοτήτων. Όπως υποστηρίζει ο Σταύρος Σταυρίδης, ο χώρος παράγεται, δημιουργείται, αποκτά υπόσταση από τις διαφορετικές κοινωνικές δράσεις που «παράγουν διαφορετικές χωρικές ποιότητες» (De Angelis, Stavrides et al., 2011). Ωστόσο, πριν αναλυθούν οι χωρικές ποιότητες που προκύπτουν από τα κοινά για τον δημόσιο χώρο, είναι χρήσιμο να ερμηνευτούν οι τρόποι με τους οποίους τα κοινά ενεργοποιούν τις κοινωνικές δράσεις μέσα από το χαρακτηριστικό της δικαιοσύνης (Aronowitz, 2003), (Németh, 2009), της καινοτομίας (Németh, 2006) και της τυχαίας ανακάλυψης (Rowe, 2001).

Αναλυτικότερα, η δικαιοσύνη αναφέρεται στην αναδιανομή των κοινών πόρων και στην περίπτωση του δημόσιου χώρου επαναφέρει την ισορροπία στην άνιση αστική διαχείριση και ανάπτυξη του. Κυρίως, η αναδιανομή του δημόσιου χώρου ως κοινού πόρου σημαίνει, ότι απελευθερώνεται η πρόσβαση, η χρήση και η αξιοποίηση του ως αστικού κοινού για όλους τους ανθρώπους που τον καταλαμβάνουν (Németh, 2009). Στην κατάσταση αυτή, ο δημόσιος χώρος απαλλάσσεται από συμβάσεις και κατασκευασμένα νομικά συστήματα εμπορευματοποίησης και ιδιωτικοποίησης και ολοκληρώνεται μέσα από την ελευθερία που τον χαρακτηρίζει εξ ορισμού.

Επιπλέον, ως μια νέα μορφή δικαιοσύνης εμφανίζεται η συλλογική δράση (Aronowitz, 2003) που «αμφισβητεί την ηγεμονική κοινωνική τάξη» (Aronowitz 2003). Συγκεκριμένα, η συλλογική δράση αναδεικνύεται από το «Δικαίωμα στην πόλη», που αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα θέματα του συγγραφικού έργου του Henri Lefebvre (1996) και το οποίο προτείνει μια διαφορετική λογική οργάνωσης, σχεδιασμού και διαχείρισης του δημόσιου χώρου, τόσο ως προς την έννοια του, όσο και ως προς την εμπειρία του (Eizenberg, 2011). Η βασική προϋπόθεση για να ασκείται το «Δικαίωμα στην πόλη», είναι η διασφάλιση της ίσης πρόσβασης για όλους τους ανθρώπους στις καθημερινές εμπειρίες που επιτρέπουν την πλήρη χρήση της πόλης (Lefebvre, 1996). Το «Δικαίωμα στην πόλη» περιλαμβάνει και συνδέει όλα τα δικαιώματα που δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για την πραγματοποίηση συναντήσεων που αναδεικνύουν νοήματα, αξίες, οράματα και συλλογικές εμπειρίες (Lefebvre, 1996). Κυρίως, το «Δικαίωμα στην πόλη»

είναι αρκετό να αποτελεεί τη βάση της εμφάνισης της συλλογικότητας και της κοινοτικότητας, αποτρέποντας την διαμόρφωση του δημόσιου χώρου από πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις που προωθούν την ανισότητα της εξουσίας. Αυτός μάλιστα είναι και ο λόγος που το «Δικαίωμα στην πόλη» συνδέεται άμεσα με τα κοινά (Harvey, 2011) και την δικαιοσύνη που τα χαρακτηρίζουν.

Ακόμη, και δεδομένου ότι ο δημόσιος χώρος είναι συχνά ο πιο αποτελεσματικός και ορατός χώρος για την διαρκή διεκδίκηση των αναγκών και των επιθυμιών της κοινωνίας, φαίνεται να είναι αλήθεια ότι, ο Lefebvre φαντάστηκε μια πόλη που συνεχώς αλλάζει, η οποία δεν έχει ποτέ μια σταθερή ή ολοκληρωμένη μορφή (Lefebvre, 1996). Αυτή είναι και η θεμελιώδης πτυχή του «Δικαιώματος στην πόλη». Ως αποτέλεσμα, το δικαίωμα να αλλάξει κανείς τον δημόσιο χώρο, συνδέεται άμεσα με την αποδοχή του γεγονότος ότι ο χώρος αυτός δεν είναι στατικός. Αυτή η δυναμική διευκολύνει κατ'επέκταση την εμφάνιση της καινοτομίας (Németh, 2006), που ενεργοποιεί με πρωτότυπες κοινωνικές δράσεις τον δημόσιο χώρο έξω από πάγιες χωρικές αναγνώσεις.

Σε σχέση με το χαρακτηριστικό της τυχαίας ανακάλυψης, ο δημόσιος χώρος είναι ένα αστικό κοινό που περιμένει να ανακαλυφθεί και να αξιοποιηθεί. Το γεγονός αυτό, απαλλάσσει τον δημόσιο χώρο από την προβολή και τη διαφήμιση (Rowe, 2001) και τον ενισχύει ακόμη περισσότερο ως πραγματικό κοινό της αστικής σφαίρας, αντίθετα από τον εμπορευματοποιημένο χώρο που λογίζεται ως προϊόν. Επιπλέον, η τυχαία ανακάλυψη διεκδικεί την επαναφορά της ελεύθερης φύσης του δημόσιου χώρου, ως αντίστιξη στο σύγχρονο αστικό τοπίο του ελέγχου και επιτρέπει τον πολλαπλασιασμό όσων συναντήσεων και δράσεων αποκλείστηκαν από τον περιορισμό των ιδιωτικοποιημένων κοινόχρηστων χώρων, όπως και των εικονικών.

Ειδικότερα, ο δημόσιος χώρος υποστηρίζει την ελεύθερη παραγωγή ενός άτυπου δικτύου ατόμων μέσα από τις αυθόρμητες συναντήσεις που πραγματοποιούνται σε αυτόν (Rowe, 2001). Στην ουσία, η ενίσχυση, η διατήρηση και η προστασία της ελευθερίας των συναντήσεων και των ανταλλαγών που προκύπτουν από την τυχαία ανακάλυψη, επαναπροσδιορίζουν την ταυτότητα του δημόσιου χώρου συνεχώς. Όπως μάλιστα υποστηρίζουν οι Hardt και Negri, «η πολιτική της μητρόπολης είναι η οργάνωση των συναντήσεων [...] αυτό απαιτεί, πρώτον, ένα άνοιγμα στην ετερότητα και την ικανότητα να διαμορφώσει σχέσεις με τους άλλους, να παράγει σκοπίμες χαρούμενες συναντήσεις [...] Δεύτερον, και ίσως πιο σημαντικό, χρειάζεται να μάθουμε πώς να αποχωρήσει από συγκρουσιακές, καταστροφικές σχέσεις και πώς να αποσυντεθούν οι ολέθριοι κοινωνικοί φορείς που προκύπτουν από αυτές [...] Τέλος, δεδομένου ότι τόσες πολλές από τις αυθόρμητες συναντήσεις δεν είναι άμεσα χαρούμενες, αυτή η πολιτική της μητρόπολης απαιτεί την ανακάλυψη του πώς να

μετατρέψει τις συγκρουσιακές συναντήσεις, όσο το δυνατόν περισσότερο, σε χαρούμενες και παραγωγικές» (Hardt, Negri, 1960).

Πέρα από ο,τιδήποτε άλλο, φανερώνεται πως τα κοινά τονίζουν το γεγονός ότι η πραγματική φύση του δημόσιου χώρου είναι δυναμική, γεμάτη εκπλήξεις και αλλάζει ανάλογα με τις ανάγκες των ανθρώπων και των κοινοτήτων τους. Σε γενικές γραμμές, η δυναμική των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσουν τα κοινά «μπορεί να αναπαριστά τα όρια μιας χωροχρονικής εμπειρίας που μετατρέπεται στην αρχή της λειτουργίας ενός δικτύου τοποθεσιών» (Σταυρίδης, 2009).

Τα κοινά παράγουν «ένα δίκτυο χώρων που ανήκουν σε όλους αλλά και σε κανένα την ίδια στιγμή, και οι οποίοι χώροι δεν ορίζονται από μια γεωμετρία εξουσίας, αλλά είναι ανοιχτοί σε μια διαρκή διαδικασία (επανα)προσδιορισμού» (De Angelis, Stavrides et al., 2011). Το δίκτυο αυτό είναι ένα «δίκτυο περασμάτων» (De Angelis, Stavrides et al., 2011), το οποίο περιλαμβάνει χώρους που επικοινωνούν μεταξύ τους και που διαπραγματεύονται την ταυτότητα τους, απαλλαγμένοι από τους «όρους μιας σταθερής, αναλλοίωτης συλλογικής ταυτότητας» (De Angelis, Stavrides et al., 2011).

Αναλυτικότερα, τα κοινά παράγουν, αξιοποιούν και διατηρούν τους χώρους του δικτύου ως σημεία συνάντησης διαφορετικών ταυτοτήτων, και όχι ως χώρους που χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένες ταυτότητες (Σταυρίδης, 2009). Προσεγγίζοντας αυτή την ιδιότητα του δικτύου, φαίνεται πως το ίδιο μπορεί να «παρέχει δυνατότητες συνάντησης, ανταλλαγής και αμοιβαίας αναγνώρισης» (Σταυρίδης, 2009) και με αυτό τον τρόπο να υποστηρίζονται οι συνδέσεις ατόμων που διακρίνονται για την διαφορετικότητά τους. Στην πραγματικότητα, το «δίκτυο περασμάτων» ευνοεί όχι μόνο την διάσχιση του δημόσιου χώρου, αλλά και την ''γεφύρωση'' των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσονται σε αυτόν (Σταυρίδης, 2009). Βάση αυτής της δυναμικής, μέσα από το «δίκτυο περασμάτων» γίνεται εφικτό να εμφανιστούν τόσο χωρικές, όσο και κοινωνικές γεφυρώσεις στον δημόσιο χώρο. Ως αποτέλεσμα, η ''γεφύρωση'' αναδεικνύεται μέσα από τα κοινά σε σημαντικό χαρακτηριστικό του δημόσιου χώρου και επαναπροσδιορίζει την σπουδαιότητα της δημόσιας ζωής με την έμφαση που δίνει στην σύνδεση των σχέσεων, των εμπειριών και των στόχων μιας κοινωνίας που εκφράζεται μέσα από την έννοια της κοινότητας, δηλαδή μέσα από το μούρασμα, την επικοινωνία και την συνεργασία.

Επιπλέον, το δίκτυο των περασμάτων δημιουργεί μια «πόλη των κατώφλιών» (De Angelis, Stavrides et al., 2011), όπου τα κατώφλια αντιπροσωπεύουν τις συνδέσεις διαφορετικών ενδεχόμενων προορισμών. Τα κατώφλια, πάνω από όλα, αντικαθιστούν «τα σημεία ελέγχου που περιορίζουν την πρόσβαση μέσω απαγορεύσεων ή καθημερινών «διαβατηρίων τελετών», παρέχουν τις βάσεις για την ανάπτυξη αλληλεγγύης ανάμεσα σε διαφορετικούς ανθρώπους εφόσον αφήνονται να

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

ανακτήσουν τον έλεγχο της ζωής τους» (Σταυρίδης, 2009). Η παραπάνω κατάσταση αποτελεί και τον λόγο, που ο δημόσιος χώρος μπορεί να επαναδιατυπώσει την κοινωνική του ταυτότητα μέσα από τα κοινά και να διαμορφωθεί έξω από τις οριοθετήσεις και τις περιφράξεις που χαρακτηρίζουν το σύγχρονο αστικό τοπίο.

Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

Επίλογος

Καθώς η δυναμική της εσωστρέφειας που χαρακτηρίζει την εποχή μας, αφήνει έξω από τον δημόσιο χώρο τις ανταλλαγές των σκέψεων και των δράσεων μας, οι εμπειρίες της ζωής μας γίνονται περισσότερο από ποτέ άυλες και οι αφηγήσεις μας στερεύουν. Ωστόσο και παρόλο που ο δημόσιος χώρος αποτελεί ένα διακοσμητικό υπόλειμμα μιας δημόσιας ζωής του παρελθόντος, η ανάγκη δημιουργίας μιας νέας δημόσιας σφαίρας που αντιτίθεται στην κατασκευασμένη ομοιομορφία της υπάρχουσας, φέρνει την κοινωνία αντιμέτωπη με την αναζήτηση δυναμικών που θα τροποποιήσουν την κατάσταση αυτή. Προκείμενου λοιπόν να ξεπεραστούν οι νοητές και οι υλικές περιφράξεις, είναι αναγκαίο να εκπληρωθεί η έννοια της κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου και του δημόσιου χώρου μέσα από τα κοινά.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η αστική δημιουργικότητα μέσα από τη διαχείριση των κοινών στηρίζεται στην διαφορετικότητα των ατόμων, των συναντήσεων τους και των κοινών τους στοιχείων, αυξάνοντας κατά αυτό τον τρόπο την επιθυμία και την ανάγκη να αποτυπωθούν νέες χωρικές και κοινωνικές ποιότητες στον δημόσιο χώρο σε καθημερινή βάση. Δεδομένου ότι η επαναδιατύπωση του δημόσιου χώρου μέσα από τα κοινά αποτελεί δικαίωμα μιας κοινωνίας που βρίσκεται σε κρίση, η μετάβαση από την άνιση διαχείριση του σε μια κατάσταση ισορροπίας δεν αποτελεί μια διαδικασία που ολοκληρώνεται μονομιάς.

Το γεγονός αυτό αποτελεί και την δύναμη των κοινών για τον επαναπροσδιορισμό της αξίας του δημόσιου χώρου. Τα κοινά καθώς στηρίζονται στην αναίρεση της οποιασδήποτε στατικότητας, δεν συνιστούν μια πρακτική που καθορίζεται από ένα συγκεκριμένο κανόνα, οικονομικό, πολιτικό ή κοινωνικό. Στην ουσία, η ίδια η διαδικασία του γίνεσθαι που χαρακτηρίζει τα κοινά, ολοκληρώνεται από την δημιουργικότητα του κάθε αστικού παρατηρητή της κοινωνίας. Αυτή η κατάσταση συμβάλει στην δημιουργία μιας νέας δημόσιας σφαίρας, στην οποία παράγεται και διαμορφώνεται διαρκώς ως κοινό ο δημόσιος χώρος. Ως εκ τούτου, η δημιουργία του πραγματικού δημόσιου χώρου γίνεται ένα συλλογικό έργο αστικής και κοινωνικής τέχνης, που προσδιορίζεται συνεχώς από την συμβιωτική σχέση του τόπου και της κοινωνίας.

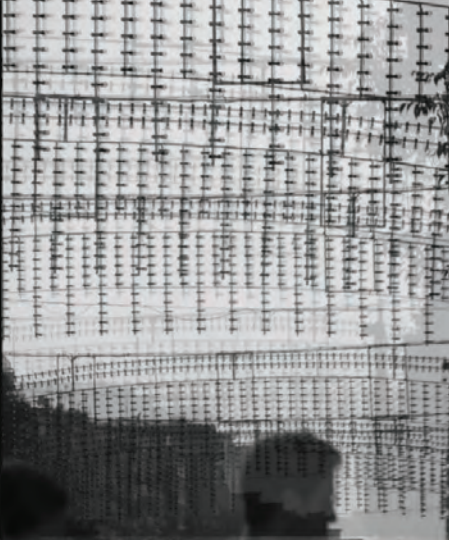
Η δημιουργία των Αστικών Κοινών

Παράρτημα

1

3

5

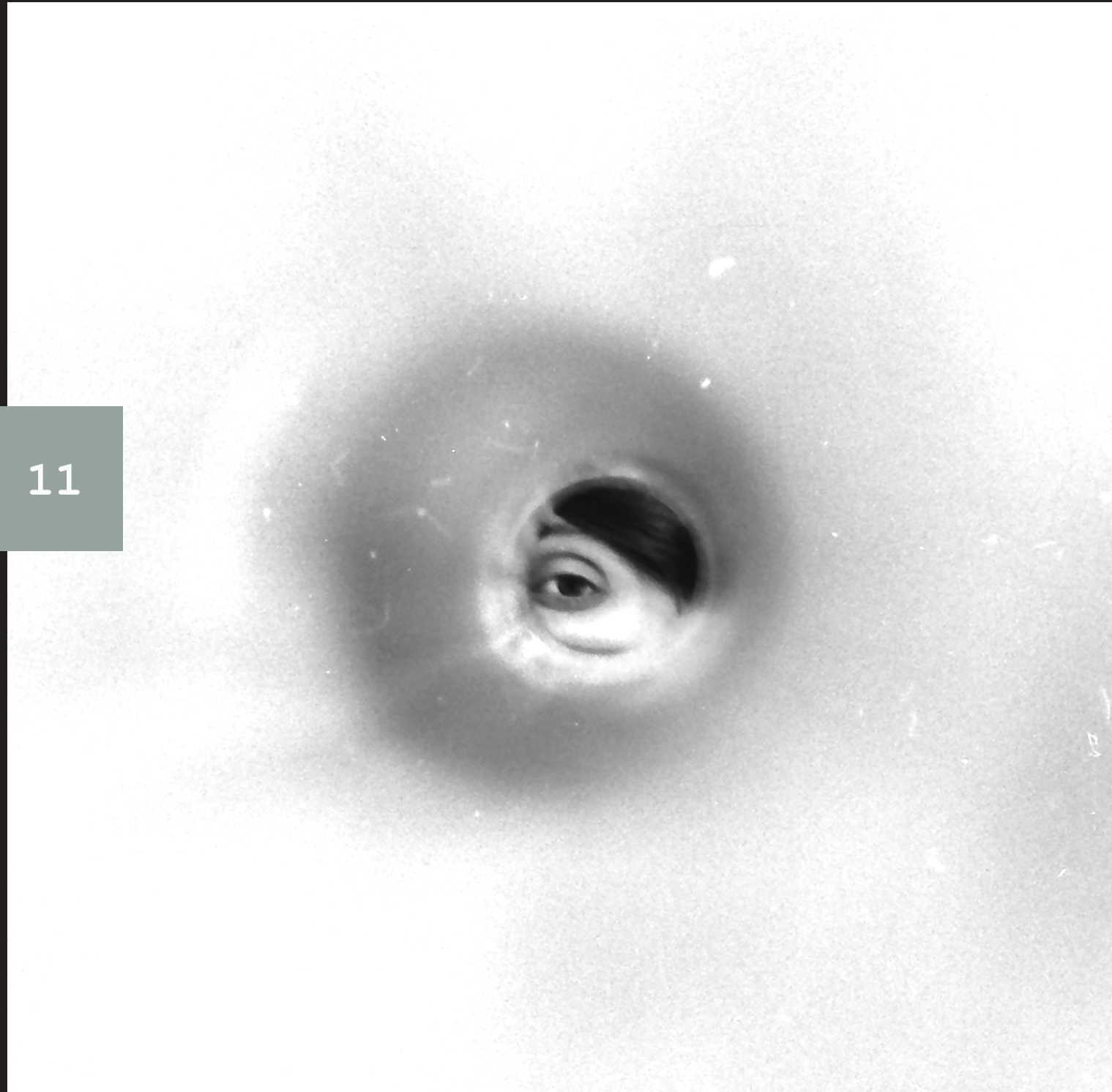

10

13

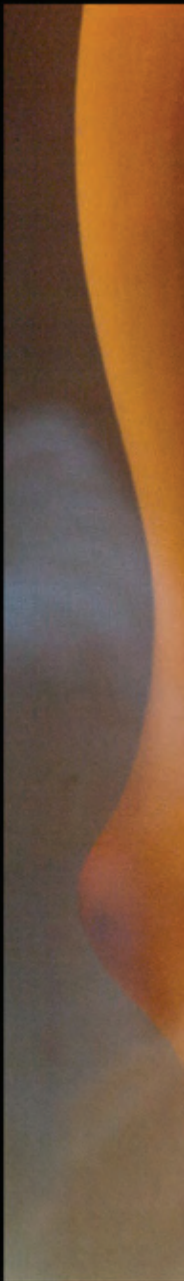

16

Πηγές όρων

"alienation" Dictionary of the Social Sciences. Craig Calhoun, ed. Oxford University Press 2002. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t104.e47>)

"alienation" World Encyclopedia. Philip's, 2008. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t142.e289>

"alienation" A Dictionary of Geography. Susan Mayhew. Oxford University Press 2009 Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t15.e106>)

"alienation" A Dictionary of Critical Theory. by Ian Buchanan. Oxford University Press 2010. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t306.e16>)

"biopower" A Dictionary of Critical Theory. by Ian Buchanan. Oxford University Press 2010. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 30 July 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t306.e87>)

"commodification" A Dictionary of Media and Communication. First Edition by Daniel Chandler and Rod Munday. Oxford University Press Inc. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 4 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t326.e406>

"community noun" Oxford Dictionary of English. Edited by Angus Stevenson. Oxford University Press, 2010. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t140.e0167020>

"Commons, John R." Dictionary of the Social Sciences. Craig Calhoun, ed. Oxford University Press 2002. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 3 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t104.e305>

"deterritorialization" New Oxford American Dictionary. Edited by Angus Stevenson and Christine A. Lindberg. Oxford University Press, 2010. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012 <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t183.e1239836>

"enclosure" World Encyclopedia. Philip's, 2008. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 3 August 2012 <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t142.e3781>

"enclosure" An Oxford Companion to the Romantic Age. Iain McCalman. Oxford University Press 2009 Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 3 August 2012 <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t285.e218>

"Globalization" David Held , Anthony McGrew The Oxford Companion to the Politics of the World, 2e. Joel Krieger, ed. Oxford University Press Inc. 2001. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 7 August 2012 <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t121.e0285>

"human capital noun" Oxford Dictionary of English. Edited by Angus Stevenson. Oxford University Press, 2010. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 4 August 2012 <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t140.e0391150>

"narrativity noun" Oxford Dictionary of English. Edited by Angus Stevenson. Oxford University Press, 2010. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 6 August 2012 <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t140.e0548380>

"mass society" A Dictionary of Media and Communication. First Edition by Daniel Chandler and Rod Munday. Oxford University Press Inc. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 4 August 2012 <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t326.e1628>

"privatization" A Dictionary of Sociology. John Scott and Gordon Marshall. Oxford University Press 2009. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012 <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t88.e1802>

"public goods" Dictionary of the Social Sciences. Craig Calhoun, ed. Oxford University Press 2002. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly.

3 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t104.e1366>

"public space" A Dictionary of Geography. Susan Mayhew. Oxford University Press 2009 Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 27 July 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t15.e3596>

"Social Capital" Christopher Candland The Oxford Companion to the Politics of the World, 2e. Joel Krieger, ed. Oxford University Press Inc. 2001. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t121.e0695>

"social capital" A Dictionary of Sociology. John Scott and Gordon Marshall. Oxford University Press 2009. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t88.e2113>

"social capital" A Dictionary of Sports Studies. by Alan Tomlinson. Oxford University Press Inc. Oxford Reference Online. Oxford University Press. University of Thessaly. 2 August 2012

<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t293.e1034>

"δημόσιο" 2012 Λεξικό Τριανταφυλλίδη.

<http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

"ιδιωτικό" 2012 Λεξικό Τριανταφυλλίδη

<http://www.greeklanguage.gr/greekLang/index.html>

"κοινό" 2012 Λεξικό Κριαρά

<http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

"κατακερματισμός" 2012 Λεξικό Τριανταφυλλίδη

<http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

"τόπος" 2012 Λεξικό Τριανταφυλλίδη

<http://www.greeklanguage.gr/greekLang/index.html>

"υποκειμενισμός" 2012 Λεξικό Τριανταφυλλίδη

<http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Agnew, J. A., & Duncan, J., S. (1989) *The Power of Place: Bringing together geographical and sociological imaginations*. Cambridge: University Press.
- Altman, I., Zube, E., (1989) *Public Places and Spaces*. University of Arizona Tucson, Plenum Press
- Altman, I., Low, M., (1992) *Place Attachment*. New York: Plenum Press.
- Appadurai, A. (1990) *Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy* in M. Featherstone (ed) *Global Culture*. London: Sage
- Appadurai, A., (1996) *Modernity at Large*. Minnesota: University of Minnesota Press
- Arendt, H., (1958) *The Human Condition*. Chicago: University of Chicago Press.
- Aronowitz, S., (2003). *How Class Works: Power and Social Movement*. New Haven: Yale University Press.
- Augé, M., (1995) *Non places: Introduction to an anthropology of supermodernity*. London: Verso.
- Aurigi, A., (2005) *Making the Digital City: The Early Shaping of Urban Internet Space*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited
- Bachelard, G., (1964) *The Poetics of Space*. New York: Orion Press
- Bagley, C., (1974) *The built environment as an influence on personality and social behaviour: A spatial study*. In: Canter, D., Lee, T., (ed) *Psychology and the built environment*. London: Wiley
- Banerjee, T., (2001) *The future of public space: beyond invented streets and reinvented places*. In: Carmona M., Tiesdell S (ed.) *Urban Design Reader*. Oxford: Elsevier
- Barnes P., Rowe J., Bollier D. (2011). *A Report to Owners*. Minneapolis: Julie Ristau, Tomales Bay Institute.
<http://onthecommons.org/sites/default/files/stateofthecommons.pdf>
- Baudrillard, J., (1970) *The Consumer Society: Myths and Structures*. Sage Publications
- Baudrillard, J., (1983) *In the Shadow of the Silent Majorities*. Semiotext(e)
- Bauman Z., (1999) *In Search of Politics*. Cambridge: Polity
- Benhabib, S., (1992) *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge, MIT Press
- Benhabib, S., (1996) *Democracy and difference*. New Jersey: Princeton University Press
- Beniger, J., (1987) *Personalization of mass media and the growth of pseudo community*. *Communication Research* 14
- Benjamin, W., (2003) *The Arcades Project*. The Belknap Press of Harvard University (Original work written in 1927-40)

Benkler Y., (2003) *The Political Economy of Commons*.
Journal of Upgrade 5(3)

Berger, P. (1985) *Western Individuality: Liberation and Loneliness*. Partisan Review 52

Boddy, T., (1992) *Underground and Overhead: Building the Analogous City*. In: Sorkin M., (ed.) *Variations on a Theme Park: The New American City and the End of Public Space*. New York: Hill and Wang

Bollier, D., (2002) *"Reclaiming the commons"*. Boston Review, <http://bostonreview.net/BR27.3/bollier.html>

Bonefeld W., (2001) *The Permanence of Primitive Accumulation: Notes on Social Constitution*. The Commoner 2. <http://www.rebelnet.gr/files/02bonefeld.pdf>

Bonta, J., (1979) *Architecture and its Interpretation*. New York: Rizzoli

Bourdieu, P., (1989) *Social Space and Symbolic Power*. Journal of Sociological Theory, Vol. 7(1). American Sociological Association.

Boyer, M.C. (1993) *The City of Illusion: New York's public places*. In: Knox P. (ed), *The Restless Urban Landscape*. New Jersey: Prentice Hall

Boyle J., (2008) *The Public Domain: Enclosing the Commons of the Mind*. New Haven, London : Yale University Press. <http://thepublicdomain.org/thepublicdomain1.pdf>

Butler J. (2011) *Bodies in Alliance and the Politics of the Street*. <http://eipcp.net/transversal/1011/butler/en/>

Calhoun, C., (1986) *Computer Technology, Large Scale Social Integration and the Local Community*. Urban Affairs Quarterly. December, Vol. 22(2)

Canter, D., (1977) *The psychology of place*. London: Architectural Press

Carmona, M. ,Tiesdell, S., (2007) *Urban Design Reader*. Elsevier

Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G., Stone, A.M. (1992) *Public Space*. Cambridge: Cambridge University Press

Casey, E. S. (2001) *Body, Self and Landscape: A Geographical Inquiry into the Placeworld*. In: Adams P. C., Hoelscher S., Tills K. E., (ed), *Textures of Place*. Minneapolis: University of Minnesota Press

Castells, M., (1996) *The Rise of the Network Society, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. I*. Cambridge, MA Oxford, UK: Blackwell

Castells, M., (1997) *The Power of Identity, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. II*. Cambridge, MA Oxford, UK: Blackwell

Castells, M., (1998) *End of Millennium, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. III*. Cambridge, MA Oxford, UK: Blackwell

Castells, M., (2008) *The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks and Global Governance*.

Journal of The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616(1)

Cohen, A. (1985). *The Symbolic Construction of Community*. London:Routledge

Chomsky N., Herman E., (1988) *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon Books

Crang, M., (2000) *Public Space, Urban Space and Electronic Space: Would the Real City Please Stand Up?*. Journal of Urban Studies 37(2)

Cresswell, T., (1996) *In Place/Out of Place: Geography, Ideology, and Transgression*. Minneapolis, Minnesota: University of Minnesota Press

Crilley, D., (1993) *Megastructures and urban change: Aesthetics, ideology and design*. In: Knox P., (ed) *The Restless Urban Landscape*. New Jersey: Prentice Hall

Davis, M., (1990) *City of Quartz : Excavating the Future in Los Angeles*. London: Verso

Debord, G. (1994) *The Society of the Spectacle*. New York: Zone Books

De Botton A. (2008) *The Architecture of Happiness*. London: Penguin

De Angelis M., Stavrides S., (2011) *Commons vs Crisis*, <http://www.rebelnet.gr/files/rebelnet> (Original work written in 2009)

Deleuze G., Guattari F., (1987) *A Thousand Plateaus*. Minneapolis: University of Minnesota Press

Deleuze, G. (1992) *Postscript on the Societies of Control*. MIT Press

Dovey K., (1999) *Framing Places*. London: Routledge

Dovey K., (2009) *On Politics and Public Space*. Journal of Design and Politics 3(1)

Eco U., (1990) *Travels in Hyperreality*. Harvest Books

Eizenberg E., (2011) *Actually Existing Commons: Three Moments of Space of Community Gardens in New York City*. Planning for the Environment with Communities. PEC Research Lab, Department of Geography and Human Environment. Tel Aviv University, Israel: Antipode C

Foucault, M., (1984) *Space, Knowledge, and Power*. In Rabinow P. (ed.) *The Foucault Reader*. New York: Pantheon

Foucault, M., (1993) *Of Other Spaces: Utopias and Heterotopias*. In: Ockman J. (ed.), *Architecture-Culture 1943-1968. A Document Anthology*. New York: Rizzoli (Original work published in 1967)

Foucault, M., (1995) *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. New York: Vintage Books (Original work published in 1975)

Foucault, M., (2008) *The Birth of Biopolitics: Lectures at the College de France, 1978-1979*. Hampshire, New York: Palgrave Macmillan (Original work published in 1967)

Frewen Wuellner C., (2008) *Towards a Rhetoric of Architecture: A Framework For Understanding Cities*. Kansas: University of Kansas

Gehl J., (1996) *Public Spaces for a Changing Public Life*. Copenhagen: Centre for Public Space Research School of Architecture, The Royal Danish Academy of Fine Arts

Giddens, A., (1990) *The Consequences of Modernity*. Stanford: Stanford University Press.

Giddens, A., (2000) *Runaway World*. London: Routledge

Globalization First published Fri Jun 21, 2002; substantive revision Fri Jun 4, 2010 <http://plato.stanford.edu/>

Stanford Encyclopedia of Philosophy

Goldberger P., (1996) *The Rise of the Private City*. In: Vitullo Martin, J., (ed) *Breaking Away: The Future of Cities*. Twentieth Century Fund Books

Gotham K., Boyle J., (2008) *The Public Domain, Enclosing the Commons of the Mind*. New Haven & London: Yale University Press

Grosz, E., (2001) *Architecture from the Outside: Essays on Virtual and Real Space*. Cambridge: MIT Press

Habermas, J., (1963) *Theory and Practice*. Boston: Beacon Press

Habermas, J., (1984) *The Theory of Communicative Action, Volume 1: Reason and the Rationalization of Society*. Boston: Beacon Press

Habermas, J., (1987) *The Theory of Communicative Action, Volume 2: Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason*. Boston: Beacon Press

Habermas, J., (1989) *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press

Habermas, J., (1996) *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press

Habermas, J., (1998) *Actions, Speech Acts, Linguistically Mediated Interactions, and the Lifeworld*. In Cooke M., (ed) *Jürgen Habermas: On the Pragmatics of Communication*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press

Hall T., (2008) *The hidden dimension*. New York: Doubleday

Hardin, G., (2001) *The Tragedy of the Commons*. http://www.garretthardinsociety.org/articles_pdf/tragedy

Hardt ,M., Negri, A., (1960) *Commonwealth*. Harvard University Press

Hardt, M., Negri, A., (2000) *Empire*. Cambridge, Mass: Harvard University Press

Hardt M., Negri A., (2004) *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*. U.S.A: Penguin Books

Harries, K., (1997) *The etchical function of architecture*. MIT Press

Harvey D., (1985) *The Urbanization of Capital*. John Hopkins University Press

Harvey, D. (1990) *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Cambridge, MA: Blackwell

Harvey, D., (1996) *Justice, Nature and the Geography of Difference*. Oxford England and Cambridge, Mass., USA : Blackwell

Harvey, D., (2000) *Spaces of Hope*. Berkeley: University of California Press.

Harvey, D., (2003) *The right to the city*. *Journal of Urban and Regional Research*, 27

Harvey D., (2011) *The Future of the Commons*. *Journal of Radical History Review*, 2011 (109)

Helfrich S., (2009) *Genes, Bytes and Emissions: To Whom Does the World Belong?* North America: The Heinrich Böll Foundation

Helfrich, S., Haas, J. (2009) *The Commons: A New Narrative for Our Times*. In: Helfrich, S. (Ed.) *Who Owns the World? The Rediscovery of the Commons*. Berlin: Oekom Verlag

Jacobs, J., (1961) *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House

Kidder, P., (2011) *The Philosophical Hermeneutics and the Ethical Function of Architecture*. Seattle: Seattle University

Knox, Paul L. (1987) *The Social Production of the Built Environment: Architects, Architecture, and the Post-modern City*. *Journal of Progress in Human Geography*, 11(3)

Koolhaas, R., Boeri, S., Kwinter, S., Tazi, N (2001) *Mutations*. Barcelona: Actar

Krupa, F., (1993) *The Privatization of Public Space*. <http://www.translucency.com/frede/pps.html>

Lafuente, A., (2007) *The four realms of the commons*. <http://www.boell.org/downloads/Lafuente>

Lash C., (1979) *The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations*. New York: Norton

Latour, B., (1993) *We have never been modern*. Harvard University Press

Latour, B., Weibel, P., (2005) *Making Things Public: Atmospheres of Democracy*. Cambridge, Mass.: MIT Press

Latour B., (2011) *Some Experiments in Art and Politics*. *Journal of e-flux* 23

Lawson, B., (2001) *Language of Space*. Oxford : Architectural Press

Lawlor R., (2006) *Citizenship And Identity*. PhD, Department of Politics, University of Stirling

Lefebvre, H., (1991) *The Production of Space*. Oxford: Blackwell

Lefebvre, H., (1996) *Writing on Cities*. Blackwell, Cambridge, MA

Lessig L., (2001) *The future of ideas: the fate of the commons in a connected world*. New York: Random House

Loukaitou-Sideris A., (1993) *Privatization of public open space*. Journal of Town Planning Review, 64 (2)

Loukaitou-Sideris, A., Banerjee, T., (1998) *Urban Design Downtown: Poetics and Politics of Form*. Los Angeles and Berkeley: University of California Press

Lynch, K., (1960) *The Image of the City*. Cambridge, MA: MIT Press

Lynch, K., (1992) *The openness of open space*. In: Banerjee T., Southworth M. (ed) *City Sense and City Design*. Cambridge, MA: MIT Press

Madanipour, A., (2000) *Public Space in the City*. Design Professionals

Madanipour, A., (2003) *Public and Private Spaces of the City*. London: Routledge

Madanipour A. (2005) *Public spaces of European cities*. Journal of Nordic Journal of Architectural Research, 18(1)

Marks S., Modrowski K., Lichem W., (2008) *Human Rights Cities: Civic Engagement for Societal Development*. Un Habitat and Pdhre

Martin S., (2009) *Toward a Cartography of the Commons: Constituting the Political and Economic Possibilities of Place*. The Professional Geographer, State University of New Jersey

Marx K., (1969) *Economic & Philosophic Manuscripts of 1844*. International Publishers. (Original work written in 1844)

McBeath, G., Webb, S. (1995) *Cities, subjectivity and cyberspace*. Mimeo.

McLuhan M., (1964) *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill

Mitchell, D. (1995) *The End of Public space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy*. Journal of 'In Annals of the Association of American Geographers' 85(1)

Mitchell D., (2003) *The Right to the City: Social Justice and the Fight for Public Space*. New York: Guilford Press

Mitchell W., (1996) *City of Bits: Space, Place, and the Infobahn*. Cambridge, MA: MIT Press

Moughtin C., Taner O., Tiesdell S., (1999) *Urban Design: Ornament and Decoration*. Butterworth-Heinemann

Nagel, T., (1995) *Personal rights and public space*. Journal of Philosophy & Public Affairs, 24(2)

Németh, J., (2006) *Conflict, Exclusion, Relocation: Skateboarding and Public Space*. Journal of Urban Design, 11(3)

Németh, J., (2009) *Defining a Public: The Management of Privately Owned Public Space*. Department of Planning and Design, University of Colorado

Norberg-Schulz, C., (1971) *Existence, Space and Architecture*. New York: Praeger

Norberg-Schulz, C., (1985) *The Concept of Dwelling: On the Way to Figurative Architecture*. New York: Electra, Rizzoli

Norberg-Schultz C., (1986) *Architecture: Meaning and place*. New York: Electra, Rizzoli

Olds, K., (2001) *Globalization and Urban Change*. Oxford: Oxford University Press

Orum A., Neal Z., (2010) *Common Ground? Readings and Reflections on Public Space*. Routledge: New York

Ostrom, E., (1990) *Governing the Commons*. Cambridge University Press, New York Cambridge: Cambridge University Press

Ota E., (2008) *Localities of Mediation, Deterritorialization and Embeddedness in the Mediated Experience of Place*. <http://www.eonsbetween.net>

Ots E., (2011) *Decoding Theoryspeak*. Oxon: Routledge

Piepmeyer A., (2007) *Collective-Consciousness*. The Chicago School of Media Theory.
<http://lucian.uchicago.edu/blogs/mediatheory/keywords/collective-consciousness>

Postmodernity (<http://en.wikipedia.org/wiki/Postmodernity>)

Proshansky, H., 1978. *The self and the city*. *Journal of Environment and Behavior*, 10(2)

Proshansky, H. M., Fabian, A. K. & Kaminoff, R. (1983) *Place-identity: physical world socialization of the self*. *Journal of Environmental Psychology*, 3

Psarra S., (2009) *Architecture and Narrative: The Formation of Space and Cultural Meaning in Buildings*. New York: Routledge

Punter, J.V. (1990) *The Privatisation of Public Realm*. Oxford: Butterworth Architecture

Putnam, R. (2000) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster

Rapoport, A. (1982) *The Meaning of the Built Environment*. London: Sage.

Relph, E., (1976) *Place and Placelessness*. London: Pion

Relph, E., (1987) *The Modern Urban Landscape*. Baltimore: Johns Hopkins University Press

Ricoeur, P., (2004) *Memory, History, Forgetting*. Chicago: University of Chicago Press.

Rousseau J.J., (2006) *Discourse on the Origin and the Foundations of Inequality Among Men*. Singh N.K., (Ed). New Delhi: Global Vision Publishing House (Original work written in 1755)

Rowe, J., (2001) *The Hidden Commons*.
<http://www.yesmagazine.org/issues/reclaiming-the-commons/the-hidden-commons>

Sennett, R., (1977) *The Fall of Public Man*. Cambridge: Cambridge University Press

Sennett, R., (1989) *The Civitas of Seeing*. *Journal of Places* 5, (4)

Sennett, R., (1994) *Flesh and Stone*. London: Faber & Faber

Sennett, R., (2006) *The Culture of the New Capitalism*. Yale: Yale University Press

Siefkes, C., (2009) *The Commons of the Future: Building Blocks for a Commons-based Society*.
<http://www.thecommoner.org>

Soja, E., (1989) *Postmodern Geographies: The Reassertion of Space in Critical Social Theory*. London: Verso Press

Stanislaw, J., Yergin, D., (1998) *The Commanding Heights: The Battle for the World Economy*. New York: Touchstone

Stone, A. R. (1991) *Will the Real Body Please Stand Up?: Boundary Stories about Virtual Cultures*. In Benedikt M. (Ed.) *Cyberspace: First Steps*. Cambridge, MA: MIT Press

Sunstein, C., (1993) *Democracy and the Problem of Free Speech*. New York: The Free Press

Tajfel, H., (1982) *Social psychology of intergroup relations*. *Journal of Annual Review of Psychology* 33

Thompson, J., (2000) *Political Scandal: Power and Visibility in the Media Age*. MA: Blackwell

Tibbalds, F., (1992) *Making people friendly towns: improving the public environment in towns and cities*. Harlow: Longman

Tuan Y.F., (1977) *Space and Place: The Perspective of Experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Vidler, A., (1994) *The Architectural Uncanny*. Cambridge: MIT Press

Vidler, A., (2000) *Warped Space Art, Architecture, and Anxiety in Modern Culture*. Cambridge: The MIT Press

Virilio, P., (1991) *The Lost Dimension*. New York: Semiotext(e).

Virilio, P., (1995) *The Art of the Motor*. Minneapolis: University of Minnesota Press

Virilio, P., (1994) *The Vision Machine*. Bloomington: Indiana University Press

Virilio, P., (2000) *The Information Bomb*. London: Verso.

Virilio, P., (2005) *City of Panic*. Oxford: Berg.

Virno, P., (2004) *A Grammar of the Multitude, For an Analysis of Contemporary Forms of Life*. Semiotext(e), Foreign Agents Series, The MIT Press

Warmoth, A., (2002) *The Economic Crisis of the Commons*. Sonoma State University

Whyte, W., (1980) *The Social Life of Small Urban Spaces*. New York: Project for Public Spaces

Woods, L., Virilio, P., Vidler, A., (2004) *The Storm and the Fall*. New York: Princeton Architectural Press

Xu M., Yang Z., (2008) *Theoretical debate on gated communities: genesis, controversies, and the way forward*. URBAN DESIGN International 13

Zukin S., (1995) *The Cultures of Cities*. Oxford: Blackwell

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αρεντ, Χ.,. *Η ανθρώπινη κατάσταση*. 1η έκδ. 1986. Αθήνα: Γνώση
- Βιριλιό, Π.,. *Πανικόβλητη πόλη. Το αλλού αρχίζει εδώ*. 1η έκδ. 2004. Θεσσαλονίκη: Νησίδες
- Βιριλιό, Π.,. *Η πληροφορική βόμβα*. 1η έκδ. 2008. Θεσσαλονίκη: Νησίδες
- Βίρνο, Π.,. *Γραμματική του πλήθους : Για μια ανάλυση των σύγχρονων μορφών ζωής*. 1η έκδ. 2007. Αθήνα : Οδυσσέας, Αλεξάνδρεια
- Γκίντενς, Α., *Ο κόσμος των ραγδαίων αλλαγών: Πώς επιδρά η παγκοσμιοποίηση στη ζωή μας*. 1η έκδ. 2002. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Γκίντενς, Α.,. *Οι συνέπειες της νεοτερικότητας*. 1η έκδ. 2001. Αθήνα: Κριτική
- Δεμερτζής, Ν. *Ο Λόγος του Εθνικισμού*. 1η έκδ. 1996. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Κάντερ, Ντ.,. *Ψυχολογία και αρχιτεκτονική*. 2η έκδ. 1996. Θεσσαλονίκη: University Studio Press
- Λατούρ, Μπ.,. *Ουδέποτε υπήρξαμε μοντέρνοι*. 1η έκδ. 2000. Αθήνα: Σύναλμα
- Λεφέβρ, Α.,. *Δικαίωμα στην πόλη*. 1η έκδ. 2007. Αθήνα: Κουκκίδα
- Μακ Λούαν, Μ., *Media. Οι προεκτάσεις του ανθρώπου*. 1η έκδ. 1990. Αθήνα: Κάλβος
- Μπασελάρ, Γκ.,. *Η ποιητική του χώρου*. 1η έκδ. 1992. Αθήνα: Χατζηνικολή
- Μπονεφέλντ, Β.,. *Η Μονιμότητα της Πρωταρχικής Συσσώρευσης: Φετιχισμός του Εμπορεύματος και Κοινωνική Συγκρότηση*. 2001. <http://www.rebelnet.gr/articles/view/The-Permanence-of-Primitive-Accumulation--Commodit>
- Μπωντριγιάρ, Ζ.,. *Η Καταναλωτική Κοινωνία*. 1η έκδ. 2005. Θεσσαλονίκη: Νησίδες
- Ντε Άντζελις Μ., Σταυρίδης, Σ.,. *Σχετικά με το νόημα των κοινών*. 2010 <http://www.rebelnet.gr/articles/view/On-the-Commons>
- Ντε Μποτιόν, Α.,. *Η αρχιτεκτονική της ευτυχίας*. 1η έκδ. 2007. Αθήνα: Πατάκη
- Όστρομ, Ε.,. *Η διαχείριση των κοινών πόρων*. 1η έκδ. 2002. Αθήνα: Καστανιώτη
- Σένετ, Ρ.,. *Η τυραννία της οικειότητας. Ο δημόσιος και ο ιδιωτικός χώρος στον δυτικό πολιτισμό*. 1η έκδ. 1999. Αθήνα: Νεφέλη
- Σένετ, Ρ.,. *Η κουλτούρα του νέου καπιταλισμού*. 1η έκδ. 2008. Αθήνα: Σαββάλας
- Σταυρίδης, Σ.,. *Από την Πόλη Οθόνη στην Πόλη Σκηνή*. 1η έκδ. 2002. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Σταυρίδης Σ.,. *Χειραφετικές χωρικές και η «πόλη των κατωφλιών»*. 2011.

<http://ratnetblog2.blogspot.gr/2011/04/blog-post.html>
Φουκώ, Μ.,. *Επιτήρηση και Τιμωρία, Η Γέννηση της Φυλακής* 1η έκδ. 2011. Αθήνα: Πλέθρον
Φουκώ, Μ.,. *Η γέννηση της βιοπολιτικής. Παραδόσεις στο Κολλέγιο της Γαλλίας.* 1η έκδ. 2012. Αθήνα: Πλέθρον
Φουκώ, Μ.,. *Ετεροτοπίες και άλλα κείμενα.* 1η έκδ. 2012. Αθήνα: Πλέθρον
Χάρβεϊ, Ν.,. *Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας. Διερεύνηση των απαρχών της πολιτισμικής μεταβολής.* 1η έκδ. 2009. Αθήνα: Μεταίχιμιο
Χάρβεϊ, Ν.,. *Το μέλλον των κοινών.* 2011.
<http://www.rebelnet.gr/articles/view/The-Future-of-the-Commons>
Χάρβεϊ, Ν.,. *Η δημιουργία των Αστικών Κοινών.* 2012.
<http://www.rebelnet.gr/articles/view/the-creation-of-the-urban-commons>
Χαρντ, Μ.,. *Τα "Κοινά" σαν εναλλακτική στην ατομική και την δημόσια περιουσία.* 2008.
<http://www.rebelnet.gr/articles/view/The-common-as-an-alternative-to-public-and-private>
Χαρντ, Μ., Νέγκρι, Α.,. *Η Αυτοκρατορία.* 1η έκδ. 2002. Αθήνα: Scripta
Χαρντ, Μ., Νέγκρι, Α.,. *Πλήθος. Πόλεμος και δημοκρατία στην εποχή της Αυτοκρατορίας.* 1η έκδ. 2002. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
<http://www.rebelnet.gr/articles/view/negri-a-hardt-m-2009-de-corpore-2-metropolis>
Χαρντ, Μ., Νέγκρι, Α.,. *Ταξικός αγώνας: από την Κρίση στην Έξοδο.* 2009.
<http://www.rebelnet.gr/articles/view/CLASS-STRUGGLE-FROM-CRISIS-TO-EXODUS>

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
2011-13

Χαρτογραφώντας τα Κοινά
στην Περιοχή της Καρδίτσας

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΛΟΗΣ-ΤΖΙΡΤΖΙΛΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

2013

Χαρτογραφώντας τα Κοινά στην Περιοχή της Καρδίτσας

*«Η διαδικασία
με την οποία
διατυπώνεται
μια χαρτογράφηση,
μπορεί να
περιγραφεί ως
πολιτικοποίηση,
κωδικοποίηση,
γενίκευση,
ενορχήστρωση
και ανακάλυψη.»¹*

8
10

15
17
21
27
31

41
47
53
57
65
71
77
79

85

91
97
107

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή
Abstract

2. Τα Φυσικά Κοινά

- 2.1 Τα Ποτάμια
- 2.2 Οι Λίμνες
- 2.3 Οι Πηγές
- 2.4 Το Περιαστικό Πράσινο

3. Τα Δημόσια Κοινά

- 3.1 Το Φράγμα της Λίμνης Πλαστήρα
- 3.2 Ο Υδροηλεκτρικός Σταθμός Πλαστήρα
- 3.3 Η Αναρρυθμιστική Λίμνη
- 3.4 Το Φράγμα της Λίμνης Σμοκόβου
- 3.5 Το Αρδευτικό και Αποστραγγιστικό Δίκτυο
- 3.6 Το Οδικό Δίκτυο του Νομού Καρδίτσας
- 3.7 Το Δίκτυο του Οργανισμού Σιδηρόδρομου Ελλάδας
- 3.8 Το Δίκτυο της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού

4. Τα Αστικά Κοινά

- 4.1 Ο Δημόσιος χώρος της Καρδίτσας
 - 4.1.1 Ελεύθεροι, Κοινόχρηστοι και Κοινωφελείς χώροι

119

123

130

134

135

136

143

144

146

148

151

161

181

193

207

217

- 4.1.2 Το Οδικό Δίκτυο
- 4.1.3 Το Δίκτυο Ποδηλατοδρόμου
- 4.1.4 Μνημεία της Καρδίτσας και του Νομού
- 4.2 Το Αστικό πράσινο
 - 4.2.1 Πάρκα και χώροι πρασίνου
 - 4.2.2 Το άλσος του Παυσίλυπου
- 4.3 Το Αστικό Δίκτυο Υποδομών
 - 4.3.1 Το Δίκτυο της Ύδρευσης
 - 4.3.2 Το Φυσικό Αέριο
 - 4.3.3 Το Ασύρματο Δίκτυο

5. Οι Κοινότητες

- 5.1 Κοινότητες της πόλης της Καρδίτσας
- 5.2 Κοινότητες του Νομού Καρδίτσας

Παράρτημα Χαρτών
Αναφορές
Πηγές

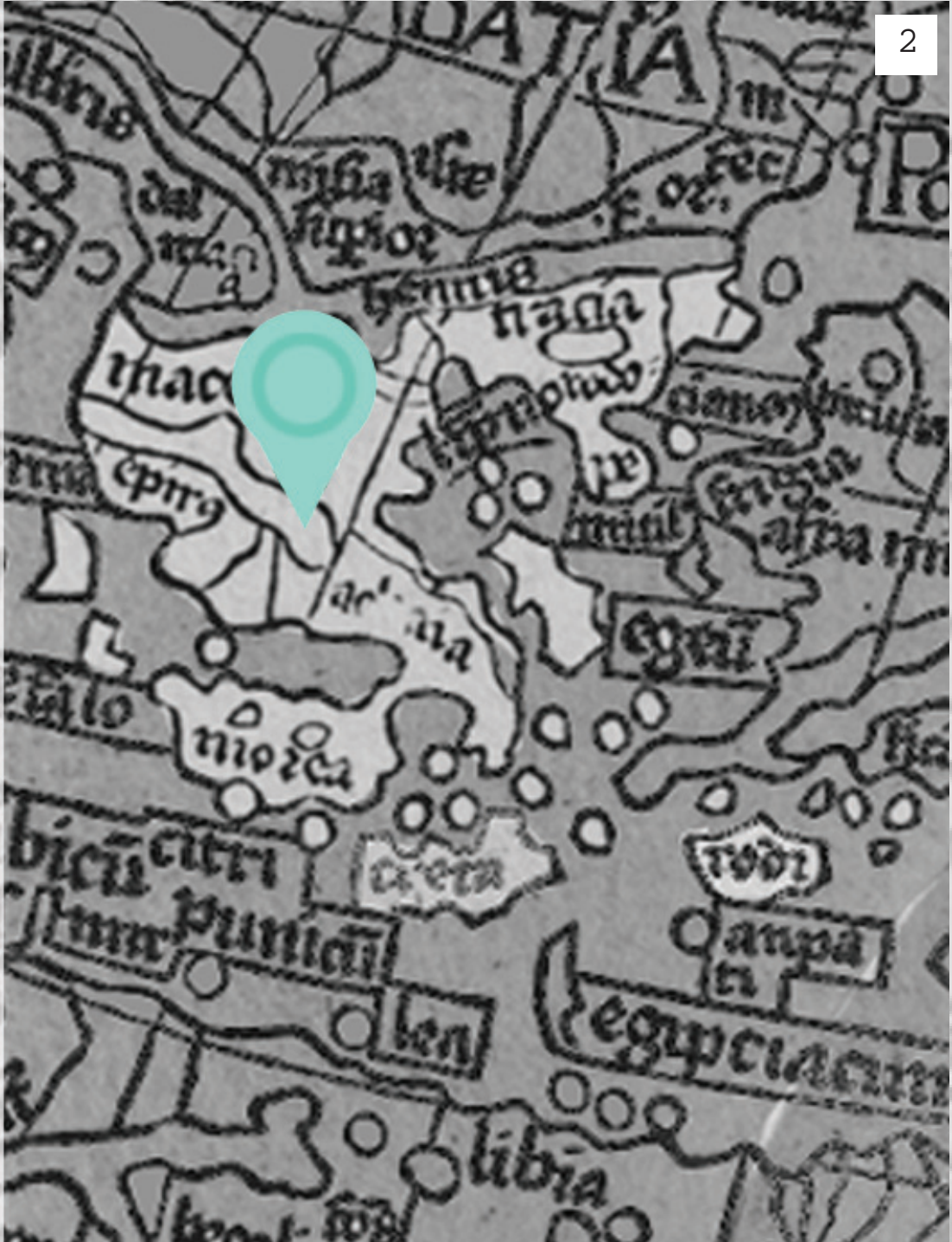
1. Εισαγωγή

Η χαρτογράφηση των κοινών στην περιοχή της Καρδίτσας αφορά στην παρουσίαση της πολυμορφίας των κοινών παραγόμενων αγαθών που εμφανίζονται στον αστικό ιστό και στην περιφέρεια της.

Η χαρτογράφηση των κοινών ξεκίνησε με τον εντοπισμό και την καταγραφή των κοινών, μέσα από δεδομένα και πληροφορίες κρατικών φορέων και ιδιωτών. Βάση της αξιολόγησης της υφιστάμενης κατάστασης, η ευρύτερη περιοχή της Καρδίτσας διακρίνεται για την ύπαρξη σημαντικών φυσικών πόρων (ο κάμπος, τα δάση, τα ποτάμια). Είναι μάλιστα αξιοσημείωτο ότι τα φυσικά κοινά της Καρδίτσας έχουν ευνοήσει την ύπαρξη των δημόσιων κοινών (λίμνες Πλαστήρα και Σμοκόβου, Υδροηλεκτρικός Σταθμός Ταυρωπού -Πλαστήρα, ύδρευση και άρδευση) σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Επιπλέον η Καρδίτσα εμφανίζεται ως πόλη παράδειγμα στην σύγχρονη ελληνική πολεοδομική ιστορία με την ευρεία χρήση του ποδηλάτου στον δημόσιο χώρο της.

Σημαντικός στην χαρτογράφηση είναι ο αγροτικός χαρακτήρας της περιοχής. Η διαμόρφωση του ξεκινά έναν αιώνα νωρίτερα με τις κοινότητες που πρωτοστατούν στο Αγροτικό ζήτημα να εκφράζουν από την μια την γεωπολιτική αξία του θεσσαλικού κάμπου και από την άλλη την κοινωνική αξία του κοινοτισμού. Στον χαρακτήρα του κοινοτισμού της περιοχής ακόμη, έπαιξαν ρόλο οι κοινότητες των Καραγκούννηδων με την υπεράσπιση της καραγκούνικης διαλέκτου, όπως και των Σαρακατσάνων με την συνεταιριστική αρχή του τσελιγκάτου.

Από την άλλη, η καθημερινότητα της σύγχρονης Καρδίτσας εκφράζεται και καταγράφεται από διάφορους συλλόγους και κοινότητες, που οι δραστηριότητες τους σε μεγάλο βαθμό αφορούν στην αξιοποίηση και στην διαχείριση της τέχνης, όπως επίσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου. Στον κοινοτισμό της περιοχής μεγάλη αξία έχει και η ίδια η φύση ως κοινό αγαθό, ενώ επιπλέον παρατηρείται τα τελευταία χρόνια η εμφάνιση κοινοτήτων εθελοντισμού, που στοχεύουν στην αξιοποίηση και ενίσχυση του δημόσιου χώρου της πόλης της Καρδίτσας.

1. Abstract

The mapping of the commons in the area of Karditsa concerns the presentation of the diversity of the produced common goods, which appears in its urban space and periphery.

The mapping began by identifying and recording the commons by data and information of government bodies and private individuals. Depending on the evaluation of the current situation, the area of Karditsa is distinguished of its significant natural resources (the plain, the forests, the rivers). Indeed, it is remarkable that its physical commons have favoured the existence of its public commons (Plastiras lake, Smokovo lake, Hydroelectric Station Tavropos-Plastiras, water supply and irrigation) at local and national level. In addition, Karditsa city appears as an example in the modern Greek urban history with the widespread use of bicycle in public space.

Moreover, its rural character appears as a very important element for the mapping. Its configuration begins a century earlier with the communities leading to the Rural Issue of Greece, reflect the geopolitical value of the Thessaly plain and the social value of communalism.

Also, a vital role for the shaping of the area's communalism have played the communities of Karagounides, by defending their dialect through time. Similarly, the communities of Sarakatsanoi are famous for the cooperative principle of tselingato.

On the other hand, nowadays the everyday life of Karditsa is expressed and recorded by various associations and communities, with their activities largely related to the utilization and management of art, as well as of cultural heritage. Lastly, in the communalism of Karditsa great value has nature as a common good, and as is been observed in the recent years, there is an emergence of volunteerism which aims to the exploitation and the enhancing of Karditsa's public space.

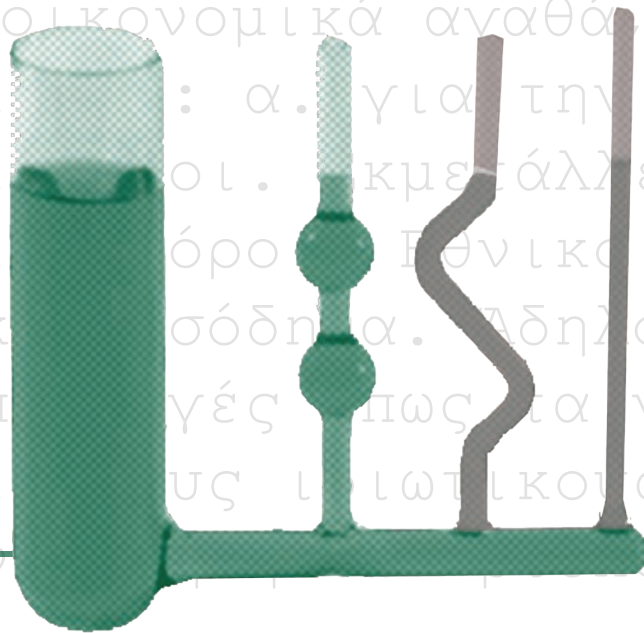
Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής³ ο
διάβαση, φυσικό ή τεχνητό πέρασμα, πορθ
ποτάμι, η θάλασσα, ο πόντος | με τοπωνύμ
Διρκαῖος πόρος, Ίόνιος πόρος, Ἑλλήσποντος
πορεία, ταξίδι 3. πόρος δέρματος, κάθε
ανθρώπινο σώμα | ιατρική | φρ. πόροι σπερ
(=ωοθήκες), τροφῆς πόροι (=για τον οισο
διέξοδος από μια κατάσταση, τέχνασμα, ε
| μέσο απόκτησης υλικών αγαθών ή βοηθημό
και πατέρας του Ἐρωτα

[Λεξικό Τριανταφυλλίδη]⁴ πόρος ο (συν
χρήματα, που συνιστούν εισόδημα και που
της οικονομικής δραστηριότητας: Χρηματι
αξιοποίηση / εξάντληση των πόρων. Ιδιωτ
τα στοιχεία της οικονομίας από όπου πηγ
(για τους εθνικούς και δημόσιους) που π
και μεταναστευτικά εμβάσματα, ο τουρισμ
προέρχονται από πηγές συχνά ύποπτες. β

**«οι κοινοί πόροι περιλαμβάνουν
κοινές δεξαμενές, κοινές πηγές,
κοινά αποθέματα.»⁵**

[Λεξικό Τριανταφυλλίδη] απόθεμα το : 1.
και φυλάγεται με σκοπό να χρησιμοποιηθε
Λόγω του πολέμου εξαντλήθηκαν τα αποθέμ
σε πετρέλαιο λιγοστεύουν. || (μτφ.): Απ
ανεξάντλητα αποθέματα ιστοριών. 2. (λογ
βρίσκονται στο κατάστημα ή στις αποθήκε
παρακαταθήκη, στοκ.

Τα Κοινά

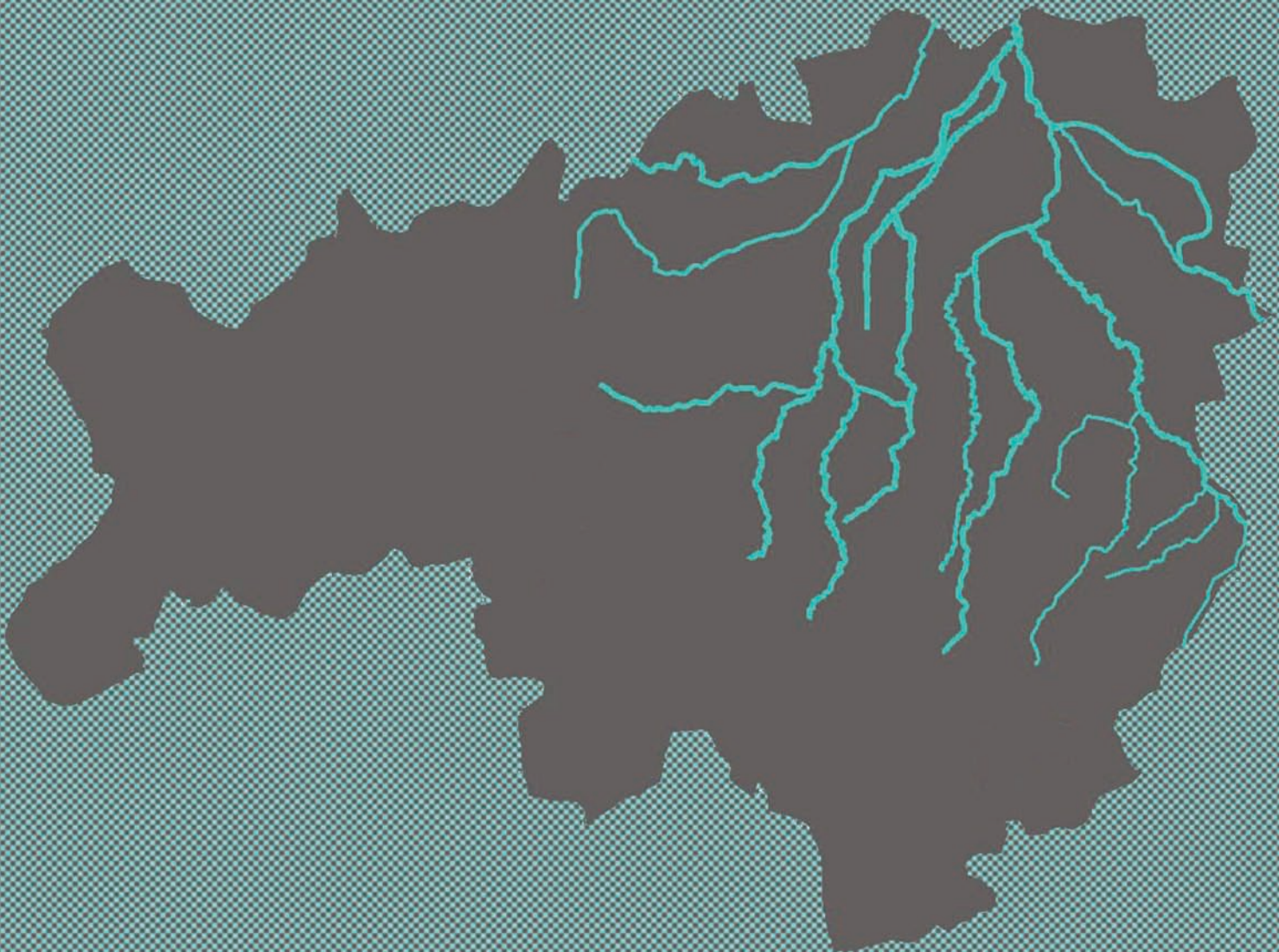

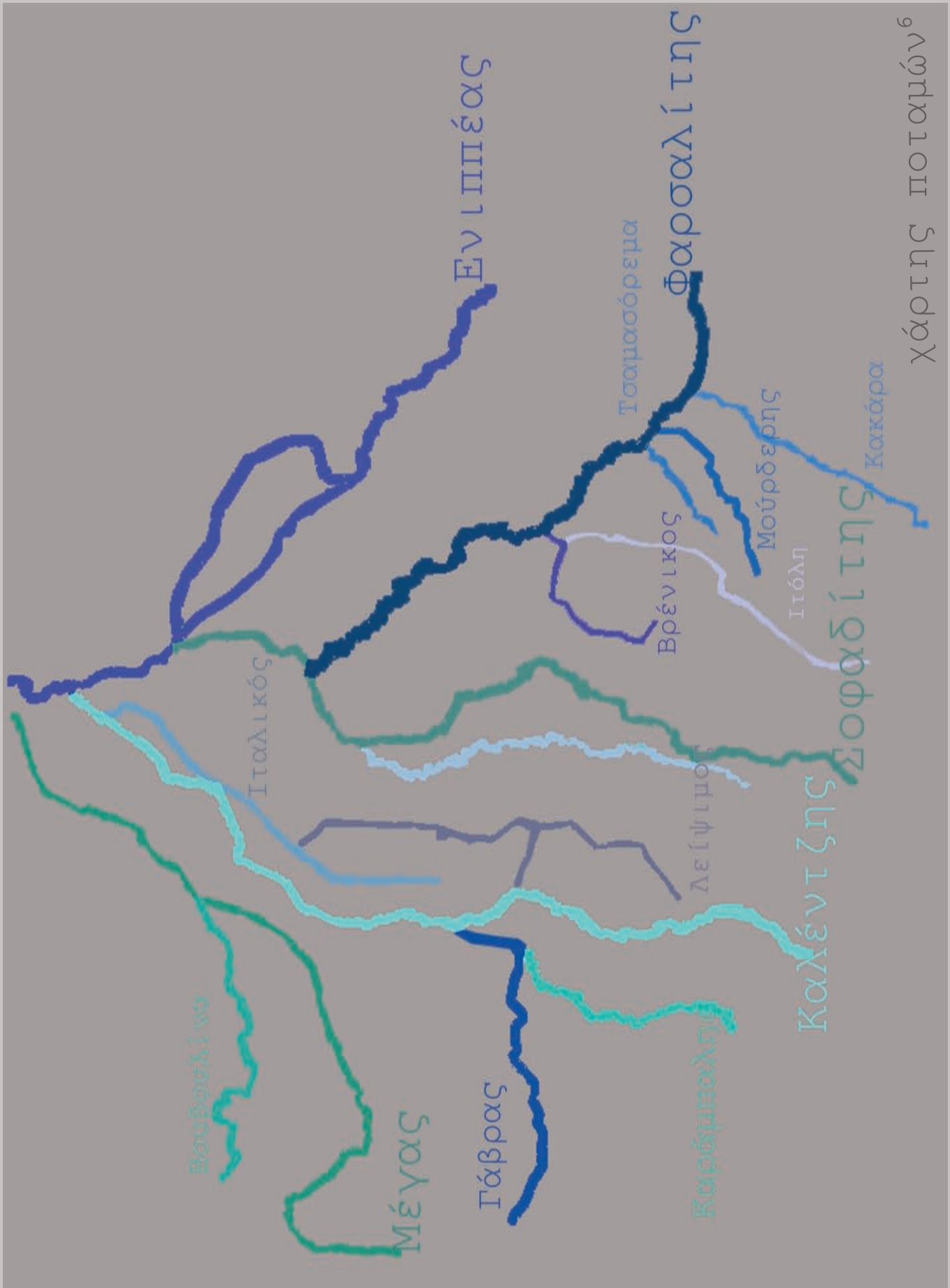

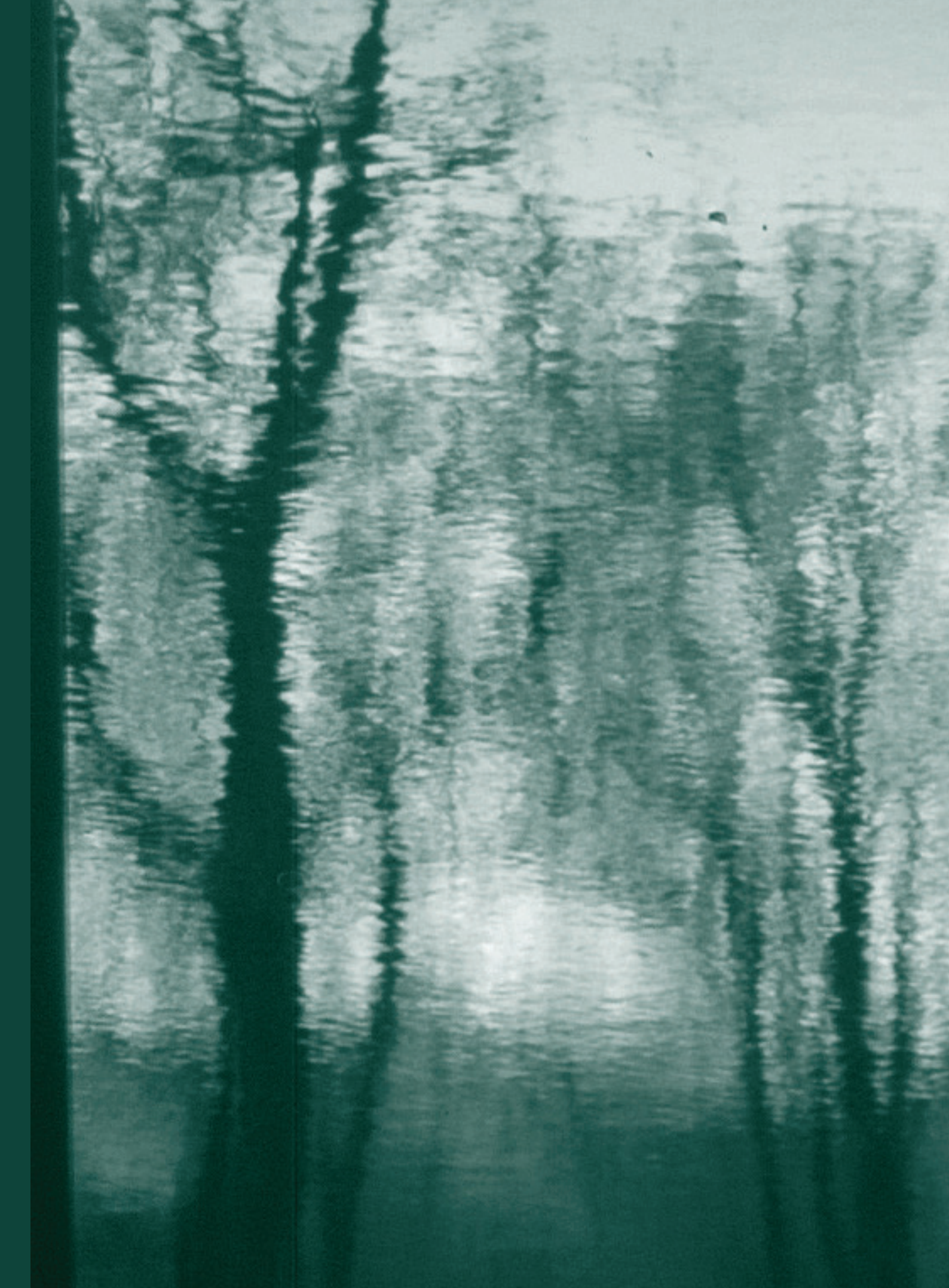
2. Τα Φυσικά Κοινά

2.1 Τα Ποτάμια

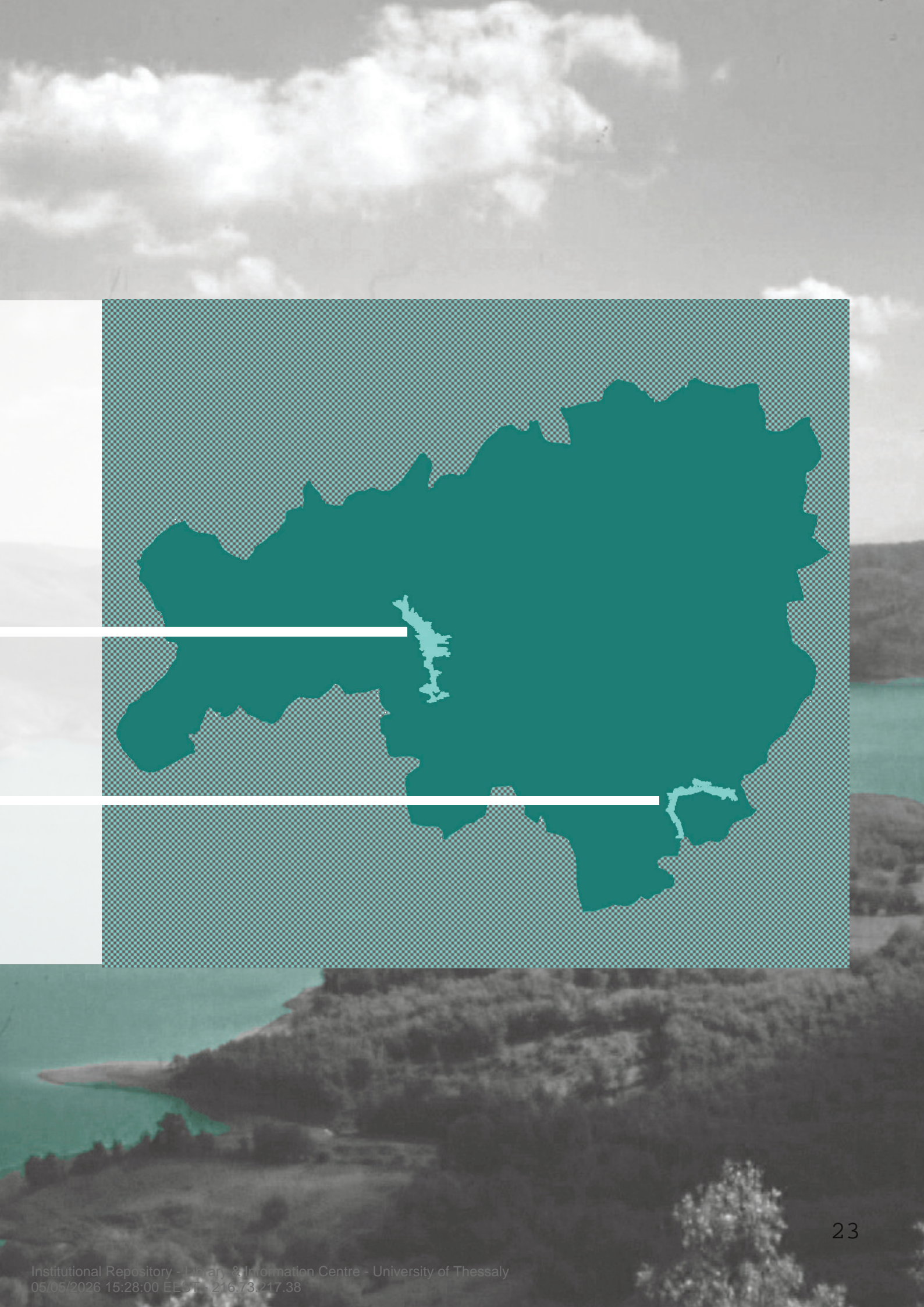

2.2 Οι Λίμνες

An aerial photograph of a lake, likely Lake Plastira, with a white rectangular overlay box in the center. The lake is surrounded by dark, hilly terrain. The text 'Λίμνη Πλαστήρα' is written in black serif font on the left side of the white box, followed by a horizontal white line.

Λίμνη Πλαστήρα

Λίμνη Σμοκόβου

Λίμνη Πλαστήρα

<<Η λίμνη δημιουργήθηκε στο οροπέδιο της Νεβρόπολης των Θεσσαλικών Αγράφων. Τα νερά του ποταμού Μέγδοβα (ή Ταυρωπού) κατέκλυσαν το οροπέδιο και σαν αποτέλεσμα η λίμνη γέμισε. Η λίμνη Πλαστήρα βρίσκεται 25 χλμ δυτικά της Καρδίτσας σε υψόμετρο 720 μέτρων, μήκους 12 περίπου χιλιομέτρων και πλάτους 4 χιλιομέτρων, με επιφάνεια 24000 στρεμμάτων, τα οποία μπορούν να συγκεντρώσουν 365 κυβικά μέτρα νερού.>>⁷

Λίμνη Σμοκόβου

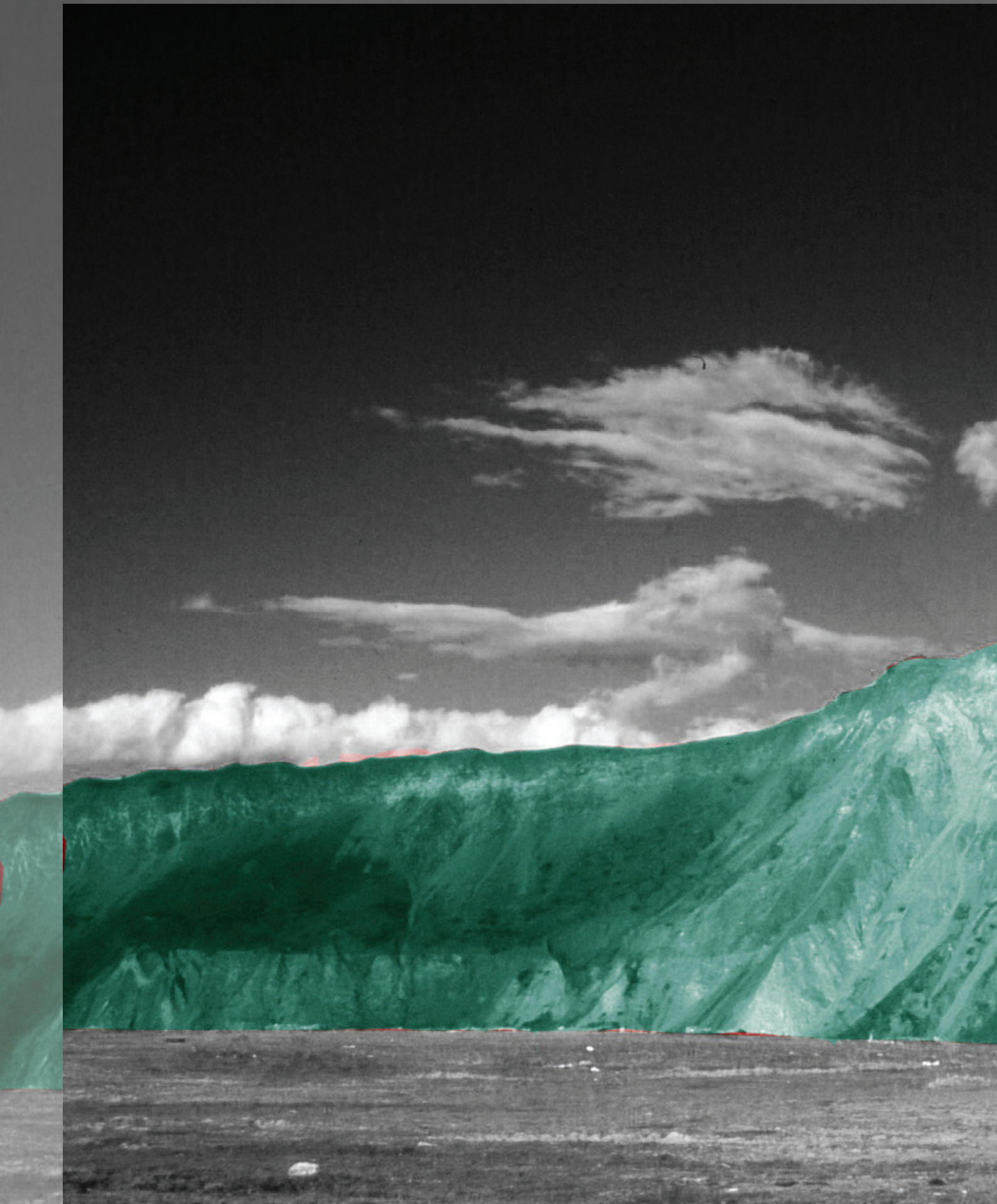
<<Η τεχνητή λίμνη Σμοκόβου βρίσκεται στο νότιο τμήμα του νομού Καρδίτσας, στα όρια με το Νομό Φθιώτιδας, σε υψόμετρο 380 μέτρων. Η χωρητικότητα της λίμνης ανέρχεται στα 237 εκατομμύρια κυβικά μέτρα και η έκταση που καταλαμβάνει φτάνει τα 9.000 στρέμματα. Η κατασκευή των έργων άρχισε τη δεκαετία του 1980, η πλήρωση του ταμιευτήρα ολοκληρώθηκε το 2003. Το φράγμα, η κατασκευή του οποίου απέκοψε τη ροή των υδάτων του ποταμού Ονόχωνου και των απορροών του οροπεδίου της Ευνιάδας, είναι χωμάτινο. Έχει μήκος περίπου 460 μέτρα και ύψος 104 μέτρα.>>⁸

JAS. ESTE

1969

2.3 Οι Πηγές

Χάρτης Πηγών

The background of the slide is a photograph of a forest with many thin tree trunks. A semi-transparent white rectangular box is centered on the page, containing the text. The text is in a dark green color that matches the background's color scheme.

2.4

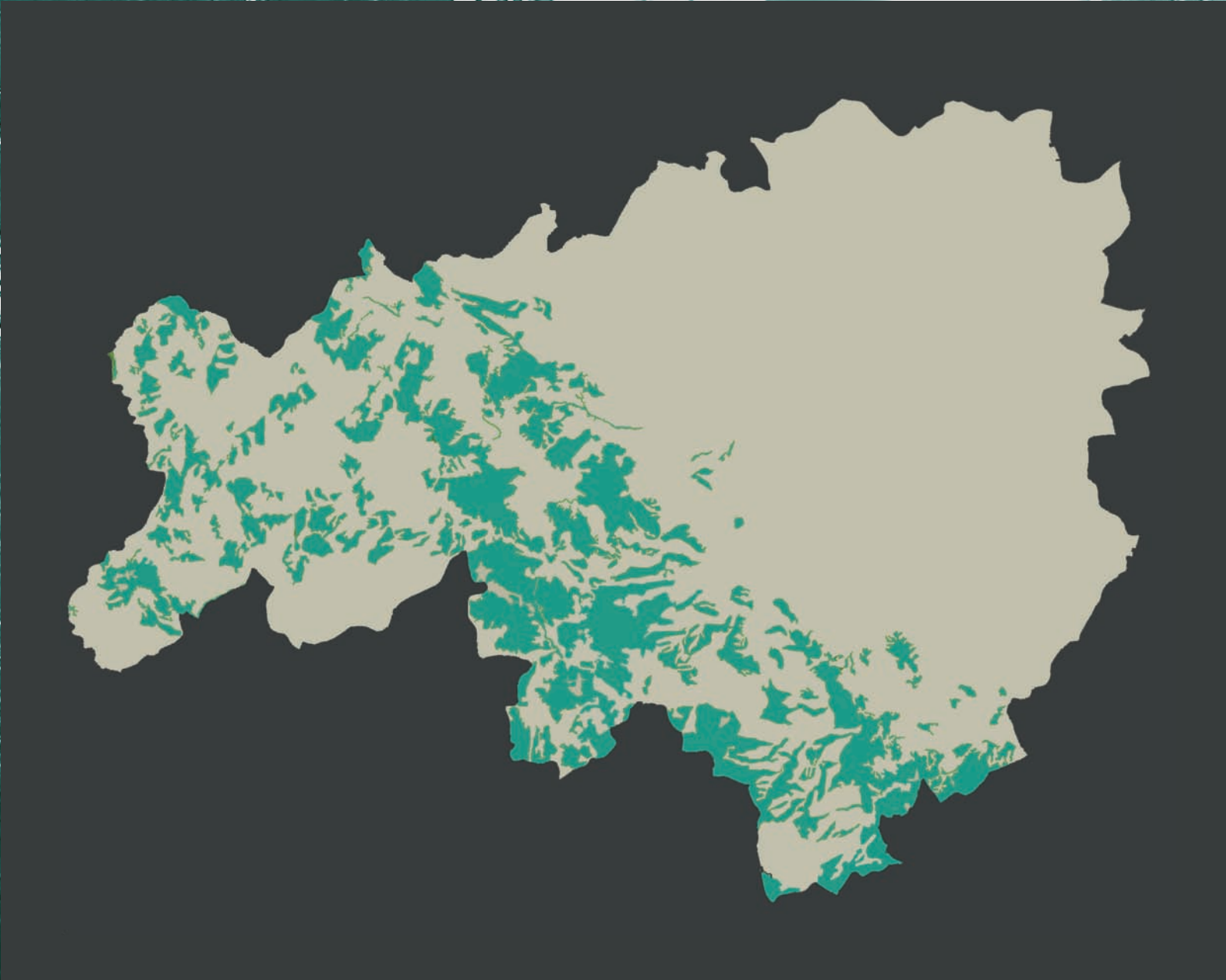
**Το Περιαστικό
Πράσινο**

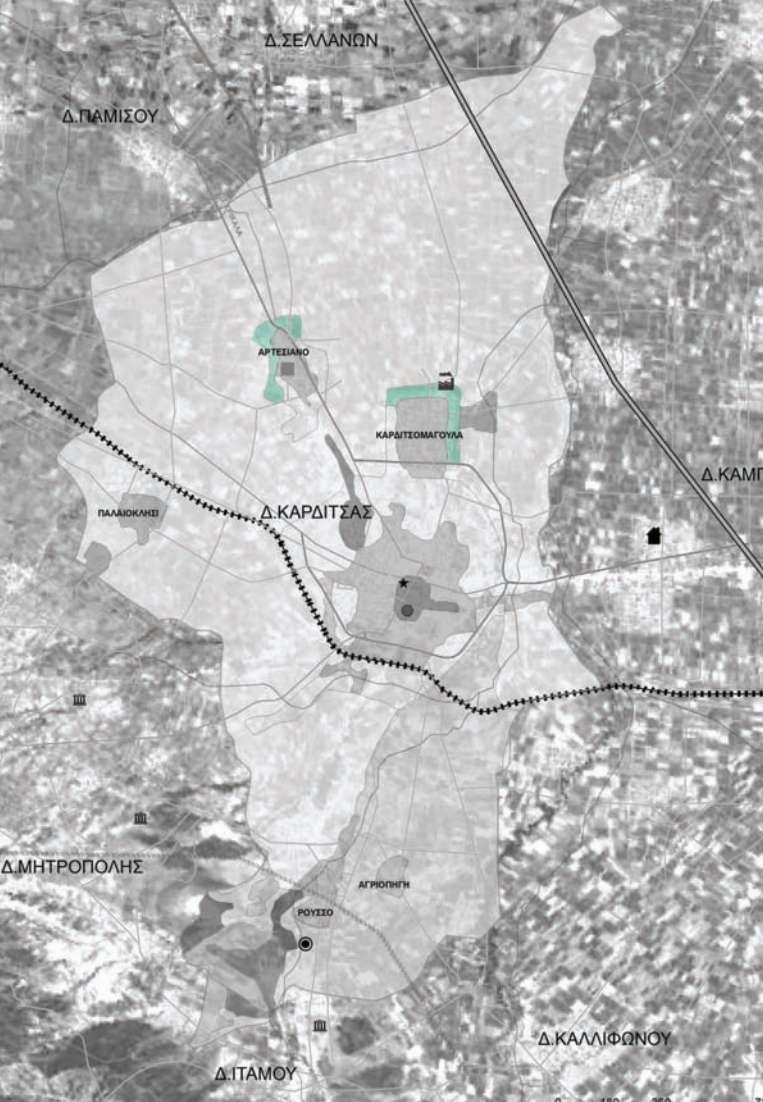
Δάση

991,6 χιλιάδες στρέμματα

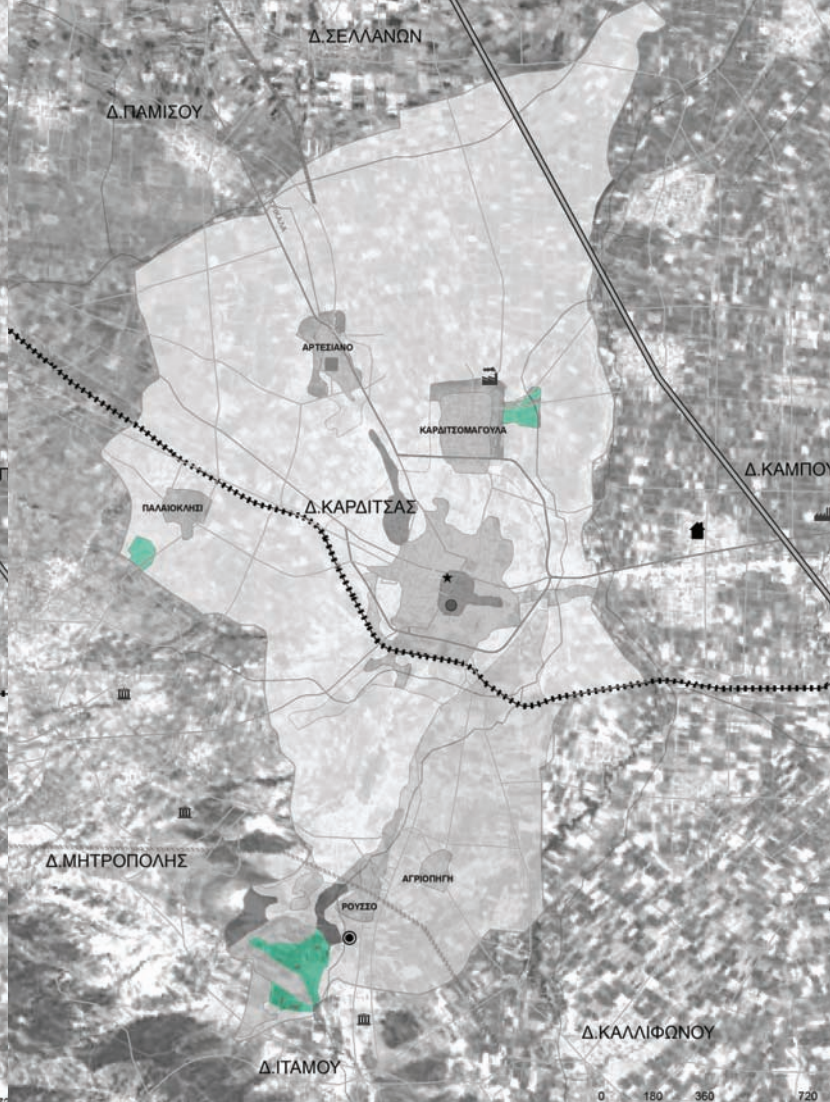

Σύνολο Εκτάσεων Νομού Καρδίτσας
2.638 χιλιάδες στρέμματα ¹⁰

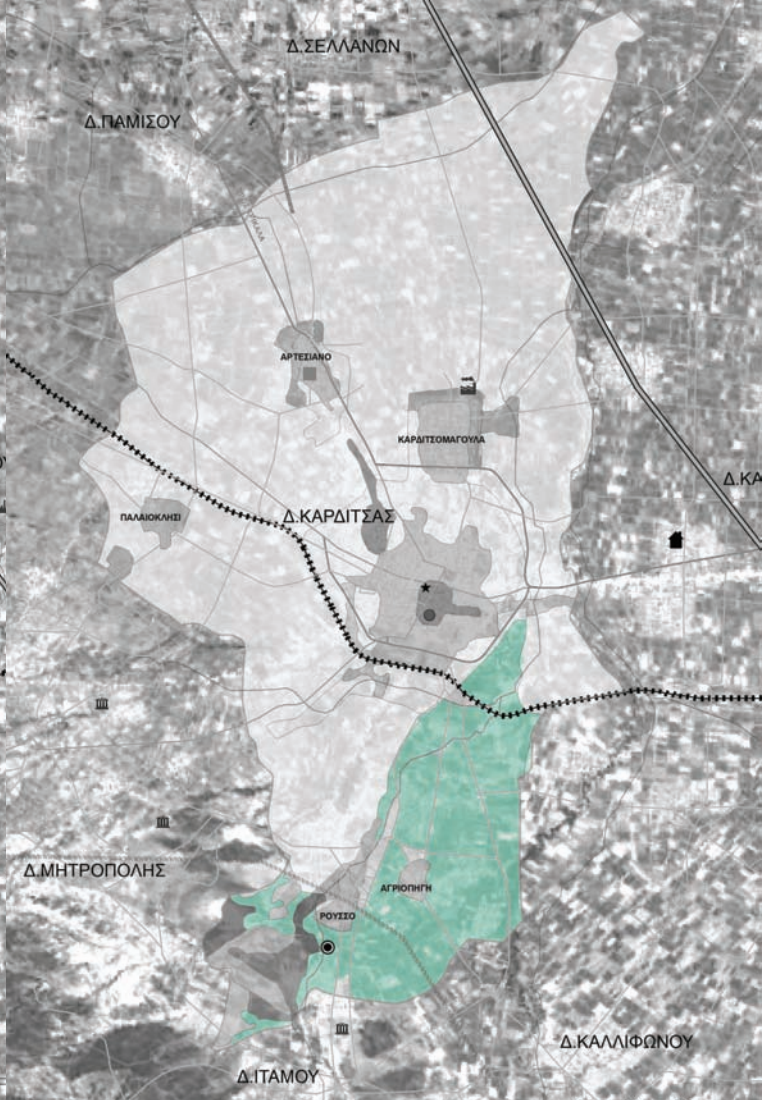
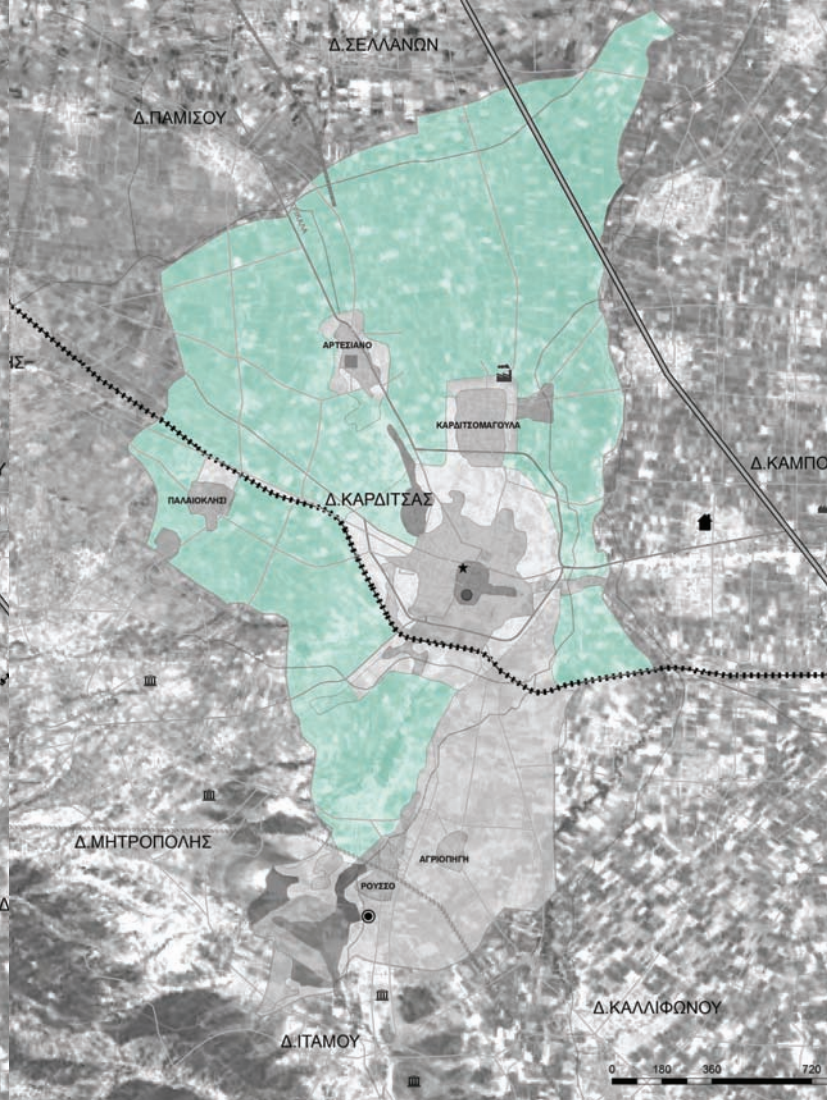

Βοσκότοποι¹¹

Αμπελώνες¹²

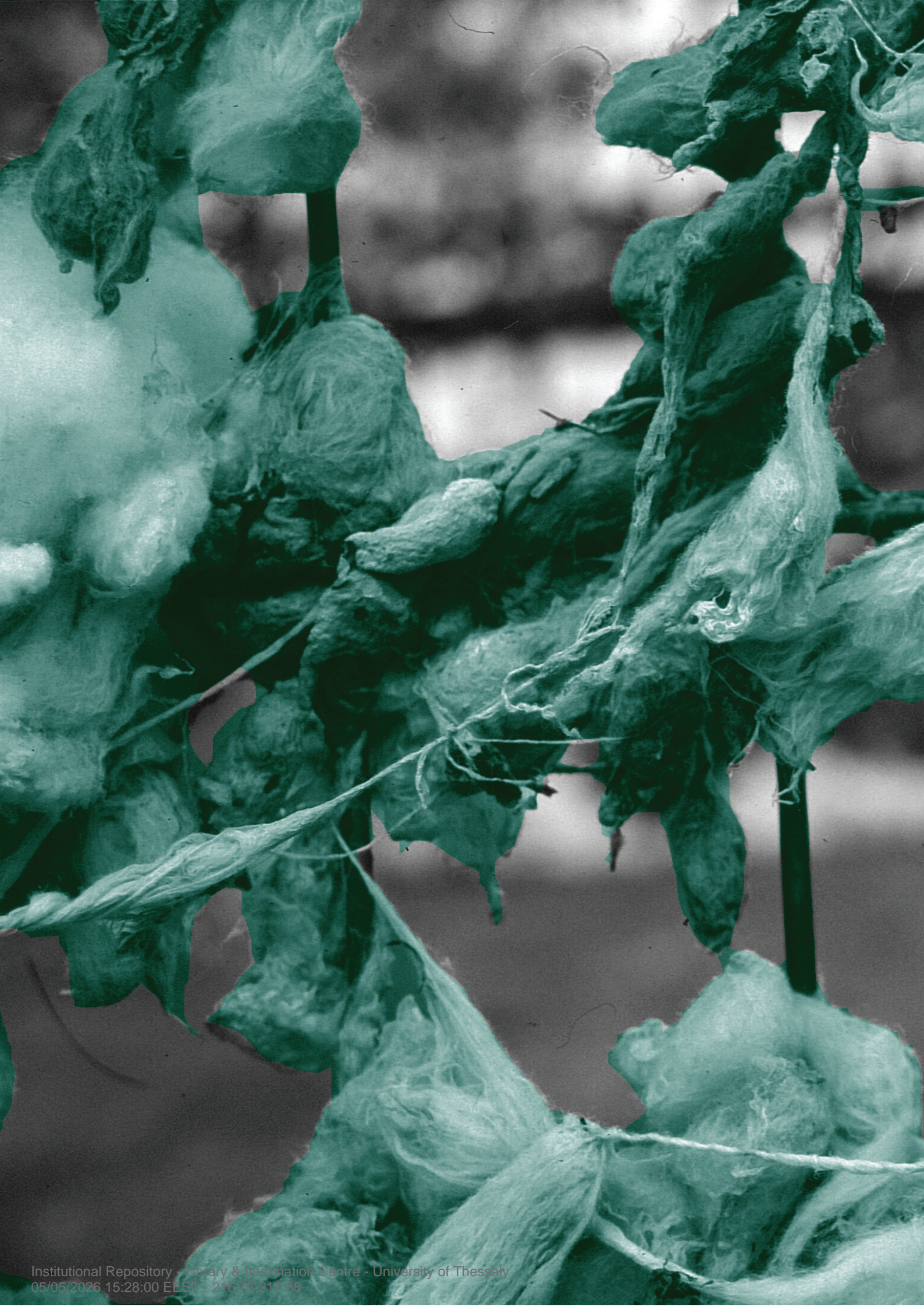

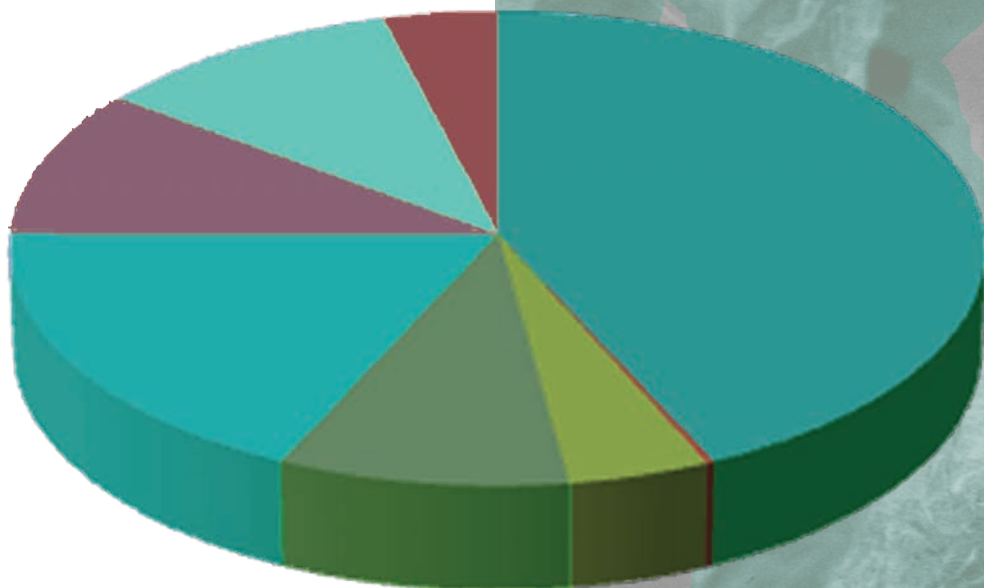
Μόνιμα Αρδευμένη Γη¹³

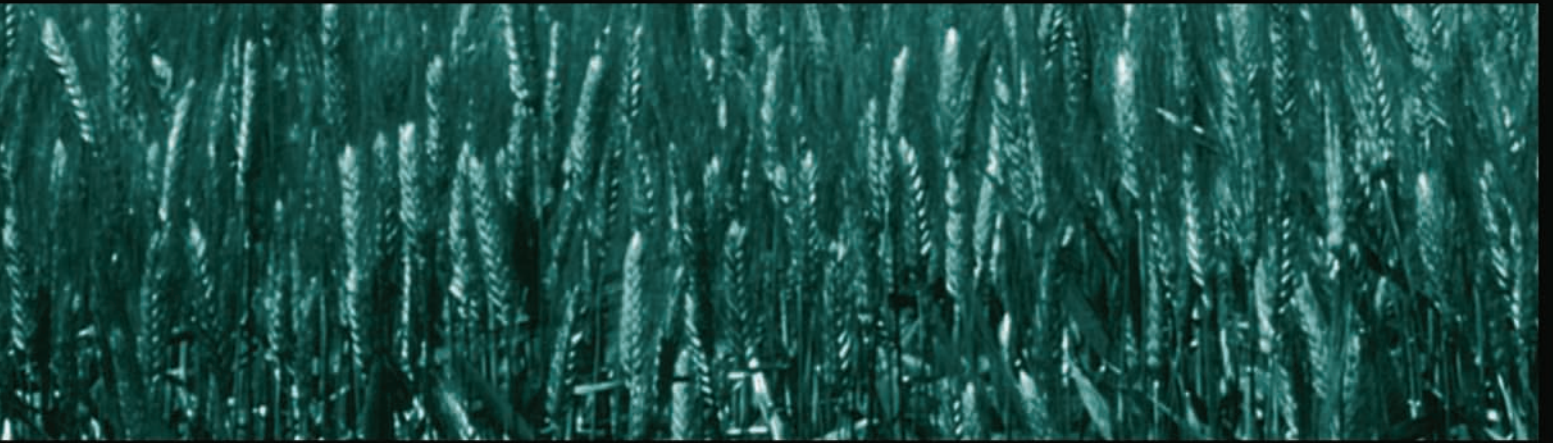
Μη Αρδευμένες
Αροτραίες Εκτάσεις¹⁴

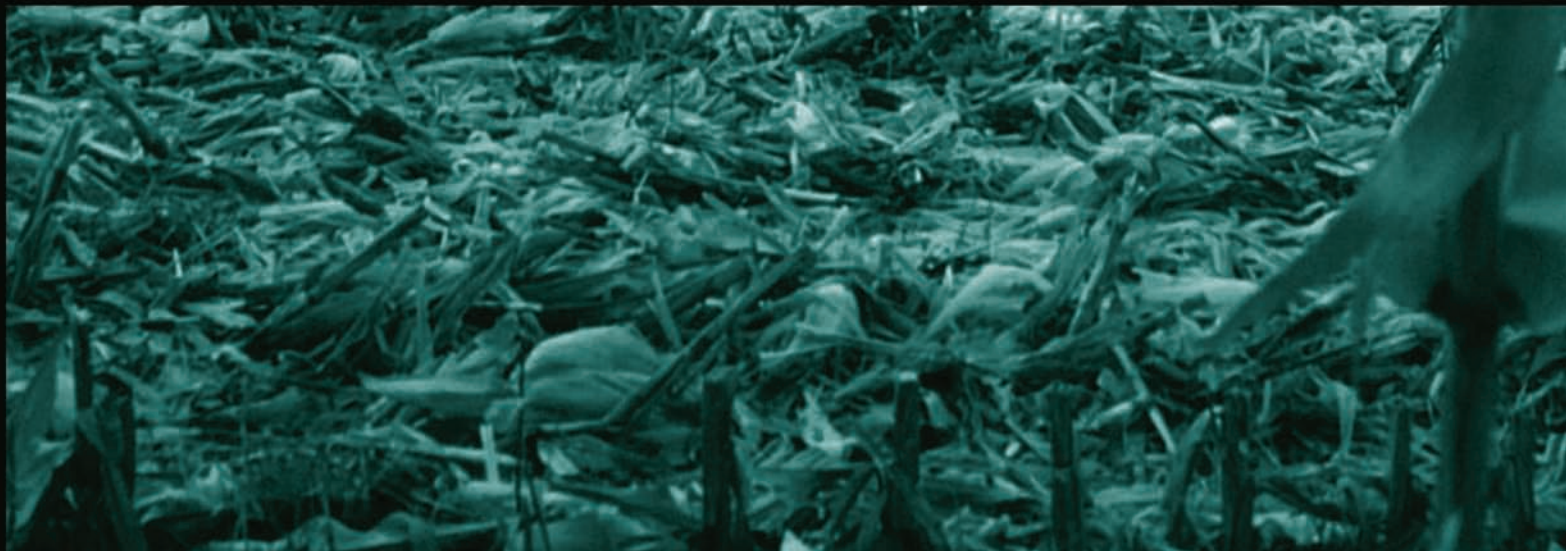
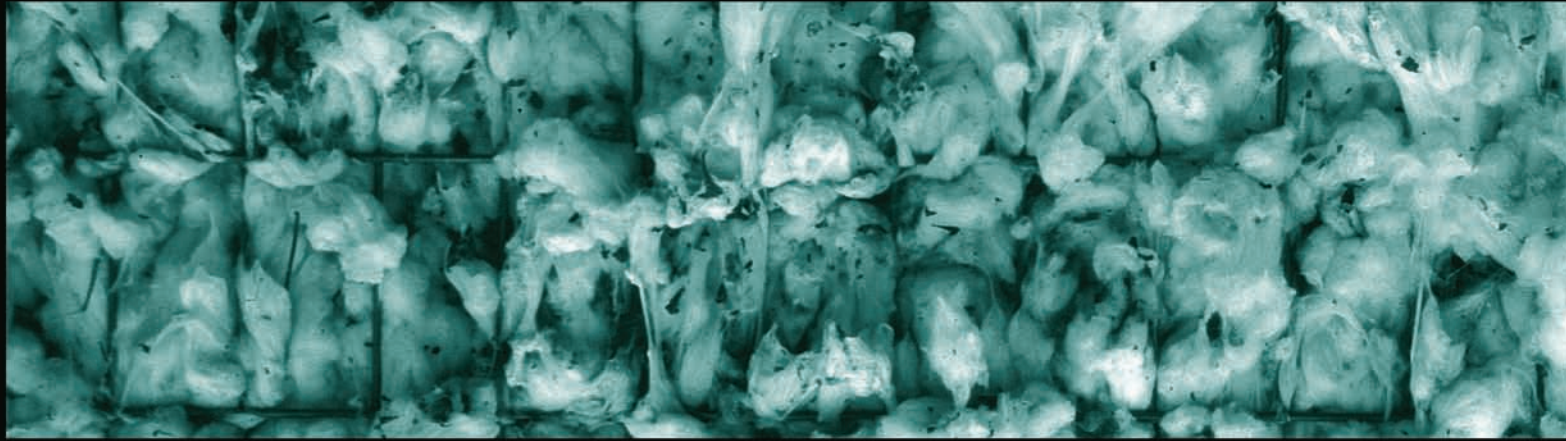
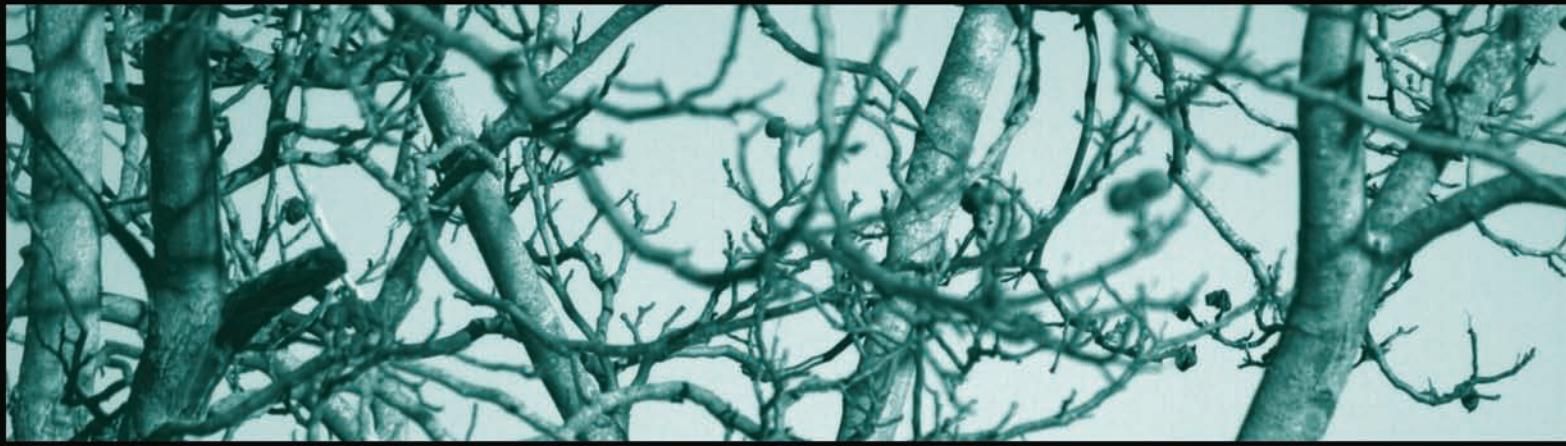

- Αρόσιμη γη
- Μόνιμες Καλλιέργειες
- Βοσκότοποι
- Ετερογενείς γεωργικές περιοχές
- Δάση
- Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις
- Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης
- Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση

The background of the entire page is a dense, overlapping pattern of green glass bottle caps. The caps are viewed from a top-down perspective, showing their circular openings and the ridged edges. The lighting creates highlights and shadows, giving the caps a three-dimensional appearance. A semi-transparent dark green rectangular box is centered on the page, containing the title text.

3. Τα Δημόσια Κοινά

<<Με τον όρο Δημόσια Περιουσία εννοούμε την Κινητή και Ακίνητη Περιουσία του Δημοσίου.

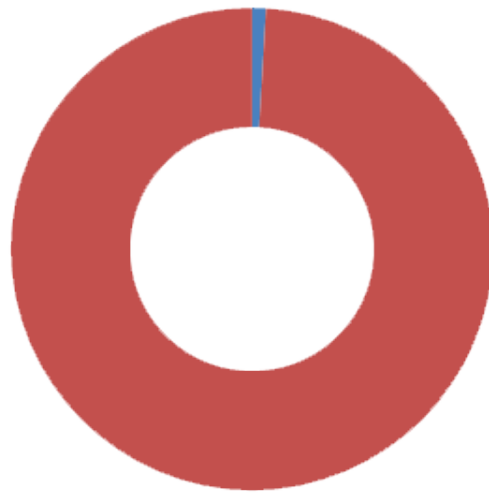
Η Ακίνητη Περιουσία του Δημοσίου (ΑΠΔ) διαχωρίζεται στις δύο κάτωθι κατηγορίες.

- Στην εκτός συναλλαγής ΑΠΔ ή αλλιώς στα εκτός συναλλαγής Ακίνητα του Δημοσίου. Τα Ακίνητα αυτά είναι τα μη δυνάμενα να καταστούν αντικείμενο συναλλαγής και σύμφωνα με το αρθ.966ΑΚ είναι τα κοινά σε όλους.

- Στην εντός συναλλαγής ΑΠΔ ή αλλιώς στα εντός συναλλαγής Ακίνητα του Δημοσίου. Τα Ακίνητα αυτά είναι τα δυνάμενα να καταστούν αντικείμενο συναλλαγής και αποτελούν την Ιδιωτική Ακίνητη Περιουσία του Δημοσίου.

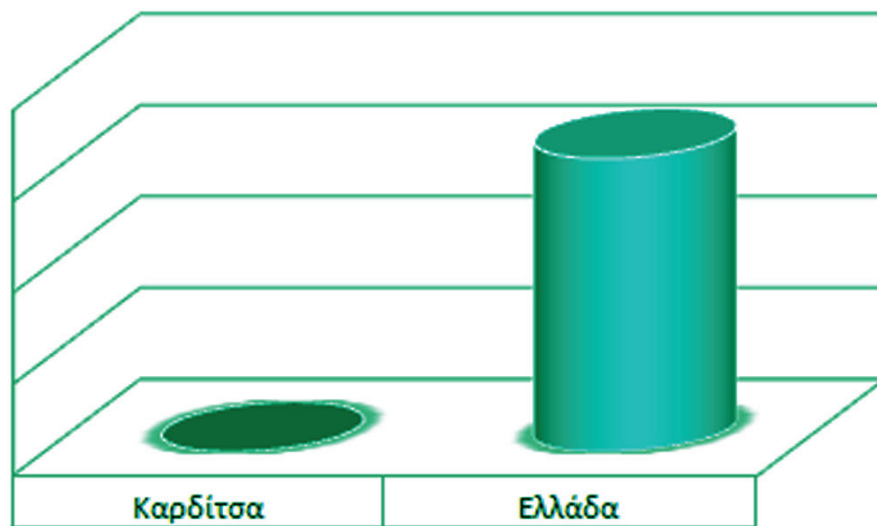
Τα Δημόσια Κτήματα (ΔΚ) [...] αποτελούν την ιδιωτική εντός συναλλαγής Ακίνητη Περιουσία του Δημοσίου. Η περιουσία αυτή περιελάμβανε αρχικά τα Ακίνητα, κατά την διαδοχή εκ του Τουρκικού κράτους. Τα ΔΚ συνίστανται κυρίως από τις εθνικές γαίες, τα αδέσποτα και τα εγκαταλελειμμένα Ακίνητα, τις σχολάζουσες κληρονομίες καθώς και με Ακίνητα που προήλθαν από δωρεές προς το Δημόσιο, από αγορές του Δημοσίου και από αναγκαστικές απαλλοτριώσεις.

Τα Ανταλλάξιμα Ακίνητα (ΑΚ) [...] μετά τη Μικρασιατική καταστροφή και σύμφωνα με την από 30.01.1923 Συνθήκη της Λωζάνης άρχισε να διενεργείται υποχρεωτική ανταλλαγή των Ελληνοτουρκικών πληθυσμών. ΑΚ είναι όλα τα κτήματα που εγκατέλειψαν στην Ελλάδα οι Τούρκοι με την ανταλλαγή των πληθυσμών. Τα ΑΚ τέθηκαν στη διάθεση της Ελληνικής Κυβέρνησης για παροχή στους πρόσφυγες περιουσίας ίσης αξίας με αυτήν που άφησαν στην Τουρκία.>>¹⁶

Καρδίτσα
Ελλάδα

Γράφημα του πλήθους των κατεχομένων ΔΚ και ΑΚ της Καρδίτσας στο σύνολο της Ελλάδας ¹⁷

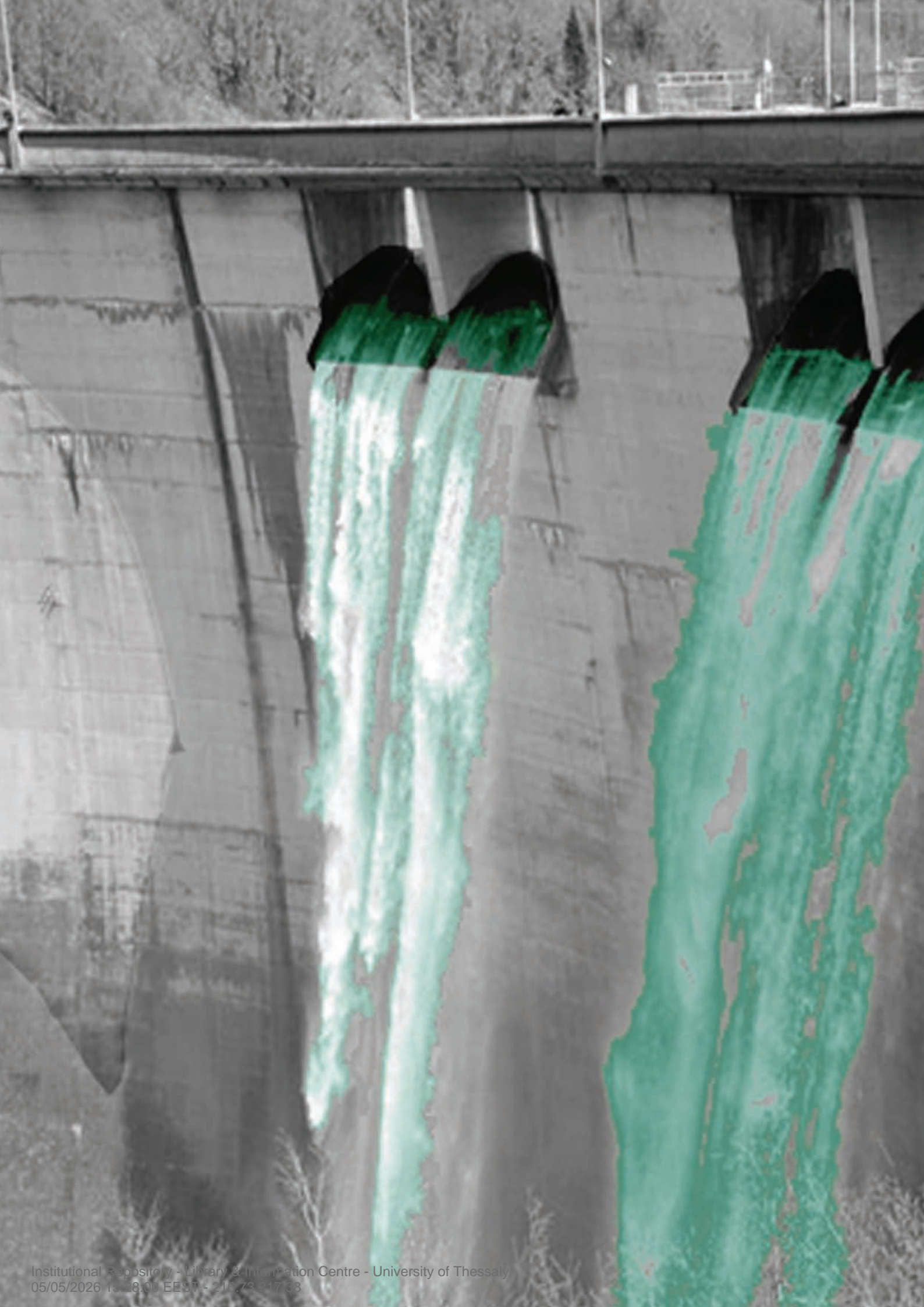
Γράφημα της έκτασης των κατεχόμενων ΔΚ και ΑΚ της Καρδίτσας στο σύνολο της Ελλάδας ¹⁸

Η μακρόχρονη περίοδος εθνικοποιήσεων που αφορούσε την ηλεκτροπαραγωγή, τις τηλεπικοινωνίες και ορισμένες μεταφορές και που ξεκίνησε από την ενεργοποίηση του Σχεδίου Μάρσαλ το 1950, διαμόρφωσε την εικόνα των δημόσιων κοινών στην ευρύτερη περιοχή της Καρδίτσας.

Η «άμεση έναρξη της επεξεργασίας σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης των πλουτοπαραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας» και ο «προσανατολισμός προγραμμάτων προς τις γενικές κατευθύνσεις στο πρόγραμμα ολοκληρωτικής αξιοποίησης των πλουτοπαραγωγικών πηγών και του έμψυχου υλικού» αποτελούσαν την κύρια στρατηγική για την ανασυγκρότηση της Ελλάδας, σύμφωνα με το Τεχνικό Επιμελητήριο.¹⁹

3.1 Το Φράγμα της Λίμνης Πλαστήρα

ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΑΥΤΗ Ο ΣΤΡΑΤΗΓ
ΤΟ ΕΤΟΣ 1925 ΣΥΝΕΛΑΒΕ Τ
ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟ
ΛΙΜΝΗΣ ΤΑΥΡΟΠΟΥ. ΤΟ ΕΤΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΛΑΣΤΗΡΑ ΕΓΙΝΕ
ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ
ΠΡΟΫΠΟΥΡΓΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ
ΤΟΤΕ Η ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ Δ
ΦΘΟΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΕΗ Τ
ΠΛΟΒΑΤΟΡΕΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥ
ΑΝΟΥΝ ΕΥΦΟΡΟΤΕΡΑ ΔΕΚΑ Δ

ΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ
ΗΝ ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ
ΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ
Σ 1959 Η ΕΜΠΝΕΥΣΗ ΤΟΥ
Ε ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΞΙ
Ο ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΤΕ
Ο Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ. ΑΠΟ
ΔΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΣΤΟ
ΡΙΑΚΟΣΙΑ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ
ΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΡΑ ΤΗΣ
ΕΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ

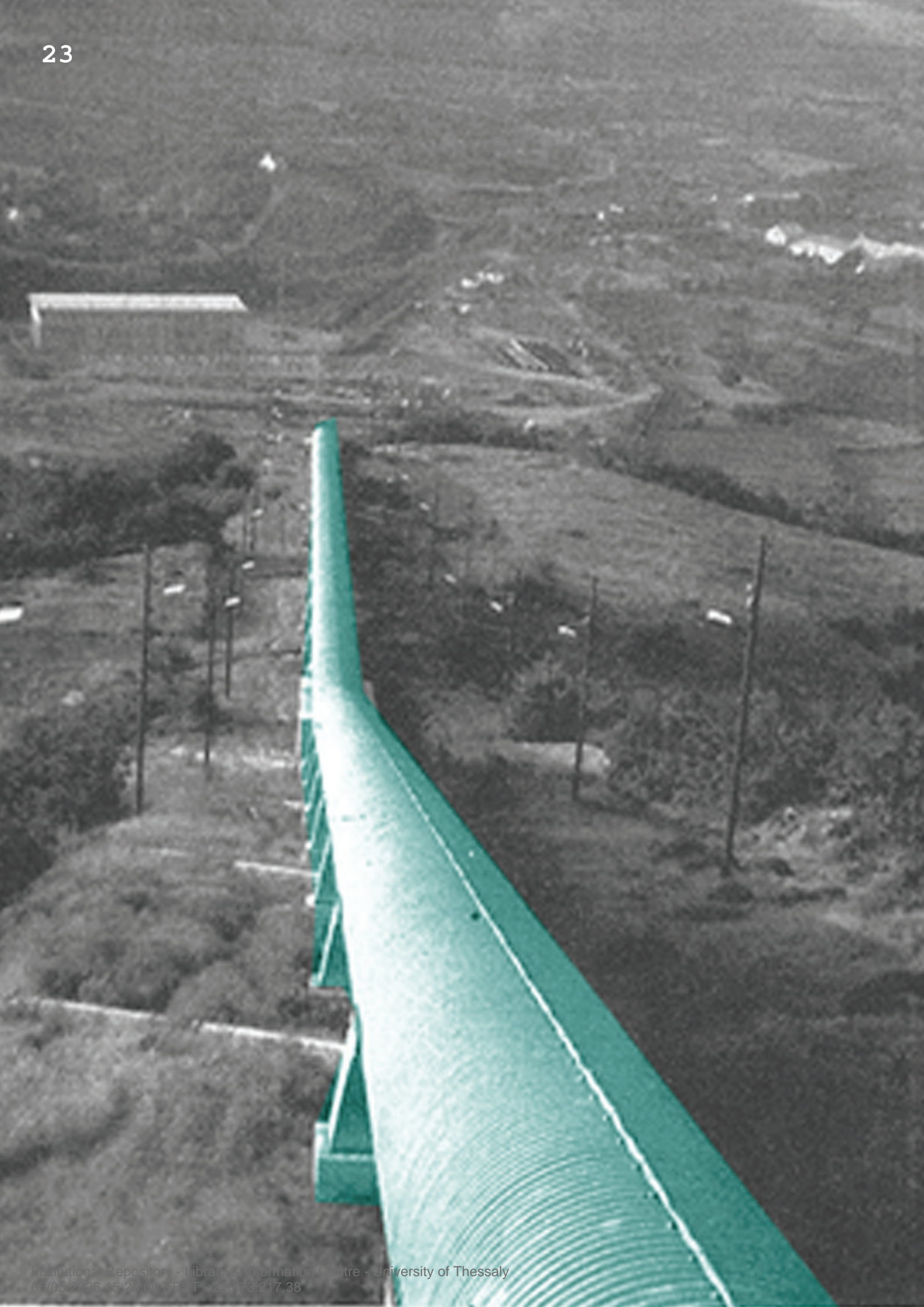

21

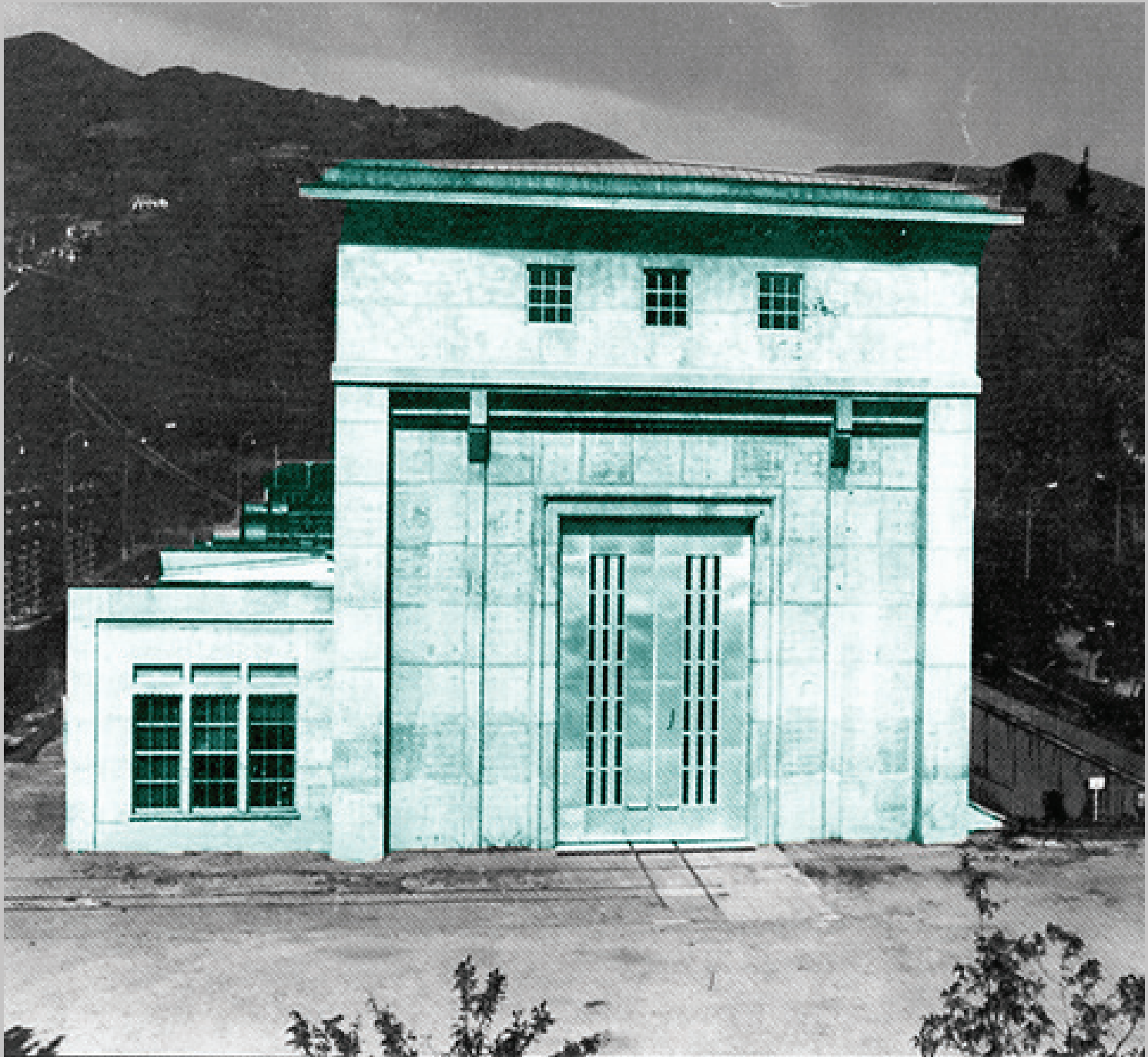
<<Η λίμνη δημιουργήθηκε με την κατασκευή του φράγματος Πλαστήρα στα τέλη της δεκαετίας του 1950. Η πλήρωση του ταμιευτήρα ξεκίνησε το 1959. Ο ποταμός στον οποίο κατασκευάστηκε το φράγμα είναι παραπόταμος του Αχελώου και η επικρατούσα ονομασία του μεταξύ των κατοίκων της περιοχής είναι Μέγδοβας, αλλά στα επίσημα κείμενα αναφέρεται ως Ταυρωπός.

Το φράγμα ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του στρατιωτικού και πολιτικού Νικολάου Πλαστήρα (1883–1952), που καταγόταν από το Μορφοβούνι Καρδίτσας και λέγεται ότι πρώτος οραματίστηκε την κατασκευή φράγματος στη συγκεκριμένη θέση.>>²²

An aerial photograph of a dam structure in a valley. The dam is a long, narrow concrete structure that spans across a valley. The surrounding area is hilly and appears to be a natural landscape. The text is overlaid on the right side of the image.

3.2 Ο Υδροηλεκτρικός Σταθμός Πλαστήρα

<<Ο Υδροηλεκτρικός Σταθμός Ν.Πλαστήρα εγκατεστημένης ισχύος 120 MW βρίσκεται 12 km έξω από την πόλη της Καρδίτσας και είναι έργο πολλαπλού σκοπού (παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας, ύδρευση, άρδευση) [...]

Ο Σταθμός παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας τροφοδοτεί το Εθνικό διασυνδεδεμένο δίκτυο με περίπου 200 GWh ετησίως [...] Το νερό της λίμνης από την υδροληψία οδηγείται μέσω κλειστού αγωγού στο Εργοστάσιο. Εκεί μέσω ρυθμιστικών βαλβίδων το νερό πέφτει πάνω στους υδροτροβίλους και τους αναγκάζει σε περιστροφική κίνηση.

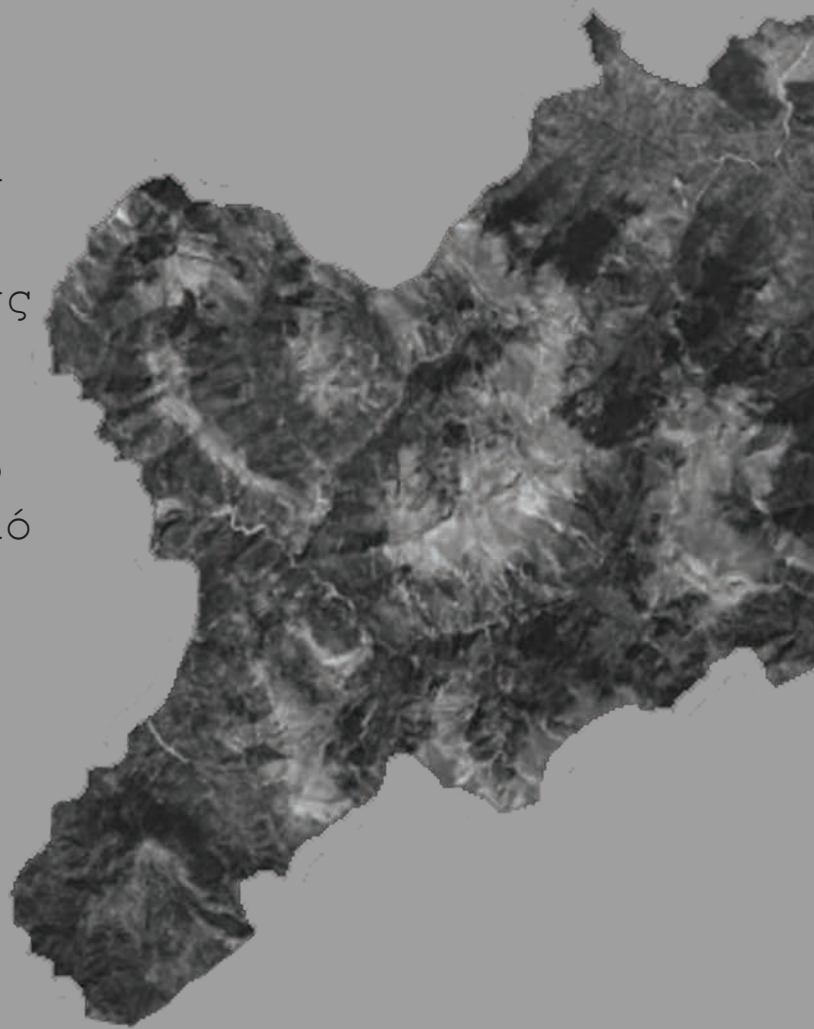
Οι στρόβιλοι είναι συνδεδεμένοι με τη γεννήτρια η οποία μετατρέπει την κινητική τους ενέργεια σε Ηλεκτρική [...] Το παραγόμενο ρεύμα μετασχηματίζεται σε 150 KV, μεταφέρεται στον υποσταθμό και από διοχετεύεται στις γραμμές μεταφοράς του διασυνδεδεμένου δικτύου της Δ.Ε.Η.>> ²⁵

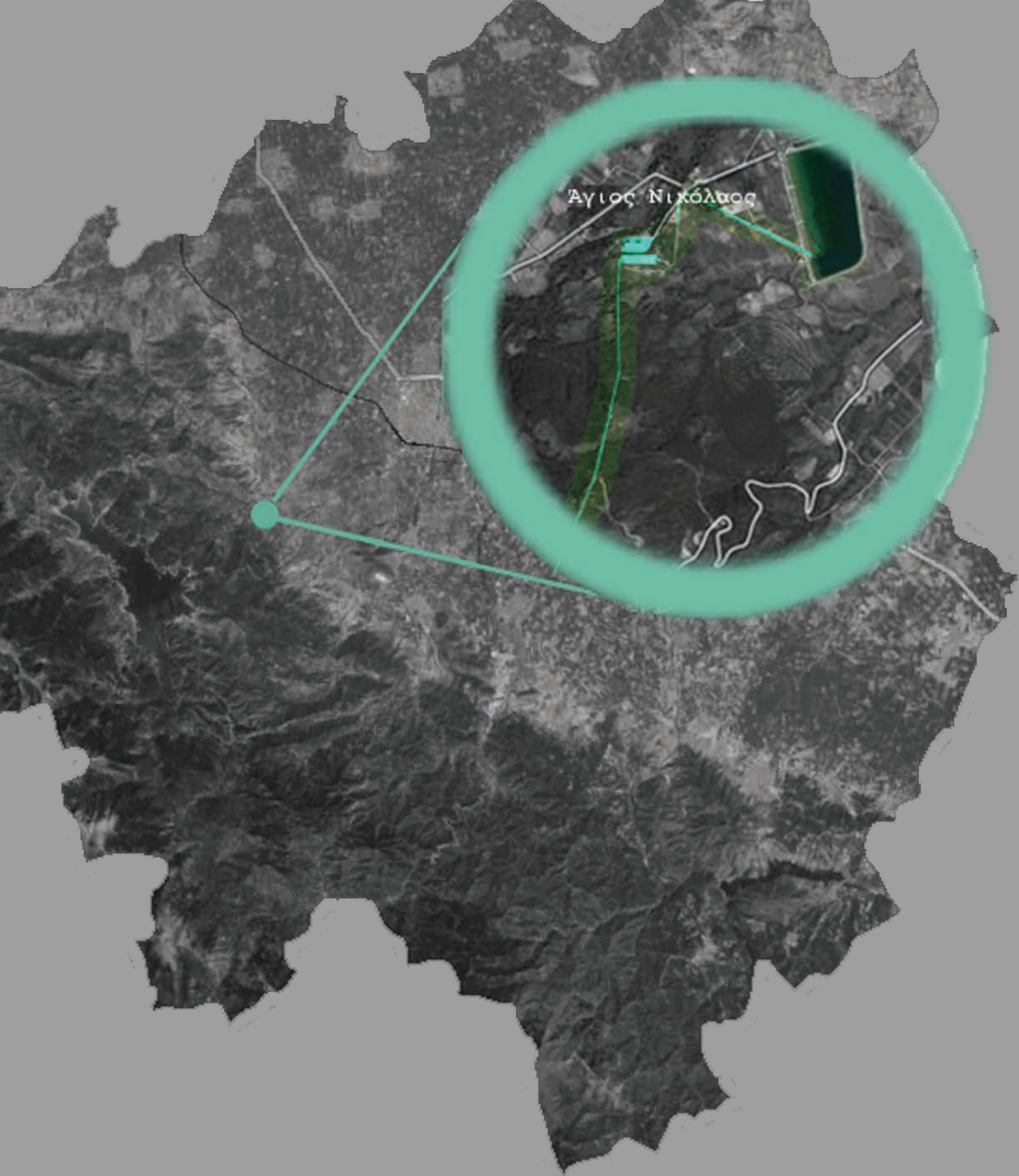

3.3 Η Αναρρυθμιστική Λίμνη

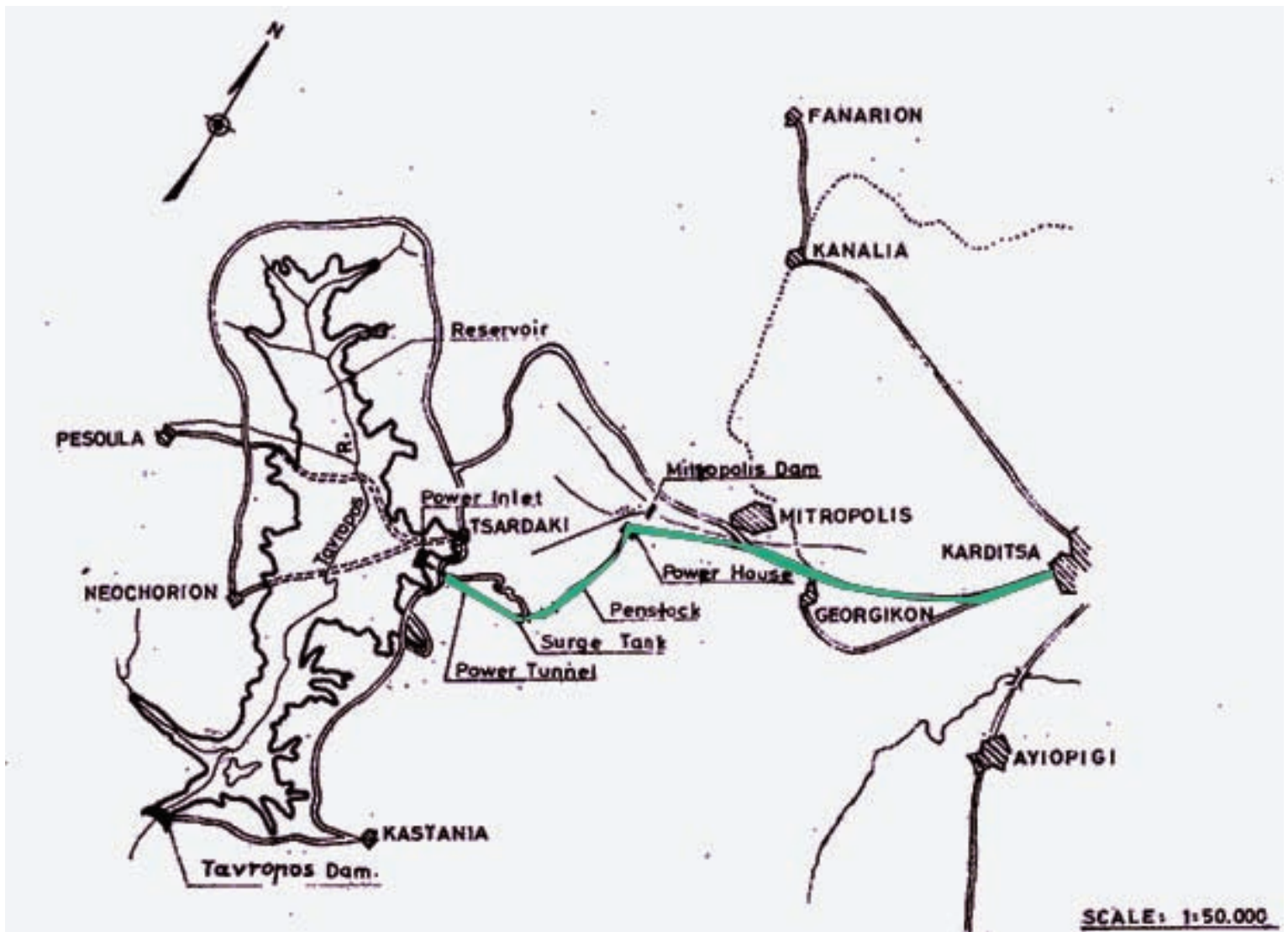
<<ο ΄΄Σύνδεσμος Ύδρευσης Καρδίτσας, Σοφάδων και πέριξ Κοινοτήτων΄΄, υδροδοτεί συνολικά 37 οικισμούς των Δήμων που συμμετέχουν σε αυτόν, περίπου 80.000 κατοίκους (στοιχεία 2000). Η ύδρευση γίνεται από το νερό που προέρχεται από τον υδροηλεκτρικό σταθμό Ταυρωπού. Το νερό μετά από την χρήση του για την παραγωγή ενέργειας στον υδροηλεκτρικό σταθμό συγκεντρώνεται σε μία αναρρυθμιστική δεξαμενή χωρητικότητας 600.000 m³ και από αυτή διανέμεται μέσω κεντρικών αγωγών στα δίκτυα ύδρευσης των οικισμών. Το νερό που συγκεντρώνεται στην αναρρυθμιστική δεξαμενή χρησιμοποιείται και για την άρδευση της πεδιάδας της Καρδίτσας.>> ²⁶

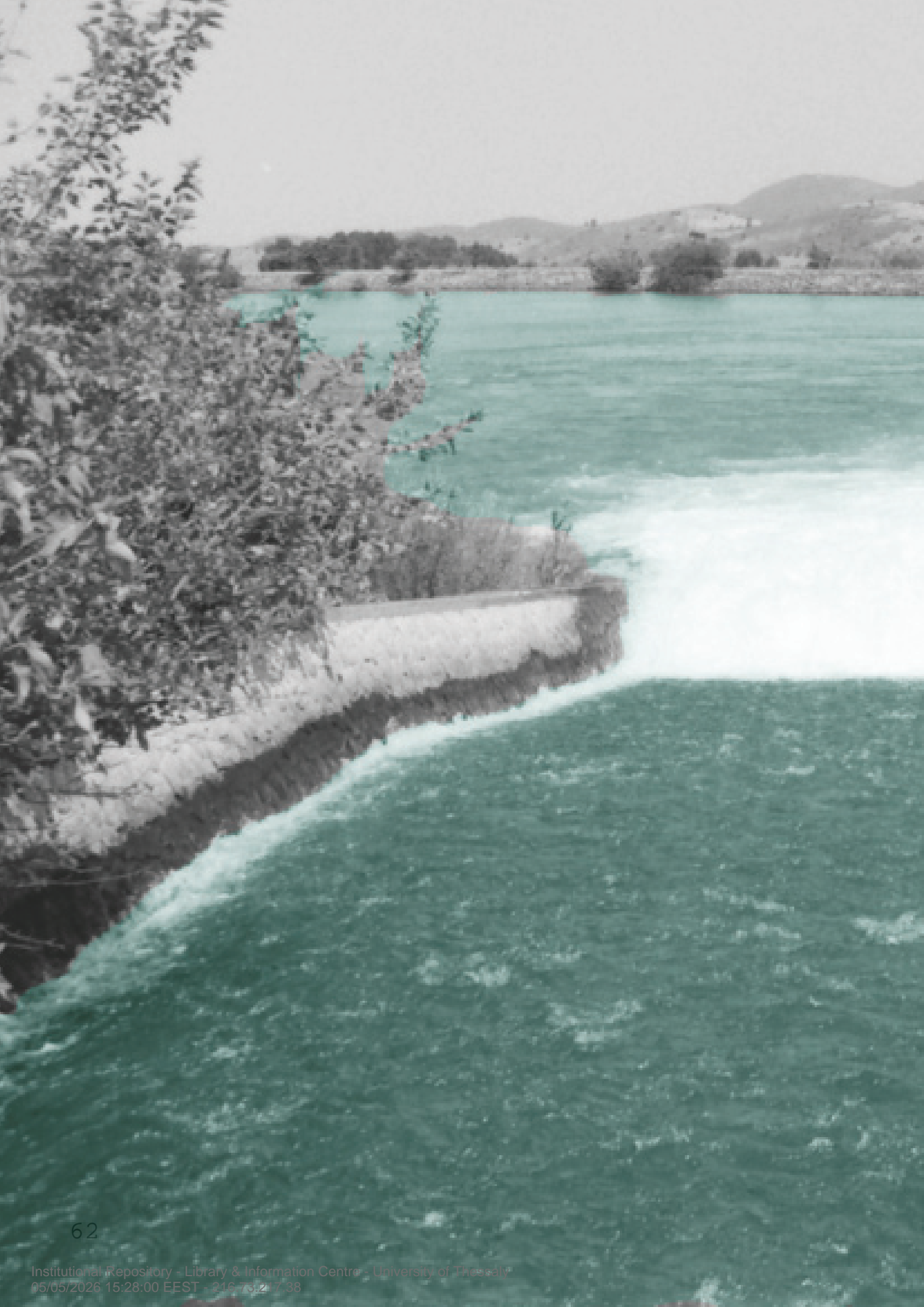

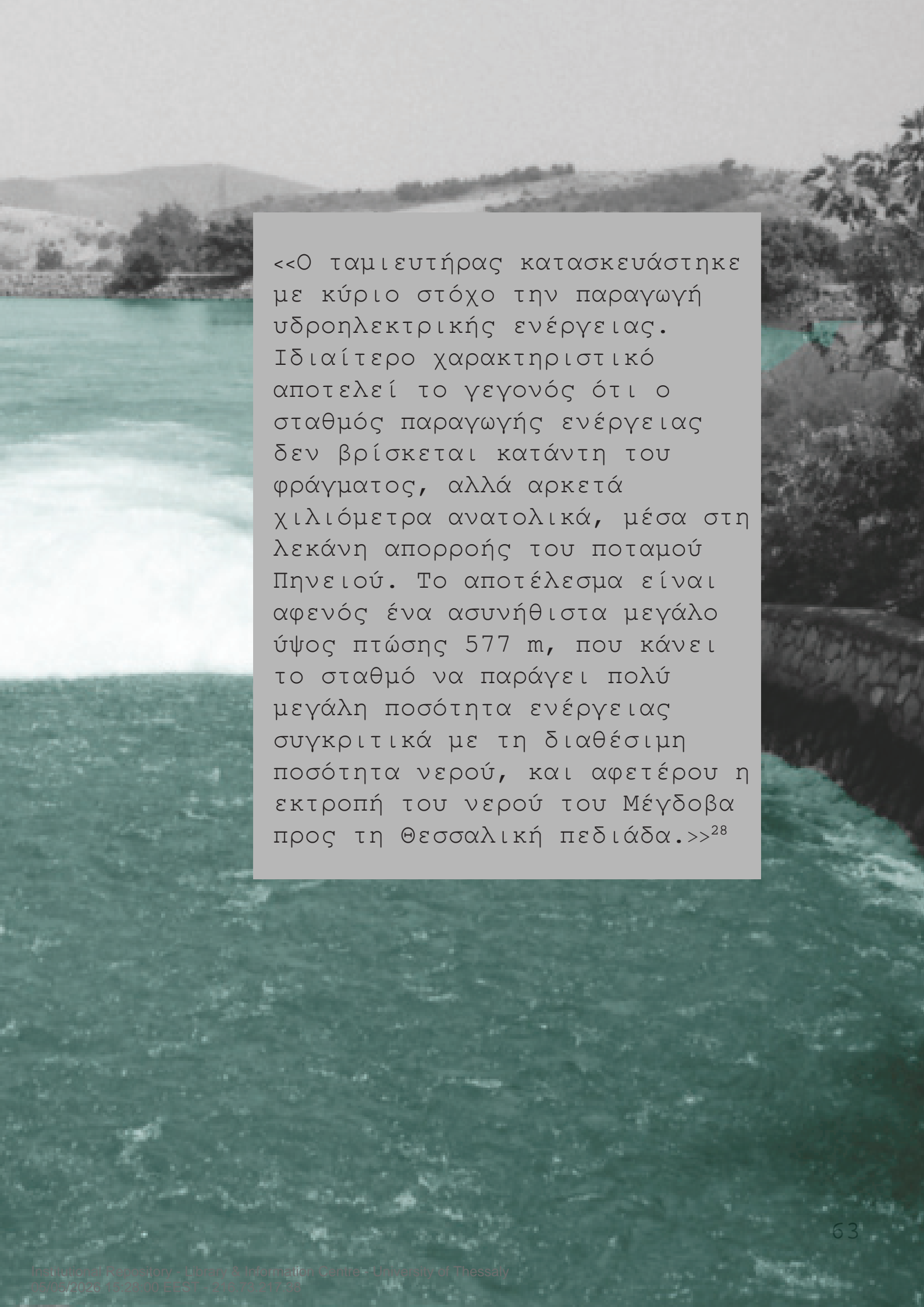

Σχήμα²⁷: Μεταφορά νερού από τη Λίμνη Πλαστήρα στην Αναρρυθμιστική Λίμνη

<<Ο ταμιευτήρας κατασκευάστηκε με κύριο στόχο την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι ο σταθμός παραγωγής ενέργειας δεν βρίσκεται κατάντη του φράγματος, αλλά αρκετά χιλιόμετρα ανατολικά, μέσα στη λεκάνη απορροής του ποταμού Πηνειού. Το αποτέλεσμα είναι αφενός ένα ασυνήθιστα μεγάλο ύψος πτώσης 577 m, που κάνει το σταθμό να παράγει πολύ μεγάλη ποσότητα ενέργειας συγκριτικά με τη διαθέσιμη ποσότητα νερού, και αφετέρου η εκτροπή του νερού του Μέγδοβα προς τη Θεσσαλική πεδιάδα.>>²⁸

3.4

Το Φράγμα της Λίμνης Σμοκόβου

<<Η λίμνη Σμοκόβου είναι μια τεχνητή λίμνη (φραγμαλίμνη) η οποία δημιουργήθηκε από τα νερά του ποταμού Ονόχωνου και τις απορροές του οροπεδίου της Ξυνιάδας (όπου υπήρχε η ομώνυμη λίμνη), μέσω του στραγγιστικού καναλιού μέσω του οποίου αποξηράνθηκε η προϋπάρχουσα λίμνη του οροπεδίου.>>²⁹

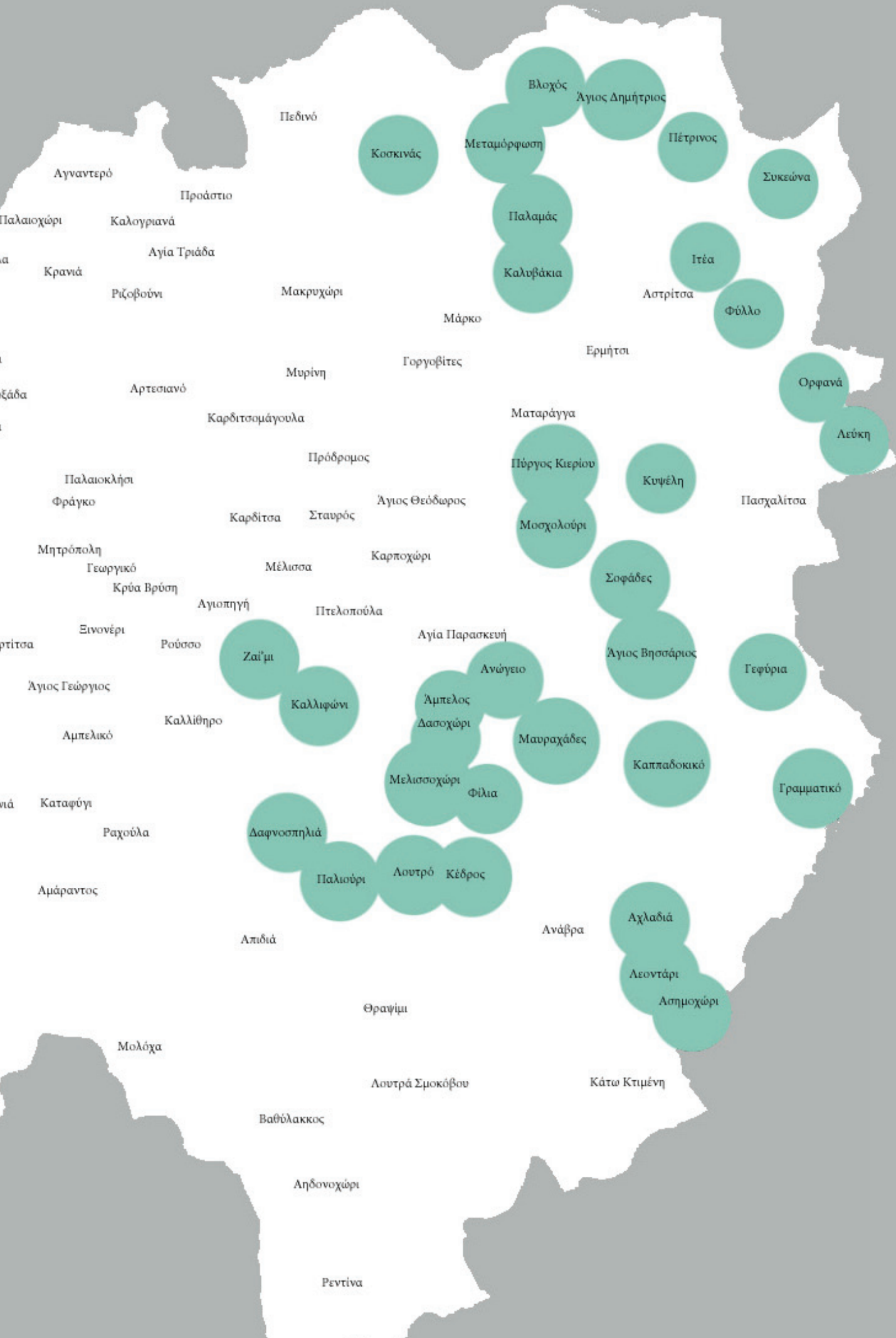

31

<<Η κατασκευή του φράγματος ολοκληρώθηκε το 2003. Το φράγμα είναι χωμάτινο, με μήκος περίπου 460 μέτρα και ύψος 104 μέτρα. Η χωρητικότητα της λίμνης ανέρχεται στα 237 εκατ. m³ και η έκταση που καταλαμβάνει σε 9.000 στρέμματα. Υπολογίζεται ότι με τα νερά που συγκρατούνται στον ταμιευτήρα θα αρδεύονται 250.000 στρέμματα γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η έξοδος της σήραγγας μεταφοράς των υδάτων βρίσκεται σε απόσταση 1,5 χλμ. περίπου από το Δ. Δ. Λεονταρίου και 1.120 μ. από τη λίμνη. Στο μέλλον, πρόκειται να λειτουργήσει με τα νερά της λίμνης και υδροηλεκτρικό εργοστάσιο.>>³²

Χάρτης των οικισμών που θα επωφελούνται της ύδρευσης από τη Λίμνη Σμοκόβου³³

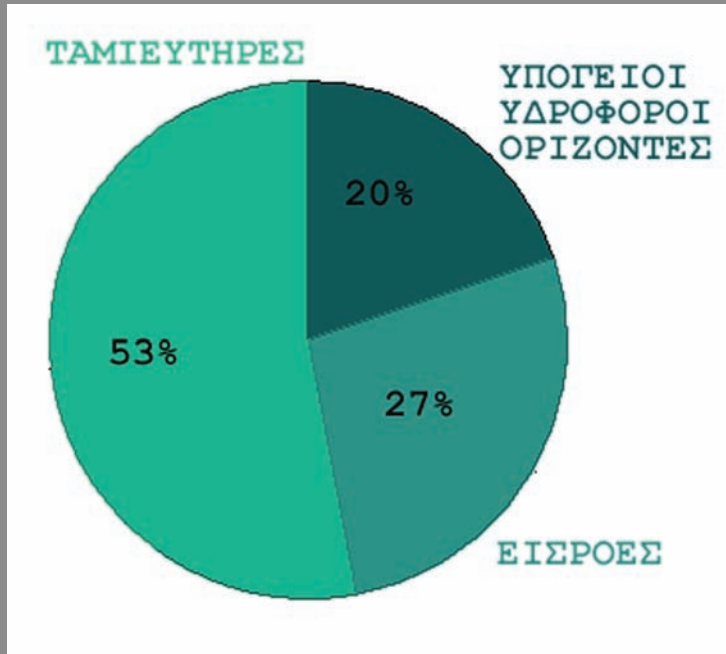

3.5

Το Αρδευτικό και
Αποστραγγιστικό
Δίκτυο

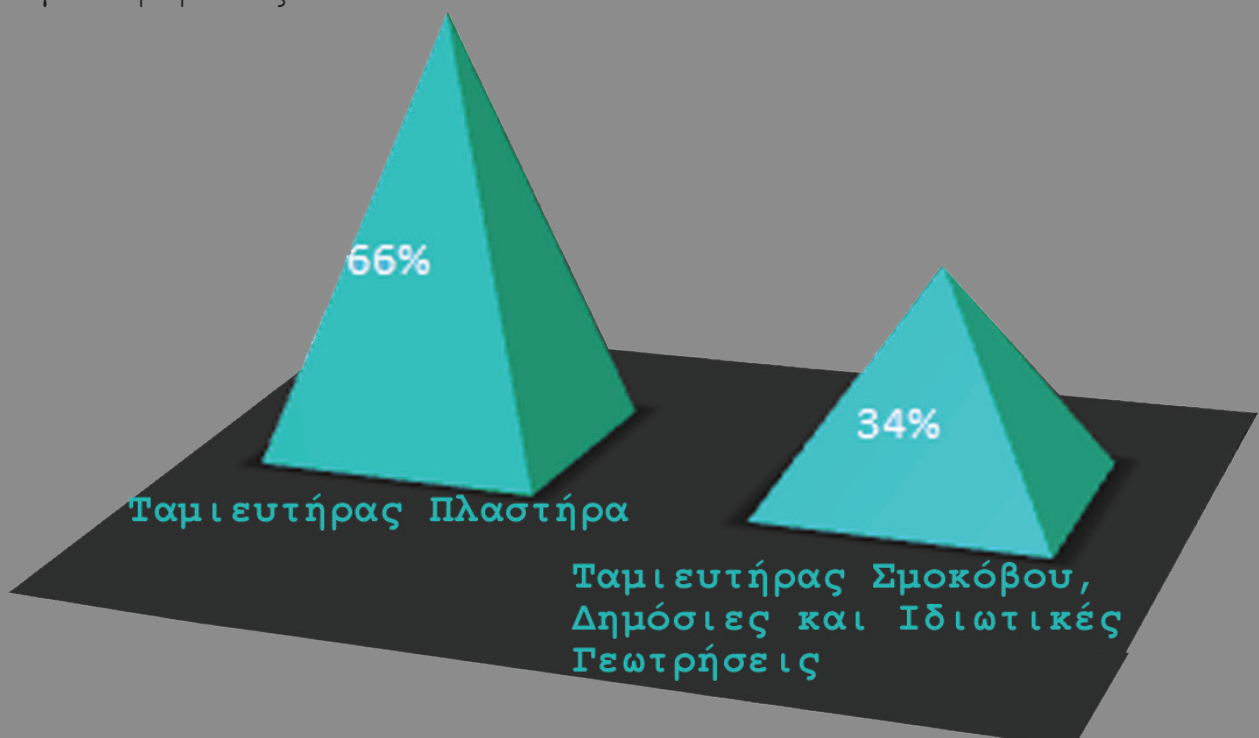

Η ΑΡΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

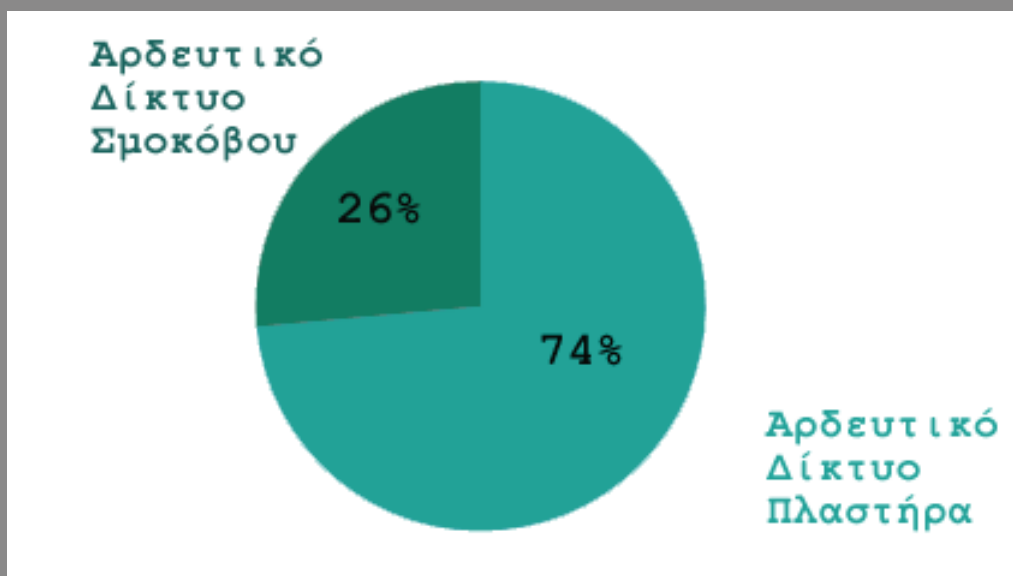

Η μέση ετήσια συνεισφορά των διαθέσιμων υδατικών πόρων για την κάλυψη των αρδευτικών αναγκών της περιοχής της Καρδίτσας γίνεται από τους ταμιευτήρες, τις εισροές και από τους υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες.³⁴

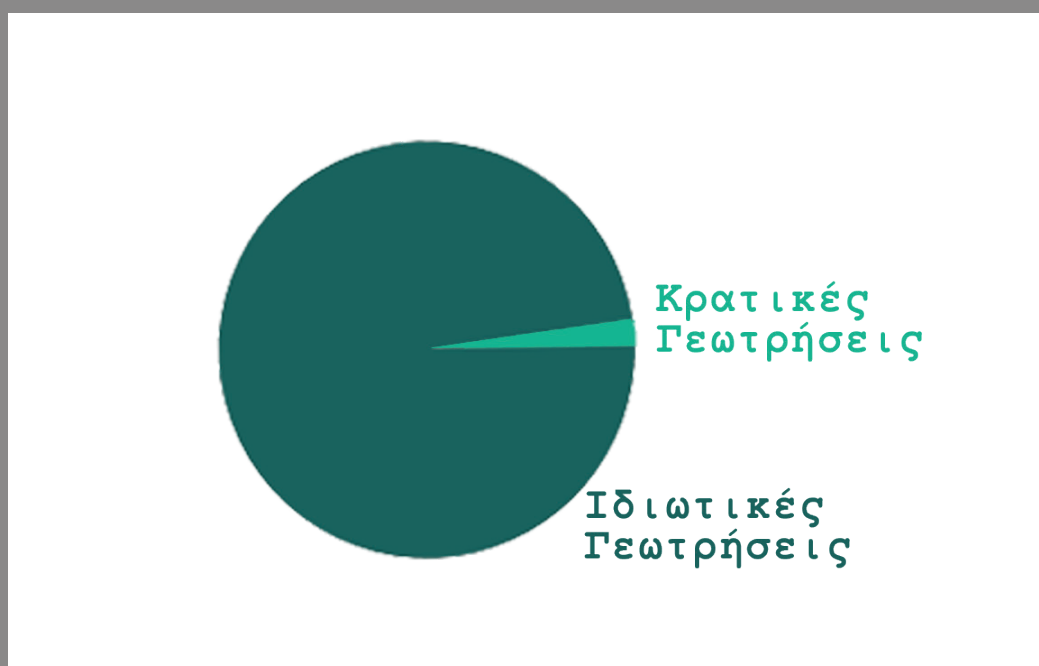
Πιο συγκεκριμένα, η άρδευση του Νομού Καρδίτσας γίνεται από τις λίμνες Πλαστήρα και Σμοκόβου, όπως επίσης από δημόσιες και ιδιωτικές γεωτρήσεις.³⁵

Οι ταμειευτήρες Πλαστήρα και Σμοκόβου έχουν αναλάβει το έργο του υδροδότη για τον Θεσσαλικό Κάμπο σε ποσοστό 74% και 26% αντίστοιχα.³⁶

Οι κρατικές γεωτρήσεις είναι μόλις 150, όταν το σύνολο των ιδιωτικών φτάνει τις 7000.³⁷

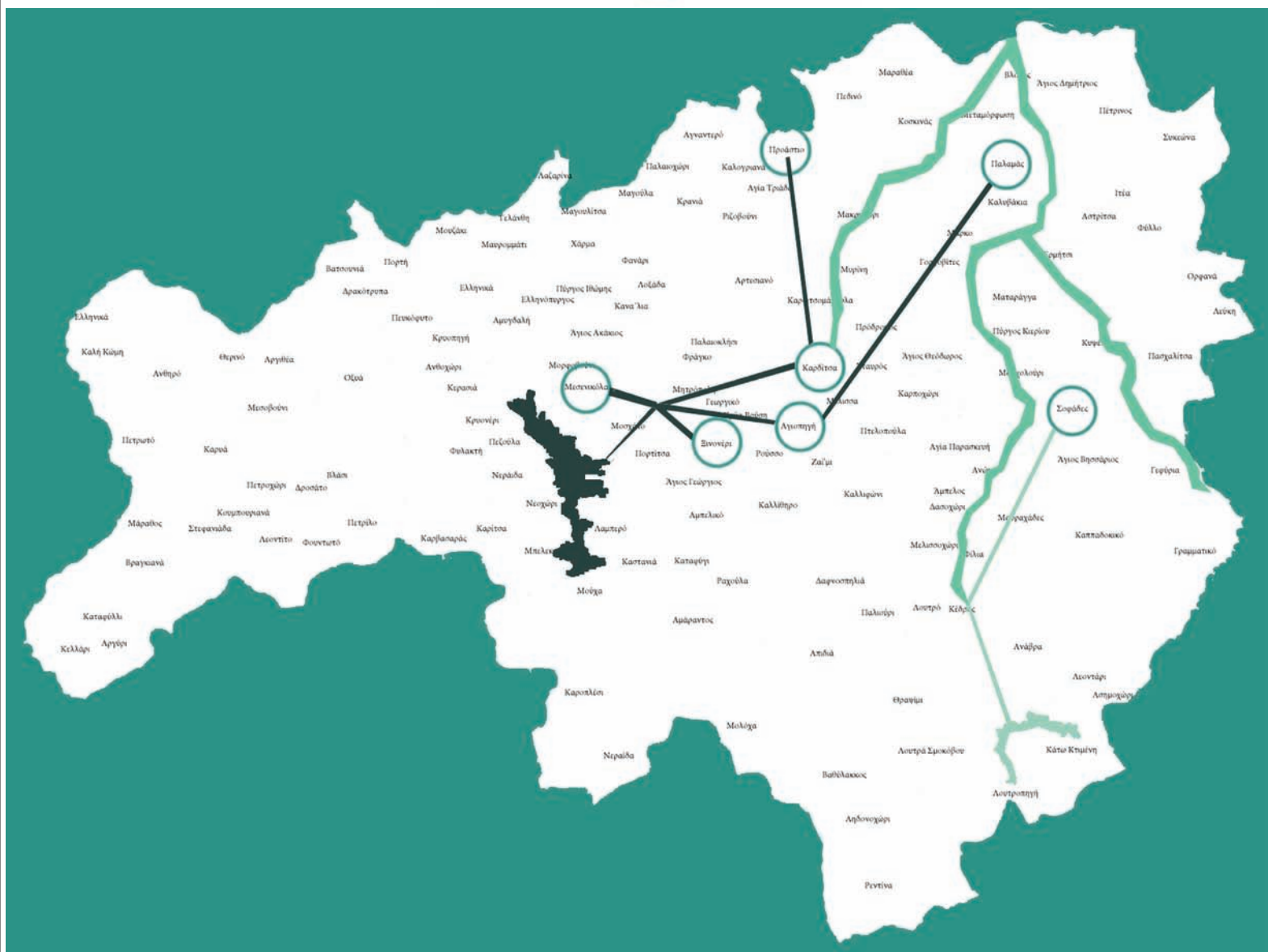

Αρδευτικό Δίκτυο ποταμών

Αρδευτικό Δίκτυο Πλαστήρα

Αρδευτικό Δίκτυο Σμοκόβου

Κρατικές γεωτρήσεις

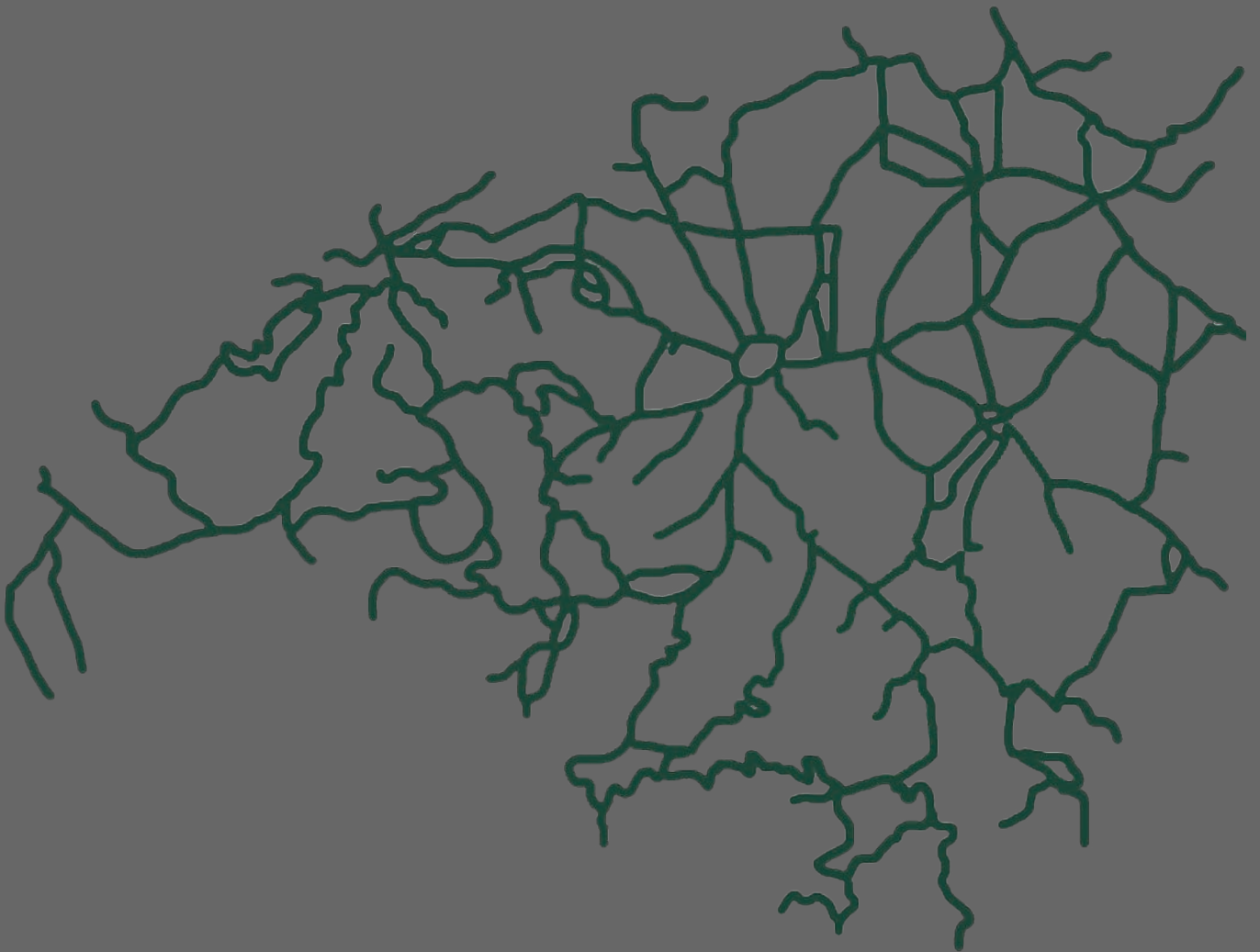
Σχηματοποίηση υδροσυστήματος³⁸

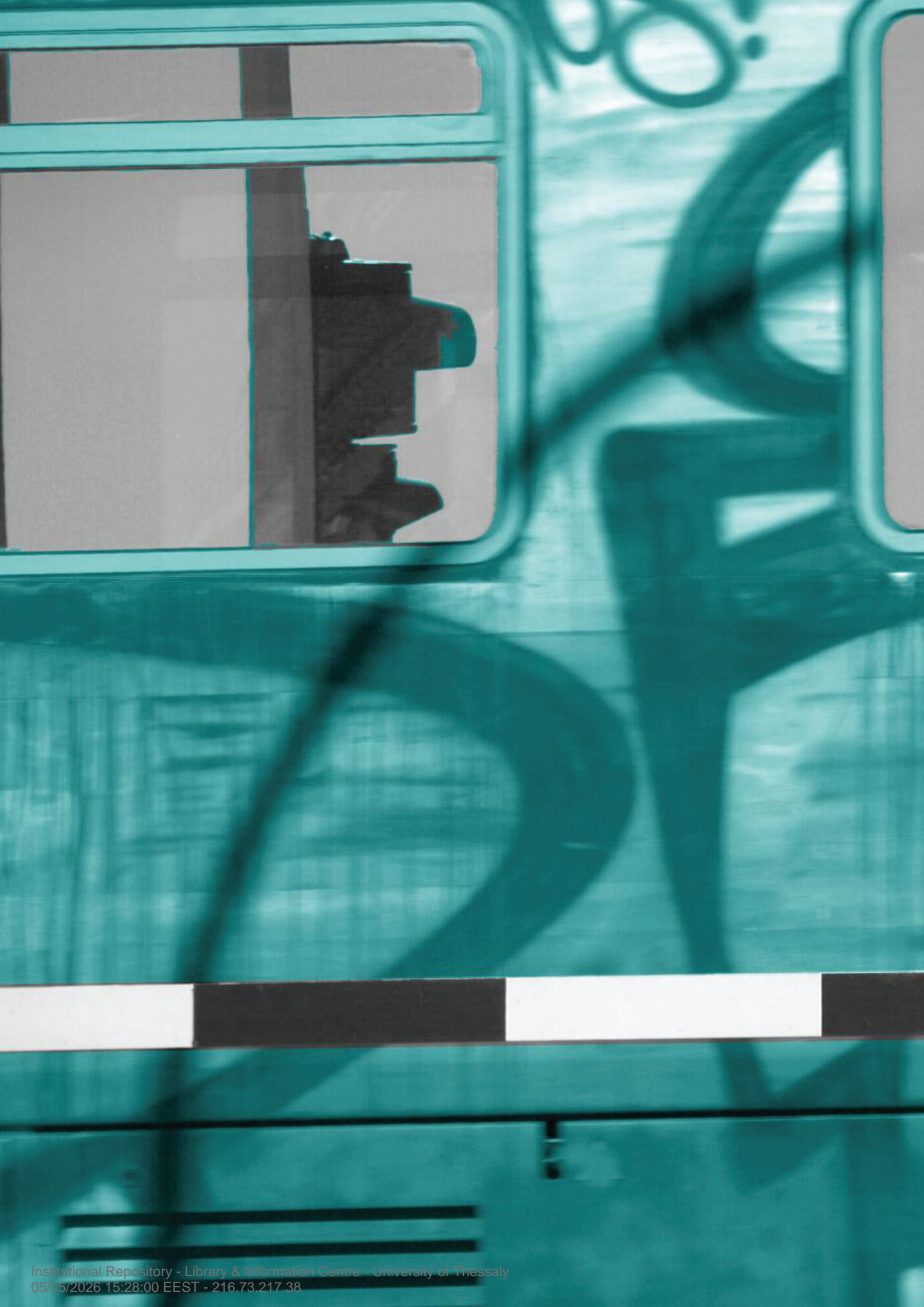

3.6

Το Οδικό Δίκτυο του Νομού Καρδίτσας

Χάρτης Οδικού Δικτύου³⁹

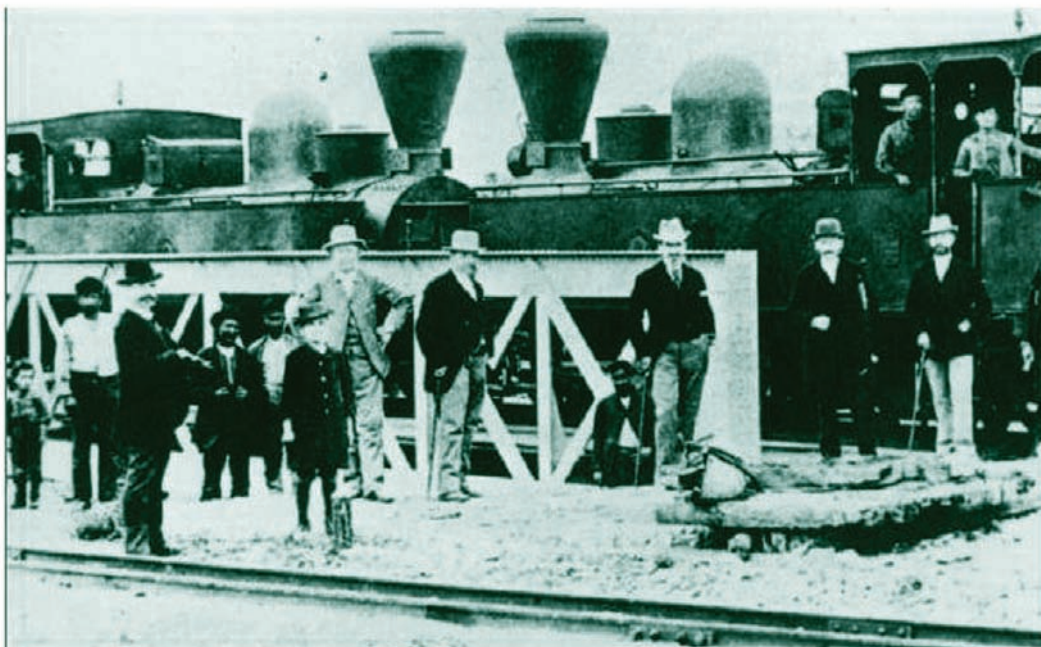

3.7 Το Δίκτυο του Οργανισμού Σιδηρόδρομου Ελλάδας

Η αρχική έκταση του αγροκτήματος (τσιφλίκι) Γκέρμπεσι ήταν 17.141.935 στρέμματα. Από αυτά αφαιρέθηκαν 76.189 στρέμματα για τους “Σιδηροδρόμους Θεσσαλίας”. Ο Χ. Τρικούπης τον Ιούνιο του 1882 ανέθεσε στην εταιρεία “Σιδηρόδρομοι Θεσσαλίας”, που ίδρυσε ο χρηματιστής Μαυροκορδάτος με συμμετοχή του Α. Συγγρού, την κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου Βόλου – Λάρισας και Βελεστίνου – Καλαμπάκας. Το πρώτο δοκιμαστικό ταξίδι της αμαξοστοιχίας στη γραμμή Βελεστίνου – Καλαμπάκας έγινε το 1884.

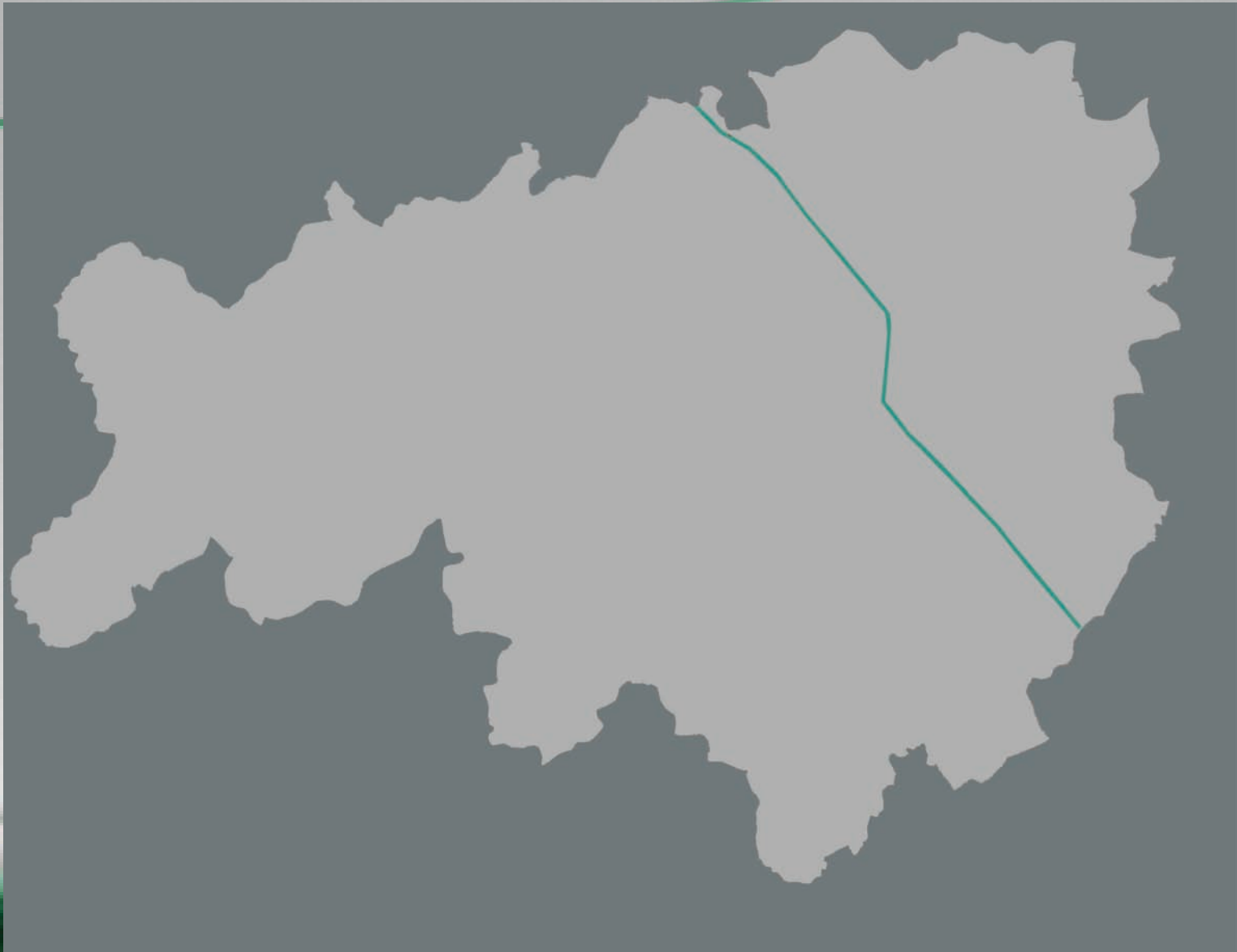
ΦΑΝΑΡΙΟΝ
ΧΩΡΙΟΝ.

3.8

Το Δίκτυο της
Δημόσιας Επιχείρησης
Ηλεκτρισμού

«Ο εξηλεκτρισμός της χώρας [...] απαιτούσε μεγάλα έργα υποδομής, με τεράστιο κόστος μελέτης και κατασκευής και όχι άμεση απόσβεση [...]

Έτσι, αναλαμβάνει το ίδιο το κράτος να υποστηρίξει τον εξηλεκτρισμό της χώρας με την δημιουργία ενός φορέα κρατικομονοπωλιακού χαρακτήρα. Μόνο με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να επιτευχθούν οι ενεργειακοί στόχοι που τέθηκαν και να περάσει η χώρα στο στάδιο της μεταπολεμικής καπιταλιστικής ανασυγκρότησης [...]

Η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.) ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 1950. Ως σκοπός της επιχείρησης ορίζεται "η κατασκευή και εκμετάλλευση υδροηλεκτρικών και θερμοηλεκτρικών εργοστασίων καθ' άπασαν την χώρα και εγκατάσταση εθνικού δικτύου προς μεταφορά της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας και τη διάθεση αυτής".» ⁴¹

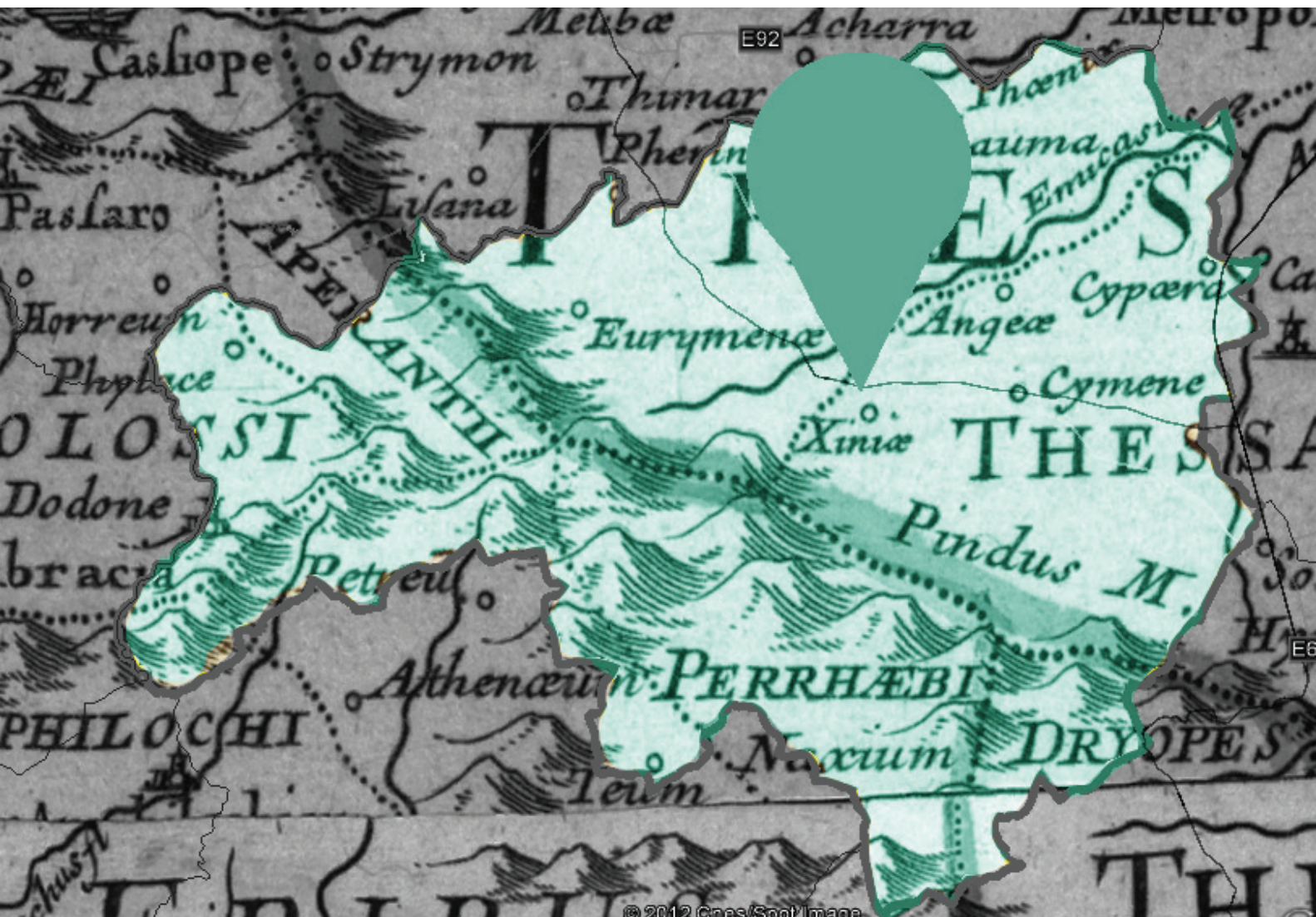
4. Τα Αστικά Κοινά

<<Η Καρδίτσα, η πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, χτισμένη σε παραπόταμο του Πηνειού, σε απόσταση 10 χλμ από τις υπώρειες της Πίνδου (και σε υψόμετρο 110 μέτρων), ακριβώς στο μέσον της Ελλάδας, στην καρδιά του εύφορου θεσσαλικού κάμπου - από όπου πιθανώς και το όνομα - αποτελεί διοικητικό, οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο του νομού, με ζωηρή εμπορική κίνηση.

Η Καρδίτσα ιδρύθηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, στα τέλη του 17ου αιώνα από τους κατακτητές, που δεν άντεχαν τις επιθέσεις των Αγραφιωτών. Μαζί εγκαταστάθηκαν και ορισμένοι εύποροι Έλληνες. Η πρώτη σημαντική μαρτυρία για την πόλη προέρχεται από πρόθεση της Ι. Μ. Αγ. Τριάδας (Δρακότρυπα), όπου γίνεται λόγος για τη "Μαγούλα Καρδιτζίου" (μέσα 18ου αιώνα). Άλλωστε ο Άγγλος περιηγητής Leake θα επιβεβαιώσει την ύπαρξη της πόλης στα 1810. Γύρω στα 1810 -1818 αποτελούσε ήδη σταθμό και κέντρο εμπορίου ανάμεσα στην πεδινή και την ορεινή περιοχή. Στα 1821 η πανώλη ερήμωσε την πόλη. Κατοικήθηκε ξανά μετά τον απελευθερωτικό αγώνα, το 1858. Οι Έλληνες εγκαταστάθηκαν στη συνοικία Βαρούσι - 32 οικογένειες - και συνέχισαν τον αγώνα με τη γη και τον εχθρό. Η πόλη της Καρδίτσας θα ανακηρυχθεί σε δήμο το 1882.>>⁴²

[Λεξικό Κριαρά] ⁴³

καρδίτσα η. 1) Υπόσταση, ύπαρξη, ψυχή (με συμπάθεια): ας έμβει εις την καρδίτσαν μου η άπειρός σου αγάπη (Διγ. Gr. 1284). 2) Φρόνημα: κρασί μου ..., ανδρίζεις την καρδίτσαν μου (Κρασοπ. S 30) • έκφρ. με την καρδίτσα = με ικανοποίηση: (Κρασοπ. S 86). Φρ. 1) Ανοίγω την καρδίτσαν κάπ. = χαροποιώ, ανακουφίζω κάπ. από τη λύπη: (Απολλών. 209). 2) Δροσίζεται η

καρδίτσα μου = ικανοποιούμαι, ανακουφίζομαι: (Περί ξεν. 310). 3) Καίγεται η καρδίτσα μου = υποφέρω, θλίβομαι: (Πουλολ. 200 κριτ. υπ). 4) Τρέμει η καρδίτσα μου = συγκινούμαι, ταράζομαι: (Ch. pop. 73). [<ουσ. καρδία + κατάλ. -ίτσα. Η λ. (-τζα) στο Meursius και

44

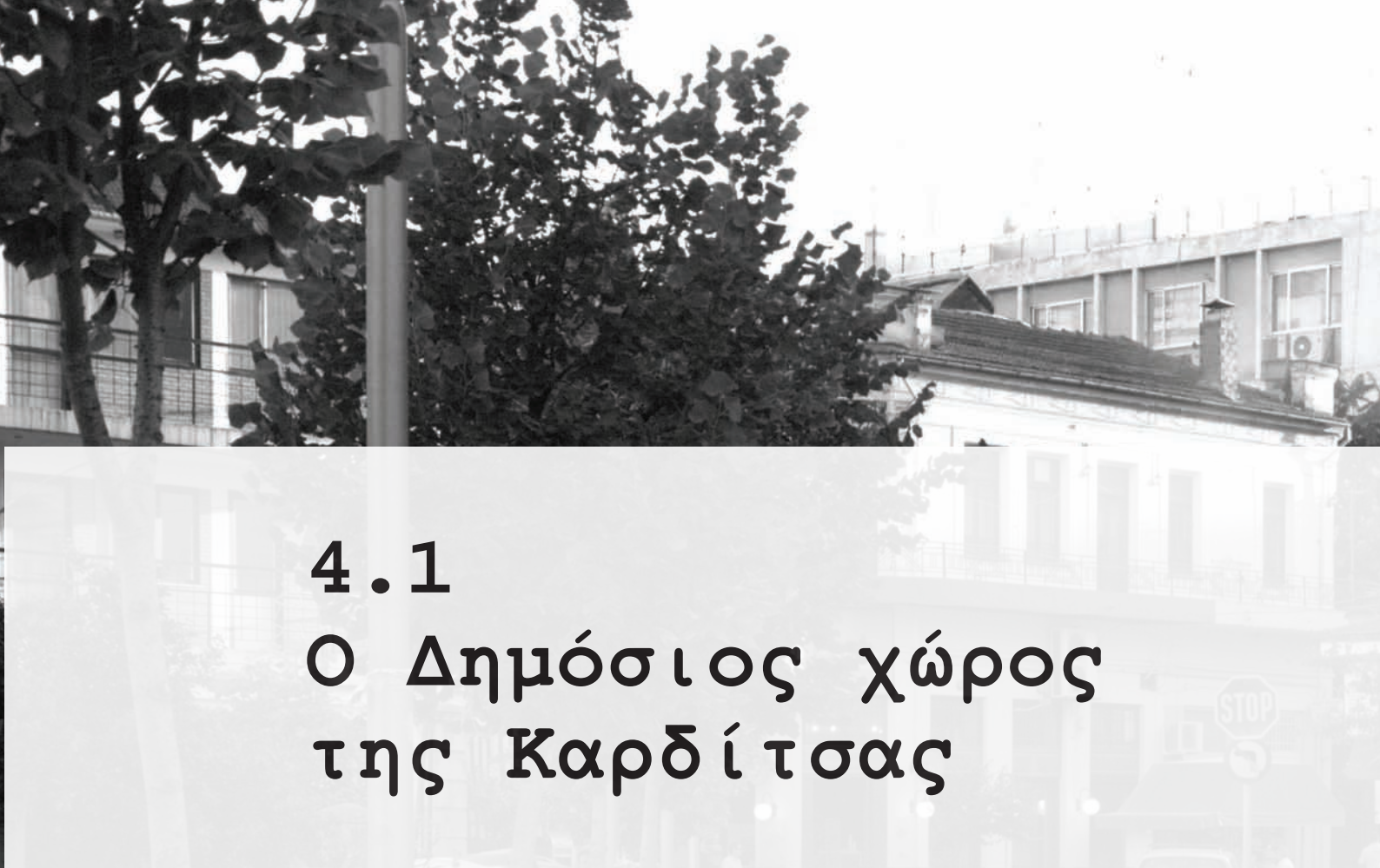
93

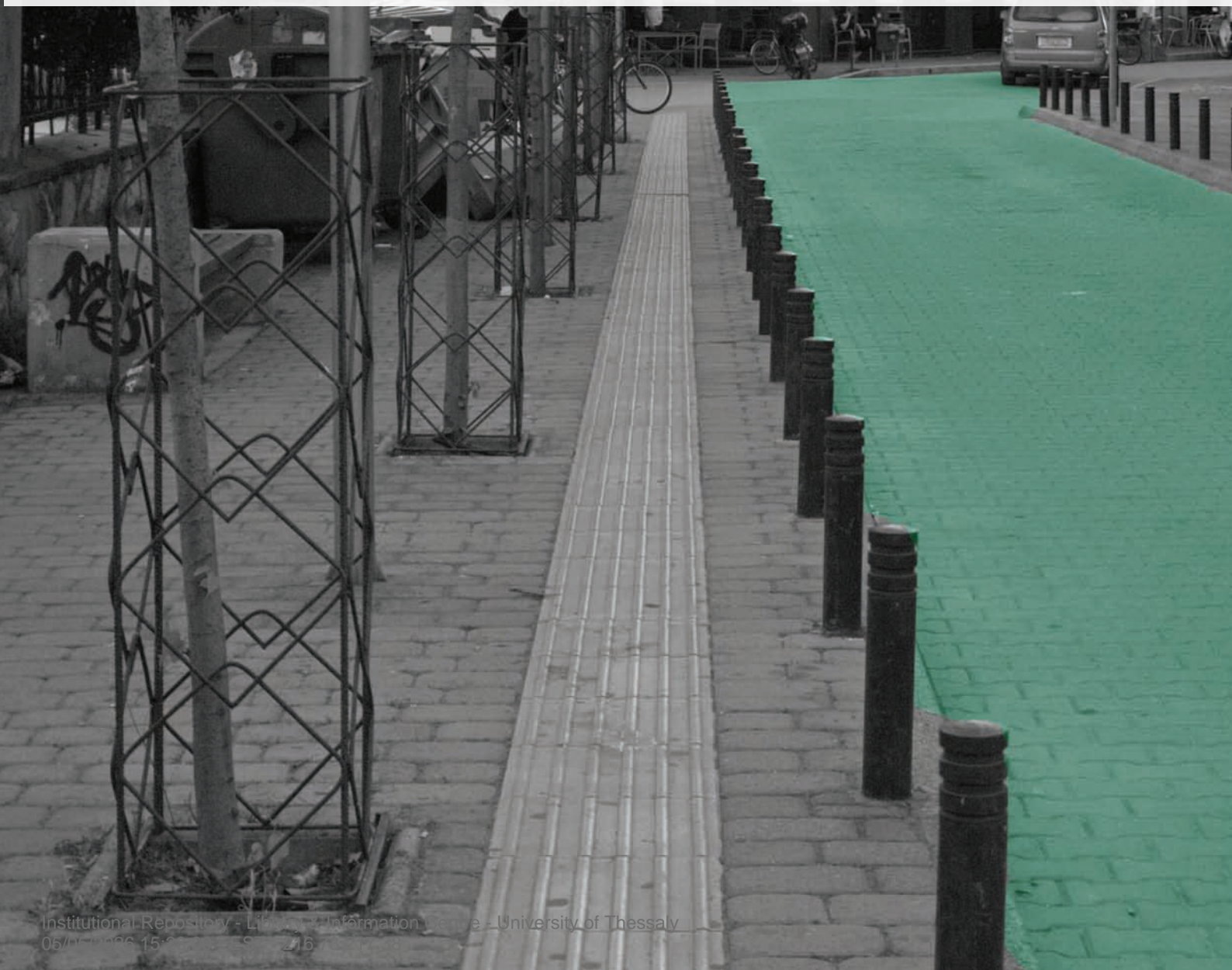
«Σύμφωνα με το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου u913 Ανάπτυξης της Θεσσαλίας η Καρδίτσα είναι οικισμός 2ου επιπέδου και αποτελεί έναν από τους δύο πόλους ανάπτυξης της Δυτικής Θεσσαλίας.

Ο Δήμος Καρδίτσας [...] είναι ο πρώτος Δήμος στην Περιφερειακή Ενότητα από πλευράς πληθυσμιακού μεγέθους, με πληθυσμό 57.089 κατοίκους και έκταση 651,8 Km² (Πραγματικός πληθυσμός, απογραφή ΕΣΥΕ, 2001), αποτελώντας το 24,70 % της συνολικής έκτασης της Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας (συνολική έκταση: 2.638,00 Km²).»⁴⁵

4.1 Ο Δημόσιος χώρος της Καρδίτσας

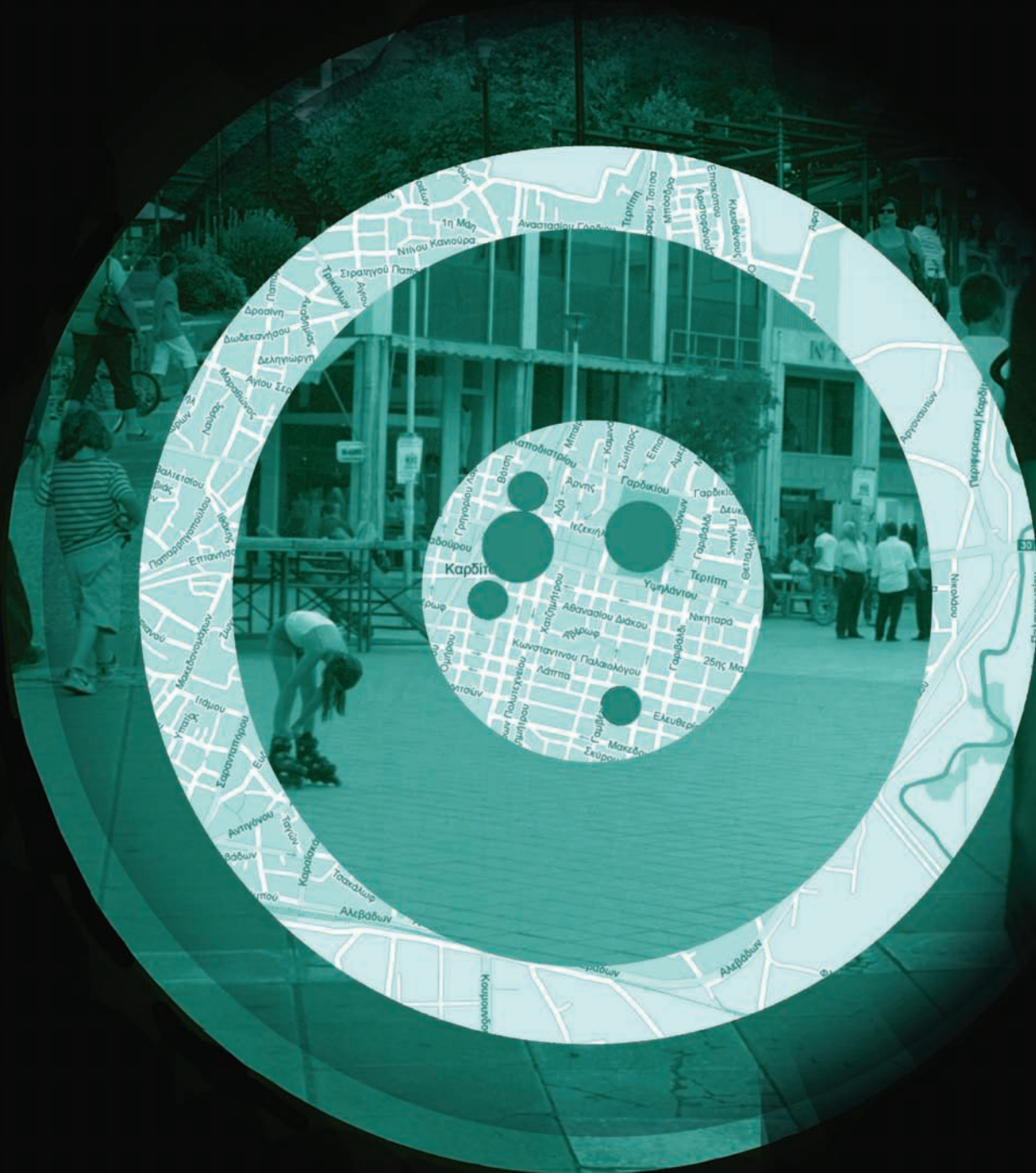

Χάρτης της κινητικότητας στον Δημόσιο Χώρο της Καρδίτσας

- ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
- ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ
- ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ
- ΠΑΛΙΑ ΑΓΟΡΑ
- ΠΑΥΣΙΛΥΠΟ
- ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ
- ΠΛΑΤΕΙΑ ΛΑΠΠΑ
- ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ "ΠΑΛΕΡΜΟ"

[Λεξικό
Τριανταφυλλίδη]
περαντζάδα η
[perandzáda]:
(προφ.) βόλτα
με τα πόδια σε
συγκεκριμένη
διαδρομή που
επαναλαμβάνεται
για μέρος
από το οποίο
περνάει πολύς
κόσμος.⁴⁶

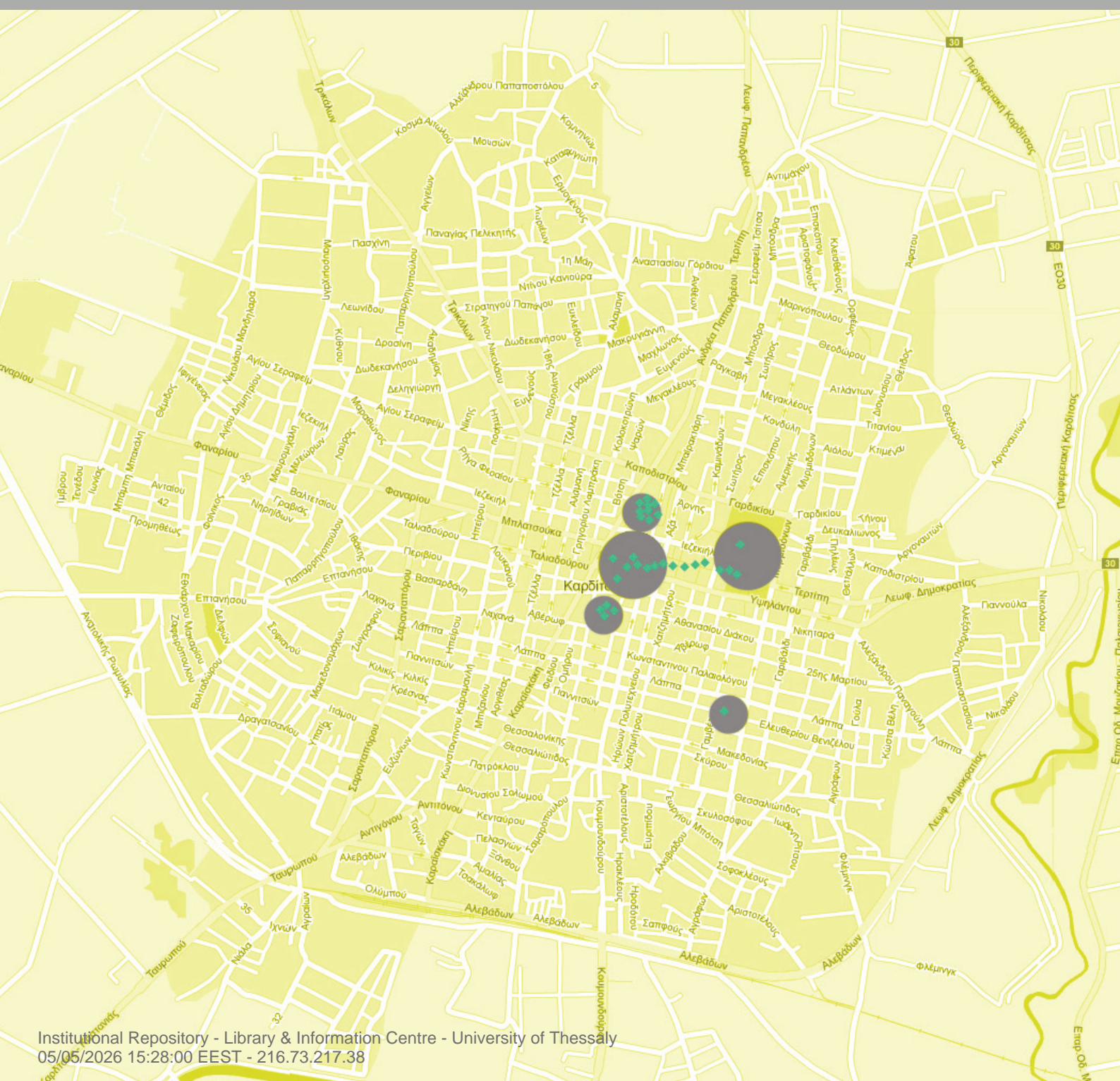

Ο Δημόσιος Χώρος της Καρδίτσας βιώνεται στους Καρδιτσιώτες με την περαντζάδα, η οποία είναι εξαρτημένη από την εναλλαγή των εποχών και διαμορφώνει αντίστοιχα τον χάρτη της κινητικότητας των χρηστών της.

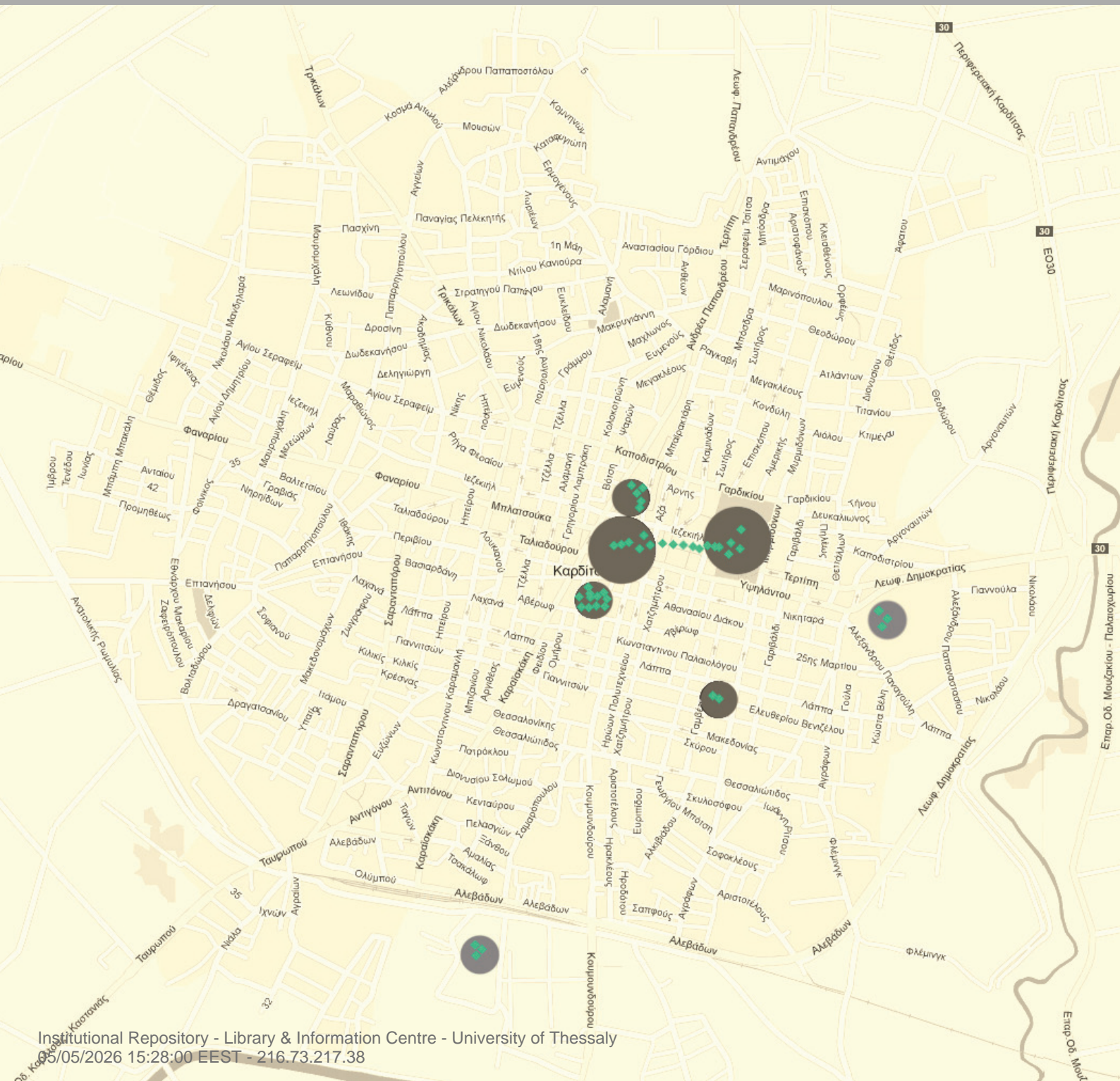

Χάρτης κινητικότητας ημέρας και μεσημεριού καλοκαιριού

Χάρτης κινητικότητας ημέρας και μεσημεριού χειμώνα

Χάρτης κινητικότητας απογεύματος και νύχτας χειμώνα

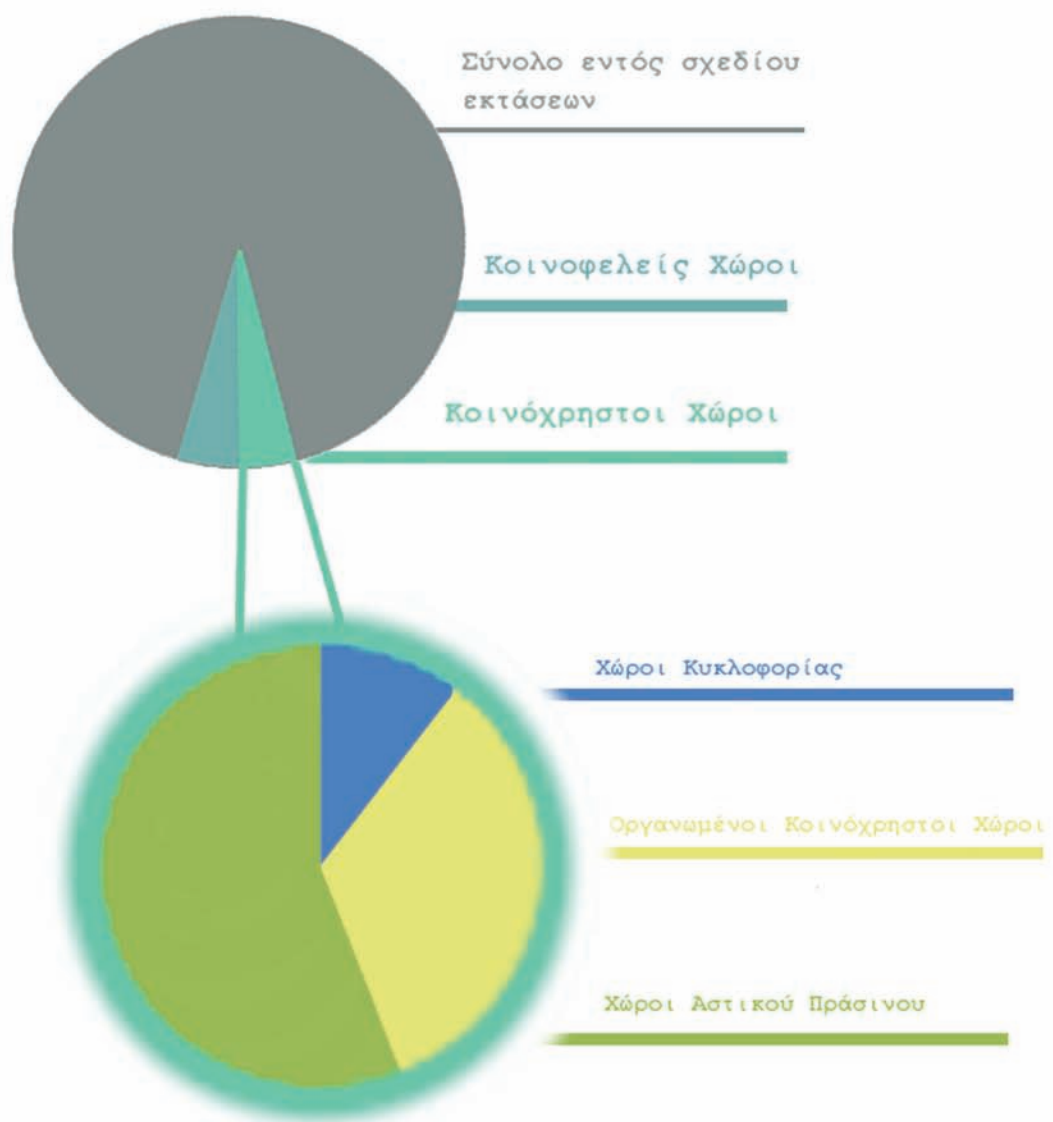

4.1.1

Ελεύθεροι, Κοινόχρηστοι και Κοινωνοφελείς χώροι

Διάγραμμα Κατανομής Δημόσιου Χώρου⁴⁷

Χάρτης Δημόσιου Χώρου της πόλης της Καρδίτσας⁴⁸

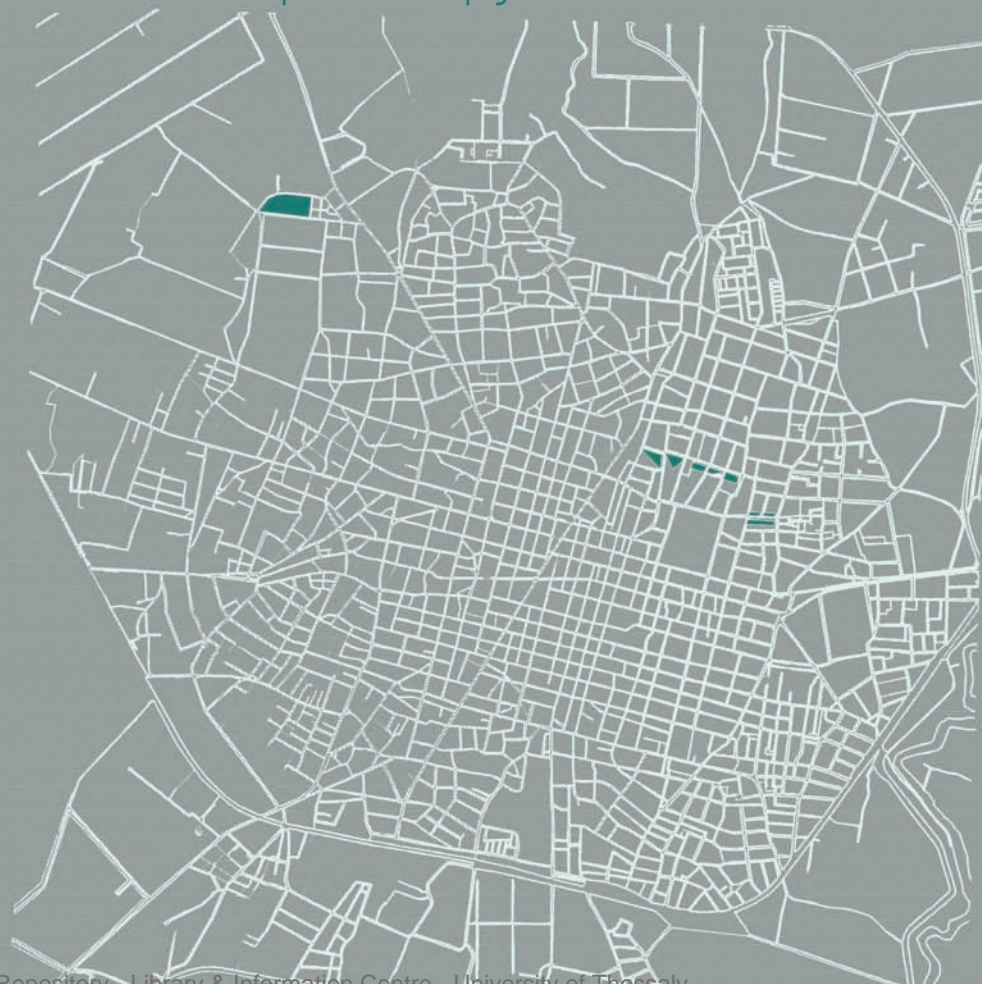
Δρόμοι, Πεζόδρομοι και Πλατείες

Σχολεία και Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Χώροι Στάθμευσης

Στρατόπεδα

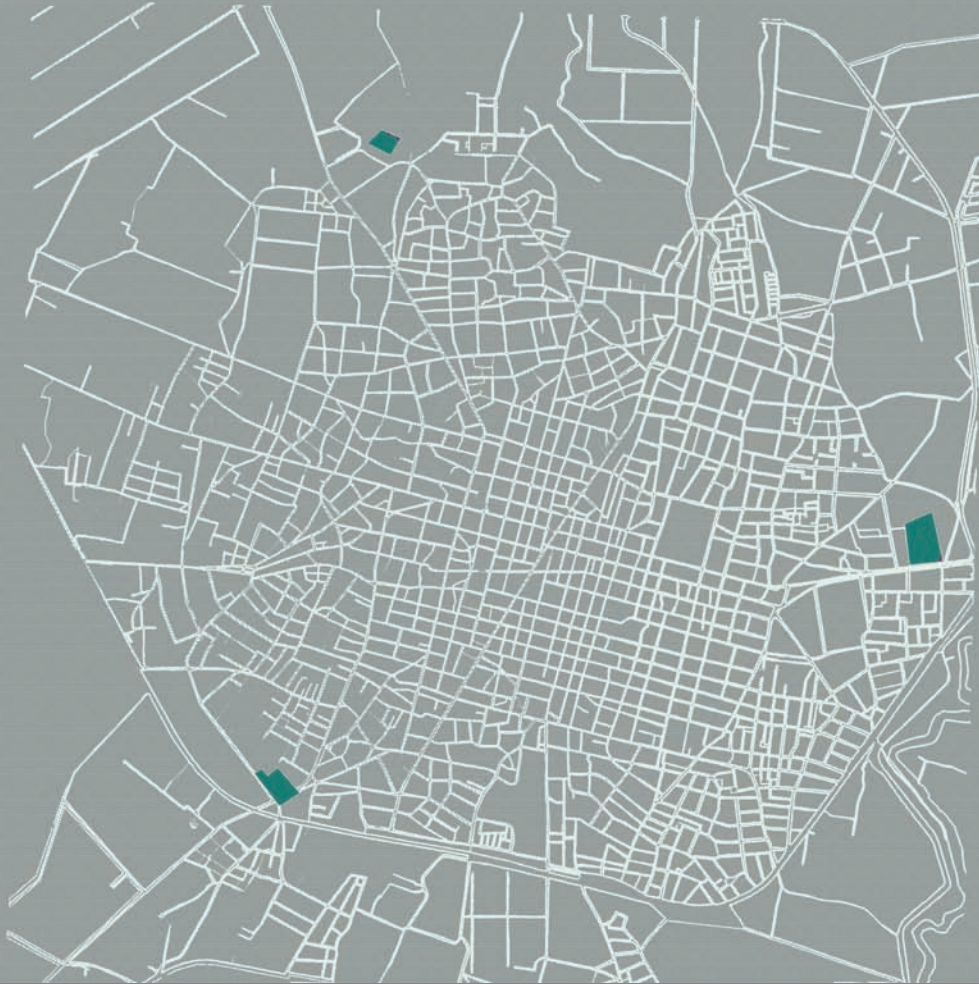

Αθλητικοί Χώροι

Κοιμητήρια

Εκκλησίες

δρόμος ο [drómos] O18 : ΙΙα. λωρίδα εδάφους ισοπεδωμένη και συνήθ. καλυμμένη με το κατάλληλο υλικό, που συνδέει δύο τόπους ή δύο σημεία ενός τόπου και στην οποία μπορούν να κινηθούν άνθρωποι ή οχήματα· οδός: Πλατύς / στενός / ίσιος / ανώμαλος / ανηφορικός / κατηφορικός / ασφαλτοστρωμένος / αμαξιτός / εθνικός / επαρχιακός / αγροτικός / δημόσιος / ιδιωτικός ~. Χαράζω / ανοίγω / διανοίγω ένα δρόμο. Χάραξη / διάνοιξη / σκυρόστρωση / ασφαλτόστρωση ενός δρόμου. Το κατάστρωμα / το κράσπεδο του δρόμου. ~ και πεζοδρόμιο. Διασταύρωση δύο δρόμων. Οι στροφές του δρόμου. Περνώ / διασχίζω το δρόμο. Το σπίτι βλέπει / έχει πρόσοψη στο δρόμο. Ο ~ βγάζει σε μια πλατεία, καταλήγει. ~ μονής / διπλής κατεύθυνσης. Μένω σε κεντρικό / πολυσύχναστο δρόμο. Φράζω / κλείνω το δρόμο, τοποθετώ εμπόδια και εμποδίζω το πέρασμα. Κόβω / φράζω / κλείνω σε κπ. το δρόμο, τον εμποδίζω να περάσει και μτφ., τον εμποδίζω να πραγματοποιήσει τα σχέδιά του. β. σε εκφράσεις και σε ΦΡ όπου η λέξη δρόμος δηλώνει: β1. απομακρύνω από έναν κλειστό, ιδιωτικό χώρο ή εγκαταλειψη κάποιας απομόνωσης: παίρνω τους δρόμους, βγαίνω από το σπίτι μου και ψάχνω να βρω κπ. ή κτ. ή περιφέρομαι χωρίς συγκεκριμένο σκοπό. γυρίζω στους δρόμους, συνήθ. για παιδί ή για νέο που χάνει το χρόνο σε υπαίθριους συνήθ. χώρους διασκέδασης ή συναναστροφής. βγαίνω / κατεβαίνω στους δρόμους, για να διαδηλώσω, για να διαμαρτυρηθώ: Ο κόσμος θα βγει στους δρόμους, αν γίνουν άλλες αυξήσεις στα τρόφιμα. στη μέση του δρόμου, όταν κάποιος ή κάτι είναι σε υπαίθριο χώρο και μπροστά σε κόσμο, ενώ θα έπρεπε να αποτελεί ιδιωτική υπόθεση: Μπαράζω / πετάω / πετάω κπ. στη μέση του δρόμου, δρόμο παίρνει, δρόμο αφήνει, από τη γλώσσα των παραφυθιών, για κπ. που ξεκινάει μια μεγάλη πορεία με συχνά αβέβαιο τέρμα. ο ~ είναι ανοιχτός και το σπινθηροειδές κενό αν θέλει κανείς να δει σε κρατάει. || για να δηλωθεί και η ταχύτητα της απομακρύνω από έναν κλειστό, ιδιωτικό χώρο ή εγκαταλειψη κάποιας απομόνωσης: κάπου. του έδωσα δρόμο, τον έβγαλα ή τον έβγαλε, το πετάω, δρόμο / φεύγω από δω, δρόμο / φύγε, μην καθυστερείς ή (για πργ.) πέταξε το. || πήρε η γλώσσα του δρόμο, άρχισε να μιλάει με ευχέρεια ή χωρίς δισταγμούς. β2. εγκαταλειψη, έλλειψη προστασίας ή ενδιαφέροντος: βγαίνω / πετάω κπ. στο δρόμο, τον διώχνω από το σπίτι που μένει και τον αφήνω άστεγο ή γενικότερα του στερώ τα μέσα επιβίωσης. πετάω κπ. στο δρόμο, το αγχρηστώ ή το σπαταλώ, δε βρίσκονται στο δρόμο τα λεφτά, δεν κερδίζονται εύκολα. μένω / αφήνω κπ. στο δρόμο, χωρίς στέγη ή χωρίς δουλειά και μέσα επιβίωσης. μένω / αφήνω κπ. στους πενήτε δρόμους, κυρίως για παιδί που μένει ορφανό και απροστάτευτο. μεγαλώνω στους δρόμους, χωρίς οικογενειακή φροντίδα. μαζεύω κπ. απ' το δρόμο, δίνω προστασία σε κπ. που δεν είχε εξασφαλισμένους πόρους διαβίωσης. β3. το πολύ χαμηλό ηθικό επίπεδο κάποιου: γυναίκα* του δρόμου. παιδί του δρόμου, αλήτης. γ. η διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσει κάποιος, για να φτάσει στον προορισμό του: Χάνω / βρίσκω / ξεχνάω / μπερδεύω το δρόμο. Δείχνω σε κπ. το δρόμο. Έκανε όλο το δρόμο με τα πόδια. Συνέχισε το δρόμο του. Ακολουθώ / παίρνω το συντομότερο δρόμο. Το ταχυδρομείο είναι στο δρόμο μου. Οι ανακαλύψεις άνοιξαν καινούριους δρόμους για το εμπόριο. Θαλάσσιος ~, πορεία που μπορεί να ακολουθήσει ένα πλοίο. || (έκφρ.) κόβω δρόμο, ακολουθώ συντομότερη διαδρομή. αλλάζω δρόμο, για να αποφύγω κάποιο ανεπιθύμητο πρόσωπο. με φέρνει ο ~, ακολουθώ μια διαδρομή που περνά συμπτωματικά από κάποιο συγκεκριμένο σημείο: Αν με φέρει ο ~ όταν κατεβώ στην αγορά, θα περάσω να σε δω. όπου μας βγάλει ο ~, όταν δεν είμαστε βέβαιοι για το πού μας οδηγεί μια διαδρομή. κτ. με αφήνει / μένω στο δρόμο, διακόπτω μου εξαιτίας κάποιου εμποδίου: Χάλασε το αυτοκίνητο και μείναμε στο δρόμο / το αυτοκίνητο μάς άφησε στο δρόμο. στα μισά* του δρόμου. ΦΡ όλοι οι δρόμοι οδηγούν στη Ρώμη, όποια διαδικασία, όποιο μέσο κι αν χρησιμοποιήσει κανείς, θα καταλήξει στο ίδιο αποτέλεσμα ή συμπέρασμα. || ταξίδι: Πήρε μαζί του φαγητό για το δρόμο. Σ' όλο το δρόμο κοιμόταν. (ευχή) καλό δρόμο! δ. (οικ.) απόσταση που διανύει ένας πεζός ή ένα όχημα και που υπολογίζεται σε μονάδα χρόνου ή μήκους: Το ένα χωριό από το άλλο απέχει δύο ώρες δρόμο. Κάθε μέρα κάνει δύο χιλιόμετρα δρόμο. || μετάβαση και επιστροφή: Έκανα δύο δρόμους για να φέρω τα ψώνια. Τα έφερα σε τρεις δρόμους. Με έφαγαν οι δρόμοι, με κούρασαν τα πηγαίνελα. ε. τροχιά ουράνιων σωμάτων. 2. (αθλ.) αγώνισμα κατά το οποίο οι αθλητές συναγωνίζονται στο τρέξιμο: ~ 100 / 200 / 400 μέτρων. Ανώμαλος ~. ~ ταχύτητας / ημιαντοχής* / αντοχής*. Μαραθώνιος* ~. ~ μετ' εμποδίων και ως έκφραση, για να δηλώσουμε ότι σε κτ., που πρέπει να γίνει πολύ γρήγορα, παρουνιάζονται αλλεπάλληλα εμπόδια. Αγώνας δρόμου, ο δρόμος I2, το αγώνισμα κατά το οποίο οι αθλητές συναγωνίζονται στο τρέξιμο και ως έκφραση, για να δηλώσουμε την ταχύτητα με την οποία πρέπει να ενεργήσουμε: Άρχισε ένας αγώνας δρόμου για να προλάβουμε. 3. (τεχν.) γραμμή παροχής ηλεκτρικής συχνότητας: Μεγάφωνο δύο / τριών δρόμων. ΙΙ. (μτφ.) 1α. τρόπος αντιμετώπισης της ζωής και των προβλημάτων της, που αποτελεί οδηγό για ένα άτομο: Ο καθένας ακολουθεί το δικό του δρόμο. Διάλεξε τον εύκολο δρόμο της προδοσίας / το δύσκολο δρόμο της θυσίας. Πήρε τον κακό το δρόμο. (έκφρ.) ίσιος* ~. ο ~ της Αρετής και της Κακίας, σε περιπτώσεις που υπάρχει δίλημμα για την επιλογή ανάμεσα στο καλό ή στο κακό. τραβάω το δρόμο μου, ακολουθώ ένα δικό μου τρόπο ζωής. βρίσκω το δρόμο μου, αποφασίζω να ακολουθήσω αυτόν ή εκείνον τον τρόπο ζωής. βαδίζω το δρόμο / φεύγω από το δρόμο του Θεού, ακολουθώ τη χριστιανική διδασκαλία ή απομακρύνομαι από αυτή. β. τρόπος, μέθοδος, τακτική που πρέπει να ακολουθήσει κάποιος για να πετύχει ένα στόχο: Θα ακολουθήσουμε το συντομότερο δρόμο, για να επισπεύσουμε την έκδοση της άδειας. Άλλος ~ δεν υπάρχει για να λυθεί αυτό το πρόβλημα. Δεν ακολούθησε το σωστό δρόμο. Από διαφορετικούς δρόμους καταλήξαμε στο ίδιο αποτέλεσμα. Αυτός ο ~ οδηγεί σε αδιέξοδο τις διαπραγματεύσεις. Η υπόθεση μπήκε / βρίσκεται σε σωστό δρόμο, η τακτική που ακολουθείται οδηγεί προς τη λύση. Ανοίγω / χαράζω / δείχνω το δρόμο, επιχειρώντας και δοκιμάζοντας κτ. πρώτος, δημιουργώ συνθήκες για μια ορισμένη εξέλιξη· είμαι ή γίνομαι πρωτοπόρος σε κτ.: Οι μεγάλοι εφευρέτες άνοιξαν καινούριους δρόμους στην επιστήμη. Οι πρώτες φεμινίστριες έδειξαν το δρόμο στις νεότερες. Νέοι / καινούριοι δρόμοι, νέες τάσεις, νέες δυνατότητες: Οι νέοι δρόμοι της λογοτεχνίας. Μπροστά μας ανοίγονται νέοι / καινούριοι δρόμοι. 2. η διάρκεια της ζωής ενός ατόμου, θεωρούμενη ως μια διαδρομή που διανύθηκε ή που πρόκειται να διανυθεί: Διασταυρώθηκαν / συναντήθηκαν / χώρισαν οι δρόμοι (της ζωής) τους. Ο ~ της ζωής δεν εξελίσσεται κτ.: Έχουμε να διανύσουμε πολύ

4.1.2

Το Οδικό Δίκτυο

ΠΡΟΤΥΠΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΠΡΟΤΥΠΟ

ΛΟΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΕΚΤΟΝΑΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
KENTRON

ΣΑΝΤΟΥΤΣ
ΚΑΜΒΟΥΤΣΕΣ
ΓΥΡΟΣ
BOY - DOG
ΣΑΝΤΟΥΤΣ
ΣΥΡΟΜΕΝΑ
ΚΑΣΕΡΟΜΕΝΑ
ΚΡΕΜΕΣ - ΓΑΥΡΑ
ΠΑΡΕΣΤΑ

ΙΑΤΡΕΙΟΝ
ΚΩΣ ΑΣ ΠΑΡΑΤΑ
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ
ΣΑΥΤΟΥΤΣ

ΜΑΛΕΚΑΣ

ΠΑΝ
777
ΕΜΠ
ΚΑΡΔ

ΝΙ
Κ
Ε
Σ
Μ

ΚΑΡΔΙΑ

ΕΓΓΡΑΦΗ

ΕΓΓΡΑΦΗ

ΚΑΡΔΙΑ

Health Center

P

Χάρτης Οδικού Δικτύου

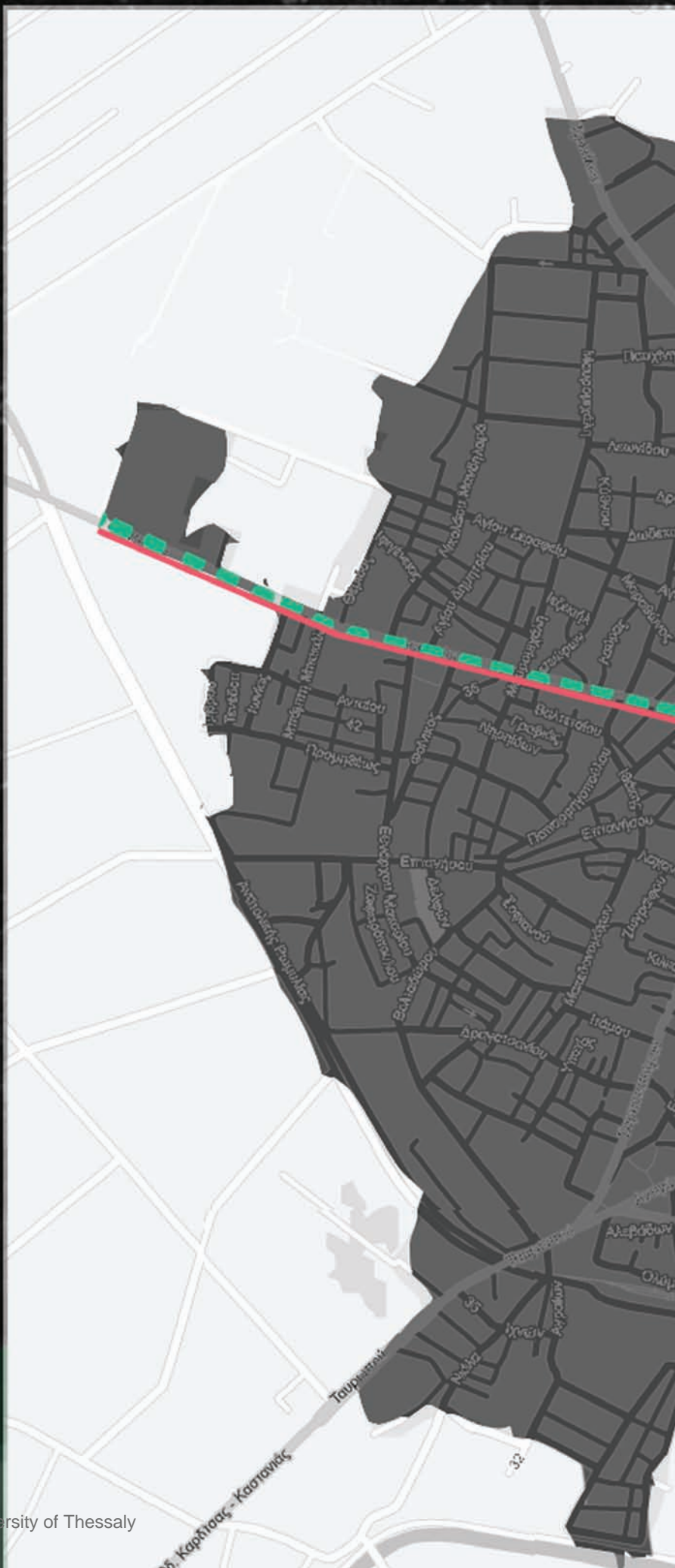

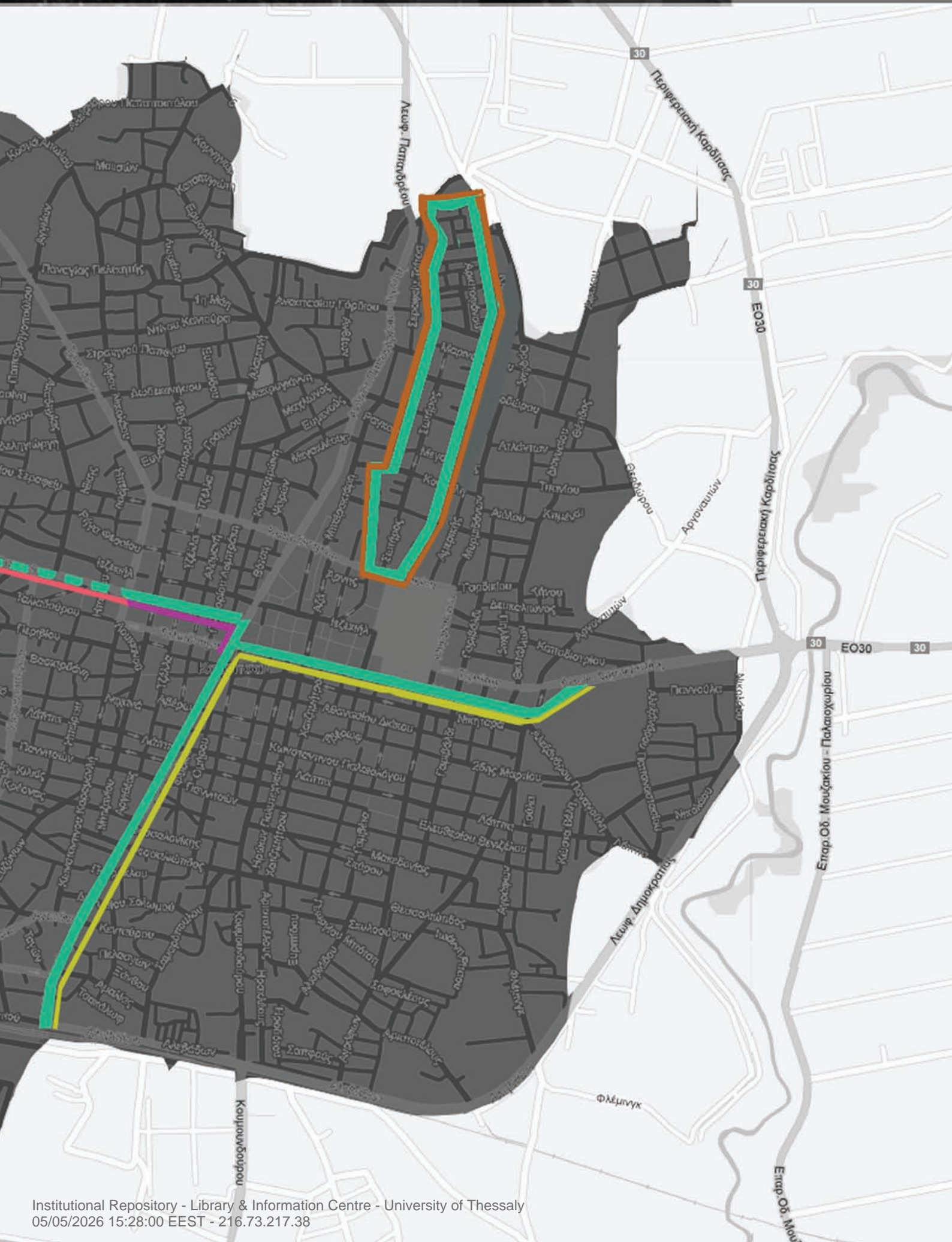
4.1.3 Το Δίκτυο Ποδηλατοδρόμου

Ποδηλατόδρομοι ⁵⁰

1. Οδός Καραϊσκάκη-Υψηλάντου- Αθλητικό Πάρκο 2,25 χλμ
2. Οδός Καραϊσκάκη-Μπλατσούκα- Φαναριού 0,370 χλμ
3. Οδός Καμινάδων-Κονδύλη- Μπούσδρα-Σωτήρος-Κίτρος-Επισκόπου-και περιμετρικά της πλατείας του πρώην 8ου Δημοτικού Σχολείου 1,875 χλμ
4. Τέρμα Φαναριού-Παλαιοκλήσι 2 χλμ

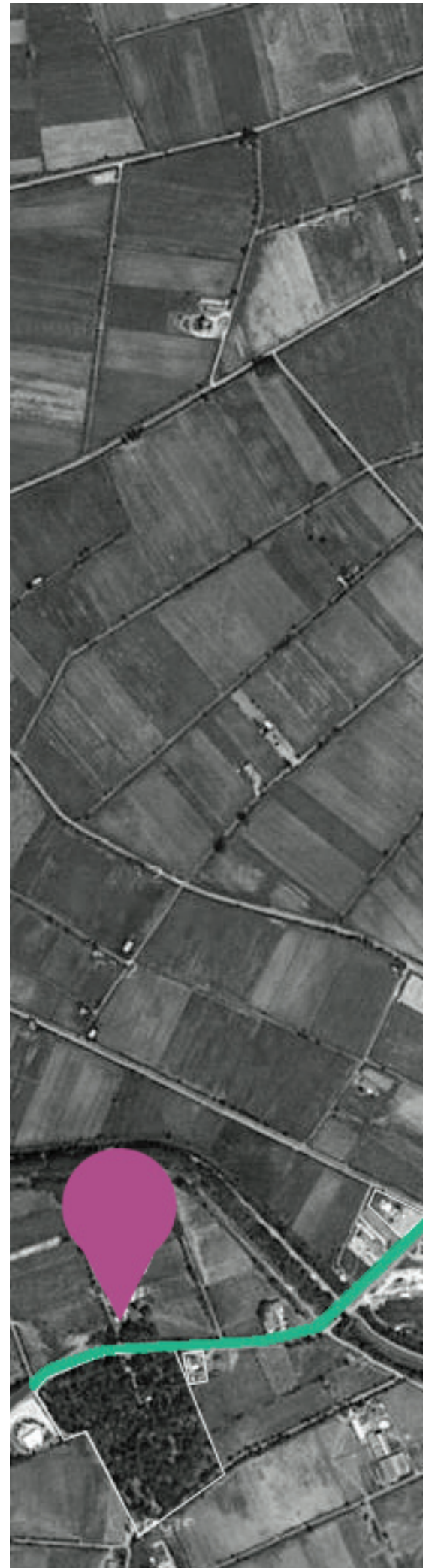

Περιαστικός Ποδηλατόδρομος⁵¹

<<(Υδατόπυργος - περιοχή Αγ.Μηνά - Ανάχωμα - Δάσος Παπαράντζας)

Ο εξοχικός αυτός καινούριος ποδηλατόδρομος ξεκινά από το ύψος του Σιδηροδρομικού Σταθμού και μέσω μιας θαυμάσιας διαδρομής-Υδατόπυργος, περιοχή Αγ. Μηνά, Ανάχωμα- καταλήγει στο Δάσος της Παπαράντζας, το οποίο μετά τις ήπιες παρεμβάσεις και τον καθαρισμό του είναι πραγματικά ένας μοναδικός πνεύμονας πρασίνου σε απόσταση αναπνοής από το κέντρο της πόλης.

Η διαδρομή αυτή είναι κατάλληλη και για περπάτημα, μακριά από το θόρυβο και τους ρύπους των αυτοκινήτων, ενώ το μεγαλύτερο τμήμα της είναι μέσα στο φυσικό περιβάλλον. Είναι κατάλληλη για βόλτες με φίλους και την οικογένεια και έχει μήκος 3,5 χιλιόμετρα.>>

*Τι σημαίνει το ποδήλατο για
έναν Καρδιτσιώτη;*

ΕΡΕΥΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΔΗΛΑΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑ

<<Τρόπο ζωής για ένα μεγάλο ποσοστό Καρδιτσιωτών αποτελεί η καθημερινή χρήση του ποδηλάτου στις μετακινήσεις τους εντός της πόλης, όπως προκύπτει από την έρευνα αξιολόγησης του δικτύου ποδηλατοδρόμων της Καρδίτσας που διεξήγαγε ερευνητική ομάδα του Εθνικού Μετσόβειου Πολυτεχνείου στα πλαίσια του προγράμματος "ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ" 2004 - 2006 [...]

Το ποδήλατο κατέχει ήδη το 22% στο ποσοστό των μετακινήσεων στην Καρδίτσα και μαζί με το περπάτημα αναδεικνύονται σε κυρίαρχους τρόπους μετακίνησης με συνολικό ποσοστό 60%.>>⁵²

<<είναι ένα πράγμα το οποίο είναι πλήρως ενσωματωμένο με την πόλη, εδώ και χρόνια [...]

Θεωρώ ότι το γεγονός ότι είναι μια μικρή, φτωχή, επίπεδη πόλη, έχει βοηθήσει πάρα πολύ στην εξάπλωσή του [...]

είναι και ένα πολύ ενδιαφέρον μέσο για να έρχεσαι με επαφή με ανθρώπους και με φίλους, είναι ένα μέσο πολύ φιλικό, τόσο ως προς το χρήστη, αλλά και η ταχύτητά του είναι τέτοια που σε κάνει να μπορείς να επικοινωνείς και να βλέπεις τις εικόνες με έναν διαφορετικό ρυθμό απ' ό,τι έχουμε συνηθίσει, όχι μ' αυτό τον καταγιστικό ρυθμό που επιβάλλεται από την τηλεόραση, από το αυτοκίνητο.. Είναι, ας πούμε, μπορούμε να πούμε ότι το ποδήλατο πηγαίνει κόντρα στη δικτατορία της ταχύτητας της εποχής μας.>>⁵³

4.1.4 Μνημεία της Καρδίτσας και του Νομού

[Λεξικό Τριανταφυλλίδη]
μνημείο το [μνῆ μίον] C
προορισμένη να τιμά ή
του Άγνωστου Στρατιώτη
βρίσκεται πάνω σε τάφο.
που θεωρείται αξιόλογο
Βυζαντινά μνημεία της
Διατηρητέο ~. Αναστήλωσ
μνημείου. Σημαντικότερο
αξιόλογο ανθρώπινο δημιο
ή στα σύγχρονά του και ε
ρομαντικής μυθιστοριογρ

|| (ειρ.): ~ βλακείας /
ανθρώπινης δραστηριότητα
μνημείο: Γραπτά / αρχαι
έλλειψη γραπτών μνημείω

039 : 1. κατασκευή, ιδίως αρχιτεκτονική ή γλυπτή, να θυμίζει ορισμένο πρόσωπο ή γεγονός: Το ~. Το χορηγικό ~ του Λυσικράτη. Ταφικό ~, που Το ~ των πεσόντων· (πρβ. ηρώο). 2α. κάθε κτίριο από άποψη αρχαιολογική, ιστορική ή αισθητική: Θεσσαλονίκης. Μεγαλιθικά προϊστορικά μνημεία. η / αποκατάσταση / συντήρηση / αναπαλαίωση ενός ~ της Ακρόπολης είναι ο Παρθενώνας. β. κάθε σύρμα ή πράξη, που διακρίνεται ανάμεσα στα όμοια τυπωσιάζει: Οι «Άθλιοι» του Ουγκό, αυτό το ~ της αφίας. Η πράξη του είναι ~ δημοκρατικού ήθους.

ηλιθιότητας / καιροσκοπισμού. 3. κάθε δείγμα της που διασώθηκε από προηγούμενες εποχές· ιστορικό ολογικά μνημεία. Η προϊστορία χαρακτηρίζεται από

Προϊστορικοί –
Ιστορικοί
Χρόνοι

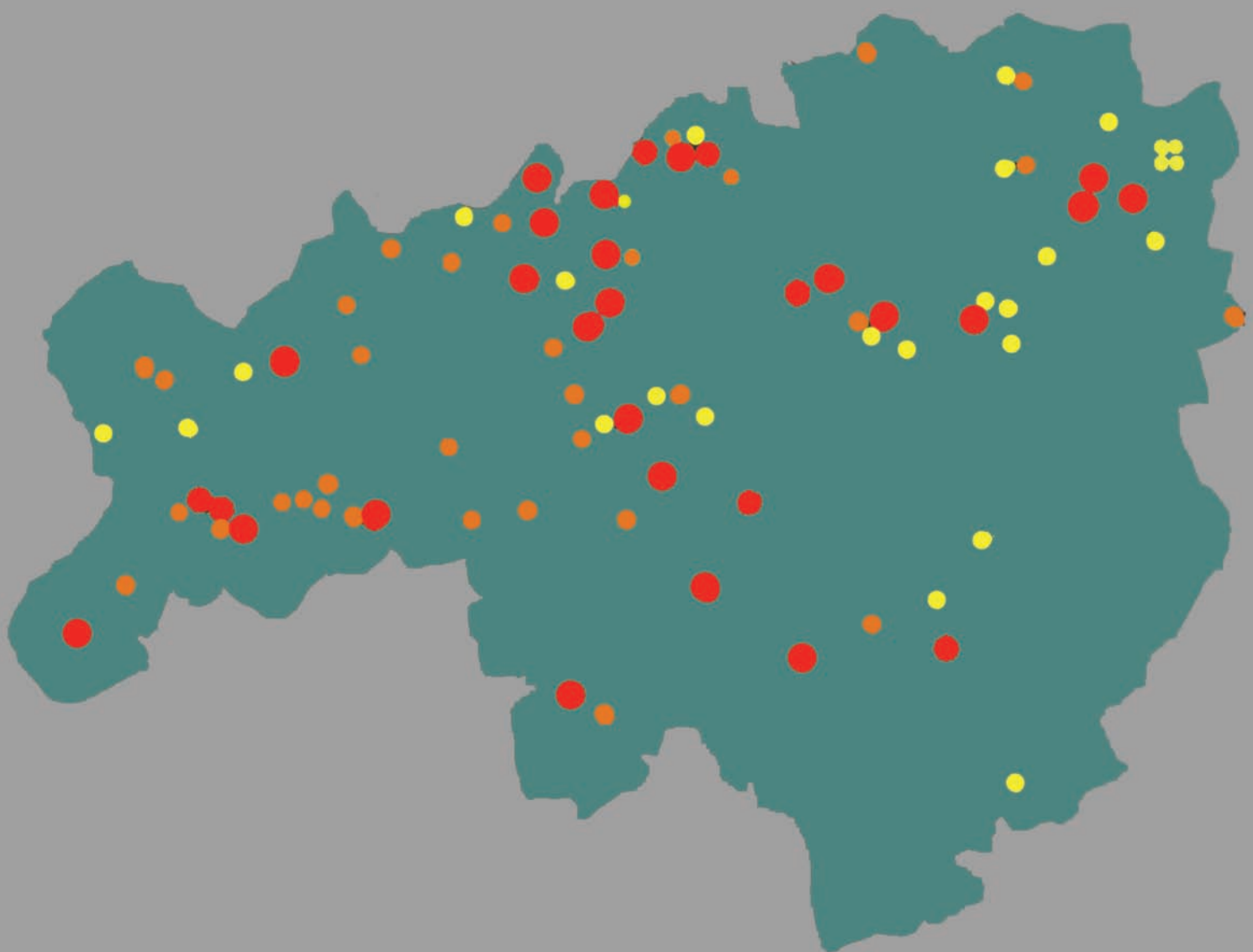

Βυζαντινοί –
Μεταβυζαντινοί
Χρόνοι

Νεότεροι
Χρόνοι

Χάρτης Μνημείων Νομού Καρδίτσας⁵⁵

The background of the slide is a photograph of a park. In the foreground, there is a paved path with a grid pattern. Several people are walking along the path. The background is filled with lush green trees and foliage. The overall scene is bright and natural.

4.2

Το Αστικό Πράσινο

4.2.1 Χώροι πρασίνου

Χάρτης Αστικού Πρασίνου⁵⁶

4.2.2

Το άλσος Παυσιλύπου

παυσίλυπος -η -ο: (λόγ.) που καταπραΰνει ή καταπαύει τη λύπη (Λεξικό Τριανταφυλλίδη)⁵⁷

<<Το Παυσίλυπο, αυτή η ζωντανή ιστορία των 100 χρόνων και πάνω, έγινε η ταυτότητα και το σημείο αναφοράς για τους ντόπιους και για όσους επισκέπτονται την πόλη της Καρδίτσας. Βρίσκεται στην καρδιά της πόλης και σε οδικό άξονα που είναι αδύνατον να περάσει απαρατήρητο. Η σκέψη της δημιουργίας του Παυσίλυπου έγινε στα τέλη του περασμένου αιώνα, το 1892 επί Δημάρχου Στέργιου Χ. Λάππα. Ο τόπος του Παυσίλυπου αρχικά ήταν χέρσος με ένα μικρό ποταμάκι, το μυλαύλακα και διάφορα μικρά χαντάκια. Ανήκε σε αγρόκτημα (τσιφλίκι) της συνοικίας Καμινάδων και είχε έκταση 165 στρέμματα.>>⁵⁸

<<Στη νέα
αναμόρφωση του
χώρου το παιδικό
παιχνίδι στο
Παυσίλυπο δεν
περιορίζεται σε
μια μόνο περιοχή
αυτής της πλούσιας
οργανωμένης
παιδικής χαράς,
αλλά γίνεται σ'
όλο το πάρκο καθώς
και στη μεγάλη
υπαίθρια σκακιέρα
[...]

Η σκακιέρα
αυτή διαθέτει
περιμετρικά
κερκίδες 80
περίπου ατόμων
και έτσι τα
παιδιά μπορούν
ν' απολαμβάνουν
άφοβα και χωρίς
κινδύνους το
παιχνίδι και
το φυσικό
περιβάλλον.>> ⁵⁹

4.3

Το Αστικό Δίκτυο Υποδομών

4.3.1

Το Δίκτυο της
Ύδρευσης και
της Αποχέτευσης

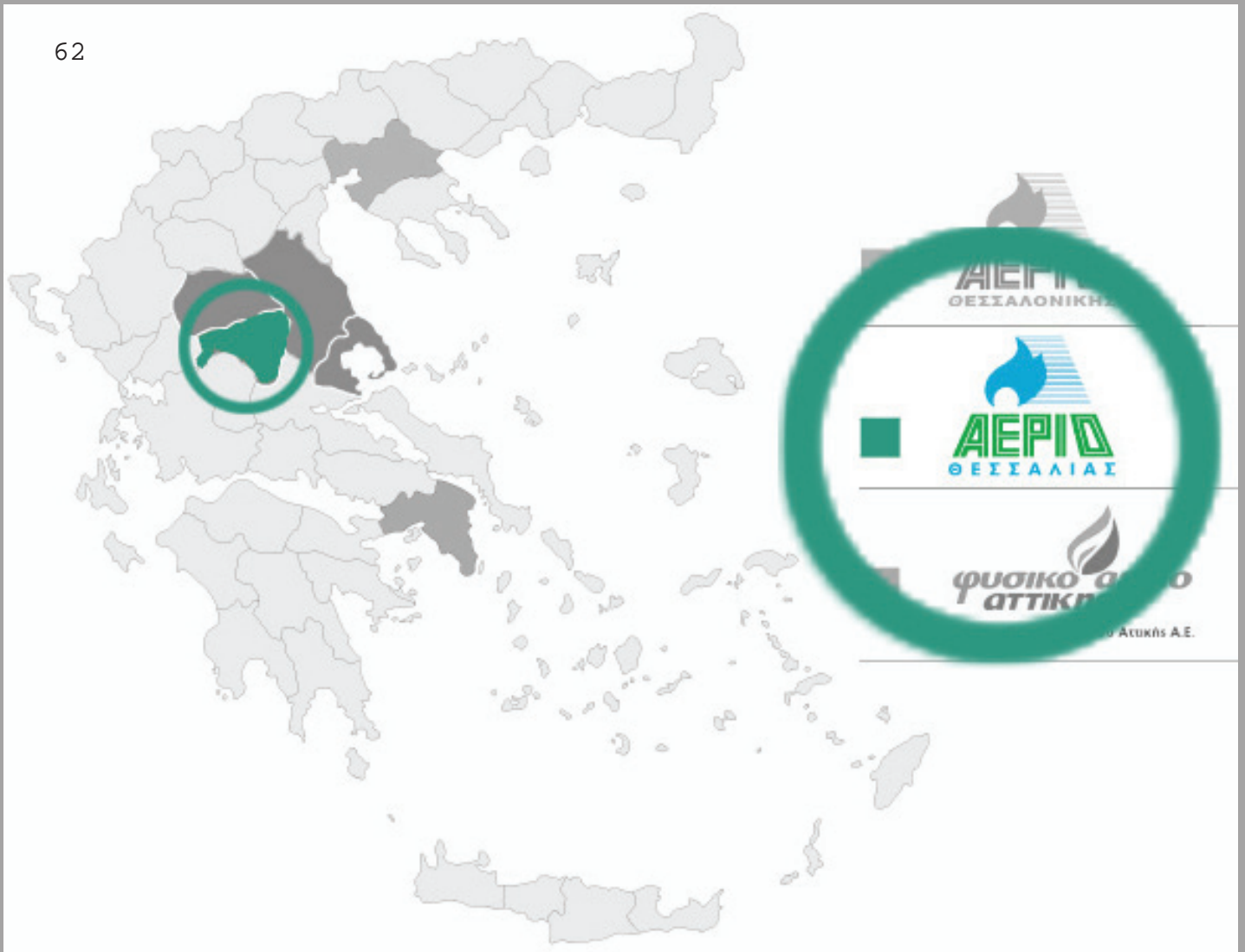

Χάρτης Δικτύου Ύδρευσης Καρδίτσας ⁶¹

4.3.2

Το Φυσικό Αέριο

62

«Το Εθνικό Σύστημα Φυσικού Αερίου αποτελεί ένα έργο υποδομής της σύγχρονης Ελλάδας με το Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου να αποτελείται από 512 χλμ. κεντρικού αγωγού[...]
Το έργο επέκτασης περιλαμβάνει τη μελέτη και κατασκευή αγωγού μεταφοράς υψηλής πίεσης συνολικού μήκους 71,8 χλμ., που ξεκινά από την Αμπελιά του Νομού Λαρίσης, διέρχεται από την ευρύτερη περιοχή της πόλης της Καρδίτσας και τερματίζει στην ευρύτερη περιοχή της πόλης των Τρικάλων.

Έχει διάμετρο 10 ιντσών, πίεση σχεδιασμού 70 bar και πάχος 5,2 χιλιοστών έως 5,6 χιλιοστών ανάλογα με την περίπτωση Περιλαμβάνει, επίσης, την εγκατάσταση δύο σταθμών Μέτρησης/Ρύθμισης σε Καρδίτσα και Τρίκαλα, 2 ξεστροπαγίδες, 2 βανοστάσια (πλήν εκείνων της Καρδίτσας και των Τρικάλων), καθώς και άλλες υπέργειες εγκαταστάσεις που συνδιαμορφώνουν το σύστημα μεταφοράς.

Το έργο, με απόφαση που ελήφθη το 2005 σχεδιάστηκε και υλοποιείται από τον Διαχειριστή Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ) Α.Ε.»⁶⁴

4.3.3

Το Ασύρματο Δίκτυο

Περιοχές κάλυψης του Ασύρματου Δικτύου⁶⁵

- 1 Πλατεία Δημαρχείου
- 2 Πλατεία Δικαστηρίων
- 3 ΚΕΠ Δήμου Καρδίτσας, Πλατεία Εμπορικού Κέντρου
- 4 Παυσίλυπο
- 5 Παυσίλυπο, 1ο Λύκειο
- 6 ΚΤΕΛ, Εθνικό Στάδιο
- 7 Δημοτική Αγορά
- 8 Δημοτική Πινακοθήκη, Αρχαιολογικό Μουσείο
- 9 Κεντρικός Πεζόδρομος, Κεντρική Πλατεία

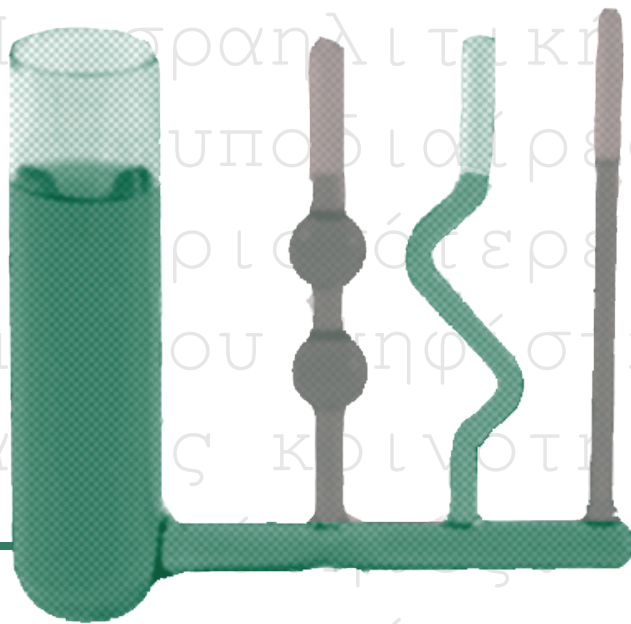
[Λεξικό Τριανταφυλλίδη]⁶⁶

κοινότητα η [kino'tita] 028 : 1
κοινού· ό,τι ανήκει σε πολλούς
πολλούς: ~ ιδεών / αισθημάτων
Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), πα
Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διεθνής ~,
σύνολο ομοεθνών ή ομοθρήσκων,
Οι ελληνικές κοινότητες της Αυ
της Θεσσαλονίκης. β. η μικρότε
στα πλαίσια της τοπικής αυτοδι
κοινότητες συγχωνεύτηκαν σε δή
1998. Πρόεδρος της κοινότητας.
Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων.

~ «Οι κοινότητες είναι σύνολα απο
commoners (κοινούς), οι οποίοι μοιράζονται
αυτές τις πηγές, τους κοινούς πόρους, και
καθορίζουν οι ίδιοι και για αυτούς τους
κανόνες σύμφωνα με τους οποίους παρέχεται
~ πρόσβαση και χρήση στους κοινούς πόρους.»⁶⁷

communauté · 2β: σημδ. γαλλ. co

5. Οι Κοινότητες

Η έννοια της κοινότητας αποτελεί σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Καραβίδα (1890-1973) μια μορφή άμεσης δημοκρατίας, που ξεπερνά τον ατομικισμό και μέσα από την συνεργασία και την αλληλεγγύη μπορεί να σταθεί ως ένα σπουδαίο κοινωνικό και οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης.

Όπως ο ίδιος αναφέρει «χωρίς να κλωνίζουμε την ατομική ιδιοκτησία και το ιερό όραμα της ανθρωπίνης προσωπικότητας - ζητάμε να βγάλουμε απ' την αναρχία και να τάξουμε και τις δύο αυτές τεράστιες δυνάμεις μέσα στην ιεραρχημένη κοινοτική ομάδα, η οποία

68

εξευμενίζει και εξυψώνει την προσωπικότητα του ατόμου και γονιμοποιεί κοινωνικώς την ιδιοκτησία και ζητάμε πρακτικώς, να οργανώσουμε το χωρικό και μικροαστικό κεφάλαιο απάνω στην προσωπική ομαδική εκμετάλευση των στοιχείων του τοπικού μας πλούτου, τα οποία ακριβώς προσφέρονται στους κοινοτικούς θεσμούς». ⁶⁹

Πριν από έναν αιώνα ο κοινοτισμός εμφανίζεται στην Καρδίτσα, όταν οι Καρδιτσιώτες κολίγοι διεκδικήσαν το σημαντικότερο φυσικό κοινό, τον Θεσσαλικό κάμπο.

Το δικαίωμα της χρήσης της δημόσιας γης και το τέλος της κληρονομικής τους δουλείας απέναντι στους τσιφλικάδες του κάμπου, είναι οι λόγοι που κάνουν τους Καρδιτσιώτες αγρότες να έχουν στο πλευρό τους διανοητές της εποχής και να δρουν από κοινού. Το 1908 η Ένωση Πληρεξούσιων της κοινότητας Κοσκινά Καρδίτσας και το 1909 ο Γεωργικός Πεδινός Σύλλογος στην Καρδίτσα αποτέλεσαν τους δυο από τους τέσσερις συλλόγους της Θεσσαλίας που πρωτοστάτησαν στο Αγροτικό Ζήτημα.

Συγκεκριμένα, ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης σχολίασε το καταστατικό της Ένωσης πληρεξούσιων της κοινότητας Κοσκινά γράφοντας: «Το βιβλιάριον τούτο, το περιέχον το Καταστατικόν της νεωστί αποκαταστάσης Κοινότητος του μικρού χωρίου Κοσκινά της Καρδίτσης, μοι φαίνεται ως μία αίγλη φωτός, εν φαινόν βήμα, εν εύηχον κήρυγμα προόδου, ευημερίας και αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων». ⁷⁰

Ωστόσο, ο κοινοτισμός εμφανίζεται από την αρχαιότητα στην ευρύτερη περιοχή της Καρδίτσας, με τις κοινότητες των Σαρακατσάνων και των Καραγκούνηδων. Οι κοινότητες αυτές ανέδειξαν διαφορετικά κοινά η καθεμιά τους. Συγκεκριμένα, οι Καραγκούνηδες « παρά την έλλειψη παιδείας και το μικρό τους λεξιλόγιο, χρησιμοποιούσαν λέξεις Ομηρικές και αρχαίες με μεγάλη άνεση, με φυσικότητα που έκλειναν μέσα τους το βαθύτερο νόημα τους, χωρίς να ξέρουν την αρχή και τις ρίζες τους [...] Οι Καραγκούνηδες γεωργικός λαός και αυτόχθονες από 3000 π.Χ και πλέον χρόνους χρησιμοποίησαν την αρχαία Ελληνική γλώσσα σε όλους τους τομείς δραστηριότητας [...] διατηρώντας έτσι την Ελληνική καθαρότητα στο πέρασμα των αιώνων και δημιουργώντας έτσι μια Καραγκούνικη ‘Γραμματική’ με ωρισμένους ‘κανόνες’...»⁷¹

Χάρτης
Καραγκούνικων
Χωριών⁷²

«τα κοινά δεν είναι μόνο η υδρόγειος που μοιραζόμαστε αλλά επίσης είναι οι γλώσσες που δημιουργούμε, οι κοινωνικές πρακτικές που θέτουμε σε εφαρμογή, οι τρόποι κοινωνικότητας που προσδιορίζουν τις διαπροσωπικές μας σχέσεις και ούτω καθεξής».⁷³

Από την άλλη, οι Σαρακατσάνοι χαρακτηρίζονται για το «τσελιγκάτο», ένα ιδιαίτερο σύστημα κοινωνικής και οικονομικής συγκρότησης που δημιουργήθηκε λόγω της περιοδικής τους εγκατάστασης στα ορεινά βοσκοτόπια των Αγράφων. Το «τσελιγκάτο» ήταν μια μορφή συνεταιρισμού από μια ομάδα που εκμεταλλεύονταν τα προϊόντα παραγωγής των ποιμένων.

«Το κύτταρο της ποιμενικής αυτής κοινωνίας ήταν το κονάκι. Η τυπολογική προσέγγισή του [...] αναφέρεται περισσότερο σ' ένα σύνολο χαρακτηριστικών, τα οποία χαρακτηρίζουν ομοειδείς κατασκευές, ως χωρικές εκδηλώσεις κοινών γενετικών αρχών και ιδεών. [...] Η «κλαδόπλεκτη οικοδομική» των Σαρακατσάνων βασιζόταν στην κατασκευαστική διαίσθηση και τις εμπειρικές γνώσεις, ώστε να έχουν διαμορφωθεί περιγραφικές οδηγίες για το τι πρέπει να γίνεται. Βασικά κριτήρια επιλογής για την επιχειρησιακή της πραγμάτωση ήταν ο περιορισμένος χρόνος κατασκευής, η μικρή διάρκεια ζωής εξαιτίας της προσωρινής εγκατάστασης, τα διαθέσιμα υλικά, οι κλιματολογικές συνθήκες στους ορεινούς όγκους όπου διέμεναν, οι λειτουργικές ανάγκες και τέλος, οι ισχυροί εθιμικοί κανόνες.»⁷⁶

Από το 1950 και μετά οι Σαρακατσάνοι άρχισαν να εγκαταλείπουν τα βουνά και το κοινοτικό τους πνεύμα προσπάθησαν να το αντικαταστήσουν οι πολιτιστικοί σύλλογοι και τα ανταμώματα τους.

ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΟΙ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ
ΕΚ ΤΗΣ 1ης ΣΕΛΙΔΟΣ

ή γεωργοκτηνοτροφική φυλή. Είναι απελευστικά συντηρητικοί και στατικοί. Έτσι διασώζουν μέσα στον πνευματικό και ψυχικό τους βίο άπειρα υπολείμματα αντίληψεων και έθιμων των μακρινών εποχών. Αλλά πόσοι είναι οι Σαρακατσάνοι; Η κ. Αγγελική Χατζημιχάλη μās πληροφορεί, πώς δεν υπάρχουν ακριβή στατιστικά στοιχεία. Επιχειρεί, ωστόσο, μιά φοβερά κοπιαστική καταμέτρηση, κατά περιοχές, οικογένειες και γιδωπρόδατα, μνημονεύοντας και τ' όνομα του αρχηγού της κάθε πατριάς. Η καταγραφή γίνεται κατά τσελιγκάτα, από τὸ Νότο, δηλαδή ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, πρὸς τὸ Βορρᾶ, βουνὸ τὸ βουνό. Λογαριάζει ἑφτά μέλη στὴν κάθε οικογένεια, ὅπως καὶ ὁ Carsten Hoeg, ὁ Δαιὸς ἔθνολόγος, πὺ ἀφιέρωσε στὰ 1925 — 1926 δύο τόμους στοὺς Σαρακατσάνους μὲ τὸν τίτλο: «Οἱ Σαρακατσάνοι, μιά νομαδικὴ ἑλληνικὴ φυλὴ». Ἐτσι καταλήγει, κατὰ τοὺς μετρίωτερος ὑπολογισμοὺς, σὲ 11.639 οικογένει-

προσδεμένος στὰ ἔθιμα τῆς πανόρθιας μαγειρίας του, πὺ τοῦ ἔξασφαλίζουν; ὅπως πιστεύει, τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀγώνα του». Ἐτσι θεὸς ἔχει ἕνα, τὸ Ἄη, τὸν Ἀφέντη, ὅπως ὀνομάζει τὸ Χριστό. «Ἡ ἀνεπίσημη αὐτὴ ἀντιπαραδικὴ μονοθεΐα τῶν Σαρακατσάνων, γράφει ἡ κ. Αγγελικὴ Χατζημιχάλη, ἢ ἀποκλειστικὴ λατρεία τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Π ρ ὠ τ ο υ Ἄ η, ἔχει καὶ τὴν ἀνδροκρατικὴν προεκτάση τῆς: δὲν δέχεται παρὰ μοναχὰ τοὺς ἀντρες, καὶ πᾶν ἀπ' ὄλους τοὺς πολεμιστᾶδες, γιὰ Ἄ(γ)ι ο υ ς, γιὰ θεοῦς». Ἡ προσπάθειά τους στρέφεται πρὸς τὸν ἅγιο Γεώργιο· σ' ὄνομά του παίρνουν τὸ μεγαλύτερο ὄρκο τους· καὶ στὴ γιορτὴ του σφάζουν τὸ καλύτερο μαῦρο κριάρι τῆς στάβλης. Ὁ ἅγιος Δημήτριος ἐπίσης λατρεύεται μὲ ἰδιαιτέρη θέρη ἀπὸ τοὺς Σαρακατσάνους. Καὶ εἶναι τοῦτο πολὺ φυσικὸ: ἡ γιορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀνοίγει — τίς καλοκαιριές, τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸ χειμῶνα. Ὁ χρόνος τῶν Σαρακατσάνων ὀρόσημα σημαντικώτερα δὲν ἔχει: ἀνάσσεια στὰ ξεκαλοκαιριά, κατέβασμα στὰ χειμα-

δες, οἱ δράκοι, οἱ δροκόλακες, τὰ στοιχειάζουν ἀκόμη ἀνάμεσα τους, φερμένα ἀπὸ τοὺς καιροὺς τῆς προϊστορίας, καπᾶλοῖτα τῆς μνήμης τῶν πρώτων ποιμενικῶν φυλῶν, πὺ κατέβηκαν στὴ δαλκανικὴ χερσόνησο. Τὰ πρότυπά τους εἶναι οἱ παλαιοὶ ἀνθρώποι, οἱ Ἐ λ λ ἔ ν η δ ε ς, πὺ εἰδὲν ἀρρώστιασαν ποτὲ καὶ πέθαιναν αἰφνίδια, εἴτε νιοὶ εἴτε γένοι, καὶ γίνονταν στοιχειὰ ἢ χαιονταν μονομιάς στὰ γκρεμιά. Σημειῶνκα ἀκόμη, πὺς θεωροῦν δική τους γιορτὴ τὰ Χριστούγεννα, γιὰτὶ δὲ λησμοῦν, πὺς ὁ Χριστὸς γεννήθηκε σ' ἕνα παχνί, ἀνάμεσα στοὺς «ἀγραυλοῦτας» βοσκούς τῆς Ἰουδαίας. Ἰδοὺ καὶ κατὶ ἄλλο ἀξιοπαρατήρητο: Ἐποτὲ Σαρακατσάνος δὲν παίρνει γυναῖκα μὲ ἀγάπη. Τ ὁ χ ο υ ὕ σ ε κ α κ ὀ. Καὶ ποτὲ δὲν ἔχει ἀκουστὴ διασμὸς Σαρακατσάνος ἢ νόθο γέννημα. Τὸ μόνον μουσικὸ τους ὄργανο εἶναι ἡ φλογέρα. Ἐτὰ τραγουδία τους, ἀμέτρητα, εἶναι τὸ κύριο διασκεδαστικὸ τους μέσο καὶ ὄχι ὁ χορὸς. Θὰ ἤθελα ν' ἀναλογισῶ καὶ ἄλλα στοιχεῖα τῆς λαμπρῆς εργασίας τῆς κ. Αγγελικῆς Χατζημιχάλη, ἀλλὰ δὲν νομίζω, πὺς εἶναι

νεις και 81.473 ψυχές με περισσότερ' από 1.729.141 γιδωπρόβαρα. Είναι λοιπόν και κατά τόν αριθμό ένας σημαντικός πληθυσμός, σκορπισμένος όπου βουνό και χειμαδιά, από τὸ Χελμό και τὴ Ζήρια και τὴν Εὐβοια ἴσαμε τὴ Χαλκιδική και τὴ Δυτικὴ Θράκη. Παρακολουθεῖ ἀκόμη ἡ συγῆ-αφειδὸς και τὶς ἐτιμολογίες, πού ἔως τώρα ἐδόθησαν στὸ δυσεξιχνίαστο ὄνομα τῶν Σαρακατσάνων, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὸ συμπέ-ρσσημα, πὼς «δὲν ὑπάρχει καμμιά δέβαιη ἐτιμολογικὴ βάση γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ὀνόματος τῶν Σαρακατσάνων, οὔτε καὶ κανένα σταθερὸ σημεῖο, πού νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐριμνηνευτικὴ ἀφετηρία. Ἀκόμη και οἱ ἴδιοι οἱ Σαρακατσάνοι δὲν μποροῦν νὰ βοηθήσουν στὸ ζήτημα τοῦτο, παρά με ἀόριστες και συγκεχυμένες πληροφορίες, πού καμμιά δὲ συμφωνεῖ με τὴν ἄλλη οὔτε και μέσα στὸ ἴδιο τσελιγκάτο».

Ἀρχέγονος λαὸς και στατικός οἱ Σαρακατσάνοι, ἀπρόθυμος, με ἀμετακίνητο πείσμα, νὰ πραγματοποιηῖ ἐπιγαμίες με πρόσωπα ξένα, γιὰ νὰ μὴ «λωδιάσῃ», νὰ μὴ μολύνη τὸ αἷμα του, και «στημένο» ἀπὸ ἀνώτερο πνευματικὸ πολιτισμὸ», «δὲν εἶναι εὐκολο νὰ ἐξοικειωθῇ με τὴ χριστιανικὴ θρησκεία, ἐξασκολουθώντας νὰ μὲν

διά. Ἡ κοσμοθεωρία τους εἶναι γεμάτη δεισιδαιμονίες. Οἱ νεράι-

ΜΑΝΤΑΡΙΣΜΑΤΑ

Ἐνδυμασιῶν, σχίστιμο, κάψιμο, σκωροφάγωμα, ἐφθαρμένοι καβάλλοι, διορθώνονται δι' ὑφάνσεις παρ' εἰδικῶν τεχνιτῶν σπουδασάντων εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Γυρίζονται ἰσοτούμια, παλτά δρχ. 150 και καρπαρτυνίτες δρχ. 130. Ραφείον «Νέα Οἰκονομία», ΔΗΡΟΥ 5 γ' (Ἰαν πάτωμα), ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΛΛΗΣ, τηλ. 55-314.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ
ΕΙΔΗ
ΣΤΑΔΙΟΥ ΣΙ
ΒΙΒΛΙΟΧΑΡΤΕΜΠΟΡΙΚΗ

ἀπαραιτήτο. Ὁ πρῶτος τόμος κλείνει με τὸ δεύτερο μέρος, ὅπου με θαυμαστὴ λεπτολογία ἐξετάζονται ἡ σπάνη, τὰ καλύβια ἢ τὰ κονάκια, τὰ ψωμιὰ και τὰ μαγειρέματα, ἡ ξυλοτεχνία και ἡ ξυλογλυπτική. Οἱ τόμοι πού θ' ἀκολουθήσουν εἶναι ἀφιερωμένοι στὴν ὕφαντική, τὴν πλεκτική, τὴν κεντητική, τὶς φορεσιές, τὴ ζῶη και τὴν ἐργασία, τὴν οἰκογένεια και τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὰ μέλη τῆς, τοὺς σταθμούς τῆς ζωῆς, τὴ λατρεία και τὶς γιορτές τοῦ χρόνου, τὶς δοξασίες, τὴ μαγεία και τὶς δεισιδαιμονίες, τὶς ἀφρώστιες τῶν ζῶων και τὴ θεραπεία τους, τὶς ἱστορικές και λαϊκὲς διηγήσεις, τὰ παραμῦθια, τὶς παραμυθίες, τοὺς χοροὺς και τὰ τραγούδια. Ἐνα μνημεῖο, πού πολλοὶ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ, και μάλιστα οἱ ξερριζωμένοι ἀπὸ τὰ παλιά καταστῆτα τους, τὸ ἰσσταλγούν.

Μέσα σὲ μιὰ ἐποχή, πού σπνάζει δαρυφορτωμένη «πολιτισμὸ», ἡ θελκτικὴ αὐτὴ ἀνάδραμὴ στὰ τσελιγκάτα και στὰ ψιλά βουνά, σιμὰ στοὺς φυσικοὺς ἀνθρώπους, κηρίζει θυμάρη και φλίσκρῦνη και λυγαριά. Καὶ δὲν εἶναι τὸ μικρότερο τοῦτο. Μιὰ ἀνάσα, ἐπὶ πέλους!

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

[Λεξικό Τριανταφυλλίδη]⁷⁸

μοίρασμα το [mírazma] : η ενέργεια ή τ

[Λεξικό Τριανταφυλλίδη]⁷⁹

μοιράζω [mirázo] -ομαι Ρ2.1 : 1α. χωρ

δίνω από ένα σε κάθε πρόσωπο, συνήθ.

του στα τρία παιδιά του. Η εταιρεία μ

τα χαρτιά της τράπουλας στους συμπαίκ

δύο γαιδάρων (τ´) άχυρο, είναι τελείω

χωρίζω κτ. σε μερίδια από τα οποία πα

με το συνεταίρο του. Τα δύο κόμματα μ

Μοιράζομαι κτ. με κπ., το χρησιμοποιώ

με ένα φίλο του, μένουν μαζί. Μοιράζο

ΦΡ δεν έχουν τίποτα να μοιράσουν, δεν

|| ανακοινώνω, συνήθ. ένα συναίσθημα,

Μοιράζομαι τη χαρά / τη λύπη. (έκφρ.

γίνεται πιο μεγάλη, όταν τη μοιραζόμα

η λύπη μετριάζεται, όταν τη μοιραζόμα

Μοιράζει λογικά το χρόνο του στη δουλ

χωρίζω με μήματα. Μοιράσει στρατό

μία σειρά προσώπων: Ο παππός μοιράζει

της κληρονομιάς μοιράστηκαν δώρα. γ. ισοδ

αντικείμενο και δηλώνει ότι η πράξη ε

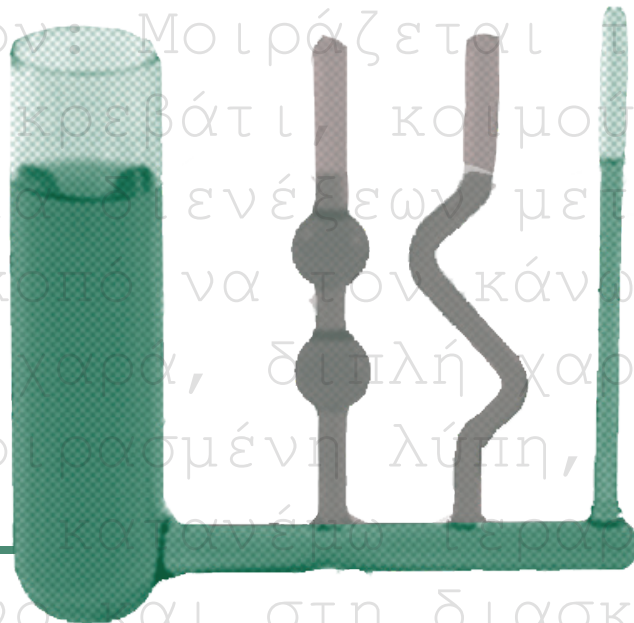
χαμόγελα / φιλιά / κομπλιμέντα. Μοιρά

τηρήσει.

το αποτέλεσμα του μοιράζω.

5.1

Κοινώτητες της πόλης της Καρδίτσας

ίζω κτ. σε μερίδια, συνήθ. ίσα, και σε δικαιούχο: Μοιράσει την περιουσία μοιράζει κέρδη του μετόχου. Μοιράζει τις τες του. ΠΑΡ ΦΡ δεν ξέρει να μοιράσει ανίκανος. β. (για αλληλοπάθεια) ίρνω κι εγώ ένα: Μοιράζει τα κέρδη μοιράστηκαν το σύνολο των βουλευτών. μαζί μ' αυτόν: Μοιράζεται το δωμάτιο νται το ίδιο κρεβάτι, κοιμούνται μαζί. υπάρχει αιτία ενέσεων μεταξύ τους. σε κπ. με σκοπό να τον κάνω κοινωνό:) μοιρασμένη καρδιά, διπλή χαρά, η χαρά στε με κπ. μοιρασμένη λύπη, μισή λύπη, στε με κπ. γ. κρεβάτι, χώντας: ειά, στον ύπνο και στη διασκέδαση. 2α. στα δύο. β. δίνω κτ. σε καθένα από το αντίδωρο στους πιστούς. Στο τέλος συναμεί με ρήμα που παράγεται από το παναλαμβάνεται πολλές φορές: Μοιράζει ζει υποσχέσεις που δεν πρόκειται να τι

Πίνακας Κατανομής Συλλόγων Καρδίτσας⁸¹

- Πολιτιστικοί Σύλλογοι
- Σύλλογοι Γυναικών
- Φυσιολατρικοί Σύλλογοι
- Καλλιτεχνικοί Σύλλογοι
- Κοινότητες Εθελοντισμού
- Διάφοροι Σύλλογοι

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ⁸²

1. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Κ' ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ``ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ``
2. ΟΜΙΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
3. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
4. ΦΙΛΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ Λ. & Ν. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ - ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ, ``ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΟΛΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ``
5. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
6. ΦΙΛΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
7. ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
8. ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΡΔΙΤΣΙΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
9. ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ``Ο ΑΠΟΛΛΩΝ``
10. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Η ΕΡΕΥΝΑ``
11. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ - ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ⁸³

1. ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ``
2. ΕΝΩΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ
3. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ``ΦΙΛΕΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ``

ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ⁸⁴

1. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΛΙΜΝΗΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ
2. ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
3. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ, ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
4. ΦΙΛΟΖΩΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Φ.Ο.Κ``
5. ΦΙΛΟΖΩΪΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΦΙΛ.Ο.ΚΑΡΔΙ``
6. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ
7. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΦΥΣΙΚΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
8. ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
9. ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ``Σ.Ο.Κ.``
10. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
11. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΩΝ ΑΛΙΕΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Ο ΙΩΝΑΣ``
12. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΩΝ ΨΑΡΑΔΩΝ Ν.ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΚΑΛΑΜΙΑ``
13. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΩΝ ΑΛΙΕΩΝ Ν.ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ``
14. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΩΝ ΑΛΙΕΩΝ ΝΕΒΡΟΠΟΛΕΩΣ
15. ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
16. ΑΕΡΟΛΕΣΧΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
17. ΙΠΠΙΚΟΣ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

85

86

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ⁸⁸

-
-
1. ΔΙΚΤΥΟ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 2. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ ΑΙΜΟΔΟΤΩΝ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 3. ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΤΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 4. ΟΙΚΟΣΦΑΙΡΑ
 5. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
 6. ΣΩΜΑΤΕΙΟ ``ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΩ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ``
ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΠΡΟ.Τ.Ε.Κ.Τ.Α.``
 7. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΣΩΣΗΣ
 8. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 9. ΡΑΔΙΟΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ``ΡΑΔΙΟΛΕΣΧΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ``
 10. ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ
 11. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΦΡΟΠΑΘΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 12. ΟΜΑΔΑ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ Ν.ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 13. ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
 14. ΘΕΟΔΩΡΙΔΕΙΟ ΚΕΝΤΡΟ ``ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ``

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ⁹⁰

-
1. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΠΛΟΥ
 2. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΣΧΟΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 3. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ``ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ ΧΕΙΡΩΝ``
 4. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ 1ΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 5. ΕΝΩΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 6. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Τ' ΑΓΡΑΦΑ``
 7. ΕΛΛΗΝΟΡΩΣΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΙΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 8. ΕΛΛΗΝΟΪΤΑΛΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
 9. ΛΕΣΧΗ ΟΙΝΟΦΙΛΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 10. ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 11. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΡΟΜ``ΤΕΡΝΕ ΡΟΜΕΓΡΙ``
 12. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 13. ΦΙΛΟΤΕΛΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 14. ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΚΟΠΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ``ΑΡΤΕΜΙΣ``
 15. ΛΕΣΧΗ ΕΚΤΟΣ ΔΡΟΜΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ 4X4 ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Λ.Ε.ΔΡ.Α.Κ.``
 16. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΟΤΟΣΙΚΛΕΤΙΣΤΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Σ.ΜΟ.Κ.``
 17. ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 18. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Ο ΑΓΙΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ``
 19. ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
 20. ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

ΚΑΡΑΪΣΚ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

91

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ 92

93

1. ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΟΡΦΕΥΣ``
2. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
3. ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΝΩΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΙΝΑ``
4. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ``Ο ΟΜΠΕΡΑΤΗΣ``
5. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΛΑΪΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ``Ο ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗΣ``
6. ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
7. ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ``
8. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΜΕΝΕΛΑΪΣ``
9. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ & ΧΟΡΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ``ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ``
10. ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ``ΧΟΡΩΔΙΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ``
11. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Η ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΑ``
12. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ - ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``Π.Α.Λ.Α.Σ``
13. ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ``Η ΚΑΡΔΙΤΣΑ``
14. ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΤΟ ΣΕΡΓΙΑΝΙ``
15. ΣΩΜΑΤΕΙΟ ``ΛΕΣΧΗ ΤΖΑΖ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ``
16. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
17. ΛΕΣΧΗ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΩΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ-ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
18. ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΑΡΙΩΝ``
19. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
20. ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
21. ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
22. ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ``ΤΕΧΝΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ``
23. ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ
24. ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
25. ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ``ΔΡΥΑΔΕΣ ΕΝ ΠΛΩ``

ΑΤΥΠΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ⁹⁴

95

- 1.karditsa sk8 community
- 2.Δίκτυο Ποδηλατών Καρδίτσας
- 3.Karditsa Antifa Action
- 4.I <3 SKATE IN KARDITSA
- 5.Underground Microphone Controller's

97

98

<< Οι παλιές εγκαταστάσεις της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Καρδίτσας (εκκοκκιστήρια, σπορελαιουργείο) αποτελούν ιστορικο-πολιτισμικό κομμάτι της πόλης, που καμιά φορά ζωντανεύει από τις φωνές και τις μπογιές τους. Καλά. Αυτοί είναι 19 άτομα! Είναι μεγάλο αυτό το «ακατέργαστο» crew! Ξαν άλλοι κάτοικοι ενός άλλου Μπρονξ, όπου μιλούν διαφορετική διάλεκτο, ένα δικό τους γλωσσικό ιδίωμα, οι Underground Microphone Controller's είναι 15-22 χρονών και βρίσκουν τρόπο διαφυγής κάνοντας χειροποίητη hip hop μουσική. Ακόμα και με μια κασέτα ή με p/c σε internet café: «Καλούμε απ' την κεντρική Ελλάδα/μακριά απ' το κέντρο της Ελλάδας./Αθήνα, γίνονται θαύματα». Είναι η φωνή της Καρδίτσας, μιας πόλης των τελευταίων τάξεων του Λυκείου, που συνωστίζεται στις ώρες ακριβώς ως και τέταρτο στην κεντρική πλατεία και τους πεζοδρόμους. Μαθητές, μαθήτριες που μετακινούνται, προκειμένου να αλλάξουν φροντιστήριο. Κάποιοι κάτι λένε στη στοά του «Παλλάς». «Με λευκές σελίδες/σε καιρό αποχής/όχι αποστέρηση ιδεών,/αλλά από ανάγκη ζωής». Οι πιο πολλοί από αυτούς γουστάρουν να «βάφουν», αφήνοντας το δικό τους σχόλιο στην αστική μας πραγματικότητα: ο Ντίνος (overdosesprays), ο Esow, ο Huel (κρίμα που του σβήσαν totag του στην είσοδο του πάρκου Παυσίλυπο, όταν αυτός προσπαθούσε να μάθει πώς δουλεύουν το μάρμαρο στη Σχολή Καλών Τεχνών). Είναι παιδιά που ζουν τη ζωή τους στο δρόμο, απολαμβάνουν το τσίπουρο και, αν χρειαστεί, οργάνουν με τρακτέρ. Κατάφεραν να ηχογραφήσουν δίσκο, στέλνοντας «μέσ' από τον κάμπο το θυμό», με στίχο κοινωνικοπολιτικό, αφού γι' αυτούς hip-hop σημαίνει battle/μάχη, σύγκρουση. «Η πόλη που αγάπησα δε με λυπήθηκε», φωνάζουν, σε μια πόλη που τη νιώθουν αστυνομοκρατούμενη (Σχολή Αστυφυλάκων, Στρατονομία, Δημοτική Αστυνομία), μια πόλη χωρίς nickname. «...η πόλη μάς χρειάζεται!», Φίλιππε, Κώστα cosmo, Γιάννη, Γιώργοzipo_x, Βαγγέλη, Πάνο, Overdose Squad, Law Is Gone, Αντίστροφες Ρίμες...»⁹⁹

ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ¹⁰⁰

1. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

2. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΜΙΝΑΔΩΝ

3. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΙΚΙΣΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

4. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

5. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΟΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΓΙΟΛΔΑΣΗ (ΛΑΠΠΑ)

101

«Ο Δήμος Καρδίτσας στηρίζει πάντα κάθε δραστηριότητα που αναδεικνύει τον τοπικό πολιτισμό, γι' αυτό και ανταποκρίθηκε άμεσα στην πρόσκληση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καμινάδων να συμβάλλει στην διοργάνωση των φετινών εκδηλώσεων «Αυγουστιάτικες βραδιές» προς τιμήν του Αγίου Φανουρίου.

Εξάλλου ο Σύλλογος έχει αναπτύξει σημαντική δράση κατά την πολυετή παρουσία του στα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής μας. Είναι πασίγνωστα, το Σεργιάνι της Πασχαλιάς, η Μπιρμπιρίτσα, το πανηγύρι της Αγίας Τριάδας [...] Η προσπάθεια για να γίνουν οι «Αυγουστιάτικες βραδιές» θεσμός στην πλατεία Καμινάδων είναι κοινή και ευελπιστούμε ότι θα τον επιτύχουμε με την στήριξη του κόσμου.»¹⁰²

<<Ζήσε το ποτάμι, μπες στη δράση...

Το δίκτυο Ανταλλαγών και Αλληλεγγύης Καρδίτσας και η Οικόσφαιρα συνεχίζουν τις θετικές δράσεις με μια νέα πρωτοβουλία. Αυτή τη φορά σχεδιάστηκε μια περιβαλλοντική παρέμβαση που περιλαμβάνει τον καθαρισμό και την ανάδειξη της παραποτάμιας περιοχής Καράμπαλη - Γαβρά (ανάχωμα) στις 29 Απρίλη [...]

Καλούμε τους συμπολίτες μας να συμβάλλουν με την συμμετοχή τους στον καθαρισμό και [...] την ανάδειξη αυτής της ξεχωριστής πραγματικά περιοχής που μόνοι μας και όλοι μαζί μπορούμε να καθαρίσουμε να προστατέψουμε, να αναδείξουμε, να περπατήσουμε, να τρέξουμε, να ποδηλατήσουμε να ζήσουμε και να χαρούμε. [...] Η διαδρομή γειτνιάζει με δύο συνοικίες της πόλης μας, τα Καροπλεσίτικα και τον Άγιο Παντελεήμονα, η συμβολή των κατοίκων των οποίων τόσο στην παρέμβαση, όσο και στον σχεδιασμό της είναι ένα από τα κρίσιμα σημεία της δράσης και για τον λόγο αυτό έχουν οργανωθεί συναντήσεις διαβούλευσης με τους κατοίκους των περιοχών.

Ιδιαίτερα κρίσιμο σημείο είναι η αποτροπή μελλοντικής υποβάθμισης και η διατήρηση της περιοχής στην κατάσταση που θα την αφήσουμε και εδώ πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερα και να δημιουργήσουμε [...] να αναδείξουμε μελλοντικές χρήσεις [...] Θα πρέπει δηλαδή να στήσουμε ένα μηχανισμό αυτοπροστασίας της περιοχής που να στηρίζεται όχι σε αστυνόμευση, αλλά στην ίδια την χρήση.>> ¹⁰³

5.2 Κοινότητες του Νομού Καρδίτσας

Μουσική- Στίχοι- Τραγούδι: Θανάσης Παπακωνσταντίνου

Όσα σπυριά 'χει ο πλαλτός, όπου χωράει στην γκούμπζα
τόσο στο μάτσεμα εύκολος, πέρασα δεν ακούμπ'σα
Πισπίλη είχα δύστροπο, που πάθαινε λουμπάγκο
Γιατί συνέχεια μάνευα, γαβρί και νταλαμάγκο.

Όμως μια γκρέτσω πονιτ'κή, που τσιούλτισε τι τραβούσα
ξεχώθ'κε ένα καλόγηρο, στο κούφιο που αγρυπνούσα
«Λαγέ μ' να πείς στη μάνα σου, ν' ανάψει μια
τζιαμάλω να φτιάξει μια μελαχρινή, ζιούμπενα δίχως
άλλο».

Μόνος να την φχαριστηθείς, μόνος να την μανέψεις
και τ' άλλο γιόκα μ' το πρωί, σίγουρα θα ματσέψεις
Κι όπως τα είπε γένηκαν, κι αφού 'γίνα μουσκίδι
το 'βγαλα ένα μονάχο του, βαρύ σαν το μολύβι.

Απ' της χαράς τα κλάματα, με πήρανε κι οι γκντάμες
σαν το 'μαθε κι ο κούρκουλας, βαράει τις καμπάνες
Λέφτερος πια ήμουν κι έμορφος, και γρήγορα την
πάτ'σα γνώρισα κι παντρεύτηκα, μια αγκίδα που 'χε
τσιιάτσια.

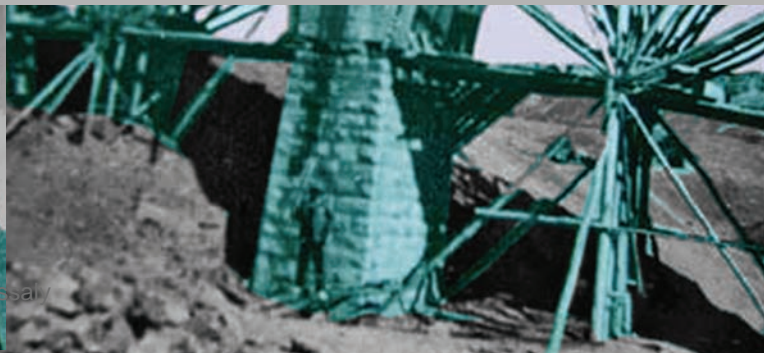
Ευθύς μετά τα στέφανα, και βάλτσασμε ντισιέρρι
και πήγαμε όπως όλοι σας, ταξίδι σ' άλλα μέρη
Σ' ένα απ' αυτά είχε θάλασσα, κι μ' ήρθε να βουτηξώ
με το συντρόφι ρίχνομαι, τον πάτο για ν' αγγίξω.

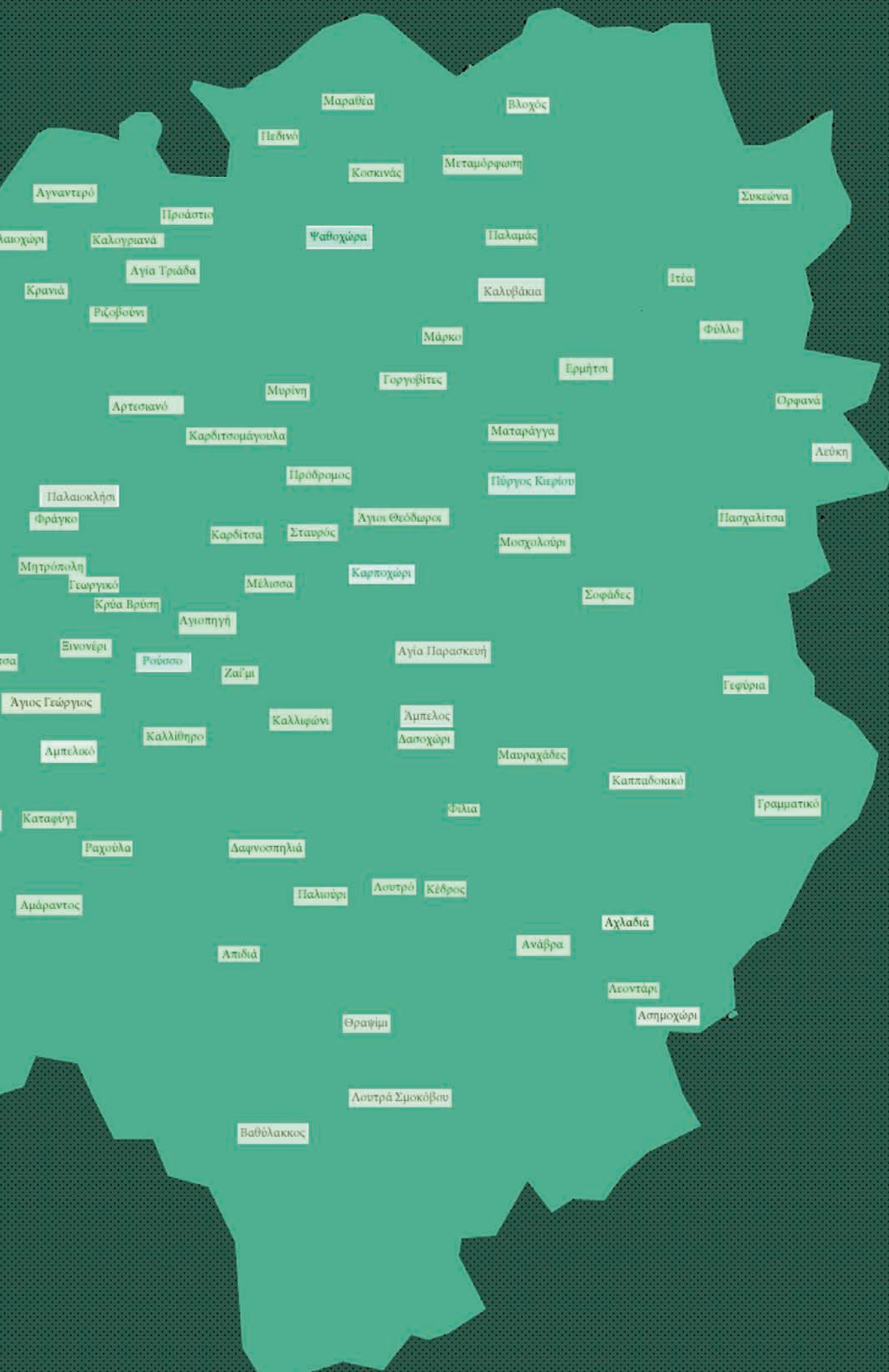
Γυαλίζω σ' άλλους και κουνώ, διγκράνια κι αγωγιάτες
μα ξάφνου νιώθω έν' άγγιγμα, πίσω κει δα στις πλάτες
μία φωνούλα μ' καλεί: «Αφέντη μ', παλικάρι μ'!» γυρνά
κι βλέπω, λόιρα, να κλώθει το ματσιφάρι μ'.¹⁰⁵

**<<Μια συντεχνιακή
συνθηματική γλώσσα της
Δυτικής Θεσσαλίας.
Τα κουδαρίτικα Δρακότρυπας.**

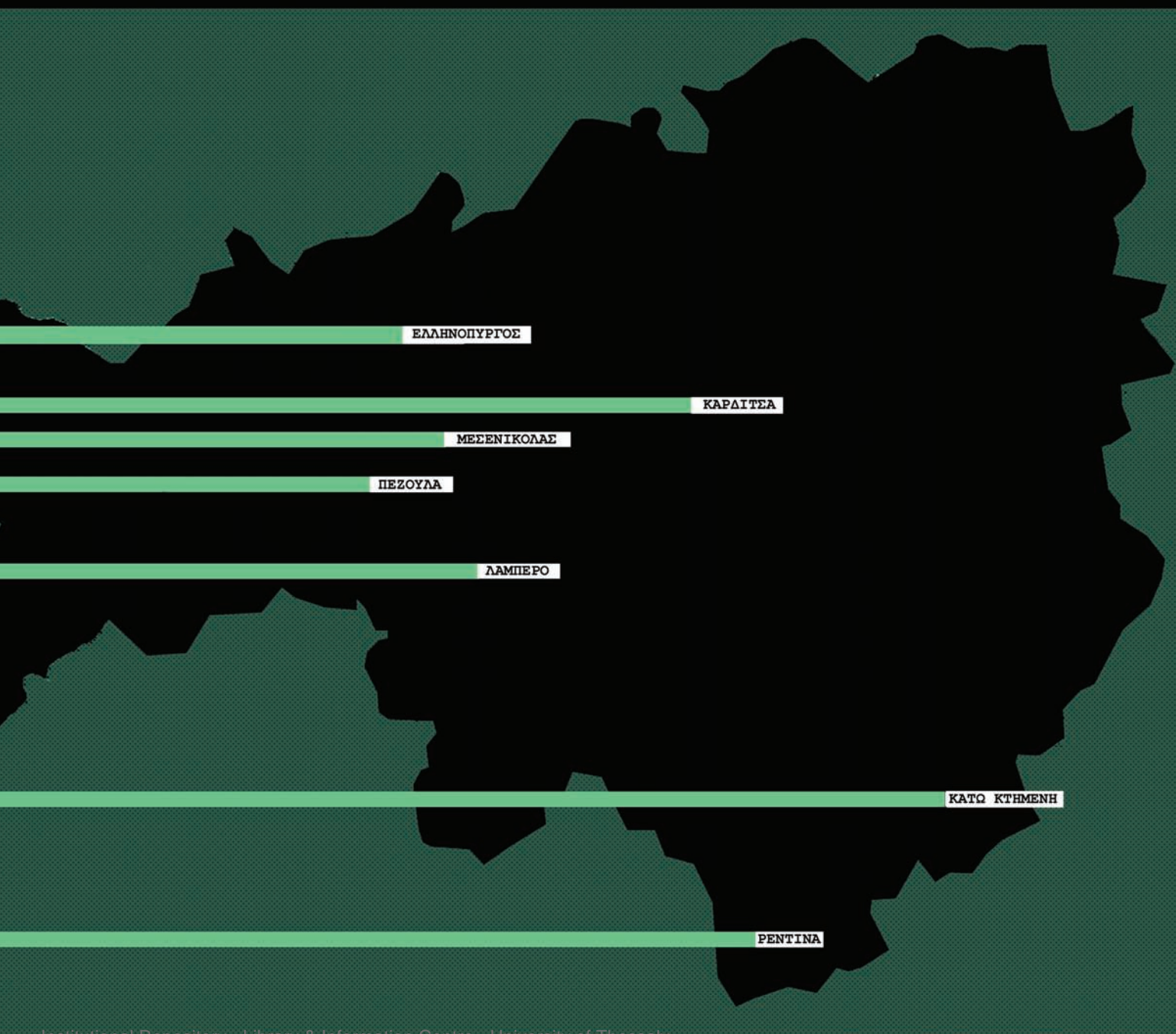
Οι κάτοικοι της Δρακότρυπας είναι απόγονοι ντόπιων Αγραφιωτών και Ηπειρωτών μεταναστών (έτος 1863) από την Κόνιτσα και τα γύρω χωριά (Κονιτσιωτών), κυρίως δε από το χωριό Λαγκάδα. Οι Δρακοτρυπιανοί πετράδες μάστορες ήταν ονομαστοί σ' ολόκληρη τη Θεσσαλία για το μεράκι τους και την έξοχη αρχιτεκτονική οικοδομική τους δημιουργία, την οποία έφεραν οι Κονιτσιώτες.

Η ανάγκη απόκρυψης των επαγγελματικών μυστικών των μαστόρων και γενικά να μένουν άγνωστα στους ξένους τα μεταξύ τους λεγόμενα, τους ώθησε στη δημιουργία μιας συνθηματικής συντεχνιακής γλώσσας που είναι γνωστή με τον όρο κουδαρίτικα (μαστόρικα) [...] Την γλώσσα αυτή την μιλούν ακόμα και σήμερα οι γηραιότεροι του χωριού αλλά και αρκετοί νέοι στους οποίους μεταφέρεται από γενιά σε γενιά.>>¹⁰⁸

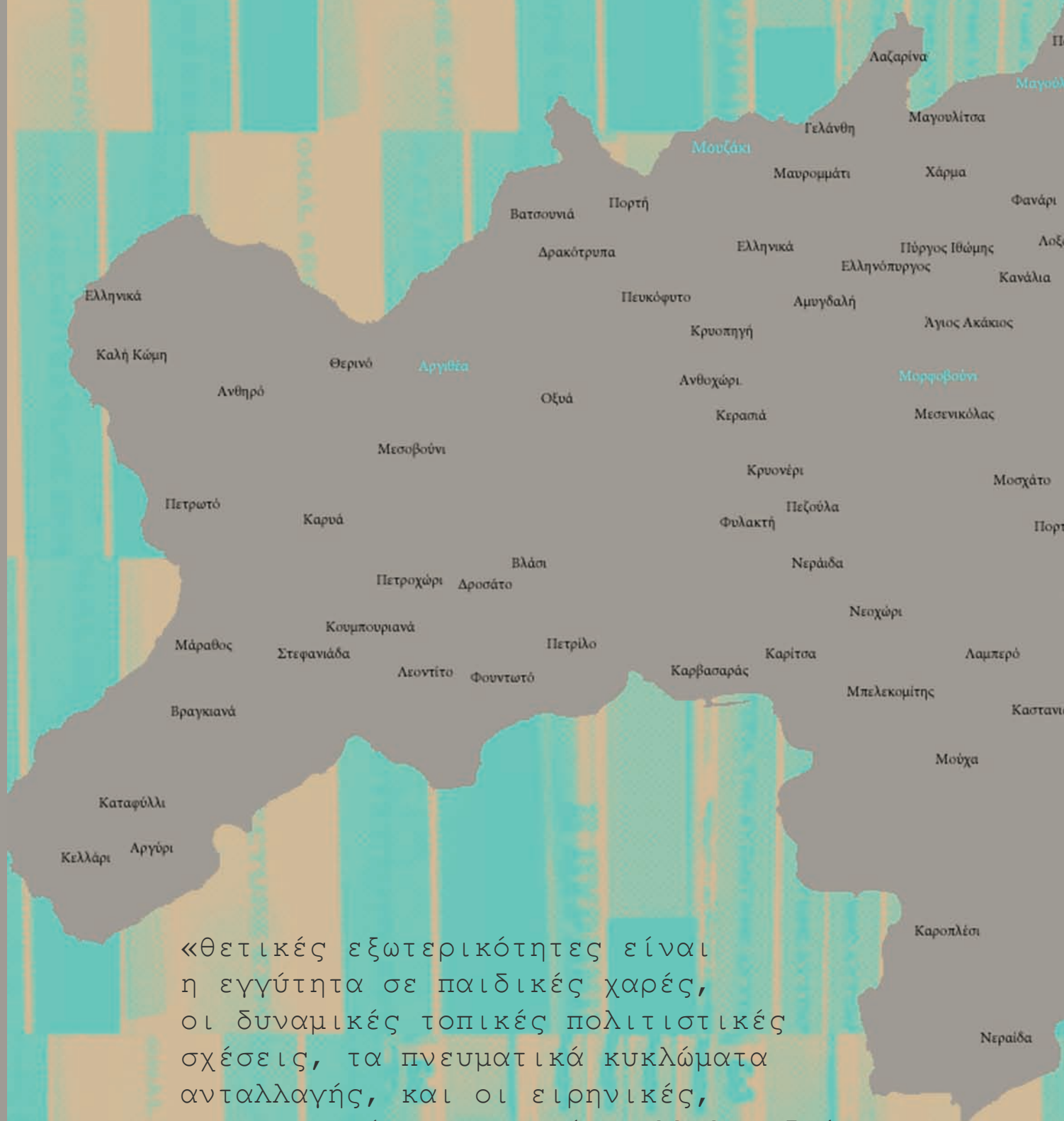

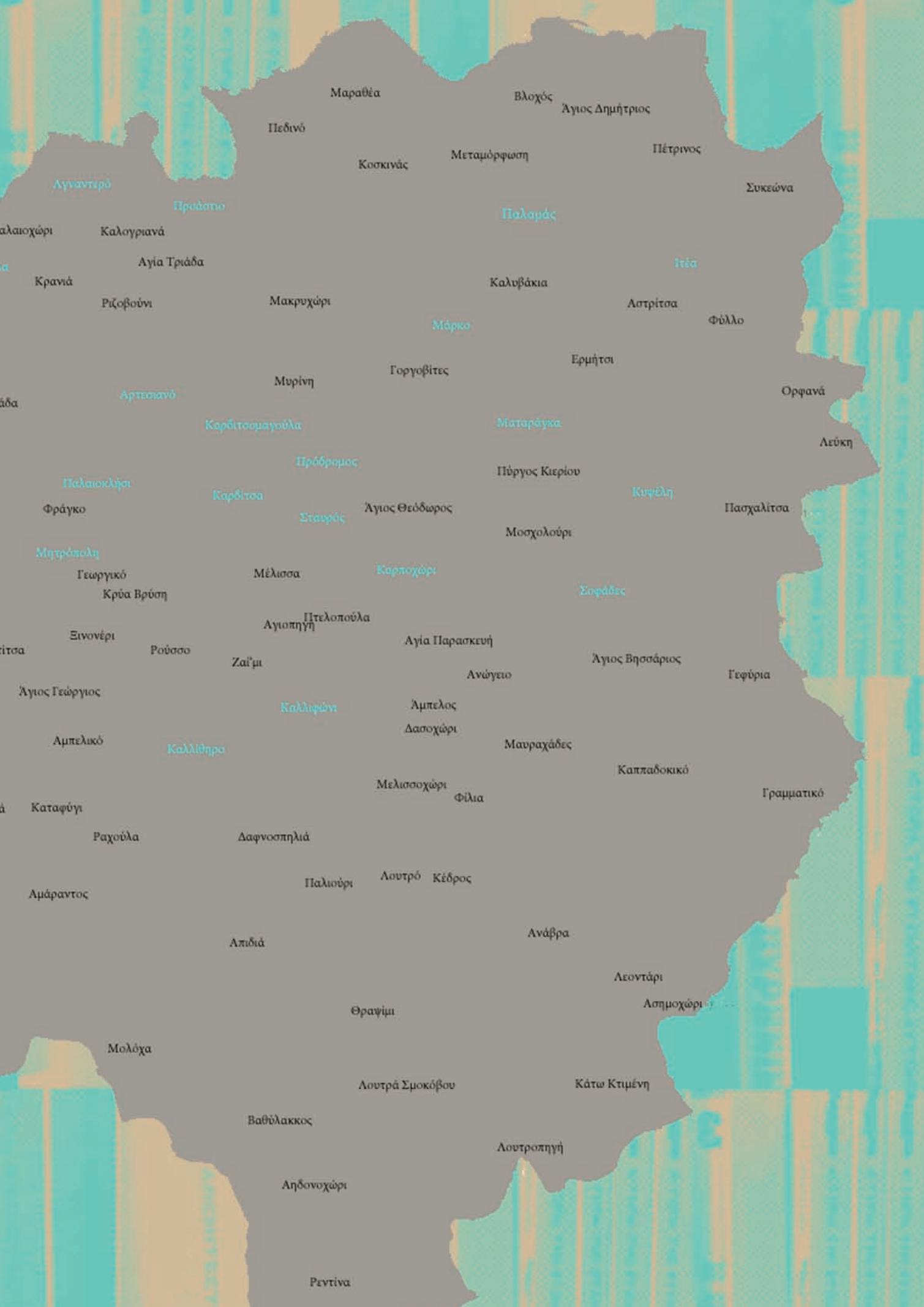
Ελληνόπυργος	Καστανογιορτή
Καρδίτσα	
Σεπτέμβρης:	Οικολογική Γιορτή
Οκτώβρης:	Ποδηλατικός Δρόμος
Μάρτιος:	Πανελλήνιο Φεστιβάλ Ερασιτεχνικού Θεάτρου
Ιούνιος:	Καραϊσκάκεια, Έκθεση Βιβλίου
Μεσενικόλας	Γιορτή κρασιού
Πεζούλα	Φεστιβάλ λιμνών Πλαστήρα
Λαμπερό	Κολυμβητικός διάπλους λίμνης Πλαστήρα
	Διαγωνισμός Ψαρέματος
Κάτω Κτημένη	Φεστιβάλ Λίμνης Σμοκόβου
Ρεντίνα	Η γιορτή του τσίπουρου

Χάρτης Συλλόγων Βιβλιοθηκών¹¹⁰

«θετικές εξωτερικότητες είναι η εγγύτητα σε παιδικές χαρές, οι δυναμικές τοπικές πολιτιστικές σχέσεις, τα πνευματικά κυκλώματα ανταλλαγής, και οι ειρηνικές, παρορμητικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Σε αυτές τις εξωτερικότητες συναντάμε ένα φάσμα του κοινού.»¹¹¹

<<...το ευ ζην είναι μια συνεχής άσκηση περιορισμού του αχαλίνωτου «εγώ», όσο φωτεινό και άξιο κι αν αυτό είναι, και πρόταξης του καθολικού «εμείς», όχι του μερικού «εμείς» που είναι οι ολίγοι και εκλεκτοί (σε γνώση, πλούτο, ισχύ).

Στην χριστιανική παράδοση, η μετουσίωση του «εγώ» σε «εμείς» γίνεται μέσω της αγάπης και βιώνεται στην εκκλησία των πιστών, ενώ στην αρχαιοελληνική η μετάβαση από το «εγώ» στο «εμείς» επιτυγχάνεται στην εκκλησία των πολιτών, στην «πόλιν», με τη συλλογικότητα και όχι την αντιπροσωπευτικότητα, τον κλήρο και όχι τη ψήφο.

Όποιος προέτασσε το «εγώ» δεν θεωρούνταν πολίτης αλλά ιδιώτης, που σήμαινε τον βάρβαρο ή, κατά τον Ηράκλειτο, τον «κοιμώμενο», τον στερούμενο λόγου. Έτσι, η λέξη αυτή πήρε ονειδιστική σημασία, που διατηρεί σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές γλώσσες (π.χ. "idiot" στην αγγλική, "idiote" στην ιταλική, "idiota" στην ισπανική, που σημαίνει βλάξ, μωρός) .>>¹¹²

113

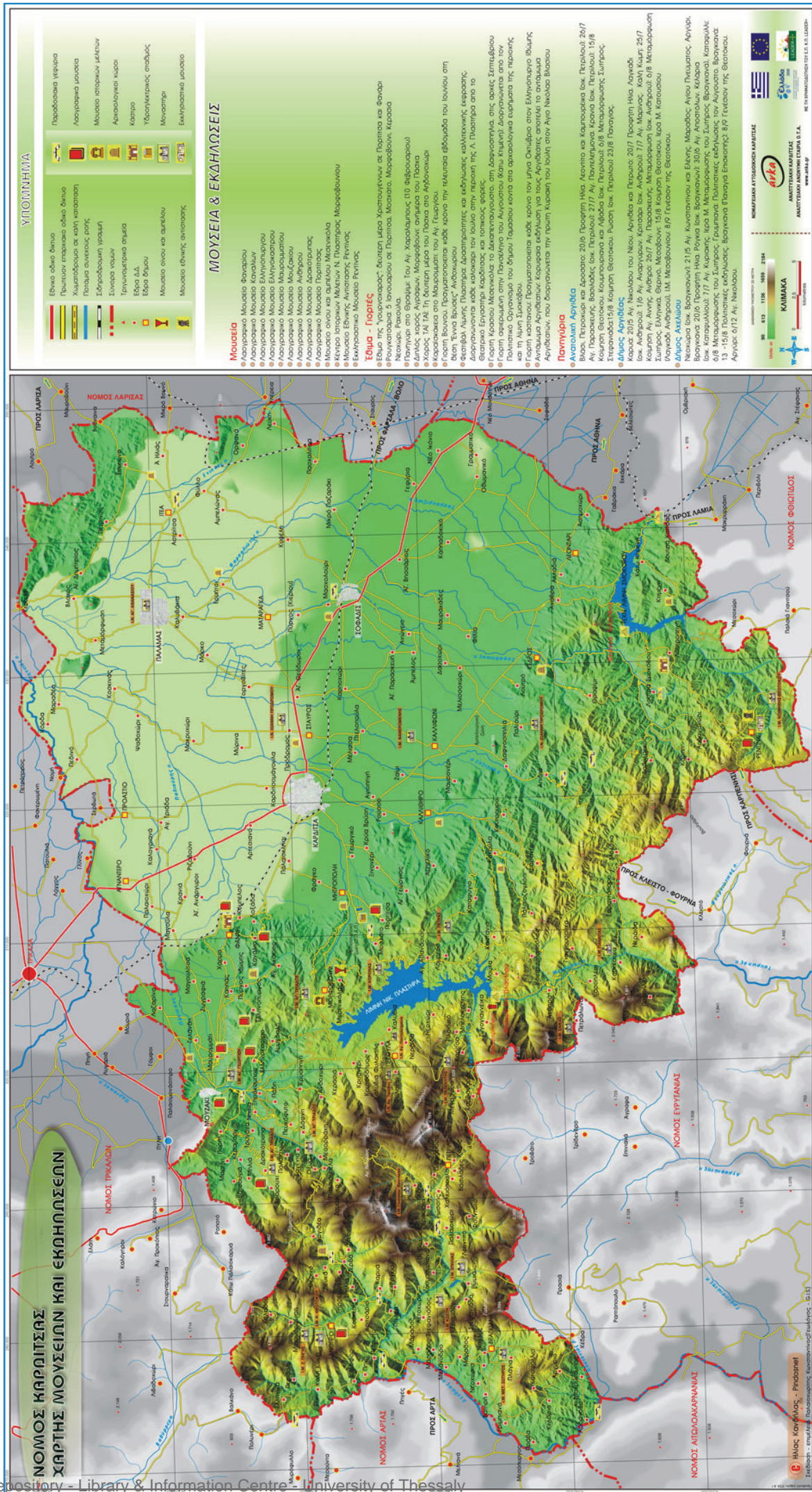

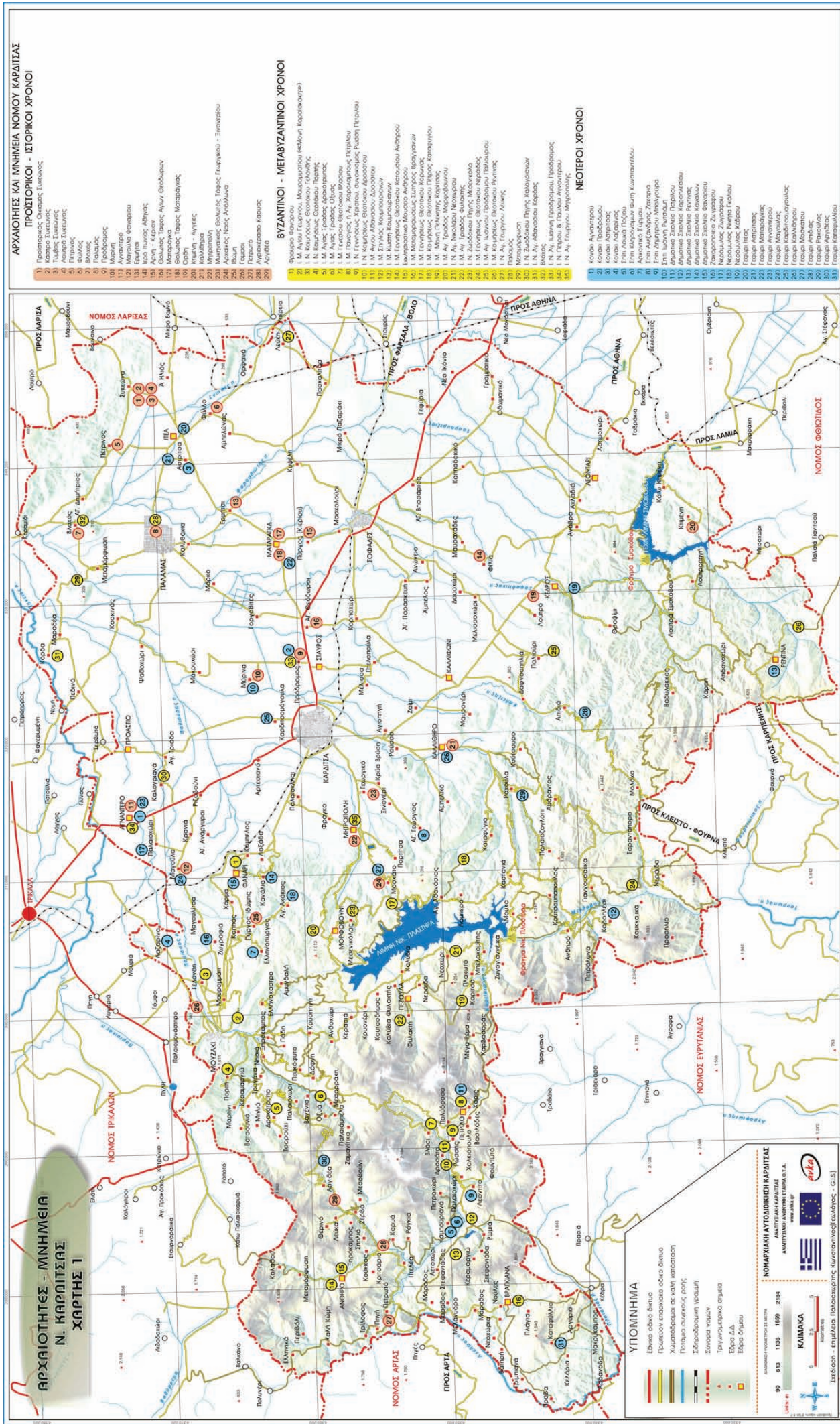
114

115

Παράρτημα Χαρτών

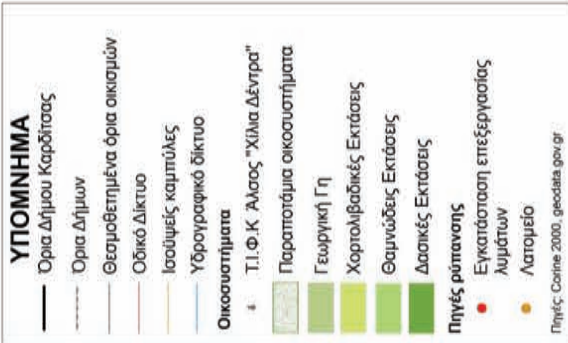

- ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΑΙΤΖΕΣ**
- ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ - ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ**
1. Πρωτοελλαδικός πολιτισμός
 2. Κλασική Ελληνική
 3. Λατομείο Ελληνικός
 4. Λατομείο Ελληνικός
 5. Πύργος
 6. Πύργος
 7. Πύργος
 8. Πύργος
 9. Πύργος
 10. Πύργος
 11. Πύργος
 12. Πύργος
 13. Πύργος
 14. Πύργος
 15. Πύργος
 16. Πύργος
 17. Πύργος
 18. Πύργος
 19. Πύργος
 20. Πύργος
 21. Πύργος
 22. Πύργος
 23. Πύργος
 24. Πύργος
 25. Πύργος
 26. Πύργος
 27. Πύργος
 28. Πύργος
 29. Πύργος
 30. Πύργος

- ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ - ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ**
31. Φρούριο Βασιλείας
 32. Φρούριο Βασιλείας
 33. Φρούριο Βασιλείας
 34. Φρούριο Βασιλείας
 35. Φρούριο Βασιλείας
 36. Φρούριο Βασιλείας
 37. Φρούριο Βασιλείας
 38. Φρούριο Βασιλείας
 39. Φρούριο Βασιλείας
 40. Φρούριο Βασιλείας
 41. Φρούριο Βασιλείας
 42. Φρούριο Βασιλείας
 43. Φρούριο Βασιλείας
 44. Φρούριο Βασιλείας
 45. Φρούριο Βασιλείας
 46. Φρούριο Βασιλείας
 47. Φρούριο Βασιλείας
 48. Φρούριο Βασιλείας
 49. Φρούριο Βασιλείας
 50. Φρούριο Βασιλείας
 51. Φρούριο Βασιλείας
 52. Φρούριο Βασιλείας
 53. Φρούριο Βασιλείας
 54. Φρούριο Βασιλείας
 55. Φρούριο Βασιλείας
 56. Φρούριο Βασιλείας
 57. Φρούριο Βασιλείας
 58. Φρούριο Βασιλείας
 59. Φρούριο Βασιλείας
 60. Φρούριο Βασιλείας

- ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ**
61. Κτίριο Αποθήκευσης
 62. Κτίριο Αποθήκευσης
 63. Κτίριο Αποθήκευσης
 64. Κτίριο Αποθήκευσης
 65. Κτίριο Αποθήκευσης
 66. Κτίριο Αποθήκευσης
 67. Κτίριο Αποθήκευσης
 68. Κτίριο Αποθήκευσης
 69. Κτίριο Αποθήκευσης
 70. Κτίριο Αποθήκευσης
 71. Κτίριο Αποθήκευσης
 72. Κτίριο Αποθήκευσης
 73. Κτίριο Αποθήκευσης
 74. Κτίριο Αποθήκευσης
 75. Κτίριο Αποθήκευσης
 76. Κτίριο Αποθήκευσης
 77. Κτίριο Αποθήκευσης
 78. Κτίριο Αποθήκευσης
 79. Κτίριο Αποθήκευσης
 80. Κτίριο Αποθήκευσης
 81. Κτίριο Αποθήκευσης
 82. Κτίριο Αποθήκευσης
 83. Κτίριο Αποθήκευσης
 84. Κτίριο Αποθήκευσης
 85. Κτίριο Αποθήκευσης
 86. Κτίριο Αποθήκευσης
 87. Κτίριο Αποθήκευσης
 88. Κτίριο Αποθήκευσης
 89. Κτίριο Αποθήκευσης
 90. Κτίριο Αποθήκευσης
 91. Κτίριο Αποθήκευσης
 92. Κτίριο Αποθήκευσης
 93. Κτίριο Αποθήκευσης
 94. Κτίριο Αποθήκευσης
 95. Κτίριο Αποθήκευσης
 96. Κτίριο Αποθήκευσης
 97. Κτίριο Αποθήκευσης
 98. Κτίριο Αποθήκευσης
 99. Κτίριο Αποθήκευσης
 100. Κτίριο Αποθήκευσης

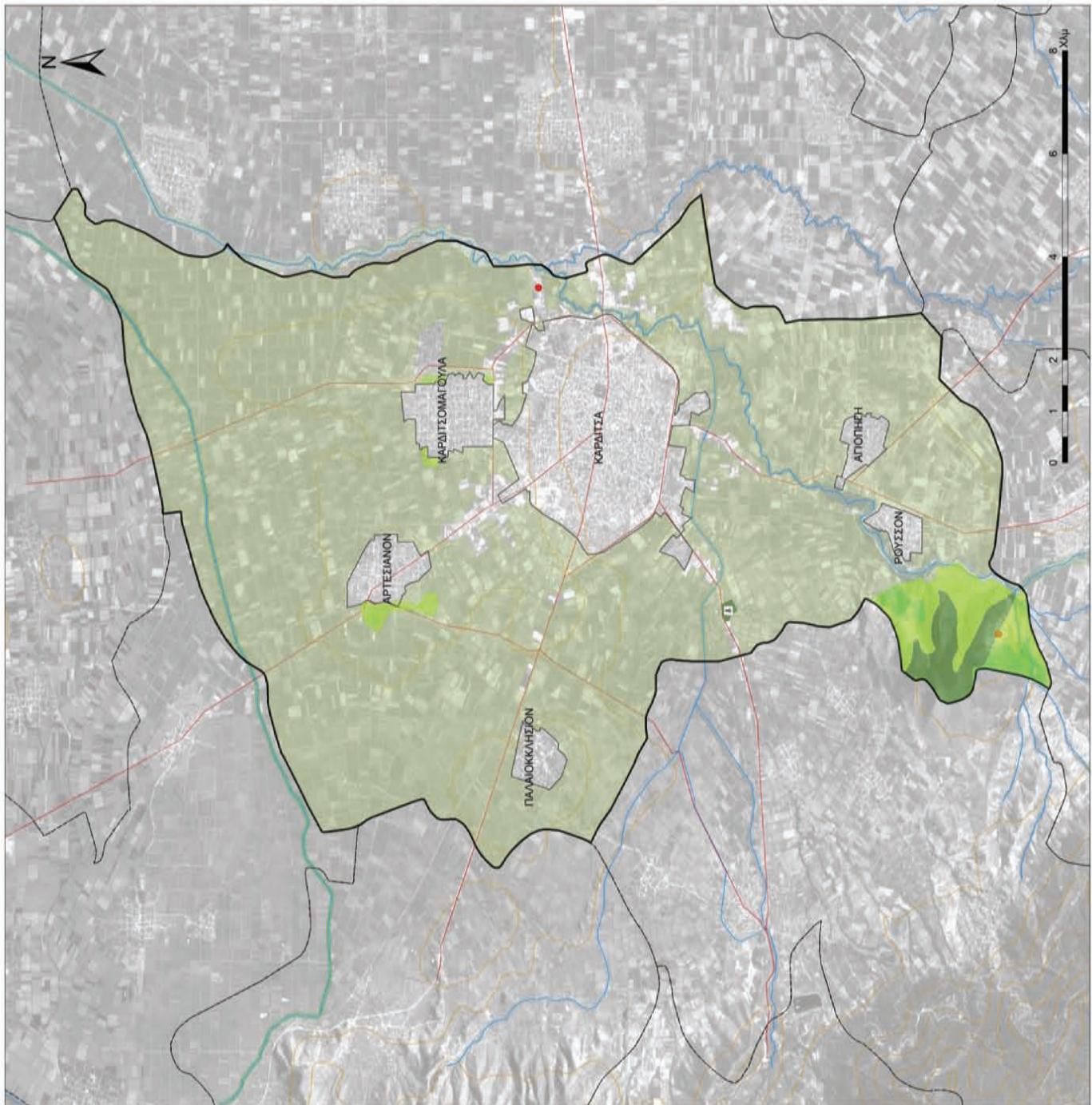
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΤΟΥΝΤΙΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΠΑ
ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ: Κ. Λαλάνης, Χ. Κουσιώνης,
 Δ. Σπαθάρης, Μ. Ζήφου,
 Α. Κυριαζής, Α. Τράμπα

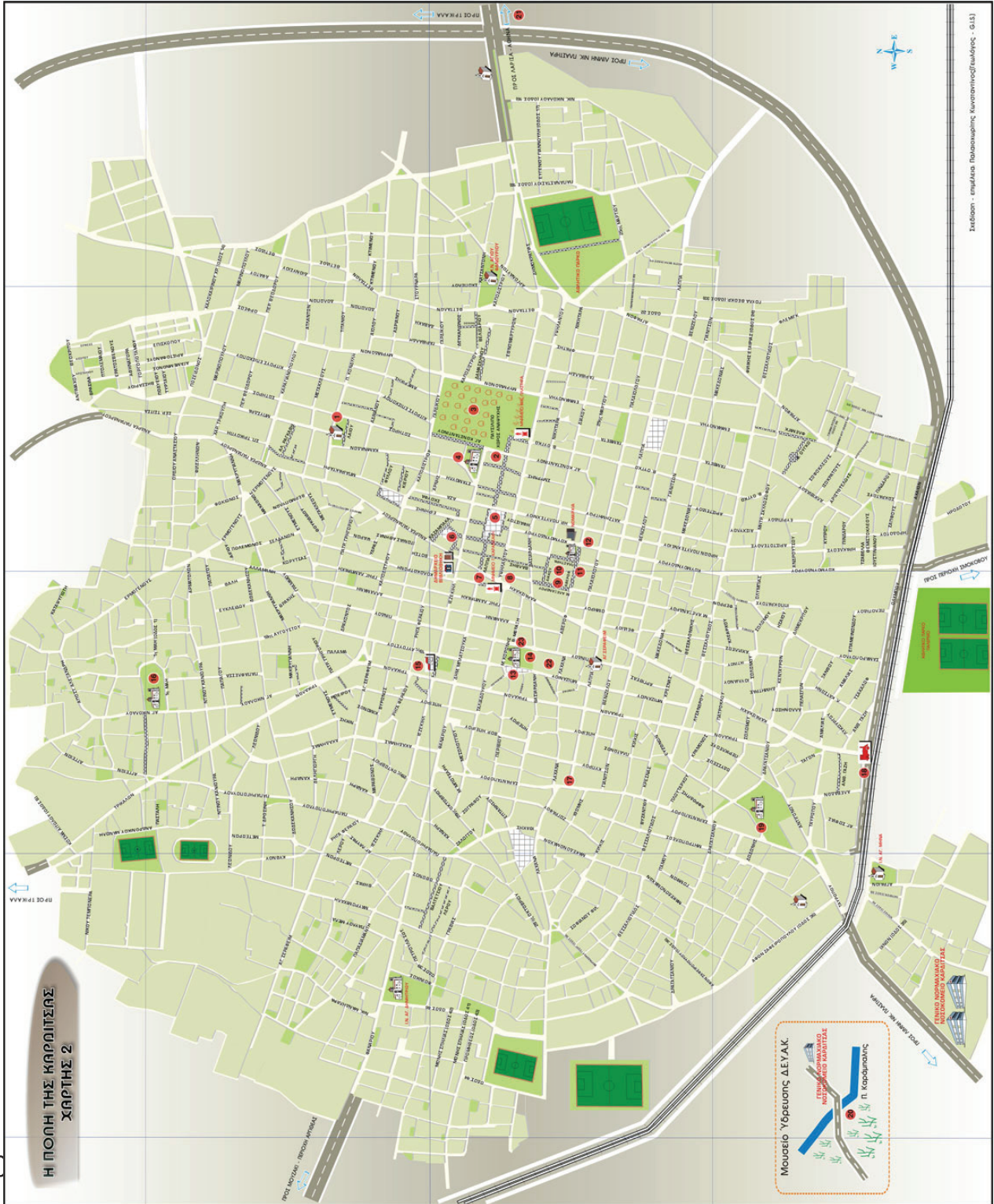
A.3.1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
 ΚΛΙΜΑΚΑ: 1:25.000

ΟΜΑΔΑ 2: Θ. Βασιλείου, Κ. Γραμμένου,
 Σ. Μαριολάκης, Γ. Τασουλάς

ΒΟΛΟΣ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΕΙΚΟΝΑ 6

Σχέδιο - επιμέλεια Πολιτισμικής Κινηματογράφου - G.13

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

- 11 | Ι. Ν. Ζωοδότου Πηγής Καμινάδων
- 2 | Δημοτικό Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο «Α. - Ν. Σκελλάρια» - Κέντρο Τεκμηρίωσης - Επικοινωνίας (Μουσείο της Πόλης)
- 3 | Παιδομυθία
- 4 | Μητροπολιτικός Ναός Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης
- 5 | Πλατεία Ελευθερίας
- 6 | Πλατεία Εθνικής Αντιστάσεως (Πλατεία Δικαστηρίων)
- 7 | Ξενοδοχείο «Αρνί»
- 8 | Εθνική Τράπεζα
- 9 | Νέα Αγора
- 10 | Μουσείο Αλέχου Φωτογράφος - Κινηματογράφου Καρδίτσας
- 11 | Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου
- 12 | Πανα Ήλεκτρική
- 13 | Ι. Ν. Ευαγγελιστρίας
- 14 | Δημοτική Πινακοθήκη Καρδίτσας
- 15 | Παλιό Γυμνάσιο
- 16 | Ι. Ν. Αγίου Νικολάου
- 17 | Οικία Γεροντίτσου
- 18 | Στεφάνοβικας Σταθμός
- 19 | Ι. Ν. Αγ. Παρασκευής
- 20 | Μουσείο Υόρσεως ΔΕΥΑΚ
- 21 | Δημοτική Σφαγεία
- 22 | Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας
- 23 | Εκκλησιαστικό Μουσείο Καρδίτσας

ΝΟΜΑΡΧΙΑ
ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ
ΜΙΚΡΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

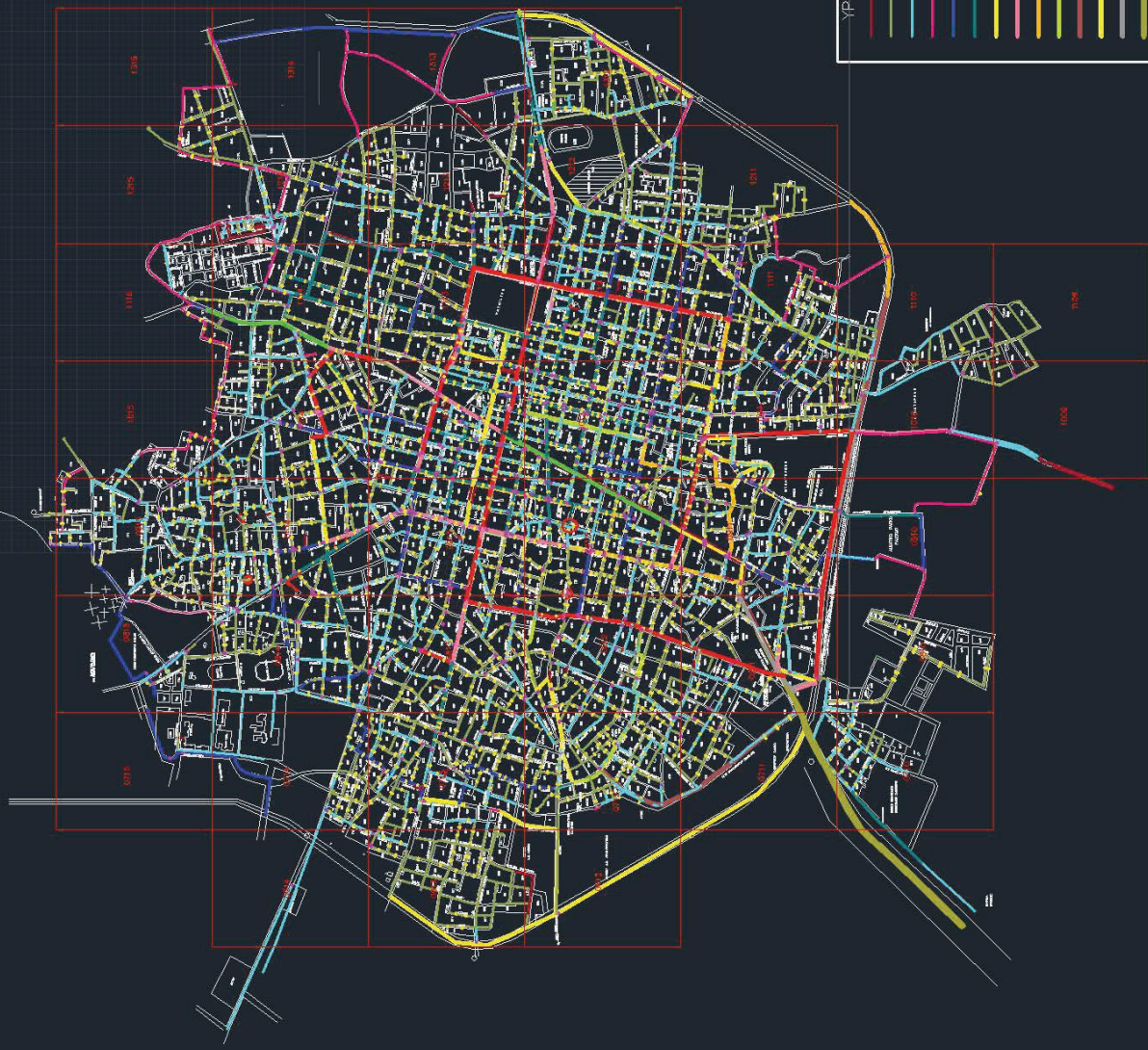
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ Ο.Τ.Α.
www.arkka.gr

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
ΧΑΡΤΗΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ATOTICE 616
ATOTICE 619
ATOTICE 618
ATOTICE 615
ATOTICE 614
ATOTICE 618
ATOTICE 620
ATOTICE 625
ATOTICE 626
ATOTICE 628
ATOTICE 625
ATOTICE 640
ATOTICE 640
ATOTICE 640

MAPS 5411H
2008

Αναφορές

1. Corner, J., *The Agency of Mapping: Speculation, Critique and Invention in Cosgrove D.*, Mappings. London: Reaktion Books
http://www.peterahall.com/mapping/corneragency_of_mapping.pdf
2. Cosmographia World Map www.scimaps.org/maps/map/cosmographia_world_m_95/
3. <http://www.greeklanguage.gr>
4. <http://www.greeklanguage.gr>
5. De Angelis, M., Stavrides, S., (2011) *Commons vs Crisis*, (Α έκδοση 2009) <http://www.rebelnet.gr/files/rebelnet>
6. Διεύθυνση Εγγείων Βελτιώσεων Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας
7. Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Υδροηλεκτρικός Σταθμός Ν.Πλαστήρα, (Έντυπο)
8. <http://www.pindos.blogspot.gr>
9. <http://www.foggs.gr>
10. Ζεντιέλης, Π., (2005) Κατεχόμενη Ακίνητη Περιουσία του Δημοσίου. Γεωγραφική Απεικόνιση και Κανόνες Εκποίησης. Βόλος: Περιοδικό Αειχώρος, Τόμος 4, Τεύχος 2, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
<http://www.prd.uth.gr/aeihoros> e-mail: aeihoros@prd.uth.gr
- 11., 12., 13., 14., παράρτημα χαρτών, εικόνα 5
- 15., 16., 17., 18. Ζεντιέλης, Π., (2005) Κατεχόμενη Ακίνητη Περιουσία του Δημοσίου. Γεωγραφική Απεικόνιση και Κανόνες Εκποίησης
19. Κονταξής, Α., (2003) "Δια πυρός και σιδήρου". Η δημιουργική συμβολή του ΤΕΕ και των Ελλήνων Μηχανικών. Ενημερωτικό Δελτίο για τα 80 χρόνια του Τ.Ε.Ε. Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος.
<http://diocles.civil.duth.gr/links/home/museum/history/histo40/histo40.html>

20. http://www.iwnasdragoumis.blogspot.gr/2012/10/blog-post_4.html
21. <http://www.odigoslimnisplastira.gr/?cat=21>
22. http://www.itia.ntua.gr/nikos/hydrology/misc/ekdr_par09.pdf
23. <http://www.plastiras-lake.gr/the-lake.html>
- 24., 25. Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Υδροηλεκτρικός Σταθμός Ν.Πλαστήρα, (Έντυπο)
26. http://www.karditsacity.gr/c/document_library/get_file?uuid=36f2dbf9-e9e5-4fab-a18d-a1cb23285784&groupId=10421
27. <http://itia.ntua.gr/~nikos/plastiras/karditsa.doc>
28. http://www.itia.ntua.gr/nikos/hydrology/misc/ekdr_par09.pdf
29. http://www.agrotour.net/web/guest/nature/~/topicarts/view/37795/179/248?topicarts_redirect=%2Fweb%2Fguest%2Fnature%2F%257E%2Ftopic%2F179%2F248
30. <http://www.headlightonline.blogspot.gr/2008/02/68.html>
31. <http://www.headlightonline.blogspot.gr/2008/06/177.html>
32. http://www.agrotour.net/web/guest/nature/~/topicarts/view/37795/179/248?topicarts_redirect=%2Fweb%2Fguest%2Fnature%2F%257E%2Ftopic
33. Περιφέρεια Θεσσαλίας, Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας. Έργο-σταθμός η υδροδότηση της Ανατολικής Καρδίτσας από την λίμνη Σμοκόβου (Δελτίο Τύπου)
<http://www.pthes.gov.gr/data/deltia/f703.pdf>
- 34., 35., 36., 37., 38. Ευστρατιάδης, Α., Τέγος, Α., Καραβοκυρός, Γ., Κυριαζοπούλου, Ι., Βαζίμας, Ι., (2006) Σχέδιο διαχείρισης των υδατικών πόρων περιοχής Καρδίτσας, Ολοκληρωμένη διαχείριση υδατικών συστημάτων σε σύζευξη με εξελιγμένο υπολογιστικό σύστημα (ΟΔΥΣΣΕΥΣ). Αθήνα: ΝΑΜΑ, Σύμβουλοι Μηχανικοί και Μελετητές Α.Ε., Τεύχος 16
39. παράρτημα χαρτών, εικόνα 3

40. Κουρτεσιώτης, Π., (2010) Καρποχώρι (Γκέρμπεσι) Καρδίτσας 1954/55-1998, Β΄ Έκδοση, Τοπική και Λαογραφική Ιστορία. Καρδίτσα
41. Λύτη, Έ. (2012) Οι οικισμοί της ΔΕΗ στην Ελλάδα (Ερευνητική Εργασία) Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο <http://dspace.lib.ntua.gr/bit-stream/123456789/6582/1/Lyti.pdf>
42. <http://www.thessalia.gov.gr/contents.asp?id=230>
43. <http://www.greeklanguage.gr>
44. Composite: Graeciae Antiquae tabula nova. Lisle, Guillaume de, 1675-1726, 1708 <http://www.davidrumsey.com/maps4541.html> nova
45. Δήμος Καρδίτσας. Επιχειρησιακό σχέδιο Δήμου Καρδίτσας 2011-2014. <http://www.karditsacity.gr>
46. <http://www.greeklanguage.gr>
47. Δήμος Καρδίτσας. Επιχειρησιακό σχέδιο Δήμου Καρδίτσας 2011-2014.
48. παράρτημα χαρτών, εικόνα 9
49. <http://www.greeklanguage.gr>
50. http://www.karditsacity.gr/web/guest/diktyo_podhlatodromwn
51. <http://www.karditsa-city.gr/web/guest/podhlatodromos>
52. <http://www.karditsa-net.gr/2013/city/bicycle.htm>
53. Ρεπορτάζ Χωρίς Σύνορα, συνέντευξη από τον Αριστοτέλη Τσόγκα, κάτοικο Καρδίτσας, <http://www.rwf.gr/1395/>
54. <http://www.greeklanguage.gr>
55. παράρτημα χαρτών, εικόνα 4
56. παράρτημα χαρτών, εικόνα 9
57. <http://www.greeklanguage.gr>
58. Παγανός, Η., Κ., (2002) Πασίλυπο: ένας αιώνας ζωής. Καρδίτσα: Έκδοση του Δήμου Καρδίτσας
59. <http://e-karditsa.gr/sights03.php>
60. http://romiazirou.blogspot.gr/2012/09/blog-post_1035.html
61. παράρτημα χαρτών, εικόνα 11
62. <http://www.desfa.gr>

63. http://argolikeseidiseis.blogspot.gr/2012/05/blog-post_4133.html
64. <http://www.desfa.gr>
65. "Dimos Karditsas HotSpot", <http://www.karditsacity.gr/web/guest/wifi>)
66. <http://www.greek-language.gr>
67. De Angelis, M., Stavrides, S., (2011) *Commons vs Crisis*
68. Καραβίδας, Κ., (1930) *Σοσιαλισμός και Κοινοτισμός. Δοκίμιο περί των γεωοικονομικών και κοινωνικών βάσεων του πολιτισμού*. Αθήνα: Ο Κοραής
http://anemi.lib.uoc.gr/metadata/1/9/3/metadata-bb-4fa891c0c59c8b8f65a6f657dd88fa_1269254679.tkl
69. Ο φωτογράφος Τάκης Τλούπας απαθανατίζει το θερισμό στο θεσσαλικό κάμπο, την δεκαετία του '50
<http://ropewalker.pblogs.gr/2010/07/666925.html>
70. Παπαδιαμάντης Αλ., *Άπαντα Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη , Τόμος Ε'*. Αθήνα: εκδόσεις Δόμος.
- 71., 72. Κρανίτσας, Γ., (2010) *Μύρινα Καρδίτσας, η γενέτειρά μου- Από το Αρχαίο Μεθύλιο Θεσσαλιώτιδος στη σημερινή Μύρινα Καρδίτσας*. Καρδίτσα
73. Hardt, M., Negri, A., (2009) *Commonwealth*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press <http://www.rebelnet.gr/articles/view/CLASS-STRUGGLE-FROM-CRISIS-TO-EXODUS>
74. Η Ελλάδα του 1920 σε φωτογραφίες του Maynard Owen Williams και Wilhelm Tobiem
<http://www.storyval.blogspot.gr/2012/07/1920.html>
75. Γριβέλλας, Καραγιάννης, Κίσσας, Ντολκέρας, (2005) *Η Ραχούλα-Ζωγλόπι, Ιστορία-Λαογραφία-Πολιτισμός*. Καρδίτσα: Μορφωτικός Συλλόγος Ραχούλας
76. Μικελάκης, Μ., *Η «κλαδόπλεκτη οικοδομική» των Σαρακατσάνων, Η Εφήμερη Αρχιτεκτονική των Νομάδων στα Οικομυσεία των Βαλκανίων (άρθρο)*
http://library.tee.gr/digital/books_notee/book_59509/book59509_mikelakis.pdf

77. http://e-stavraetoi.blogspot.gr/2008/10/blog-post_06.html
78. <http://www.greeklanguage.gr>
79. <http://www.greeklanguage.gr>
80. De Angelis, M., Stavrides, S., (2011) *Commons vs Crisis*
- 81., 82., 83., 84. <http://www.karditsapress.gr/index.php/paradosipolitismos/2012-08-16-12-33-06.html>
85. http://www.esske.net/esske/index.php?option=com_content&view=article&id=92:chess-event-pausilipo-2011&catid=34:esske-news&Itemid=50
86. http://aetostz.blogspot.gr/2012/02/blog-post_1652.html
87. <http://www.sz4krd.gr/index.php/epanaliptes/16-2011-04-10-15-22-37>
88. <http://www.karditsapress.gr/index.php/paradosipolitismos/2012-08-16-12-33-06.html>
89. <http://www.ikarditsa.gr/2012/06/%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF%CF%84%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B7%CE%B1%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CF%83%CF%87%CE%B7%CF%80%CF%8D%CE%BB%CE%B7%CF%82%CE%B2%CE%B9%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%BF/>
90. <http://www.karditsapress.gr/index.php/paradosipolitismos/2012-08-16-12-33-06.html>
91. <http://www.karditsanews.gr/42%CE%BF-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82-%CF%86%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CE%BB-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B9%CF%83/>
92. <http://www.karditsapress.gr/index.php/paradosipolitismos/2012-08-16-12-33-06.html>
93. Θεατρική Σκηνή Καρδίτσας, <http://www.facebook.com/ZZ099>
94. <http://www.facebook.com/pages/Karditsa-Antifa-Action>
<http://www.facebook.com/karditsabikenet>
<http://www.facebook.com/pages/karditsa-sk8community>
http://www.scribd.com/ce_2/documents

95. <http://www.fatsimare.gr>
96. http://www.trikalanews.gr/karditsa/h_karditsa_protoporei_stis_upodomes_xrasis_tou_podilatou.html
97. http://www.scribd.com/ce_2/documents
98. <http://www.myspace.com/overdosesquad>
99. http://www.scribd.com/ce_2/documents
100. <http://www.karditsapress.gr/index.php/paradosi-politismos/2012-08-16-12-33-06.html>
101. http://www.epikairotita.info/index.php?option=com_content&view=article&id=1076:2011-04-29-17-24-25&catid=5:culture&Itemid=4
102. http://www.epikairotita.info/index.php?option=com_content&view=article&id=1076:2011-04-29-17-24-25&catid=5:culture&Itemid=4
103. http://www.otwnagrafwn.blogspot.gr/2012/04/blog-post_198.html
104. <http://www.dafnospiliakarditsas.wordpress.com/category/%ce%b4%cf%81%ce%b1%cf%83%cf%84%ce%b7%cf%81%ce%b9%cf%8c%cf%84%ce%b7%cf%84%ce%b5%cf%82/#jp-carousel-1524>
105. http://www.koiladatwntempwn.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=133&Itemid=135
- 106., 107., 108. http://www.drakotrypa.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1009:2012-04-26-19-47-18&catid=920:egatykksyllogou&Itemid=216
109. <http://www.karditsapress.gr/index.php/paradosi-politismos/2012-08-16-12-33-06.html>
110. http://www.mikrosanagnostis.gr/bookstores_results.asp?nomos=%CE%9A%CE%B1%CF%81%CE%B4%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%B1%CF%82
- <http://www.karditsa-net.gr/2013/culture/libraries.html>
111. Hardt, M., Negri, A., (2009) Commonwealth
112. Μούρτος, Γ., (2011) Πενία και Ευεξία (άρθρο). Διμηνιαίο περιοδικό του Ελληνικού Ιδρύματος Γαστρεντερολογίας και Διατροφής «Ευεξία & Διατροφή», Τεύχος 50
113. Κολυμβητικός Διάπλους Λίμνης Πλαστήρα, <http://www.eleftheria.gr>
114. Συμβολική Δενδροφύτευση στο Παλέρμο, <http://www.karditsanews.gr>
115. Εθελοντικός καθαρισμός ποταμού Καράμπαλη, <http://www.karditsa-city.gr>

Πηγές

- Αβδελίδης, Π.**, (1987) *Ο ρόλος του συνεταιρισμού στην αγροτική ανάπτυξη*, Ανάτυπο από το βιβλίο *Διαδικασίες κοινωνικού μετασχηματισμού στην αγροτική Ελλάδα*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
- Αγγέλης, Β.**, (1997) *Οδοιπορικό της Ελπίδας-Λαογραφικά της Θεσσαλίας*. Αμπατζόγλου Άγ., (2008) *Καλημέρα Κύριε Μάρσαλ* (Ντοκιμαντέρ). Παραγωγή: ΕΡΤ-Arte
- Aureli, P., V.**, *The Possibility of an Absolute Architecture* (Διάλεξη). KTH School of Architecture. <http://www.youtube.com/watch?v=7NN1xltFvVA>
- Βαρλάμη, Ε.**, (2008) *Η τοπική ιστορία και ο πολιτισμός της Καρδίτσας* (Διπλωματική Εργασία). Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/676/1/varlamh.pdf>
- Γριβέλλας, Λ.**, (2003) *Οι θέσεις των γαιοκτημόνων για το Αγροτικό Ζήτημα*. Πρακτικά 3ου Συνεδρίου της Εταιρείας Καρδιτσιώτικων Μελετών
- Γριβέλλας, Καραγιάννης, Κίσσας, Ντολκέρας**, (2005) *Η Ραχούλα-Ζωγλόπι, Ιστορία-Λαογραφία-Πολιτισμός*. Καρδίτσα: Μορφωτικός Συλλόγος Ραχούλας
- Γριβέλλας, Καραφύλλης, Μαγόπουλος**, (1997) *Εγχειρίδιο τοπικής ιστορίας*. Καρδίτσα: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καρδίτσας
- Corner, J.**, *The Agency of Mapping: Speculation, Critique and Invention in Cosgrove D., Mappings*. London: Reaktion Books
http://www.peterahall.com/mapping/corneragency_of_mapping.pdf
- Δήμος Καρδίτσας**, *Επιχειρησιακό σχέδιο Δήμου Καρδίτσας 2011-2014*.
<http://www.karditsacity.gr>
- Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού**, *Υδροηλεκτρικός Σταθμός Ν.Πλαστήρα* (Έντυπο)

De Angelis M., Stavrides S., (2011) *Commons vs Crisis*, (Α έκδοση 2009) <http://www.rebelnet.gr/files/rebelnet>

Ευστρατιάδης Α., Τέγος Α., Καραβοκυρός Γ., Κυριαζοπούλου Ι., Βαζίμας Ι., (2006) *Σχέδιο διαχείρισης των υδατικών πόρων περιοχής Καρδίτσας, Ολοκληρωμένη διαχείριση υδατικών συστημάτων σε σύζευξη με εξελιγμένο υπολογιστικό σύστημα (ΟΔΥΣΣΕΥΣ)*. Αθήνα: ΝΑΜΑ, Σύμβουλοι Μηχανικοί και Μελετητές Α.Ε., Τεύχος 16

Ζεντέλης Π., (2005) *Κατεχόμενη Ακίνητη Περιουσία του Δημοσίου. Γεωγραφική Απεικόνιση και Κανόνες Εκποίησης*. Βόλος: Περιοδικό Αειχώρος, Τόμος 4, Τεύχος 2, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας <http://www.prd.uth.gr/aeihoros> e-mail: aeihoros@prd.uth.gr

Ζώης Α., *Το νεοελληνικό ιδίωμα των Καραγκούννηδων στη Δυτική Θεσσαλία. Ένα άγνωστο στο ευρύ κοινό ιδίωμα* (Άρθρο)

<http://omogeneia.ana-mpa.gr/press.php?id=18540>

Hardt M., Negri A., (2009) *Commonwealth*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press <http://www.rebelnet.gr/articles/view/CLASS-STRUGGLE-FROM-CRISIS-TO-EXODUS>

Jameson, F., (1990) *Cognitive Mapping in Nelson, C., Grossberg, L., Marxism and the Interpretation of Culture*. Illinois: University of Illinois Press

Καραβίδας Κ., (1930) *Σοσιαλισμός και Κοινοτισμός*. Δοκίμιο περί των γεωοικονομικών και κοινωνικών βάσεων του πολιτισμού. Αθήνα: Ο Κοραής

http://anemi.lib.uoc.gr/metadata/1/9/3/metadata-bb-4fa891c0c59c8b8f65a6f657dd88fa_1269254679.tkl

Κρανίτσας, Γ., (2010) *Μύρινα Καρδίτσας, η γενέτειρά μου- Από το Αρχαίο Μεθύλιο Θεσσαλιώτιδος στη σημερινή Μύρινα Καρδίτσας*. Καρδίτσα

- Κονταξής, Α.,** (2003) "Δια πυρός και σιδήρου".
Η δημιουργική συμβολή του ΤΕΕ και των Ελλήνων Μηχανικών. Ενημερωτικό Δελτίο για τα 80 χρόνια του Τ.Ε.Ε. Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος.
<http://diocles.civil.duth.gr/links/home/museum/history/histo40/histo40.html>
- Κοτιώνης, Ζ.,** (2012) *Πληθοδομές. Το πλήθος, τα κοινά και η αρχιτεκτονική.*
 Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Μουσείο Μπενάκη
http://issuu.com/kotionis/docs/plethodomes_catalogue
- Κουρτεσιώτης, Π.,** (2010) Καρποχώρι (Γκέρμπεσι) Καρδίτσας 1954/55-1998, Β' Έκδοση, Τοπική και Λαογραφική Ιστορία. Καρδίτσα
- Λύτη, Ε.** (2012) *Οι οικισμοί της ΔΕΗ στην Ελλάδα* (Ερευνητική Εργασία) Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο <http://dspace.lib.ntua.gr/bitstream/123456789/6582/1/Lyti.pdf>
- Lynch, K.,** (1960) *The Image of the City.*
 Cambridge:MIT Press
- Μικελάκης, Μ.,** *Η «κλαδόπλεκτη οικοδομική» των Σαρακατσάνων, Η Εφήμερη Αρχιτεκτονική των Νομάδων στα Οικομυσεία των Βαλκανίων* (άρθρο)
http://library.tee.gr/digital/books_notee/book_59509/book_59509_mikelakis.pdf
- Μούρτος, Γ.,** (2011) *Πενία και Ευεξία* (άρθρο).
 Διμηνιαίο περιοδικό του Ελληνικού Ιδρύματος Γαστρεντερολογίας και Διατροφής «Ευεξία & Διατροφή», Τεύχος 50
- Παγανός Η., Κ.,** (2002) *Παυσίλυπο: ένας αιώνας ζωής.*
 Καρδίτσα: Έκδοση του Δήμου Καρδίτσας
- Παπαδιαμάντης, Αλ.,** *Άπαντα Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη,*
 Τόμος Ε'. Αθήνα: εκδόσεις Δόμος.
- Περιφέρεια Θεσσαλίας, Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας.** *Έργο-σταθμός η υδροδότηση της Ανατολικής Καρδίτσας από την λίμνη Σμοκόβου* (Δελτίο Τύπου)
<http://www.pthes.gov.gr/data/deltia/f703.pdf>

Συλλογικό, (2008) *Η διεκδίκηση της υπαίθρου: νοσηματοδότηση και κατοίκηση της φύσης στην σύγχρονη Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
<http://www.arch.uth.gr/ypaithros/perilipseis.pdf>

Συλλογικό, (2009) *Οι Καραγκούνηδες της Θεσσαλίας*. Πρακτικά Συνεδρίου, 1ο Καραγκούνικο Αντάμωμα. Παλαμάς: Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Παλαμά

Tice, J., *The Nolli Map and Urban Theory* (Άρθρο) Oregon: Department of Architecture. Oregon: University of Oregon
<http://nolli.uoregon.edu/urbanTheory.html>

Wood, D., *The Power of Maps*. New York: Guilford Press

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

Δημοτική Βιβλιοθήκη Δήμου Καρδίτσας
Δημόσια Επιχείρηση Ύδρευσης και Άρδευσης Καρδίτσας
Διεύθυνση Εγγείων Βελτιώσεων Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας
Ζάχος Δημήτριος, Χωροτάκτης Πολεοδόμος Μηχανικός

ΠΗΓΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

<http://aetostz.blogspot.gr>
<http://www.agrotour.net>
<http://argolikeseidiseis.blogspot.gr>
<http://www.bing.com/images/Map+Of+Karditsa>
<http://www.bloggr.p2pfoundation.net>
<http://www.bostonography.com/our-maps>
<http://www.constructingotherness.blogspot.gr>
<http://www.dafnospiliakarditsas.wordpress.com>
<http://www.davidrumsey.com>
<http://www.desfa.gr>
<http://www.drakotrypa.gr>
<http://www.eemf.gr>
<http://www.e-karditsa.gr>
<http://www.eleftheria.gr>
<http://www.emst.gr/mappingthecommons>
<http://www.epikairotita.info>
<http://www.espamko.gr>
<http://www.esske.net>
<http://e-stavraetoi.blogspot.gr>
<http://www.facebook.com/pages/Karditsa-Antifa-Action>
<http://www.facebook.com/karditsabikenet>
<http://www.facebook.com/pages/karditsa-sk8community>
<http://www.facebook.com/podilatikoskarditsas>
<http://www.fatsimare.gr>
<http://www.filotis.itia.ntua.gr>
<http://www.flowingcity.com>
<http://geodata.gov.gr>
<http://www.greeklanguage.gr>
<http://www.headlightonline.blogspot.gr>
<http://www.istorikathemata.com>
<http://www.itia.ntua.gr>
<http://www.iwnasdragoumis.blogspot.gr>
<http://www.karditsa-city.gr>
<http://www.karditsa-net.gr>
<http://www.karditsapress.gr>
<http://karditsa.thessaly.gov.gr>
<http://www.mikrosanagnostis.gr>

<http://www.myspace.com>
<http://www.neoikairoi.com>
<http://www.odigoslimnisplastira.gr>
<http://www.onthecommons.org>
<http://otwnagrafwn.blogspot.gr>
<http://pindos.blogspot.gr>
<http://www.plastiras-lake.gr>
<http://www.polymaps.org>
<http://www.pthes.gov.gr>
<http://www.rebelnet.gr>
<http://www.re-public.gr>
<http://ropewalker.pblogs.gr>
<http://www.rwf.gr>
<http://www.sansimera.gr>
<http://scimaps.org>
<http://www.scribd.com>
<http://www.sz4krd.gr>
<http://storyval.blogspot.gr>
<http://www.trikalanews.gr>
<http://wikimapia.org>
http://www.en.wikipedia.org/wiki/Giambattista_Nolli
<http://www.ypeka.gr>
[http://www.xo.gr/diraz/S/SyllogoiEnoseisSomateia/
Karditsa](http://www.xo.gr/diraz/S/SyllogoiEnoseisSomateia/Karditsa)

